

Бібліотека Українського Підпільника Ч. 10

Четвертий Великий Збір
Організації Українських Націоналістів
(ОУН)

Другий том

Доповіді й статті

Видання Організації Українських Націоналістів (ОУН)

1972

Четвертий Великий Збір
Організації Українських Націоналістів
(ОУН)

Другий том

Доповіді й статті

diasporiana.org.ua

Видання Організації Українських Націоналістів (ОУН)

1972

В С Т У П

Ось уже майже півстоліття Організація Українських Націоналістів продовжує сповняти відповідальну роль побудника та каталізатора динамічних, жертвних сил великого українського народу в неперинному змаганні до його повного розвитку у власній незалежній Державі.

Найвищим органом, який визначає нераз на десятиліття ідеологію, політику, стратегію й тактику ОУН, є Великі Збори, що їх досі відбулося 4. Так, як перший Великий Збір ОУН, що відбувся 1929 року, так і IV Великий Збір в 1968 році, мають особливе значення. Велике, чи зокрема важливе значення I-го Великого Збору в тому, що він клав підвалини під напрямні дії й боротьби міцної, але нової революційної Організації й то на ціле десятиліття. При тому він так вдало оформив узагальнені постанови в питаннях світогляду, ідеології, політики й тактики ОУН, що наступні Великі Збори, приймали їх майже без змін, тобто тільки з невеликими доповненнями й новими формулюваннями.

Знов же значення IV. Великого Збору, коли найзагальніше скопити, полягає, м. ін., в тому, що він вніс деякі корективи та доповнення до ідеологічно-політичних з'ясувань III-го Великого Збору, що відбувся в Україні в умовах дво-фронтової війни (1943 р.) й в якому деколи політично-тактичні прийоми були висувані в цілісній системі (світогляд-ідеологія-політика-стратегія й тактика) на передові

місця, тобто навіть часом перед ідеологією й політикою та стратегією, з чого виникала, наприклад, потреба зробити уточнення й доповнення на Конференції Проводу ОУН на українських землях в червні 1946 р., згодом в 1950 р. в політичних, державно-устроєвих і соціальних питаннях.

Особливе значення має IV. Збір завдяки його, так би мовити, повноті схоплення і здефінування цілості проблематики. Як писали ми у вступі до Постанов IV. Великого Збору, том I, стор. 4, «учасники його доклали багато зусиль, для можливо точного й всебічного опрацювання ідейних, політичних і тактичних засад боротьби та вперше виклали для широкого загалу членства генеральні лінії стратегії революції й перехідного етапу закріплення української державности. Таким чином виник доволі об'ємистий матеріал... в першому томі вміщуємо тільки самі постанови. В другий том, що вийде трохи пізніше, ввійдуть доповіді й інші матеріали Великого Збору».

Отсе випускаємо друком цей другий том.

Він, очевидно, має інший характер від першого тому.

В ньому, що наче виявляє внутрішню лабораторію думки ОУН-революціонерів, вміщуємо також чимало дискусійного матеріалу і, отже, може трапитися, що читач знайде думки, що не були Великим Збором повністю апробовані, але їх подаємо тут порядком обговорення. Іншими словами, цей 2-ий том сповнює допоміжну роль й не має тієї зобов'язуючої сили, що 1-ий том, в якому вміщено

самі тільки постанови і вони зобов'язують все членство.

Однією з підставових, центральних ідей, що через дещо відмінні формулювки проходить, як то загально мовиться, золотою ниткою почерез всі постанови всіх конференцій і Великих Зборів (від 1-го до 4-го) і теж зборових матеріалів у цьому 2-му томі, є принцип національної й особистої **свободи**, що, як відомо, є моторичною силою всіх визвольних рухів новітніх часів у всьому світі.

Саме в поданих в оцьому 2-му томі доповідях і матеріалах, написаних у зв'язку з IV. Збором, **принцип свободи** в сполученні з **принципом справедливости** є рушійними силами українського націоналізму як світогляду й політичного руху та революційних змагань всього українського народу. Разом із тим головні правди та ідеї українського націоналізму такі:

- а) примат духового первня;
- б) примат нації й її державної суверенности та соборности;
- в) власнопідметність української політики;
- г) соціальна справедливість;
- г) пошана до людини і загальнолюдських вартостей.

Теза про примат духового первня, що завзято критикується противниками українського націоналізму різних відтінків та підноситься ними до ваги заміту в «догматичності» й майже заскоружлості або відриву від «реальної дійсности», виразно й сміливо оформлюється так: «Світоглядною засадою в ідеології українського націоналізму є істина, що

першопричиною всього буття є дух, а не матерія... Відкинувши тезу діалектичного матеріалізму про те, що основою буття є матерія — український націоналізм визнає, що прапричиною всього буття є абсолют — Бог»... Ясна справа, що тут входимо в сферу філософії руху, але треба завжди завважити, що, очевидно, ОУН, будучи організатором революційної боротьби нації за УССД, концентрується передусім на питаннях боротьби й не вважає кінечним і першочерговим витратити забагато часу й енергії на докладні студії відомих важливіших філософічних шкіл новіших часів, таких, як: емпіризм, ідеалізм, феноменологія (Шелер), екзистенціалізм і метафізична школа (Александр, Вайтгед, Гартман) і т. д. Тим, хто з «бандерівців» бажає заглиблюватися в студії тих філософічних напрямків, треба собі здавати справу з того, що з бігом часу в області думки в світі і, мабуть, у нас можуть бути наголошуваними раз ті, то знову інші елементи, але український націоналізм завжди нав'язує до джерел української духовности, української думки й української філософії, властивої українській нації (порівняй студії Сковороди). Саме такий відклик українського націоналізму до джерел української духовности передусім, щоби з рідної криниці черпати цілющу воду й таким способом не бути здатним виключно на Шопенгаверів, Ніцше чи Гегелів, — дуже виразно виступає в програмовій доповіді Ярослава Стецька: «За що і проти чого боремося? (Ідейно-програмові позиції нової України). В ній пишеться: «В нашу епоху, в епоху діаметрально протиставних вір, ідеологій, політичних

концепцій... з одного боку стоїть Київ... захисник прав людини й нації, справедливости, традиції, героїчного гуманізму, християнства й віри в Бога, а з другого Москва... воюючого безбожництва, масового народовбивства... загарбницької експансії...»

В іншому місці тієї ж статті стверджується, що «найголовнішою є велика візія, що пронизує програму (а це значить програму українського націоналізму — С. П.), яка ґрунтується і формується передусім на оригінальних, традиційних первнях народної душі, духовности й соціальности нації, прагненні величі й самоутвердження власного достоїнства».

Ствердивши те, на нашу думку, єдино-правильне становище, автор не нехтує модерною технологією й швидким розвитком дослідів технічних наук наших часів, але виразно бачить два явища: а) перше, що ці досліді над таємницею «термоядерної енергії у своєму глибшому сенсі, як і колись розвиток філософічних наук, власне вказують на існування найбільшої таємниці всесвіту: Абсолюту», й б) друге: розвиток моральности або, коли дивитися з іншого боку, гуманістичних наук жакливо запізнюється стосовно розвитку технічних наук і тому «відсутність пропорційно до розвитку цивілізаційних досягнень еквівалентного скріплення моральних вартостей та якостей людини приводить до варваризації або гедонізації життя», а замість того потрібно те, що «Києву доводиться розгортати і поглиблювати сувору християнську візію св. Антонія й Теодозія Печерських, киево-могилянські традиції... — всі наші героїчні традиції

до найновіших часів... безкомпромісове героїчне християнство наших мучеників і борців за віру в Бога (Митрополити: Липківський, Шептицький, Сліпий і багато інших) є, власне, основою українського християнства».

Такий суверенний підхід до оцінки розвитку ідейних напрямків і течій політичної філософії в світі, отже, оцінка їх з українського, націоналістичного становища, з одного боку, дає силу українським борцям в Україні протиставитися російському марксизмові й диктатурі партії, а — з другого боку — глянути з певної перспективи на філософічні течії Заходу. Теперішній їхній стан є наслідок зміни й, можна б сказати, розриву з попереднім, тобто ХІХ століттям. Фізика, що колись (в 19 ст.) цупко трималася Нютонової механіки, що в філософії означало, що все можна було зредувати до положення матеріяльних атомів і, отже, знаючи положення атомів і сили, що діють на матеріяльні частки (particles), можна за допомогою законів механіки викалькулювати весь майбутній розвиток світу, — в наші часи ця фізика відривається від своєї старої механічної бази.

Сподівання на те, що технологія принесе розв'язку всіх пекучих проблем людства (все ще панівний погляд в матеріялістичній Росії, а теж в... не матеріялістичній, але зматеріялізованій Америці), — цілком не виправдались. Радше виглядає на те, що й звичайні маси й філософи звільна зусиллями і великими жертвами знову приходять до доцінювання людини. «Творча свобода людини, добро спільноти й соціяльна справедливість — абсолютні

цінності на землі», — твердить доповідь: **«За що і проти чого боремося»**. І одночасно там же: «Власне покликанням кожної людини є творити і плакати ті вартості, що своїм корінням сягають до соціяльних, національних і релігійних первнів власної нації».

Завважимо, що релігійне відродження зростає теж в уярмленому воюючими безбожниками світі. Розворушені уми на Заході знову звертаються до філософії й тому в науковому світі набрала більшого значення т. зв. метафізична школа філософів, популярним став напрямок християнського екзистенціалізму (Габріель Марсель) тощо. Можна заризикувати твердженням, що Тома з Аквіну став популярніший за Канта чи Гегеля, як про це десь твердить той Берtrand Рассель, хоч він сам належить до матеріялістичної школи і то йому приписують крилатий вислів «беттер ред, тен дед». Можна спостерегти, що старі клясичні філософи Греції (Україна ж завжди в минулому мала жваві культурні зв'язки з Грецією — С. П.) знаходять своїх послідовників у філософах нових часів. Платон ніби відроджується в Вайтегедові, Аристотель в Гартмані й «томістах» (прихильниках св. Томи з Аквіну) і т. д.

Не є метою цих рядків зупинитися на українській оцінці філософічних течій в світі, але при цій нагоді можна ствердити, що той зворот до прима-ту духа, те вічно-людське прагнення до духового щораз сміливіше пробивається в писаннях авторів в Україні. Сьогодні це вже знає звичайний читач преси на чужині, але воно не було так дуже ясне

в 1966 році, коли писалися доповіді та матеріали на Збір.

Отож, правильно зробили члени ідеологічної Комісії Великого Збору, що виразно оформили в постановках тезу про примат духа в політичній філософії українського націоналізму. Колись може буде доцільно показати перебіг дискусій на цю тему між провідними членами ОУН. Як зазначено вже раніше, то **примат духа** є не тільки одною із центральних ідей українського революційного націоналізму, але й важливим фактором, протиставним марксизмові-ленінизмові й цю протиставність наświetлено з різних боків і в статті І. Береста п. заг. «В зударі двох протиставних світів» і в Б. Крука «Сучасний стан української культури в Україні» і Я. Стецька: «За що і проти чого боремося» і в: «Бій на відтинку культури» і ще в інших.

Не спиняючися довше на прикладах тієї протиставности, зачитуймо тільки дещо. «Проти російського світу ідей, в основі якого є заперечення людської індивідуальности, гідности, свободи і прав людини, заперечення нації, як наріжного каменя світопорядкування, її суверенітету й всебічного незалежного розвитку» («За що і проти чого боремося» стор. 18-52).

«Український світ, протиставляючись у боротьбі московському большевизмові, розкриває широке поле творчих змагань людських ініціатив і соціальних груп у національній державі. Спільний фронт вільних націй зупинить і поставить на своє місце руйнівницьку експансію большевизму». («В зударі двох протиставних світів» стор. 120-134).

Як підкреслює О. Дніпровий в статті: «Революційні процеси в Україні» (стор. 107-119): вони вірять у перемогу своєї правди, хоч і знають, що боротьба з російськими імперіялістами-шовіністами — тяжка, вимагає великих зусиль і жертв. Лук'яненко, між іншим, пише, що російські імперіялісти-шовіністи можуть замкнути на замок твори українських філософів, економістів, істориків, мовознавців, публіцистів, «можуть навіть пересипати їхні твори магніевою стрічкою в книгозбірні й запалити, але вони неспроможні повісити замки на численні канали різноманітної зовнішньої (і внутрішньої) інформації з новими ідеями».

Звичайно, найглибше виявляється протиставність світу України й Росії в ділянці культури. Так то Б. Крук в статті: «Сучасний стан української культури в Україні» (стор. 134-152) стверджує: «Український і російський народи різняться елементами антропологічної і психічної структури. Різниця українців і росіян цілий комплекс традицій культури в історичному минулому, що в'яже українців із найстаршими джерелами хліборобського типу, а росіян — номадомисливського.»

Тому то й таку завзяту боротьбу веде Росія проти всіх ділянок української культури: церкви, традицій, науки і т. д.

Духовий первень, як сказано, є тим основним, що різко й глибинно видеигає Україну як протиставну силу деморалізуючим, розкладовим течіям, що їх організує й кормить Росія в своєму поході на підбій світу.

IV. Великий Збір висунув, крім ідеї свободи, при-

мату духового первня, примат нації й її державної суверенности та соборности. Є це настільки важливий канон в політичній філософії українського визвольного руху, що це віддзеркалилося і в назві ОУН і в тому, що рух цей охрещено загальною назвою: український націоналістичний рух. І хоч в західній науці від років вчені (Кон, Гаес, Снайдер та Бочковський і ін.) пишуть багато томів, в яких стверджують трудність вірного наукового здефінювання самого поняття нації, то в українських націоналістів дефініція нації «як найвищий тип органічної людської спільноти», прийнята ще на першому Великому Зборі в 1929 р. з незначними уточненнями, приймалася наступними Великими Зборами. IV. Великий Збір вважає націю за «найтривалішу людську спільноту» том I, стор. 110).

З примату нації й суверенности української держави впливає в ділянці зовнішньої політики національний принцип побудови ладу в світі (отже не понад — чи — анаціональний лад «світового уряду» і т. д.), а також принцип справжньої, тобто повної (а не сфедерованої в ССРСР чи обкрової, автономної) суверенности України. Проблематику зовнішнього-політичного положення України в ССРСР, в ОН і т. д. розвиває більша стаття «Україна і світ», в якій, між іншим, теж т. зв. червоно-китайська проблема відповідно представлена і на багато років перед фактом прийняття до ОН червоного Китаю. Питанню майбутнього державного ладу Української Держави присвячені численні постанови IV. Великого Збору, що вміщені в 1-му томі (стор. 144-163).

В цій групі питань, тобто державного ладу, соборности й суверенности появилася багато літератури (головно поза межами України, хоч ми намагалися також бути в курсі того, що написано в Україні), що нерідко відзначалася стислою правничою аргументацією або відкликалася до зовнішньо-політичної мислі на Заході, але для українського націоналіста має вирішальне значення не те, що мислить і як аргументує в цій матерії поза-український, але саме український творчий ум і отже ми боремося за те, що сприяє силі й повному розвиткові української нації і Держави.

Може для майбутніх українських дослідників буде цікаво в цій частині згадати, що приблизно від 1930-их років до 1950-их під впливом послідовної критики політичних програм українських партій (соціалістів, національних демократів і т. д.) в українському націоналістичному Русі питання програми відсувалося на дальший плян. Під тим оглядом IV. Великий Збір корисно вирізняється. В матеріялах, вміщених в 2-му томі і в «Постановах», що вміщені в 1-му томі, уважний читач завважить дбайливий підхід до програмових питань або в скороченні до відповіді на питання: «За яку Україну?» (боротися нам).

Найпевніший шлях, що забезпечує власноспідметність української внутрішньої й зовнішньої політики та веде до здобуття, закріплення й розросту Української Держави, це, без сумніву, шлях національної визвольної революції, що повинна бути синхронізована з революційними діями інших поневолених Росією націй.

Саме тому питання стратегії революції зокрема присвячені такі матеріали в нашій збірці: Я. Стецько: «Проблеми стратегії національно-визвольної революції» (стор. 282-319), сотн. І. К.Г.: «До питання воєнної доктрини» (стор. 225-272), Олег Р. Мартович: «Думки про визволення» (ст.153-190). «Суть політичної революції у тому, що коли ті, які піднімають, перебирають владу та здійснюють новий правопорядок, організують нову збройну силу, нову державно-політичну адміністрацію, усуваючи у нашому випадку владу окупанта», — так визначає саму істоту, саму центральну справу національної революції Я. Стецько в елябораті «Проблеми стратегії національно-визвольної революції». Без влади немає землі, ні волі. Політично-революційна організація піднімає активний революційний потенціал міста й села, використовує суперечності системи, скеровує дію збройних відділів на розчленування імперської совєтської армії на національні армії поневолених народів, тямлячи засаду, що «єдино армія гарантує перемогу», тобто остаточно закріплює державу. Такий приблизно хід думок Ярослава Стецька.

Олег Р. Мартович прикладами ілюструє твердження, що «в українських народніх масах, як і в масах інших поневолених народів, діють революційні процеси, відбуваються зудари протиставних сил, відбуваються революційні зміни, існують і діють революційні сили». Він теж накреслює перспективи української революції. Звичайно, в революційній ситуації «можливі різні форми розвитку і це вимагатиме від революційних сил українського

народу якнайбільшої цілеспрямованости, рішучости та енергії...»

Колись полк. С. Козлов у «Воєнній мислі» написав в статті «Питання теорії стратегії» про стратегію, що «ціль військової стратегії полягає в тому, щоб при допомозі військових середників створити умови, які пересунуть політику в таке становище, «що вона спроможна досягти ті цілі, що їх собі вона закарбувала». Значна частина довшої статті сотн. І. К. Г. п. заг. «До питання української воєнної доктрини» присвячена розглядові совєтської воєнної стратегії та порівняння її з стратегією Заходу.

При переході до формування доктрини української національної революції автор статті висловлює погляд, що «час аполітичних армій минув, а комунізм та націонал-соціалізм впровадили зовсім нове поняття про війну. Вони примусили цілий світ перейти до методів масово-тотальної та ніколи не вгаваючої війни, в якій воюють не лише армії, а й цілі нації». Вояк мусить бути політично вишколений, а через те з черги автор вираховує понад десять «ідеологічно-моральних основ нашої майбутньої армії», що між ними можна тільки коротко згадати: «Гаряча любов до рідної землі та свого народу й досмертна вірність і жертвний послух наказам Батьківщини — це почесний обов'язок українського вояка», або таке: «Українська Армія бореться за перебудову економічної структури Української держави з монопольної совєтської казньонщини та колгоспництва, за поширення свободи приватної ініціативи...» і далі: «До диспозиції нашої політичної стратегії є людська енергія цілої

нації, всі скарби її духової культури та матеріальні ресурси всього життєвого простору. Проте, диспукування згаданими чинниками залежатиме від організаційного генія нашої національно-політичної стратегії...» Успішна стратегія всенародної революції принесе справедливий суспільний та державно-політичний, культурний, релігійний і економічний лад, що виростатиме з творчих традицій нашої державности княжої, козацької і новітньої доби.

Державно-політичний народоправний лад спиратиметься на авторитет влади, що походить з прямого представництва народу. Справам подрібнішого з'ясування засад суспільного, економічного та державно-політичного устрою Української Самостійної Соборної Держави, а в тому системи шкільництва, виховання, внутрішньої і зовнішньої політики, народнього здоров'я і т. д. були присвячені окремі підготовчо-дискусійні матеріали включно з синтетичними спробами, як, наприклад, В. Кальнишевського дати повну програму, що охоплювала б всі ділянки революційної боротьби за державу, її закріплення і розбудову.

Відповідні екстракти з цих згаданих еляборатів були покладені згодом окремими Комісіями Великого Збору та Головною Комісією, що складалась з голів окремих Комісій, числом 15, в основу формулювань цілого ряду постанов (що зібрані в першому томі) і в якійсь мірі з цієї причини не вміщуємо всіх цих еляборитів в цьому другому томі, в який ввійшли доповіді (не всі), деякі статті та матеріали, приготовані для праці IV. Великого

Збору, що напевно становитиме визначний етап на шляху боротьби за повну державну незалежність і соборність української нації, що в дуже важких умовах свого історичного буття завжди вирощує свою героїчну провідну верству.

Степан Петрович

Ярослав Стецько

ЗА ЩО І ПРОТИ ЧОГО БОРЕМОСЯ?

(Ідейно-програмові позиції нової України)

I

УКРАЇНА — РЕВОЛЮЦІЙНА ПРОБЛЕМА СВІТУ

Україна вносить докорінні революційні зміни в міжнародно-політичну світову систему, себто — в уклад сил теперішнього світу. Так можна розцінювати вклад України з багатьох поглядів: ідейно-політичного, геополітичного і людського потенціалу, свідомого свого призначення, економічного, а передусім як авангардної сили, що поглиблює і прискішує процес розвалу Російської імперії, отже кладе тривалі основи для відновлення на руїнах СРСР суверенних національних держав, особливо української. Таким способом Україна стає чинником, який докорінно змінює політичну карту світу.

Значення і призначення України ще більш зарисовується на тлі ідейної, політичної, культурної, релігійної кризи, в тому й кризи означених суспільних інститутів у вільному світі, а зокрема у світі московському й комуністичному взагалі.

Поновне висунення Воюючою Україною ідеалістичних вартостей життя, вічних прав Бога, Батьківщини, гідності людини як Богоподібної істо-

ти, героїчного гуманізму і визвольного націоналізму з його наріжною ідеєю повного суверенітету й незалежності нації та абсолютною пошаною до тотожного права на суверенітет кожної нації світу, з його апріорним засудженням імперіялізму й колоніялізму, як діаметрально протиставного явища до націоналізму, — ставить ідеї України в осередку уваги побудови нового, справедливого світу. Гарантія всебічних прав людини і здійснення соціальної справедливості, що повинні привести до внутрішньої гармонії в житті нації і гармонії міжнаціонального співжиття, доповнюють образ майбутнього, нового світу. Український визвольний націоналізм бореться:

Проти лжепророків, що проповідують кінець національної, християнської і взагалі релігійної доби, як і етичних систем, що впливають з релігійних і національних вартостей.

Проти пропагаторів релятивізму вічних вартостей, скептицизму, нігілізму, що заперечують саму ідею нації, як теж ідею Бога, розкладають органічну клітину нації — родину.

Проти лжепророків, які проповідують домінуючість в сучасній добі діалектичного й історичного матеріалізму, класової боротьби; проти апотеози обездуховленої технології, проти знецінення і заперечення ідеалістичної християнської філософії, ідеології, націології, релігії.

Проти атеїзму і релігійного індіферентизму, інтернаціоналізму, великопростірних концепцій, що заперечують в основі національний принцип організації світу.

Проти російського світу ідей, в основі якого є заперечення людської індивідуальності, гідності, свободи і прав людини, заперечення нації, як наріжного каменя світопорядкування, її суверенітету й всебічного незалежного розвитку.

Проти варваризації і повної дехристиянізації життя Окциденту, проти ставлення матеріального в центр буття людини, з повним запереченням божественного в ній.

Проти всякого роду російського шовіністичного месіанізму, чи це будуть т. зв. захист провослав'я, панславизм, пролетарська світова революція, «анти-колоніальні війни» у вільному світі чи звичайна облудна візія псевдовідродженого, «очищеного» в гріхах масового вбивства російського християнства бердяєвського типу або якась нова містична концепція російської нації, «як явища неповторного у своєму самооформленні — тісної сім'ї народів і націй, органічно приналежних... до російської нації» (програма НТС), включно з Союзом Євразійських Народів та незмінною месіаністичною формулою різних варіантів, що її висловлював Достоевський 1878 року, мовляв, «всі люди мусять стати росіянами, передусім росіянами, бо вселюдськість — російська національна ідея...»

Проти російського історичного клича «грабуї наг-рабоване», проти російської світової імперії — тюрми народів і людей.

Проти народовбивства, проти внутрішньонаціонального самознищення в ім'я російської диверсійної світової ідеї комунізму, як і проти імперія-

лістичних воєн російської нації за її панування над світом.

Проти внутрішньонаціонального взаємовимордування, проти всіх засобів панування над людиною і поневоленими націями, проти імперіальної мілітарної мобілізації економіки та здушування волелюбних проявів позбавленої права на вільну економічну діяльність людини і нації, проти російських соціальних інститутів.

Проти накиданого силою російського способу життя, як засобу до поневолення інших народів і панування над ними.

Проти поневолювання і обмежування духово-культурної, суспільно-політичної творчості людини, яка (творчість) ґрунтується на оригінальних традиційних первнях. Власне покликанням кожної людини є творити і плекати ті вартості, що своїм корінням сягають до соціальних, національних і релігійних первнів власної нації.

Україна — авангард шляхетних, творчих і конструктивних сил та ідей світу, що виростають на духово-культурних традиціях народів, з проєкцією справедливого забезпечення прав людини і народів, як у власній національній державі, так і в міжнародних відносинах. Україна бореться за антиматеріалістичну, антиінтернаціоналістичну, антигедоністичну концепцію життя, як передумову політичної і політично-мілітарної офензиви відродженого світу проти світу російської і комуністичної тиранії, проти імперіалізму й комунізму, як історичних і життєвих анахронізмів сучасної доби. Отже, Україна бореться

ред всезнищуючою силою термоядерної енергії — невинуватий для людини, яка вірить у волю і силу Абсолюту. Кара може чекати злочинців, а не тих, що сповняють Божі закони, захищають віру в Бога. Хіба ж убивцям вирішувати про існування людського роду? Центральною проблемою світової кризи є якраз намагання розв'язувати найскладніші питання буття прагматичними й емпіричними методами в час, коли технологічний і соціологічний розвиток людства розриває вузькі межі прагматичного мислення і спроб пожежної сторожі загнздувати стихію.

Головною проблемою сьогоденішнього людства є питання, як уникнути атомової війни, але цього питання не можна розв'язати без метафізичної віри та здетермінованості довести людство до свідомості, що воно здійснює на землі своє призначення, отже, гедонізм і розпач тут ні при чому. Без оновлення релігійної віри і виконання її закону — віддати в потреби своє життя «за друзів своїх», за власну націю, — не можна розв'язати цієї складної проблеми буття: загнздати термоядерну енергію, як знаряддя у руках злочинців.

Немає сумніву, що організація і впорядкування нашого державно-політичного, соціально-політичного і культурно-цивілізаційного життя повинні відповідати найновішим досягненням, винахідливості людського розуму, здобуткам світової науки, проте ж не самий науковий перфекціонізм програми-змісту держави дає надхнення до боротьби й праці, бо найголовнішою є велика візія, що пронизує

програму, яка ґрунтується і формується передусім на оригінальних, традиційних первнях народньої душі, духовності й соціальності нації, прагненні величі і самоутвердження власного достоїнства.

Візія Києва

Тут маємо на увазі візію Києва, яку дає зведена у просте гасло формула: «Київ проти Москви!»

В нашу епоху, в епоху діаметрально протиставних вір, ідеологій, політичних концепцій, соціальних інститутів, воєнних концепцій, з одного боку барикади стоїть Київ, як втілення і символ добрих сил світу, захисник прав людини й нації, справедливості й правди, традиції і героїчного гуманізму, християнства й віри в Бога взагалі, а з другого — Москва, втілення протиставних ідей і сил. Ця боротьба між Києвом і Москвою відбувається передусім на території російської тюрми народів, проте не обмежується нею і проходить почерез увесь світ.

Київ і Москва — два зовсім окремі духові, ідейні, культурні, релігійні й національні антиподи. Це боротьба двох протиставних культур, а не тільки політичних концепцій.

Таке антиподичне, полюсове ставлення двох центрів протилежних вартостей, в яких згущено, зенітально, зосереджуються якості протиставних світів, є джерелом нашої великої віри в нашу правду і в нашу перемогу.

В частини західнього суспільства бракує комбативності християнської ідеї, що спричинене кризою характеру та браком етичних якостей частини її но-

аподиктичного пристосовування у житті «модерно» зформульованої християнської концепції, яка все більше потурає слабостям людини. А власне це ж суспільство у свій час було великим і промінюючим на інші, позаєвропейські суспільства саме завдяки своїй бойовій афірмації суворой християнської моралі й національній ідеї.

З другого ж боку, Російська Православна Церква поставила християнство на службу державно-політичній системі воюючого безбожництва, масового народобивства, людиноненависництва і безмежної імперіялістичної газарбницької експансії («Стережіться лжепророків, які приходять до вас в овечій шкурі, а внутрі — вони вовки хижі», Мат. VII, 15).

Одночасно з тим ведеться намагання західніх Церков знайти «модус вівенді» з принциповими ворогами всякої релігії, убивцями мільйонів борців за віру в Бога, за волю і правду своєї нації («Не може добре дерево давати лижі овочі, ні погане дерево — родити добрі овочі», Мат. VII, 18).

В такій ситуації Києву доводиться розгортати і поглиблювати сувору християнську візію св. Антонія і Теодосія Печерських, києво-могилянські традиції нашої величної княжої доби, суворости обичаїв наших Вишенських, традиції нашої мілітарної християнської республіки, єдиного на православному Сході козацького християнського ордену, взагалі — всі наші героїчні традиції до найновіших часів, зокрема стралиного періоду большевицьких переслідувань, з яких українське християнство вийшло пе-

реможним, як засвідчують такі постаті, як Митрополити Липківський, Шептицький й багато інших. Безкомпромісове героїчне християнство наших мучеників і борців за віру в Бога є власне основою українського християнства.

Ідеї Києва — вічного, святого міста України, ідеї української землі, яка тотожня іноді з державою, огортають цілу українську духовість. Земля — це один з компонентів української нації у містичному сенсі. На ній зродилася слава і велич наших предків, вона зрошена їх кров'ю і потом, засіяна могилами її оборонців. На ній, на цьому побойовищі, стоптаному й збезчещеному ворогом, воскресають мертві з могил, відновляється нестримно культ героїв.

Коли говоримо про ідеї Києва, його світлі християнські традиції, про клич «геть від Москви» і «орієнтацію на психологічну Європу», про азійський ренесанс у розумінні незалежнення азійських націй, що має не тільки політичний, а й ідеологічний вплив на поглиблення й поширення протимосковського спротиву в Україні, то було б нерозумно це вважати за сантиментальне, просвітанське українство, хоч би типу Квітки-Основ'яненка, а тільки за цілеспрямований процес боротьби нації за своє історичне призначення в розмірі світово-політичного протиставлення: Київ проти Москви!

Рідна влада — передумова свободи

Центральною справою, навкола якої мусять скупітись, з претенсіями на виключність інтерпретації і

чуватися ідеологічні, політичні, соціальні й культурні зусилля української еліти, є питання влади.

Тут мова не тільки про апотеозу свободи і справедливости, а передусім про апотеозу влади української нації на українській землі, як основної передумови здійснення прагнень і розвитку українського народу. Культурна творчість перестає бути просвітанською тоді, коли в її осередку ставимо культ влади власної нації на власній землі. Це передумова для здійснення свободи і справедливости.

Ідея влади — складова частина нації, вона домінує і в творчості наших відомих і невідомих поетів-патріотів в Україні. В Симоненка сказано про це: «Народ мій е! Народ мій вічно буде!»

За владу нашої нації на власній землі, щоб цезну-ли всі орди завойовників, стоїть сьогодні нова генерація України і говорить про це відверто. Для неї національна ідея є домінуючою ідеєю нашої доби. Вона розуміє її як повноту суверенного державного і культурного існування української нації, як національний внесок у загальносвітову справу. На її думку, національна ідея не витісняє, а каталізує інші загальнолюдські ідеї. І саме заглиблення в національну ідею, відданість їй, веде одночасно в найтаємніші глибини інших соціальних і духових потреб народу. Тісний зв'язок національної ідеї з усіма загальнолюдськими цінностями, з поняттям людської гідности, чести, сумління, поняттям особистої та соціальної етики й справедливости, приводить її до національної ідеї, до нового усвідомлення України. Не може бути світової гармонії, якщо для її до-

сягнення була б потрібна хоч би й найменша несправедливість супроти будь-якої нації, зокрема ж української. Саме тому національне питання зв'язане тисячами найтонших ниток з найістотнішими питаннями людського сумління. Саме тому при високому його розумінні воно може наснажити творця культурних цінностей загальнолюдським змістом і патосом самопосягати. Бувають епохи, коли вирішальні битви відбуваються в площині соціальної моралі, громадської поведінки, коли навіть елементарна людська гідність, опираючись брутальному тискові, стає важливою бунтівничою революційною силою. Власне тепер переживаємо добу, в якій ніщо інше не має такого значення, як висота громадської моралі, поведінки. Нічого іншого не ждуть люди так, як прикладу героїчної громадської поведінки. Людям потрібний цей приклад тому, що їм потрібна певність, що й сьогодні таке героїчне діяння можливе, що воно не безплідне, що й тепер, як і завжди, безумство хоробрих — це мудрість життя. Традиції вічної героїчної України повертаються назад! У формулі «лише могили з місця ані руш» унаявлена вічність наша.

Ось коротко з'ясована національна мудрість молодішої генерації України.

Все нове, що докола нас, має свій глибокий сенс, непередбачений людиною: зі зростанням військової техніки в ідеологічну й термоядерну добу — зросло і значення воюючого, озброєного народу, як наслідок своєрідної соціологічної закономірности, хоч і без усвідомленого раніше плану. Виросло воно стихійно

з процесів розвитку, щоб елімінувати виключну домінантність термоядерних технічних засобів ведення війни, що їх придумали, не ризикуючи нічим, інтелекти.

Концепція повстансько-партизанської війни, розроблена практикою УПА і ОУН, стає наймодернішою. Національні революції стали проекцією розв'язки визвольної проблеми поневолених націй, а одночасно способом елімінації термоядерної війни, двосічного меча, що загрожує не тільки нападаєм, а й напасникам. Це рефлекс типовий для ідеологічної доби, бо її компонентом є також громадянські війни, як наслідок теж ідеологічних протиставлень. З іншого, ще важливішого погляду, а саме з погляду боротьби за розвал Московської імперії, цей рід війни особливо актуальний, бо проти московсько-більшевицької окупації повстають цілі народи, що їх сини у ворожій армії теж піднімуть зброю. Західні імперії здали свої колоніальні позиції без будь-яких спроб покористуватися термоядерною зброєю, а в багатьох випадках і без жадного збройного спротиву, що й підтверджує нашу тезу про панівну національну ідею в нашій добі. Власне вона, а не імперіяльна ідея, стала сьогодні творчим знам'ям доби. Російська імперія також не може покористуватися термоядерною зброєю в боротьбі з поневоленими народами, бо ця зброя є і в руках синів поневолених націй і може обернутися проти неї. Намагання ж московських імперіялістів придумати синхронізовані, координовані й добре підготовані національно-визвольні революції конвенціо-

нальною зброєю не може мати успіху хоч би через ідейно-політичний розклад імперії.

В такій дійсності концепція АБН-у має вирішальне значення. Один її аспект — національно-визвольні революції, як перший фронт, другий — спільний фронт еміграції поневолених націй і мобілізація протиросійських і протикомуністичних сил вільних націй до боротьби з московським імперіялізмом і тиранією. Цей другий фронт допомагає першому.

Війна, як природний феномен, не зникає, вона завжди лишається останнім аргументом оборони правди і людських засад, коли злочинець топче їх; інакше — затріюмфувало б зло, що завжди агресивне.

Проте, необхідно шукати способів ушляхетнювання боротьби, щоб вона мала риси героїзму, самопосвяти і віри у найвищі вартості людства. Абсурдність термоядерної війни завертає світ до первісних змагань між народами в рамках респектування означених моральних засад, але одночасно з тим елімінується вирішення питання про буття чи небуття мільярда людей з боку наукового «гомункулюса», який анонімно дирижує розривною силою термоядерної енергії.

Причина моральної й ідейної кризи, що постає у відхристиянізованому західньому світі з приводу страху перед термоядерною зброєю, ідеологічно й мілітарно-політично на ділі не існує в Україні тому, що розвал московсько-більшевицької імперії здійсниться шляхом національно-визвольних рево-

людей, проти яких окупанти не спроможні застосувати термоядерної зброї.

З другого ж боку, «термоядерний пат» великих потуг також виключає термоядерну зброю, як засіб практичного застосування, подібно, як у минулому великі потуги зрезигнували з хемічної і бактеріологічної війни.

Підкреслюємо: в українській нації немає релігійної, ідеологічної чи соціальної кризи. Навпаки, воююча підпільна Україна променює своїми ідеями. Там іде боротьба за утвердження віри Христа, за здійснення національних ідей, за людську гідність, за найвищі людські духові вартості.

Екс орієнте локс, але з підпільного орієнту (сходу)! Ніякої ідейної кризи наша нова, воююча Україна не переживає!

II

Добро нації — найвища мета людини на землі

Основою нашого суспільно-політичного світогляду є українська нація, як природна категорія і виключна вартість.

Нація — найвища духово-органічна спільнота, яка кристалізувалася і виросла за означених господарських і соціально-політичних умов, як живе, самобутнє єство. Вона — біологічно-суспільна реальність, культурна єдність. Складовим суттєвим її чинником є елемент відвічного. Живі, мертві й ненароджені — це синтеза поняття нації.

Українська людина — нерозривна складова частина української нації. Добро національної спільноти — найвища мета людини на землі. Немає абстрактної, безнаціональної, «новітньої» людини, а є тільки визначена національним змістом конкретна, національна людина.

Людині внутрішньо-притаманні ідея свободи і спільнотний інстинкт, що є вирішальними первнями людської природи. Людина — суспільне єство, природа людини — це природа внутрішньо-свобідної істоти, яка своїм сумлінням відповідає за виконання свого суспільного метового призначення.

Творча свобода людини, добро спільноти і соціальна справедливість — абсолютні цінності на землі. Законне обмеження свободи виправдує себе лише тим, що воно стає необхідним у випадку її надужиття, отже рятує свободу, скріплює її саму як для спільноти, так і для одиниці, свобода якої має свої межі там, де вона розминається з добром спільноти, з правопорядком і справедливістю. Новітня людина сповняє свою роллю на землі через свою націю і в рамках національної спільноти.

Родина — органічна клітина національного організму, зберігач і гарант морального й фізичного здоров'я національної спільноти й одиниці. Отже, це орієнтована вартість наших соціальних заходів у рамках загальнонаціонального добра.

Нація, родина (рід, як проєкція майбутнього родини), одиниця — така ієрархія суспільних явищ. Органічне поєднання цих трьох вартостей із внутрішньо-сприйнятим і органічно-погодженим прима-

том суспільного над егоїстичним, національного над партикулярним — визначають зміст нашого розуміння людини.

Соціальні верстви і професії, класи, як прошарки суспільства, які продукують однакового роду товари чи витворюють різного типу духово-культурні вартості або матеріальні цінності, вертикально розподілюють суспільство на диференційовані творчі соціальні верстви, — це природні соціальні категорії кожної модерної нації, як вияв різноманітності і багатогранності творчості.

Горизонтальний поділ серед продукційних клас (при афірмації творчої індивідуальної ініціативи) мусить мати законні межі, якщо він не здійснюється в рамках соціальної справедливості, бо тільки таким способом можна уникнути визиску.

В основі нашої суспільної філософії є концепція людини, якій іманентна ієрархія вартостей — нація, родина, диференціація соціальних творчих прошарків, одинця.

Метафізично-філософську сферу, як і сферу людської моралі, якої жаден суспільно-політичний рух чи світогляд не може творити сам для себе, виповнює повністю **християнство**. Над нацією і людиною є абсолютна вартість Всесвіту — його Творець-Бог, якому і нація, і людина підлегли, як твори Його всемогутньої волі.

Український національний світогляд, якому внутрішньо-притаманий героїчний гуманізм, виростає з тисячолітньої християнської духовості і соціальності української нації, між ним і християнською

мораллю та філософією життя є повна гармонія. Українська національна ідея інтегрально поєднана з християнською ідеєю. Боротьба за українську національну правду це одночасно боротьба за християнську правду.

В перманентному змаганні світу теїзму, національної ідеї, гідності і свободи людини та соціальної справедливості зі світом воюючого безбожництва, агресивного загарбництва й імперіялізму, постійного заперечування людини як вартості в собі, внутрішньонаціональної ненависти, піднесеної до ідеологічного принципу класової боротьби, діалектичного й історичного матеріалізму, як актуальних засобів ідеологічної боротьби російської нації проти української та інших націй, — **ідейно-політична позиція української нації має виключне значення**.

Світ ідей християнського, національного, традиційного, вічного святого Міста України — **Києва**, втілений у його актуальній боротьбі за відвічні права людини і народів проти світу ідей Москви, безбожницької, загарбницької, людиноненависницької, джерела зла, руїни і знищення, — це **зенітальне зосередження ідейно-політичних полюсів двох світів**, що стали до боротьби на життя і смерть.

Воля народам, воля людині! — центральне бойове гасло ОУН, що знайшло своє історичне і перспективне доповнення в черговому бойовому гаслі: **Київ проти Москви!**

Коли стверджуємо, що найвищою цінністю української людини на землі є українська нація, то вихідною й остаточною метою змагань і дії українця

мусить бути сила, добро і розвиток української нації.

Визначивши поняття людини як істоти із суспільним призначенням та християнським спрямуванням її буття, можемо ставити її (людину) в основу нашого світопорядкування, як центральну появу, бо це вже імплікує суттєвий національний її компонент.

Найвищою формою буття, об'єктивізацією волі нації та єдиною гарантією розвитку нації є **національна держава**. Буття і розвиток української нації може забезпечити тільки Суверенна, Соборна, ні від кого незалежна Українська Держава. Звідси випливає і найвищий імператив для кожного українця нашого часу: «Здобудеш Українську Державу або згинеш у боротьбі за неї!».

Ідеї свободи і справедливості — найвища мета людства

Ідеї свободи і справедливості — відвічні вартості, яких прагне і за які бореться (і завжди буде боротися) людство, всі народи і люди. Власне ці ідеї позначають усі великі епохи в житті людства, поодиноких народів і людей, всі революції та катаклізми.

Національно-політичне самовизначення, себто державне відокремлення націй, та особиста свобода для всіх людей, не зважаючи на різниці раси, визнання, величини території і багатства народів, гарантовані побудовою справедливого державного і соціально-політичного ладу, — це здійснення на нинішньому етапі розвитку людства свободи і справедливості.

Національно-політичне самовизначення відбувається **плебісцитом крові у вогні повстань і революцій** або визвольних воєн, а не виборчими листками чи виборчими урнами.

Український народ, що бореться за національно-державну суверенність і справедливий соціальний лад у власній державі, висунувши гасла універсального значення («Воля народам, воля людині!»), бореться рівночасно за перемогу свободи і справедливості в цілому світі.

Гасло «Воля народів» означає суверенну, ні від кого незалежну, власну національну державу в етнографічних кордонах.

Гасло «Воля людини» означає повне користування кожною людиною всіма політичними вольностями та її безпосередню участь — на основі власної праці і спадкоємства батьків — в користуванні господарськими добрами і відповідними ефектами своєї праці у власній державі.

Сучасна епоха історії людства, більше ніж будь-котра дотеперішня, позначена знам'ям боротьби за людську гідність, самоповагу, честь і совість, свободу і справедливість, бо ще ніколи досі й ніде не потоптано так брутално найсвятіших ідеалів людства, як потоптано їх сьогодні в тоталітарній російсько-большевицькій імперії — тюрмі жорстокого гноблення людини і народів, в країні втілення всього зла і назадництва.

Перебудова світу, згідно з волею всього шляхетного людства, йде по лінії боротьби проти всіх форм поневолення і упродовження народів і людини. За

таких умовин на шляху революційного виникнення нової доби історії відновляється і Українська Суверенна Держава, як перша сатисфакція історичної справедливости.

Розвал російсько-більшевицької імперії, відновлення Української Держави — можливі лише революційним шляхом. Українська визвольна антиімперіальна і антикомуністична революція є передовою силою визволення поневолених російським імперіалізмом і комунізмом народів, а одночасно — національно-політичною, соціальною, культурною й духовою революцією. Носії цієї революції — народні маси, український народ як цілість, отже — це народно-політична революція. Це означає, що народ перебирає владу за посередництвом своїх найкращих, найжертівніших, найблагородніших і найбезкорисливіших представників, до голосу приходить нація, націократія.

Українська національно-визвольна революція має тотожній характер із визвольною антибільшевицькою і антиімперіальною революцією поневолених в СРСР народів. Ця пов'язаність гарантує поневоленій Східній Європі та підросійській Азії здійснення ідей свободи і справедливости.

Український визвольно-революційний націоналізм — сподвижник ідей свободи і справедливости для українського народу і української людини.

Саме в боротьбі за духове, національно-політичне і соціальне визволення українського народу зродився український новітній націоналізм, що є синтезом і втіленням усіх відвічних життєвих прагнень

цілого українського народу, як неподільної національної спільноти, і означає — боротьбу за волю і справедливість для української нації, боротьбу за особисту свободу української людини, за справедливий соціальний лад, за добробут і всебічний розвиток культурної й духової творчости українського народу.

Український визвольний націоналізм творить новий, український народоправний соціально-політичний лад праці, спертий на українській соціальній правді, на справедливості та гармонійному сполученні індивідуальних прагнень з інтересами спільноти. Соціальний лад і соціальний ідеал українського народу він виводить не з чужих лібералістичних чи соціалістичних доктрин і спекулятивних теорій, а з тих соціально-творчих первнів української духовости та всебічних потреб життя і побутових умов українського народу, які йому притаманні.

Він пов'язується з позитивними українськими творчими традиціями і сучасним незмінним розумінням українським народом соціальности, в осередку якої завжди була творча, працююча людина, зв'язана з родиною, своїм родом, з його спадщиною-здобутками, а мірилом вартости якої завжди була і є суспільно-корисна індивідуальна праця.

Український націоналізм, що зродився на ґрунті українських творчих традицій і сучасної визвольної боротьби, — це проєкція майбутнього України в усіх ділянках її життя, це органічно ціла українська система життя і творчости. Але його не можна утотожнювати з ксенофобією, бо він залучує у свою

життєву практичну систему всі здобутки людського генія, не зважаючи на те, під якою зовнішньою вивіскою вони досягнені. Сам же він, у протиставленні до ліберал-капіталізму чи соціалізму, цілісне (не часткове), без внутрішніх суперечностей завершене й непромінальне явище, яким є сама нація. Протиставляючись ліберал-капіталізові чи соціалізові як цілісним системам, він все корисне, виправдане життям у площині практичних заходів залучає у свою, зовсім іншу цілісну систему організації життя українського народу. Як дух від духу, кров від крові української нації, він дає розв'язку на всі питання її життя в його органічній цілості.

Український націоналізм — первісно рух активної героїчної меншости, який — пірвавши за собою народні маси — став всенародним і соціальним рухом української творчої людини. Він бореться за національну спільноту без паразитарних верств.

Український націоналізм бореться за створення такого суспільства, в якому не буде паразитизму і будь-якого гноблення, він рішуче відкидає інтернаціоналізм, тоталітаризм, не зважаючи на його барву, примат державної бюрократії над творчою людиною, він заперечує класову боротьбу, як глузд історії в соціалізмі марксистського типу. Одночасно він є запереченням будь-якої експлуатації людини державою або іншою людиною в українських внутрішньонаціональних відносинах, будь-якої експлуатації чи несправедливості, що їх треба усувати в ім'я цілості інтересів національної спільноти і української людини.

Український націоналізм — ствердження влади народу і свободи людини. Його джерелом є українські світлі традиції і потреби українського народу, що є носієм і захисником національної ідеї.

Український націоналізм відкидає лібералістичне атомістичне розуміння нації, народу, як механічної суми непов'язаних одиниць. Це заперечення класового, станового і групового характеру перестарілої демократії, натомість ствердження органічного розуміння народу, як нерозривної єдності сучасного з минулим і майбутнім нації та влади народу, як цілості, що за посередництвом своїх представників з усіх його верств є правдивим господарем своєї землі й керівником своєї держави, і таким чином забезпечується свободний розвиток його духової, культурної, соціальної й господарської творчості, забезпечується вольності людини, її участь в господарській власності та користуванні плодами своєї праці.

Український націоналізм — народоправна система, яка розв'язує і впорядковує життєві питання не лише з поглядів інтересів сучасних поколінь народу, а й з погляду майбутніх поколінь, себто — нації в Шевченковому розумінні. Це влада нації, націократія, тому й заходи націоналістичної влади, себто всенародної влади визволеної нації, в різних галузях життя мають проєкцію майбутнього, мають на увазі не лише актуальне добро живучого покоління (народу), а й майбутнього (нації), не інтереси класи, а цілості народу, не лише потреби родини, а й українського роду, як тягlosti родин, не лише як людини-одиниці, а як людини-індивідуальности. Україн-

ський націоналізм гарантує повністю проведення вільних і безпосередніх виборів, повну свободу для творення політичних організацій (неворожих у принципі українській незалежній державі), профспілок і всяких інших установ та свободне виявлення поглядів кожної людини. Це не лише декларація, а й закон для українських націоналістів. Багато наобіцяли вже українському народові різні свої і чужі пройдисвіти, але суть вірогідности є в заходах гарантії, яку досягається лише тим, що дається народові можливість брати участь у керівництві державою, згідно з його волею. Саме ті елементи кладемо в основу побудови нашого державного і соціально-політичного ладу.

Внутрішньонаціональна гармонія і солідарність

Гармонійне поєднання добра одиниці, родини, суспільних верств і нації — це орієнтовний принцип побудови соціально-політичного ладу в Українській Державі.

В осередку уваги наших соціальних заходів є український народ, як єдність усіх творчих елементів, як носій і захисник ідеї нації, а також українська людина:

депавперизація і депролетаризація людини, себто — наділення приватною власністю на засоби продукції якнайбільшої кількості українців та уможливлення кожному свободі розпоряджати своїм заробітком, вибирати згідно зі своєю волею і вповоду місьце праці, вільно розвивати свою творчість, не обмежену жадними насильницькими методами;

деколективізація людини, себто — персоналізація її, (людини, яка має свої прагнення і стимули творчости). Всебічно гарантується національно-суспільна персоналізація, бо колективізм, як заперечення людини і людської гідности, вбиває всяку творчість.

Ліберал-капіталізм у господарці, як культ безвідповідальности й необмеженої вільної гри, є історичним пережитком, бо господарство це не гра, а важлива основа для життя кожної людини. Ідейно-політична націоналізація життя, себто — просякнення його національними ідеями, а не клясовими, умасовлення приватної власности на основі власної праці як вирішального правного чинника (повне знищення комунізму), унеможливають поворот фінансового капіталізму. Знищення комуністичної системи як цілости і розвал колгоспної системи господарства, повернення права на земельну приватну власність у межах максимуму й мінімуму, зберігаючи права дідичности, і раціональне застосування модерних метод та засобів землеволодіння, з виключенням можливости повернення будь-якого роду поміщицтва.

Забезпечення за державою власности на необхідні засоби виробництва, чого вимагатиме загальнонаціональне добро і що диктуватиме раціональність самого життя, емпіричний підхід у всіх заходах удержавлення засобів виробництва; удержавлення і означених засобів комунікації.

Розбудова кооперативних та інших добровільних спільних форм організації означеного роду продук-

ції та збуту; органічна пляновість у межах респектування основних індивідуальних стимулів творчості та загальнонаціонального добра.

В цілому господарстві визнається домінуючу роль принципу різного роду приватної власності, респектування принципу праці, як шляху до її (власності) набуття, права ділчності, але елімінується будь-які форми визиску; елімінація визиску і елементи власної праці мають бути в основі кожної іншої, а не тільки приватної власності. Самодіяльність і самоуправління громадян на засаді концентрації, а не механічної централізації, яка вбиває всяку свободну творчість. В державно-устройовій діяльності кожна творча людина свободно виконує саму роль влади з допомогою представників усіх творчих інтересами цілості території, як також з допомогою представників політичних організацій, що покликає загальною, вільною, таємною. безпосередньою і рівноправною системою вибору.

Особливими правами повинна користуватися родина, як соціальний і духово-біологічний інститут (у відношенні соціально-політичному та — можливо — державно-політичному); в час соціально-економічного революційного зрушення права всіх тих, що будуть на війні, що боротимуться за волю і державність, як і права в'язнів і депортованих, їхніх родин і взагалі жертв окупації, — будуть окремо гарантовані й забезпечені державою.

Гідність людини непорушна, респектувати і захищати її, як і цивільні й політичні права людини, — це обов'язок державної влади.

Національна ідея — ідея універсальна

Національний принцип організації світу, себто усамостійнення і державне відокремлення народів, респектування їх свободи та гідності, прав людини та її добробут, — головна мета визвольного націоналізму.

Визвольно-революційний націоналізм — це боротьба за суверенність, волю і справедливість для власного народу, принципове заперечення рабства і його причин: імперіялізму всіх видів. Історія людства характеристична боротьбою націй проти імперій та імперіялізмів, як також боротьбою між імперіялізмами.

Кожний поневолений народ найкраще виконує своє універсальне завдання тоді, коли бореться за свою суверенність, незалежність та волю на національному принципі. Рятуючи себе самого від рабства, він одночасно найкраще допомагає перемозі свободи і справедливості в цілому світі.

Визвольний націоналізм засуджує інтернаціоналізм, як обманливу імперіялістичну ідею великодержав, підкреслюючи, що поневолені народи у своїй боротьбі за незалежність ніколи не висували інтернаціоналізму, навпаки — завжди здобували визволення тільки завдяки ствердженню національно-визвольної ідеї, якій імперіялісти часто протиставили інтернаціоналізм, що насправді був і є великодержавною ідеєю імперіялістів.

Засуджуючи інтернаціоналізм, як антинаціоналізм, визвольний націоналізм обстоює такі багатогранні форми міжнародних відносин і такі міжна-

родні інституції та етично-суспільні феномени, які охоплюють більше, як одну націю, сприяють наближенню і співпраці, приязні та взаємодопомозі між народами і людьми, елімінування воєн та ворожнечі в людському роді.

Визвольний націоналізм захищає такі міжнародні інституції, які побудовані на засаді рівноправності всіх народів, респектують суверенітет кожної нації, не є інструментом імперіялізму будь-якої держави ані сурогатом чи засобом для творення світового антинаціонального уряду, світової держави-імперії, а є форумом співпраці та взаємодопомоги вільних і суверенних народів, які спільними зусиллями намагаються усувати причини ворожнечі та воєн між народами, поборюють національне й соціальне лихо, кривди, стихійні нещастя, допомагають убогішим народам без їх узалежнення від багатших, сприяють розвитку загальної свободи і загального добробуту людства, обмінові технічно-цивілізаційними досягненнями. Отже, є форумом взаємореспектування, а не взаємообману, форумом кооперації народів, а не розигри великодержав та їх сателітних партнерів.

В політичній площині найвище національне і світове призначення українського націоналізму є в осягненні волі українського народу й побудові ні від кого незалежної української національної держави на його етнографічних землях, що єдина може забезпечити свобідний розвиток і добробут всьому населенню української землі, без різниці віровизнання, національностей і рас. Щоб досягнути бажану

мету, необхідно розвалити ворожу російську імперію, розподілити її на національні суверенні держави всіх тих народів, що їх поневолила Москва, повністю знищити комуністичну рабовласницьку тиранську систему всіх форм.

Український націоналізм, як революційно-визвольний рух поневоленого українського народу, респектує боротьбу за волю і право на суверенність і державність кожного народу в його етнографічних межах, засуджуючи всякий імперіялізм, як ворога свободи і справедливості, елімінуючи його з міжнаціональних українських взаємин.

Націоналізм — це символ свободи, імперіялізм — це символ рабства!

Українським і загальнолюдським ідеалом українського революційного націоналізму є внутрішньо-національна і міжнаціональна гармонія у світі, звільнення світу від воєн, злиднів, страху і неволі. Тому український націоналізм відкидає і засуджує будь-які прояви імперіялізму української політичної думки.

Український націоналізм визнає, що об'єднання, союзи, альянси націй і держав можливі лиш на засаді рівного партнерства — рівних із рівними, вільних із вільними. Щоб осягнути цю єдність світу, себто єдність рівних і вільних народів, треба насамперед перебудувати світ на принципі вільних національних держав на їх етнографічних землях і визнати рівноправність усіх народів та людей шляхом здійснення ідей свободи народів і людини. Цей шлях провадить через антиімперіялістичну й антитоталі-

тарну, себто антиросійську й антикомуністичну визвольну війну і революцію до тривалого й справедливого миру між народами світу, що можливий лиш тоді, коли будуть здійснені ідеї волі і справедливості, свободи і самовизначення народів, себто їх державного унезалежнення на ґрунті відвічного племінності крові.

Гарантією світового миру є радше національні держави, що не виявляють імперіалістичних зазіхань на чужі землі, ніж багатонаціональні великодержави-імперії, що, переважно, є спричинниками руйнівних воєн. Не виключено, що і в якійсь національній державі, як знаємо з минулого, може виникнути дух імперіалізму, тому необхідно для цього випадку формувати «старомодні» оборонні союзи, базовані на органічному інтересі заінтересованих партнерів. Такі союзи є тривалішою охороною миру, ніж «модерні» міжнародні об'єднання, які цілком не є останнім словом історичного поступу, а часто навіть стають новою формою імперіалізму, як показав історичний досвід. Проте, український націоналізм не відкидає можливості творення міждержавних об'єднань, але узалежнює їх здійснення від повного усунування народів, головню підросійського і підкомуністичного світу, та свобідного вислову їх волі (як національних незалежних держав) про творення таких міждержавних конструкцій на базі повної рівноправності їх членів.

За всяких умов він у принципі відкидає будь-яке в'язання України та інших народів, що тепер поневолені московським імперіалізмом, з будь-якою «Ро-

сією», беручи до уваги переважний історичний досвід і незмінний геноцид всякої Росії у відношенні до поневолених народів за цілий історичний період їх взаємин із нею, що позначені або обороною від московського геноциду, або боротьбою з ним. Український націоналізм відкидає наївні думки про те, що Росія добровільно обмежиться своїми етнічними кордонами, тому уважає за необхідні воєнні союзи звільнених з-під російської окупації народів-держав, що будуть надійним захистом від можливої загрози з боку всякої Росії, як тепер, так і в майбутньому. Це становище українського націоналізму до Росії може змінитися тільки тоді, коли факти життя впродовж довшого періоду майбутньої історії стануть доказом «переродження» Росії, що вона повністю зреклася свого імперіалізму. Український націоналізм визнає право російської нації на її незалежну державу, але тільки в етнографічних російських кордонах, одночасно з тим вона має виправити всі ті кривди, що їй вона вчинила поневоленим націям, пануючи над ними. За злочини нацизму заплатив цілий німецький народ навіть утратою своїх етнічних територій, не зважаючи на те, що «сильні цього світу» ніби відкинули колективну відповідальність народу за злочини його режиму.

Український націоналізм, що керується християнським світоглядом і етичними принципами християнського і героїчного гуманізму, які стали духовою природою української нації, відкидає відплатний геноцид супроти російського народу, але він вимагає від російського народу направлення всіх тих

кривд, що їх зазнали від нього українська та інші нації під час поневолення. Отже, він визнає російській нації право на її неімперіалістичну державу, себто — виключно на її етнографічній території.

Міждержавні договори загрожених у майбутньому Росією чи іншими імперіалістичними націями відновлених національних держав український націоналізм вважає за необхідну допоміжну гарантію їхньої (в тому і нашої) незалежності. Натомість рішуче відкидає будь-які «об'єднання» визволених націй із Росією, всякі «федерації» з нею, «унії», «конфедерації», «Союзи трьох Русей», «З'єднані Держави Східної Європи», «Союз Європейських Народів», «Всеросію-Євразію» і т. п., як мінливі форми незмінної суті Російської імперії.

Так зв. «Світовому СССР», отій світовій тюрмі народів і людей, як і всякій іншій Російській імперії, незалежно від її режиму, український націоналізм протиставляє повне державне усамостійнення і усунування народів, гармонійну співпрацю між ними і льояльну взаємодопомогу, як вільних і рівних націй, не зважаючи на їх величину, багатство, расу, а також повну свободу людини і її вільний всебічний розвиток у власній національній державі.

Відповідником українського визвольно-революційного націоналізму є всі інші національно- і соціально-визвольні рухи та течії у світі, які борються за незалежність власного народу і побудову справедливого соціально-політичного ладу, базованого на власних традиціях, відкидають імперіалізм та всякий внутрішньонаціональний визиск людини

людиною або людини державою, ставлять в основу побудови світу націю, а не класу, людину, а не молоха — тоталітарну державну бюрократію, відкидають російську й комуністичну системи.

Український націоналізм відкидає і поборює тоталітаризм усіх форм, як засіб внутрішнього поневолення народу через поневолення людини.

Міжнаціональною формацією, що координує визвольно-революційну боротьбу поневолених народів, прямує до розвалу російської імперії усіх барв, знищення комунізму та побудови нового справедливого соціального ладу на руїнах цієї імперії, себто бореться за відновлення вільних і суверенних держав усіх уярмлених націй на їх етнографічних землях, — є Антибольшевицький Блок Народів (АБН).

АБН — концепція національно-визвольної революційної боротьби поневолених націй, концепція визволення поневолених народів шляхом національних революцій.

АБН — концепція зовнішньополітичної координованої дії національно-визвольних елементів уярмлених народів, їх еміграцій у вільному світі. Це концепція світового протиросійського, протикомуністичного, протімперіалістичного і протиматеріалістичного фронту волелюбних національних елементів світу, які стверджують принцип соціальної справедливості в середині кожної нації, виступають проти тиранії в обороні незалежності народів і свободи людини.

Покійний генерал Дж. Ф. С. Фуллер, один з найвизначніших воєнних теоретиків сучасного світу,

в своїй праці «Росія не є непереможна» (стор. 11) так окреслює значення АБН-у:

«Як тільки в Атлантичному пакті, не зважаючи на його дефекти, знаходимо єдиний потенціально-фронт проти Советського Союзу, так тільки в АБН-і, не зважаючи на такі чи інші недоліки в його організації, треба обов'язково бачити потенціально-другий фронт. Обидві ці організації можуть спільно творити величезний стратегічний інструмент західних потуг, бо одна без одної не може досягнути мети Заходу, а саме: не стримувати, а цілковито знищити більшовизм, без чого не може бути жадного миру в світі.

«Мета АБН — повний розвал советської імперії на окремі етнографічні частини і зформування кожної частини як незалежної національної держави. Таким чином АБН є проти всякої форми російського імперіалізму — царського, соціалістичного, республіканського чи більшовицького. Відкидає і будь-яку форму російської федерації, бо бачить небезпеку, що така федерація безумовно доведе до відновлення російської гегемонії».

Русієм і одним з головних чинників, що творять силу АБН-у, є Організація Українських Націоналістів (ОУН), політична мета якої та її революційно-визвольний шлях у принципі тотожні з концепцією АБН-у.

Євген Орловський

ЛИСТИ ДО ОДНОДУМЦІВ ПРО УКРАЇНСЬКЕ ПРАВОСУДДЯ

Автор цих рядків за біжучою політичною роботою не має змоги інакше, як у формі листів до своїх політичних однодумців, висловлювати свої думки про різні питання української революційно-визвольної боротьби і державного будівництва. Звичайно, листи до однодумців не конче треба перепрацьовувати з чернетки, тому й прошу вибачити за всі стилістичні та інші недотягнення. Ці листи писані у вільних від поточної роботи хвилинах, інколи під час подорожей, коли увага була зайнята іншою тематикою.

У моїй ширшій праці про зміст української державности, яка вийшла окремим випуском у «Визвольному Шляху» за редакцією Гр. Драбата, я з'ясував інший аспект заторкнutoї тут проблематики, підкреслюючи органічну пов'язаність гасел сучасної боротьби зі змістом української державности. Не бажаючи повторятися, я деякі проблеми збував тут тільки натяком.

Однак уважаю за свій обов'язок поставити кардинальне питання: що несемо ми, еміграція, ми, інтелектуальні робітники тут — в площині думки — українській інтелектуальній еліті в Україні!? Який всебічно опрацьований український світ ідей!? Що творче, корисне із багатства західньої політичної,

ідеологічної, філософської, правничої, соціологічної думки ми зібрали, щоб дати їм — в Україні — нашим Симоненкам, які не мали змоги пізнати того творчого, що дав християнський, національний окцидент у світ великої думки?! Як уявляємо образ, зміст нашої державности!? Скільки праць з'явилося на цю тему на чужині?! Хто працює над тим?!

Ціль моїх листів — розбудити думку, викликати заінтересування, змусити до глибинних студій цієї проблематики, до шукання відповіді на страшні і великі питання, що стоять перед нами.

Автор

Революція не є війною всіх проти всіх. Хоч деталі розвитку революційних дій не можемо передбачити, зате можемо й повинні накреслити лінії, по яких революційний правопорядок має розвиватись.

Юридично-судовий комплекс відіграватиме визначну роллю у розгортанні нашої революційно-визвольної боротьби. Це ствердження може здивувати, проте дійсність підтверджує його. **Безправ'я** — імманентна прикмета російського режиму в Україні, як це було й за німецького режиму. Привернути **правовість**, власне її встановити — центральна, також моральна проблема, а як гасло — одне з найбільш моторичних гасел революції.

Змаг за **права нації**, за **права** одиниці, за **права** родини — центральна справа. Треба сформулювати загальні **засади** української правовости і правосуддя.

Напевно скажуть: адже маємо Римський кодекс,

кодекс Наполеона, велике багатство інновацій англо-саксонського і німецького права, дещо із сучасного можна увести, мінімально, але я все ж уважаю, що кожна нація дає до многонаціонального багатства свій вклад, зокрема у застосуванні на власній землі.

Безсумнівно, в основі всякого порядкування має стояти людина, але — як зрозуміла? Лібералістично, національно-спільотно-націоналістично? В основі філософії життя і філософії права, зокрема, може бути поставлена людина, але як зрозуміла? Якщо її розуміти як суспільне ество, що росте і розвивається в спільноті і для спільноти, в родині і нації, то, очевидно, в основі нашої філософії стоїть теж людина. Таке розуміння не заперечує поняття нації, вищої за одиницю якості, ані родини, якій також повинна служити одиниця.

Моя інтенція: з провалом нацизму не провалити націоналізму і під плащиком банкрутства нацизму не прийняти всіх лібералістичних теорій, назвавши їх націоналістичними термінами. Націоналізм, як великий рух духового, ідейного, етичного оновлення одиниці, ввів нові елементи в розуміння обов'язків і прав одиниці, вийшовши із вищих категорій, як від добра лише одиниці, а саме — добра нації і родини. Це мусить бути віддзеркалене у дефініції елементів нашого правосуддя і включене в генеральну організаційну побудову (під змістовим оглядом) нашого судівництва.

Очевидно, ніхто не вимагає від нас оформлювати новий кодекс у стилі кодексу Наполеона, але йдеть-

ся про оформлення генеральних напрямних української правовості і правосуддя, які служили б орієнтиром на майбутнє і мобілізували б у сучасній боротьбі народ, у тій свідомості, що вони служитимуть як засади практичної організації правосуддя, правового ладу в Україні. Націоналістична правова і українська, традиційна, спирається на великих пам'яток права: «Руська Правда», Литовсько-Руський Статут, «Права, по которим судится» і т. д. Інстинкт правовості нації, взаємозалежність різних елементів, її органічних клітин — родини, класи, стану, найвищої спільноти взагалі, тобто національної, по суті — лише при модифікаціях форми — завжди існували. Українське звичаєве право дає дуже багато — по сьогодні — елементів для українського юридичного реформаторства, у відношенні ж до сучасної правової дійсності в Україні, не лише щодо публічного, але не менш і приватного права, воно цілком, абсолютно чуже.

Уже в «Руській Правді» зафіксовано визначні норми: відсутність кари смерті на вільного громадянина України, відсутність невільництва для громадян України, переважливість родини-спільноти над егоїзмом одиниці; в нашому народі добро родини і спільноти стоїть перед добром одиниці. Очевидно, ситуація в епосі козацтва-хмельниччини модифікувалася, але не по суті. Без сумніву, християнська концепція правовості завжди українській духовості ближча, ніж лібералістична.

Коли йдеться про українську правосвідомість і націоналістичне розуміння її, то націоналістична

правовість це радше справа акценту, а не суті. Добро спільноти-нації і родини завжди стояло над егоїзмом одиниці, розгортання, скріплення, практичне забезпечування його — це є якраз акцент.

Офензива суспільного є націоналізмом, офензива егоїстичного — лібералізмом.

Російська правна система розбивала родину, національну спільноту, отже органічні клітини, в ім'я отарної громади, на словах в ім'я пролетаріату, а на ділі в ім'я інтересу російської, чужої нам окупаційної влади. Вона розбивала селянство, як класу, як соціально-економічну верству, що продукує однакового роду товари, як остую і забороло біологічного і морального здоров'я нації, як охоронця традицій нації, як чинника, що кожноденно — у своїй масі — завдяки своєму природному оточенню пригадує існування Бога (зміна пір року, прямий контакт з природою і т. п., в землі спочивають предки...).

«Куркулі» — поза правом, бо їх найбільша прив'язаність до приватної власності — найстрашніша перепона для комунізму (Ленін), і звідси найбільше безправ'я на відтинку хліборобському.

З уведенням приватної власності, зокрема на землю, не тільки означені елементи приватного права суттєво модифікуються, але це матиме також рефлекс і в публічному праві.

Усе російське окупаційне правосуддя в Україні мусить бути змінене. Суть в тому, що світ правних російських інститутів діаметрально протилежний

українським, які є окцидентальними, близькими до римського права, а не до російського.

Цікаво пригадати, що англійська окупаційна система не заводила в життя окупованої країни, не накидала своєї віри, своєї ідеології, своїх правових понять, своєї філософії, але залишала все це еволюційному процесові, вільній аперцепції еліти даної нації. Ця ж приймала емпіричним шляхом — типовим для англосаксонського світу — те, що їй підходило. Звідси зустрічаємо, наприклад, в Індії парламентарну систему. Але ніде англійці не ліквідували правових інститутів, що впливали, напр., з ісламу.

Цілком інакше Росія. Російська форма окупації — це форма тотального володіння не лише тілами уярмлених, але й душами. Отже, **правна система в Україні, усе правосуддя, законодавство, судівництво мусять улягти ревізії, достосованій до української, окцидентальної правоментальности, наших правових ідей, нашої системи правових інститутів.**

Я не спростаю проблем, коли тверджу: дух нації, її правні уявлення, моральне почуття виразно унаслідуються в народній творчості. Тому й для правника збірники фолкльору Гнатюка, Франка, народні пісні, приповідки, перекази дають силу-силенну оригінальних ідей, якими можна збагачувати українським новум окцидентальну теорію і філософію права. Ніякий творець від своєї нації не втік. Зрештою, націоналізм, як відвічне явище, лише кількісно змінюється. Якісно він такий же за Святослава, як і за Богдана. Різниця: расовими носіями

нації, її ідеї були дружинники і теж частина з інших верств, за Богдана і козаччини — лицарський козацький стан, братства, частина духовенства і частина із черні, тепер поширюється сфера її носіїв кількісно, але якісно суть залишається суттю. Модернізація форми і терміну не означає винайдення модерного квалітету. Коли іноді бувало дещо інше законодавство для лицарства, то це не означало реакційности, але ті, що кров'ю захищали рідну землю, мали «привілеї». Проте, кількість незвичайно швидко переходили у нас в якість, бо захищати рідну землю мусіли не лише лицарі, але й ратаї-хлібороби. Умовини спричинялися до швидкого творчого переходу кількості в якість.

Це важливо для законодавства, бо кріпацтво в Україні запровадила не українська влада. Ріст української нації, передмур'я окциденту перед ордами, також московськими, мав інший напрямок, як західніх націй.

Ніщо не діється поза людиною, а все діється в людині і через людину. Також нація і родина живе в людині. Тому основою нашого правосуддя і правості є людина, точніше: національно визначена, добром родини творчо обмежена; зрештою, це фактично не обмеження, але самовиявлення, унаявлення своїх творчих диспозицій.

Про що ж, отже, йдеться? Напевно нового кодексу не опрацюємо, але мусимо визначити **генеральні напрямні й провідні ідеї нашого правосуддя і правості, що в ґрунті заперечують сучасну «правну»**

дійсність в Україні, базовану на «пролетарській», тобто російській правовій системі.

Як же практично, зокрема, на переходовому етапі?

Уважаю, що ідеї іншої правової системи також мобілізуватимуть до боротьби, якщо будуть ясно й чітко викладені. Суть справи лежить не так у конкретизації постанов в усіх ділянках правосуддя, як у мобілізації великими напрямними, великими ідеями, що революціонізуватимуть правовий стан. Приклад: право спадковості не існує там, де немає права приватної власності на засоби продукції. Уведення приватної власності на землю вносить теж елемент спадковості. Ніщо колективістичне не прийнялося.

Можуть собі фахівці-правники, соціологи і психологи, а зокрема соціальні психологи, аналізувати ті процеси, що мали, на їх думку, вплив на зміни в правосвідомості українського народу за останнє півстоліття. Але чому ми не хочемо бачити, що майже всі наддніпрянці — нові емігранти, старі і молоді, ще більш по-«приватно-власницькому» наставлені, як західні українці? Чому ми завжди шукаємо, «а може», «а не знаємо», «а 47 років там», маючи на очах таких, що там родилися, наприклад, у двадцятих роках, а в основному не думають і не відчують інакше, як роджені на західних землях? Чи й Симоненки нам нічого не говорять?!

Значить, треба визначити генеральні ідеї і правні українські інститути, які присвічуватимуть революційній владі і взагалі українській владі.

Очевидно, «тривластя Монтекс'є» оправдалося

— влади судівничої, законодавчої, виконної. Одна із гарантій правовості — тобто відокремлення.

Вже хоч би побіжна аналіза суспільних рухів на Заході і Сході, а також студії масових революційних здвигів в Україні, зокрема за Хмельниччини, вказують на вибухову силу заперечливого або негативного моменту в революційних проклямаціях.

Отже, сміливе заперечення існуючого, отже, різне вичислення того, чого в новому ладі не буде!

Уведений в Україні російський кодекс перестає зразу зобов'язувати в усіх тих пунктах, які віддзеркалюють клясове правосуддя, російський окупаційний інтерес в Україні, суперечать свободі людини, обмежують її вольності, свободу слова, сумління, зібрань, об'єднань, суперечать приватній власності, добру родини і т. д. Зобов'язувати можуть тимчасово лише ті, що стосуються таких злочинів, як убивство, грабунок, крадіж, і взагалі лише ті частини кодексу, які не суперечать генеральним ідеям української правовості і правосуддя. До видання уточнень інтерпретацію залишається українським судам, створеним з лояльних українській владі, державності і соціально-політичному порядку українських суддів-фахівців і покликаних із народу суддів.

Злочини державної і національної зради карається згідно з сумлінням українських суддів, доки державна влада не видасть правних норм.

У переходовому стані діють переходові заходи, діють за власним сумлінням українські суди, зокрема українські революційні суди.

Уже з цих декількох моментів бачимо важкість правової ситуації в Україні власне тому, що сучасна правна система там діаметрально протилежна українському і взагалі окцидентальному правному думанню.

Я вважаю великим занедбанням, що ми не створюємо праці наукового характеру на цю тему для України, яка постане, щоб мати на перехідний час перехідний кодекс, що, мабуть, не важко фахівцям зробити. Якщо б ми мали таку працю, тоді можна було б виразно сказати, що російський кодекс стає в цілому поза законом, а зобов'язує перехідно уточнене в тимчасовому революційному кодексі, над чим — очевидно — треба б попрацювати не одному вченому правникові.

Проте, у формулюванні ніяк не можна говорити про те, що залишається вальорне перехідно, але говорити треба про те, що **не** залишається! Адже революція — це зміна, валення існуючого. Взагалі нетактично і нерозумно згадувати, що щось може залишатися з того, що Москва завела. Взагалі все є зле, що Москва завела. Вона винна і за град, зливу, повінь, посуху, пожежу, сарану... Тому формулювання мусить бути комбативне. Підхід чи дух, що породжують відповідне формулювання, мають бути войовничі, захопливі. А втім, не забуваймо: все це питання, на які чекають відповіді наші люди в Україні, що матимуть організувати революцію і стануть перед проблемами життя і запитам народу, щоденної практики — реалізації великого образу зміни на краще, своє, українське.

Емініентно важливо підкреслити рівність усіх перед законом. Але в аспекті приватного права (власності) особливу опіку забезпечити над родинами бійців, засланцями, в'язнями, воєнними інвалідами і, зокрема, інвалідами часів революції. Очевидно, що вони не матимуть особливого становища з погляду карного права.

Ми знаємо і пам'ятаємо, що це фактично нова морально-лицарська верства України.

Особливої уваги на перехідному етапі слід надати суддям з народу, яким допоміжними будуть фахові судді. Це треба розумно уточнити.

Методи покликування і способи перевірки кандидатів треба заздалегідь опрацювати, щоб часом через запізнення з судами не дійшло до самосудів. Два елементи: сумління і гарантія законності та фаховість треба зсинтезувати. У багатьох випадках муситимемо залишити вимір справедливості, тим більше в перехідний час, **народньому відчуттю справедливості**, доки не буде створена нормальна правова система.

У часі повстання революційні суди мусять діяти найбільш тактовно, бо всяке «партійне» судівництво може бути фальшиво зрозуміле. Натомість воєнні трибунали — повстанські — тобто суди армії, мають інший аспект і знаходитимуть підтримку і зрозуміння.

Треба завжди пам'ятати, що найкраще знають, хто прав, а хто не прав, в даному селі самі селяни. Котрий голова колгоспу «свій», а котрий кат. Тому на таке відчуття можна сміливо спиратися. Так са-

мо в фабриках робітники-українці — патріоти. Коли є генеральні напрямні в усіх ділянках життя і на відтинку правосуддя зокрема, легше — при відсутності означених правних уточнень — судити. Не забуваймо, що в Україні немає приватної власности на землю (присадибні наділи — це кпини), і московські закони мають вістря, скероване деінде, як наше.

Не забуваймо центральної справи: **гарантії** зміни на краще. Народ, обдурований віками і «окцидентом» (Гітлером), розчарований в Америці, хоче гарантій, що буде краще. Тому замало обіцянок, але треба розбудити віру, що буде краще, бо «своя правда, своя воля», пан на своїй землі; що носій правди — сам народ і його здійснювач. Розбудження містики великого, вічного Києва і тут допоможе, бо освідомить народ, хто він і що без нього ніщо не станеться, бо не може статися. Організаційні заходи, тобто організація правосуддя у відбудованій державі мусить давати такі гарантії у своїх засновках.

Ці організаційні заходи мусять бути, зокрема, на низах практично поставлені зразу. Організація судівництва в переходовий час мусить бути теж на низах уточнена, а далі поступово вгору, бо — поки згори почне функціонувати, вже діятиме нанизу. І в цьому гарантія влади народу власної, не чужої!

Не забуваймо біломосковського «конкурента», що матиме усе готове на той час. Його ціль — збереження імперії — треба негайно розкрити народові.

Треба відразу скасувати всі концтабори і звільнити всіх в'язнів, крім кримінальних злочинців.

Ніяких концтаборів не буде в Україні. Так треба ставити справу!

Уже тут бачимо необхідність уточнення, бо, наприклад, в'язні за крадіж — **чого!?** Коли предмет крадіжки — колоски чи сніп жита, то це взяв «злодій» зі свого, фактично, поля. Це не крадіж. Бачимо хоча б з цього, як важко цілком протилежний нам ідейно російський світ у праві уточнювати.

Отже, ще раз: **усі в'язні з тюрем, концтаборів, таборів праці звільняться**, крім важких злочинців, згідно з не большевицьким, а з українським народнім правом. Оцінку переводять окремі трибунали, створені з представників революційної влади, народніх суддів, вибраних громадою, речників, делегованих колишніми політв'язнями.

Таємна політична поліція в Українській Державі касується! Жадна нетоталітарна імперія ХХ століття не мала політичної поліції, ані Британія вікторіанської доби. Охорону і оборону держави проти внутрішніх ворогів перебирають суд і нормальна поліція. Встановлюється, крім того, окремі правні норми на виїнятковий стан, який не потребує таємної поліції.

Права поліції обмежується законом. Тут маємо випробувані зразки західноєвропейської дійсности зокрема англо-саксонської. Натомість уникати німецького зразка! Важливо визначити компетенції суду, прокуратури, поліції, хоч би в загальних обрисах. Немає страху перед внутрішньою диверсією москалів і т. п. п'ятьми колонами: на те треба

встановити виняткові закони. Кодекс кримінального права, конституція держави все це мають регулювати.

Є дві справи: нормальні часи і — винятковий стан.

Необхідно простудіювати зобов'язуючі в Україні советські кодекси, формально — правну і фактичну дійсність.

Треба наявно бачити многогранні негативи, щоб якраз на них реагувати!

Зокрема на те, що найбільш дошкульне, давати відповідь, бо це мобілізує революційний потенціал. Боротьба за права — найбільший стимул революції, за справедливість, бо якраз уявлений є найбільш вразливим на брак справедливості, на кривду (ані німці, ані англо-сакси, ані французи не можуть цього слова перекласти в тому сенсі, в якому його в нас уживається).

Лист другий

ДЕРЖАВНО-ПОЛІТИЧНИЙ УСТРІЙ

Основна справа в державному устрої — це для всіх ділянок буття і творчості нації, родини й одиниці розв'язати складне питання влади. При цьому під словом влада розуміється не тільки адміністрування державним апаратом, але й її соціальні морально правні атрибути, що цементують націю і здатні підняти маси на збірне велике зусилля.

Проблема української влади в перші дні револю-

ції і в перші місяці після революції буде тим складнішою, що не тільки існуючий тепер в Україні адміністративний апарат, але й принципи побудови влади — накинені окупантом, ворогом самостійності України. А з другого боку, населення України напевно дуже чутливо поставиться до своєї влади і очікуватиме від неї «чудес», тобто щоб була вона і добра, і мудра, і вишколена, і своя, рідна.

В кожній державі — не інакше буде й в Україні — державна влада твориться на базі політичних сил, що нуртують, організуються і змагають до влади всередині даного суспільства.

Коли йдеться про соціальний лад в Україні, то український націоналізм в нашому розумінні не стоїть на тому, що означені соціально-політичні уявлення і засади мусять бути безапеляційним компонентом націоналізму. Ми звертаємо увагу на те, що найважливіше, а саме соціально-політичний лад мусить бути такий, щоб не заперечував вільного вияву і росту індивідуальності, навпаки, щоб забезпечував всебічні вольності в рамках добра нації, родини і можливих інших соціальних груп, щоб сприяв самовиявленню всіх творчих потенцій індивідуальності.

Наш підхід до соціально-економічних змін чи заходів такий: рішає про прийняття якогось заходу не так теоретичний засновок, як радше той факт, чи даний захід виправдався в житті.

Я не думаю, що кожна соціально-економічна зміна має в націоналізмі лише таку, а не іншу розв'язку. Націоналізмові не є питоменною ані виключно

індуктивна, ані тим менше виключно дедуктивна метода. Він має означений кут зору, означену систему вічних вартостей, в центрі яких стоїть нація не як фактор позародинний і позаіндивідуальний, а, навпаки, як фактор, що проникає і в родину, як морально-біологічну клітину, і в індивідуальність, що росте через службу загальному — нації. Тому, якщо означений соціально-економічний захід сприяє ростові нації, родини, одиниці, він приймається.

Коли брати до уваги три роди власності — приватну, кооперативну і державну, якщо мова про промисл — то жадна з них, за збереження умов **всебічних вольностей і гарантії соціальної справедливості**, не є виключно типовою для націоналізму, як руху. Безумовно, приватна власність найбільше гарантує розвиток індивідуальності, поступ, зокрема об'єкти державної власності у промисловості мусять бути стверджені емпірично, а не дедуктивно. Моє розуміння йде ад мінімум удержавлення, а максимум уприватнення і кооперативної власності, що є типовим для українського ідеалу соціальності, як індивідуалістичної духовості українця. Це не має нічого спільного з соціалізмом, бо соціалізм, як і лібералізм, має свої відмінні і протилежні націоналістичні ідеологічні преміси. Як не дивно, але ліберальний капіталізм має своє частинне ідеологічно-релігійне обґрунтування в кальвінізмі (Кальвін жидівського походження), як соціалізм в марксизмі (Маркс жидівського походження).

Фактично обидві ці системи сходяться, врешті-решт, у концентрації засобів продукції в одних ру-

ках, тобто великого підприємця, згл. державного боса — генерального директора, уповноваженого державою. Тоді, коли, наприклад, уприватнення **масового** типу даної галузі індустрії дає шанс поодиноким власникам мати вплив на диспонування засобами продукції теж тим шляхом. І воно в даному випадку більше сприяє розвиткові основних елементів націоналізму в духовості членів-громадян держави, як інший тип власності. Це, однак, не означає, що, наприклад, удержавлення копалень чи військової індустрії важкого типу, при законному визначенні означеного роду взаємовідношення працівників до працедавця-держави, їх впливу на управління заводом, участі в зисках, з підкресленням, однак, відповідальності в ініціативі і рішальності **керівника** заводу — суперечить націоналістичності. Зовсім ні, так, як не суперечить, наприклад, кооперативна власність, що процвітала свого часу по селах і містах Західної України.

Я хочу водночас підкреслити, що тут необхідно враховувати елемент досвіду. Відомо ж, наприклад, що заробітки на залізницях Англії після їх удержавлення не збільшилися, як сподівалося робітництво, бо зросла бюрократія, яка пожирає більше, як «визискували» приватні власники. Але з часом — треба сподіватися — це вирівняється.

Інкони діють фетиші-панацеї, якими є «удержавлення». Тому й тут конечно враховувати елемент досвіду. Чому при державному устрої мова про економічний комплекс? Це необхідно, бо фактично державний устрій суттєво допомагає гаранту-

вати: а) вольності, б) відносну соціальну справедливість, сприяючи елімінації визиску, в) участь у владі всіх прошарків суспільства, г) страйки, як засіб пресії, які не є світлим доказом обопільної національно-соціальної солідарності, але їх треба допустити законно, намагаючись самими засновниками елементами конструювання державно-політичного і соціально-економічного устрою робити їх зайвими. Так, наприклад, коли в парламенті забезпечити відповідне заступництво всіх прошарків суспільства, тобто селянства, різного роду професійних груп, робітництва, тоді вже в самому устрої будуть засновки, що запобігатимуть страйкам, прямо не буде розумної причини до страйків. Ось коли обмежити, як це зробила була Німеччина, найвищу границю зисків, то в такий спосіб перерозподіл прибутків населення може причинитися до скріплення соціальної справедливості, отже в засновку усувати потребу страйків. Проте, право на страйк залишити, як легальне право оборони робітництва проти можливої кривди. Краще мати легальне право, фіксоване усіми законними, конституційними гарантіями, і новим духом — націоналізму — еліминувати лихо, перерости, можливі кривди, як апіорно забороняти, уповаючи на ідеальний устрій, якого світ не знає.

Основна справа — це влада. Взагалі питання влади найосновніша проблема у суспільстві, поруч проблеми свободи і справедливості. Жадна з двох останніх неможлива без можливо найкращої розв'язки проблеми влади, її організації. І в цьому суть державного устрою.

Інший аспект: елемент влади не тільки компонент економічного ладу і не тільки гарантія елімінації кривди там, але не менше — це шлях мобілізації і — частинно — концепція мобілізації нації і її росту для міжнаціонального змагу, її внутрішньої і зовнішньої сили. **Влада** імплікує у своєму понятті в державі також інші складники, як керівництво, в означеному сенсі господарством, адміністрування і т. п.

З того факту, що націоналізм стає домінантною ідеєю доби і заміняє собою ліберальну демократію, роблю висновок, що майбутня політична дійсність може бути співформована більше як одною націоналістичною політичною організацією. Ідеологічною базою демократичних партій були ідеї Французької революції. Це й інші ідеї творили основу (одиниця — усе) для різного типу демократичних партій.

Націоналізм як ідея може бути основою в державі для не лише одної політичної організації. Націоналістичні організації в державі можуть різнитися концепціями зовнішньополітичних в'язань, акценту — з погляду інтересів нації, — наприклад, примату розбудови того чи іншого роду індустрійної галузі і т. п., але в основі вихідною позицією для всіх буде нація, лише акценти конкретних заходів лежатимуть деінде.

Це не може бути заборонене, навпаки, це буде корисне, бо засвідчуватиме перемогу ідеї нації над ідеєю лібералізму. Була доба лібералізму, соціалізму, приходить доба націоналізму, отже і з тим приходять закономірно різні політичні організації націоналістичного типу, наприклад, одна більш кон-

сервативна, інша більш революційна (формула Липинського для інших — щоправда — формацій).

У чому суть гарантії свободи, цього найважливішого елементу, зокрема для уярмленого духово, політично, економічно громадянина України? Не обов'язково гарантують свободу політичні партії, їх необмежена кількість. Не обов'язково державно-політичний устрій типу ліберальної демократії, яка не є останнім словом політично-державної мудрості, бо взагалі ніхто не скаже останнього слова, поза Божим словом!

Зрештою, є суттєві різниці поміж англосаксонським типом демократії і французьким і т. п. І не лише у виборчій ординації і не лише в релятивності, а не пропорційності, але, наприклад, у виборах одиниці, індивідуальності в Англії, громадою у вужчому сенсі (**Гавс оф Коммонс**).

Не обов'язково бути «демократом», щоб гарантувати вольності, елімінувати тоталітаризм, бо, наприклад, теорія Липинського є «антидемократична», але вона краще гарантує свободи, як демоліберальний устрій. Липинський є принциповим ворогом «демократії», яку він знає лише в знаках наведення, але Липинський є також великим захисником свободи одиниці. Він гарантує своєю державно-політичною концепцією всі вольності краще, як ліберально-демократичний устрій. Ідеологія Донцова є протиставною ліберальній демократії, але вона не менше послідовно захищає гідність людини як Богородічного ества в різних її аспектах.

Основне: стоїмо за свободу слова, сумління, збо-

рів, організацій і т. п. Нікому не буде заборонено творити партії і т. п. Це гарантується законом. Вольності мають межу там, де починається — розклад нації, релігії, родини. Стоїмо за триподіл влади: судова, законодавча, виконна.

Дві законодавчі палати: перша — репрезентанти, емановані політичними організаціями при корегованій системі англосаксонського типу релятивної більшості, а не пропорційності; друга — репрезентанти продукційних класів — матеріально і духово, в приблизній аналогії до Липинського з означеними корективами, який дає неправильно акцент на матеріальну продукцію, як істотний елемент, що є виявом матеріялістичного думання, при всіх запереченнях ним цього.

Щоб елімінувати партійне роздрібнення і розклад, релятивна більшість голосів рішає при виборах парламентів, дещо скорегована, але ніколи пропорційна, ваймарського чи французького типу. **Пропорція угроблює державу.**

Уважаю, що державно-політичну теорію Липинського (не так соціально-економічну) треба студіювати при формуванні нашого державно-політичного устрою. Липинський при своїй соціально-економічній реакційності з державно-політичного устроєвого погляду має глибокі **українські** первні, яких елімінувати не можна. Зле сталося, що він досі — принаймні у викиятках — не перекладений на чужі мови. Його «Листи» в аспекті будови держави мають невичерпне джерело нових думок. Він переріс усяких Сорелів і т. п. Але ми — очевидно — виразно

сепаруємося від його політичних теорій, які слушно розкритикував і відкинув Донцов.

Уважаю, що в склад одної з палат мають входити досмертно всі колишні: прем'єри, головнокомандувачі, голови великих політичних організацій, кол. голови, місто-голови держави й парламенту і т. п., щоб зберегти їхній досвід і континуїтет. Хибою американського парламенту є те, що, наприклад, програвши вибори, кандидат на президента не є вже навіть сенатором, і нація втрачає заслужених, з досвідом державних мужів.

До другої палати мусять входити представники Церков, чи, як вони оформлять своє представництво, репрезентанти науки, літератури, мистецтва.

Німці ввели крайові списки, через яких проводять у парламент тих, що є там необхідні, а виграти виборів у своїй окрузі не можуть, бо не хочуть говорити демагогічно. Була можливість, наприклад, що Черчілл міг не стати прем'єром, якщо б програв вибори у своїй окрузі. Єдино маса не може завжди рішати, хто є державно-політично необхідний. Це власне є наслідок фальшивої теорії Руссо. Це мусить бути скореговане.

Вибори **Голови Держави** — обома палатами, або краще — народним голосуванням. Я схильний до всенароднього прямого голосування.

Щодо назви Голови Держави, то треба б відновляти козацькі традиції, але в змодернізованій формі. 1918 рік показав, як стихійно вони відроджувалися в мілітарному сенсі. Думаю все ж, що **полки** треба привертати в старокозацькому, традиційному

розумінні. (Сл. п. Є. Коновалець якось сказав мені, що він відхилив титул генерала, бо **полковник** є козацький титул). Тут ідеться про ідейно-моральний аспект, дух козацького мілітаризму, лицарства, а не про пов'язаність із землевласницьким станом старої дати.

Ясно, що треба простудіювати цю епоху і передумати, що в модерних часах можна ще повернути. Це необхідно з виховного, традиційного, національного аспекту. Могла б бути назвою і ладом **Українська Козацька Держава**.

Росія буде все ще силою і по розвалі імперії і матиме більший, як ми, державно-політичний і імперіальний досвід для диверсій і «татарських людей». Не забуваймо, що реакціонерка Катерина і Петро I підтримували **ліві**, антимонархічні рухи, що для Вільгельма чи Марії Терези було майже святотатством.

У кожному разі, моя інтенція: при нагоді державно-політичного устрою не замикає собі у формулюваннях дверей перед великими розв'язками небезпечних проблем нашої державної безпеки...

У соціально-політичній частині державно-політичного устрою вважаю доцільним відмітити, хоч це теж в іншій частині буде предметом міркування, — значення родини, її як фактору, що матиме окрему опіку держави і окреме віддзеркалення захисту її в державно-політичному устрої. Думаю, що цей пункт варто розважити в означеному формулюванні і корективах з концепту Салязара. Треба викинути лібералістичний, соціалістичний та

комуністичний баяст, а нове, націоналістичне вносити. Лібералізм навіть у клясичних його країнах сьогодні на швидку руку виправляють.

Рекомендую теж простудіювати державно-політичні інституції княжої і передусім козацької доби, зокрема Хмельниччини. І імітувати, мутатіс мутандіс, її, а не конче інституції західньої демократії.

Нація сама вертається до традицій (1918) р.!) Ще раз нагадую: — не сміймося! — козацькі шлики, назви полків Полуботка, Богдана і т. п. Смівливо простудіюймо епоху Богдана і смівливо впровадьмо назви з його часу, модернізуючи деякі інституції, а також принципи їх побудови. Простудіюймо не лише американську, британську, але й козацьку державно-політичну конструкцію і закони Січі простудіюймо. Щось там теж буде добре, актуальне і для нових часів. Дух нашої нації живе в історії і сучасності.

Пригадую, коли я, редагуючи «Бюлетень КЕОУН», отримав статтю про Дніпрельстан, в якій був один пасус, що, мовляв, для цієї будови треба знищити козацькі пороги, я не прийняв статті. Я вважаю, що для нації в сто разів важливіше мати місця її вічної слави, місця проц, вихови молоді, духового відпочинку на побойовищах, як усі електрифікації, індустріялізації та інші «зації»... Не хлібом єдиним... Дискусія з автором тієї статті на тему «порогів» ще до сьогодні залишилася в моїй пам'яті.

Мені, як і українській духовості взагалі, чужа система лібералізму, — вона не має нічого спільного з забезпеченням вольностей. Козацька Січ чи взагалі Козацька Держава мала більше вольностей,

але не знала розкладового лібералізму. «Руська Правда» не знала кари смерти для українців, наше звичаєве право випередило на століття сучасну демократію; воно захищало родину, більше, рід — як покоління, націю-державу. В цьому треба шукати первнів для нашого державно-політичного устрою. Простудіювати це, простудіювати козацький устрій, Липинського, Липу, очевидно, Донцова, — і на цьому спиратися. «Чужому научайтесь, свого не цурайтеся».

Я не думаю, що було б доцільним імітувати лише котрийсь із західноєвропейських державно-політичних ладів. Цим я не відкидаю користування з досвіду і думки інших, але виключне опертя на них — не є корисне Україні.

Два слова: переходова доба. Не була б доцільною в час зриву «диктатура». Зрештою, це зненавиджене слово, і його мають усі досить так, як соціалізму в Україні. Правління 1941 року є доброю базою для цієї переходової доби. Сильна влада є необхідною.

До часу унормування відносин у визвольній Україні, тобто прогнання окупантів усякого роду — владу виконуватиме революційно-політична і повстанча суверенна сила, яку в боротьбі покликають зложені з усіх прошарків народу революційно-визвольні елементи, найкращі, що самі ризикують життям і кладуть його на побойовищах.

З прогнанням окупантів і закріпленням суверенности негайно буде здійснюватися державно-політичний лад.

Між іншим — гасло «Україна для українців» оз-

начає, що всі льояльні супроти української визвольної боротьби і Української Держави елементи, без огляду на їх національність, мову, расу, релігію, мають ті самі права і привілеї громадян України, опіку і охорону влади, включно із виповненням їх специфічних вимог, якщо йдеться про національні меншини (про культурні потреби і т. п.). Натомість ворожі диверсанти з-поміж жителів України, без огляду на час їх поселення, національність, расу, мову і т. п., будуть трактовані як вороги нації і держави і, як такі, поборювані на основі революційних законів нації, що стоїть у боротьбі на життя і смерть. У цьому сенсі гасло «Україна для українців» є незмінно актуальне.

Необхідно теж здійснювати гасло: «Українці для України!»

Лист третій

ВІЙ НА ВІДТИНКУ КУЛЬТУРИ — СУТТЄВИЙ ВІЙ

Комплекс культури, я гадаю, треба уточнити і зформулювати, концентруючись більше на визначенні змісту, як на дефініціях. Комплекс культури — один із найважливіших не тільки в програмі майбутнього, але, зокрема, в сучасній боротьбі, бо він стосується суті-духовости нації.

При всіх позитивах наші молоді письменники в Україні виявляють замало політикуму. В багатьох є, навіть у заавансованій, інколи блискучій формі, але все ж українська, безсумнівно, позитивна, про-

світянщина. Хоч як критично наставлені ми до Хвильового, але це був расовий політичний письменник, що при всіх своїх помилках думав по-державницьки. «Геть від Москви», «орієнтація на психологічну Європу» — це були політичні гасла, це був бойовий фанал. Недаремно Донцов його підняв своєчасно. Навіть «Вальдшнепи» з мистецького погляду не надзвичайні, — але дискусія з Аглаєю розкриває російський шовінізм, і це є політикум твору, не згадуючи «Думок проти течії» і ін.

Несправедливо думати, що сучасні автори не мають національних первнів, а що вже казати про політичного поета Симоненка, що вже не живе.

Коли я читаю Тарзіса, то бачу цікаве явище. Він народженець Києва, з матері українки і батька грека, але росіянин, хоч ідеї його зовсім не російські, окрім одної, для нього все — Росія: Безбородьки, Прокоповичі, Яворські... Тарзіс це феномен, що його важко знайти навіть на еміграції з такою вибуховою силою ненависти до комунізму, по суті до російського духа, якого він, зовсім не розуміє, уважаючи, що йдеться про комунізм, а не про російськість!

Довженко — просвітянин: любов до Дніпра, сентименталізм, часи Вовчка і Квітки... Іван Дзюба вже інша постать. Ось твір про Сквороду насторожує, він свідомий суті українства. «Перший розум наш»... — так зве один автор Сквороду. Іван Драч виходить поза межі Квітки-Основ'яненка наших днів. Письменники мусять, нав'язуючи до традицій, давати національний вклад у культуру. Коро-

тич — малорос. І що з того, що Довженко геній, але це не бунтарський Хвильовий.

Проте, незвичайний фермент почався «там». Йому треба вирішально сприяти. Бій на відтинку культури — суттєвий бій. І там і тут.

Найлегше оформити **гарантію** свободного розвитку культурної творчості, бо для цього існують приклади постанов різних формацій і — що більше — взори політичного ладу в західних країнах. І це треба безумовно зробити, кладучи акцент передусім на гарантії розвитку свободної творчості. Це — ключова проблема, яка інтересуватиме культурних діячів після розвалу імперії і знищення комунізму.

Отже: а) організація культурної творчості в Україні, що її розвиток гарантує **свобода слова, сумління, зібрань, стоваришень** і інші заходи власної Держави; б) зміст її.

Синтетично і коротко мусимо визначити саму суть культури універсального значення. А основніше — зміст української культури, її оригінальні елементи, її основні ідеї і історичні та актуальні тенденції розвитку. При цьому треба брати увесь комплекс, різні галузі (наука, література, мистецтво і т. д.) і **українськість**, питоменні, оригінальні наші ідеї еманувати і проектувати. Це захопить молодих творців. Розбудити, вищоувати й унапрямувати питоменне, власне — це суть.

До власних джерел, до глибин власної духовости! — наше гасло.

Рушійні ідеї нашої культурної творчості, ідея Бога, Батьківщини, слави, правди, справедливо-

сти, волі, влади треба показати в нашому оформленні. Не «грабь награбленное», але — «братів визволяти, слави здобувати», не німецьке — Дранг нах Остен за «шпек унд вурст», але «не осоромимо землі руської», що — зрештою — аж по наші, упівські часи зосталося однаково незмінне.

Я думаю, що в культурний комплекс необхідно включити ідеї і мистецьке їх формлення самим народом (усна словесність). Духовість народу бачимо найкраще з його спонтанної творчості. Невичерпне джерело творять збірники народньої словесности. Там, як і в піснях, промовляє зокрема дух нації. Цей ідейний світ теж мусимо показати.

Насвітлити відвічний змаг Києва проти Москви. Зосередити навкруги Києва інший світ ідей, що рятує нас, людство, від московського знищення.

Післанництво дати творцям! Відновити княжі і козацькі часи, упівські, наші, але — підпільні. Навіть Скляренко у своєму «Святославі» пише про вічний Київ, без якого не бути нашим сусідам, не бути Європі (навіть англянам, як каже уй Святослава — Асмус).

Не брати лише сантиментально, місяністично, по-тов'янському: Польща — месія народів, але владарно. Взагалі відновити не лише ідеї **слави, правди, волі**, але не менше **влади**. Елементові **влади** треба присвячувати окрему увагу в нашій літературній творчості. Замало про неї мови. Наша література повна любови, піетизму до рідної землі, але апотеози **влади** в неї брак, а без цього немає волі.

Я думаю, що тепер більше треба про **владу** співа-

ти, як про волю. Наша відома церковно-патріотична пісня, яка співає не лише про єдність, але й про **владу**, глибока під цим оглядом, як багато наших книжок. При всій моїй пошані і всьому подиві до молоді культури-творчої еліти в Україні — наявної, легально видимої мушу визнати, що поза Симоненком і ще двома-трьома — поза «любов'ю до рідного краю», і то не в усіх, їй бракує Босслава, Грицька Чупринки, Корибутяка, мутатіс мутандіс Хвильового, — цілеспрямованих співців влади, **державницького** типу поетів, що вийшли з епохи просвітянців у доброму розумінні цього слова. Упівські пісні ще не ввійшли в глибини їхніх сердець. Ще ввійдуть. Але не в цьому річ. Ідеться про те, що ми маємо прискорювати цей процес, і тому акцент наших завдань на культурному відтинку має найбільше значення. Державно-творчі ідеї, не обов'язково всі політичні, але **сукупність** їх треба показати в історичній ретроспективі, нав'язуючи до літописів, «Слова о полку», великого письменства княжих, козацьких, упівських часів. Також і розстріляних творців 1920-их років.

Наша справа — це унапрявлення, мобілізація, розгадування і всестороннє виявлення тих ідей, що нам питомі, що дають нам силу, а наших творців роблять нашими, допомагаючи їм творити українську культуру, літературу, мистецтво. Тільки той твір може стати світовим, який є водночас національно великим.

Велике мистецтво виростає в епосі, насиченій релігійними й революційними зрушеннями, зновже

найбільші мистецькі твори мають здебільша релігійне або національне підложжя.

З огляду на те, що творчість в Україні через чужу, ворожу систему занадто далеко відійшла від релігійного і національного підложжя, треба дуже стисло й обґрунтовано, спираючись на історично-українське підложжя, дати поштовх для революційного розгону.

Воююче християнство вічного Києва, його визвольний націоналізм, героїчний гуманізм Шевченка, — світове післанництво вічного, святого міста України у відвічному бою з містом блюзнірств, тиранії, рабства, насильства — Москвою — ось що треба поставити в центрі наших культурно-творчих ідей.

Я не втомлюся повторювати: якщо для комуністів різних націй, які не знають ані російської культури, ані мови, ідейним центром є Москва, то чому для українців-творців не має бути, без огляду на те, де вони живуть, носієм і пробоевиком спасенних для нас і світу ідей — Київ!? Це не дешева фраза, але глибока правда, **суть**.

Тепер може більше, як політична публіцистика, формують думку і унапрямують дію **література і мистецтво**.

Для наукової творчості треба дати широкі рамки свободи і підтримку, але те, що на потребу — акцент на **гуманістичних** науках, їх унапрявлення, визначення змісту. Акцент на цьому ще довго буде в Державі. Тому треба визначити окрему роль еміграції в цьому відношенні.

Отже, дві частини, як бачите: а) бій на культурному відтинку і б) організація його в Державі. За змістом ці ідеї тотожні, хоч акцент тепер сильніший і майже виключний на антирусифікації, антикомунізації; — щойно в нашій Державі своя влада уможливить гармонійний розвиток усіх галузей, прискорено виповнюючи нашим змістом гуманістичні науки.

Мета моїх принагідних завваг — тільки вказати на децо, що мені здається важливим. За авторами право мої думки оформлювати і впорядковувати. А проте, я радив би передусім прочитати ще раз пісні УПА (колись Донцов писав на цю тему), відсвіжити в пам'яті їх ідейний комплекс.

Світ великої думки, універсум має бути тільки тлом, на якому треба змалювати **український** універсум, що виростає з тисячоліття нашого буття — творчости, боїв, героїства і терпінь, — це захопить молоду еліту України.

Містика і духовість Києва, розкриття їх і захоплення ними — ключ до переможного бою. Добре, що сучасна генерація перестала «терпіти за мільйони», але свідомо конечности боротьби за владу, за свою владу...

Українська наука мусить зосереджуватися якраз на пізнанні України, щоб дати молоді «там» те, чого вона не має звідкіля взяти. Тому, наприклад, я вважаю багато важливішим забезпечити стипендіями кількох наших старшої генерації вчених, які «клінують» у ЗСА чи Канаді, щоб вони до змісту української духовости, правовости, соціальности

дали те, чого не дасть молода генерація науковців, бо: а) не має джерел, б) не має даних, не вирішивши в означеному оточенні, і не має змоги розшукувати те, що треба. Твори старших науковців для росту молодшої генерації учених — і не лише учених — мали б окреме значення. Не забуваймо, що не тільки бібліотеку в Києві спалили...

Ми далеко не зайдемо навіть найкращим виконанням технічно-адміністративних завдань, коли забракне змісту, яким треба пірвати молоде покоління.

Завважуємо, як почало кипіти в ССРСР на культурному фронті. Наша відповідь!?

Бачимо, з якою стихійною силою українські ідеї — не зважаючи на стільки літ комунізму і русифікації — в чистій формі унаслідуються в молодих поетів. Сливе у жадному з їх творів немає елементів діалектичного матеріалізму, нічого з марксизму, а в багатьох — кришталеві українські ідеї. Духова творчість унаслідилася, не як надбудова, але як сама істота творчости, що розвалює імперію і комунізм. Вояків завжди попереджали поети. **Боротьба культур**, як емінентно політична боротьба, як боротьба двох світоглядів, двох концепцій життя розгорається в Україні проти російськості, накидваної згори. У цій боротьбі Москва програє.

Малорос Тарзіс, який вважає себе за росіянина, пише в «Палаті» ч. 7. зовсім не по-російськи:

«Хтось мусить світові звістити, що тут, на землі, ще живе російський народ, а не советський...»

Альтернативою (комуністів) до людини є колек-

тив, їх альтернативою до індивідуальності є череда...

Тисячоліть було потрібно, щоб розвинулася індивідуальність з череди... Усі ідеали опаскуджені отарою (масою сарани)...

Якщо людина має бути врятована, світ мусить бути **індивідуалізований**, мусить звільнитися з-під лінивої маси бездушних, які тільки своє черево знають. Маса завертає людину до її первісного стану — до отари людських мавп. Треба створити суспільство шляхетних особистостей, тоді буде життя гідне людини...

Моя думка: усунення маси — безсмертність індивідуальності.

«Товариші» не знають навіть того, що тільки надзвичайні характери можуть бути героями книжки в надзвичайних ситуаціях. Покажіть мені, в якому творі світової літератури отарна людина грає головну роль.

Мистецтво починається там, де загальні норми проламані...»

Чи ж не так твердять західні й українські автори?

Або відклик до Марка Аврелія, цього величного цезаря-філософа Окциденту. Геракліт, Платон, Зенон, Овідій, Шекспір, Паскаль, Фонтен і інші, які захоплюють Тарзіса і його дискутантів... Це ж усе антиросійські, по суті, творці. Їх ідеї — як небо і пекло — протиставні російському отарному ідеалові.

Але Тарзіс — народженець Києва, політичний малорос, росіянин за політичними переконаннями, як

і багато тих, що втопилися в російському морі, — теж дає поличник усій російській доктрині, вказує на її банкрутство. На жаль, ширить він страшне баламутство, бо, як росіянин, вказує, що є **інша Росія**, а це фактично не Росія, бо **інша Росія** завжди та сама від **Калити** по Шелепіна і Брежнева.

Я Тарзіса цитую не для того, щоб показати Тарзіса, а для того, щоб показати ідейне банкрутство большевизму і велику **загрозу** нової **Росії**, яка баламутитиме світ, як почали це вже Степун і, зокрема, Н. Бердяєв. А Тарзіс пише: «Оновлена і вільна **Росія** вступить на поріг чергового тисячоліття». Ось у чому загроза. Страшна і величезна для нас. Московські солідаристи (НТС) в її авангарді на Заході — з **Бердяєвим**. Вони вже починають присвоювати собі наші ідеї, облудно, підступно, бій за Київ уже розгоряється.

Ніколи більше не був актуальний Донцов зі своєю обґрунтованою теорією боротьби двох культур, двох цивілізацій, двох протиставлених у кожному відношенні світів — **Росії і Окциденту**.

Завдання в тім, щоб не дати москалям знову вкрасити ідеї **Києва**, бо, — перемігши, вони знову здійснюватимуть свій **укритий** для наївного Заходу світ — концепцію отари, рабства, тиранії. Тому ми мусимо визначити теж **напря́м** для того боку у світовому розмірі на культурному відтинку. Ми мусимо дати семафори, орієнтири, суттєве, змістове визначення культури України, показуючи, **проти чого** вона на культурному відтинку стоїть. В большевицькій програмі ясно, де є **проти**, а де **за**. Все, що не

має **проти**, є безкровне. І не пориває. Можемо боротися «за» лише тоді, коли знаємо, **проти чого** ми . . .

Я не взяв собі ціллю в цьому листі формулювати якісь тези, я хочу тільки з'ясувати мою **точку зору**, і більше нічого. Ваші завдання — порядкувати, систематизувати, уточнювати, поширювати, поглиблювати. Не в статиці, а в безперервному бою з'ясувати наші засади, цілі, вимоги, напрямні. На відтинку культури ніколи не буває статичного стану...

Лист четвертий

ХРИСТІАНСТВО Й НАЦІОНАЛІЗМ; ЦЕРКВА Й ДЕРЖАВА

Існують два стисло між собою пов'язані аспекти — ідеологічний і державно-політичний. Націоналізм, як ідеологія, і релігія-християнство, Держава і Церква. Було б, однак, помилковим із абстрактної чи універсальної теорії-доктрини націоналізму робити висновки про взаємовідношення українського націоналізму і християнства, бо це зовсім інший кут зору. Нас не інтересує зовсім тут доктрина націоналізму як універсальна система і її визначення стосовно релігії, які можуть бути різні, але нас інтересує виключно взаємовідношення українського націоналізму і християнства, що лише релятивно може бути підтримане тезою, що кожен націоналізм повинен виростати з духовності даної нації, а що кожній людині є імманентна віра в Бога, і

кожну націю так чи інакше формувала християнська чи взагалі релігійна духовність, отже фактично кожен націоналізм повинен займати конструктивно-афірмуєче відношення до релігії, бо немає націоналізму без традиціоналізму.

Християнство на ґрунті нації прибирає інші форми і навіть іншу інтенсивність — тут героїка, воюєче християнство, там контемплативність і пасивізм. Вистачає взяти до уваги Атонську гору і Чин Гната Льйойолі, польське з Крульовом Польскі і наше — з Матір'ю Божою. Це зовсім інші світи. Героїка і контемплативність, зсинтезовані в одне, є прикметою нашого християнства. Володимир Великий, Тедосій Печерський і Іван Вишенський, єпископ-герой часів Богдана, типу Мерсіє, Липківський і Сліпий, Шептицький і Хомишин, св. Ольга і жінки Кінгіри унагляднюють якості нашого християнства. І це є вирішне, але не імітація чужого.

«Християнств» є стільки, скільки є націй. Цим я хочу сказати, що оформлялось воно на іншому ґрунті в кожній нації, хоча в суті концепція Бога і Його істин одна. Націоналізм, що заперечував би в Україні християнство, заперечував би не лише суттєвий елемент української духовності, але й традиціоналізм — одну із основ націоналізму.

Націоналістам закидають світоглядову ексклюзивність і невміцальність націоналізму і релігії на одній площині, мовляв, націоналізм видвигає тоталітарні аспірації регулювання всіх ділянок життя, в тому числі і в площині світогляду, філософії і т. п., отже включає універсалістичну концепцію хри-

стіянства у сенсі вертикальному, не горизонтальному, тобто в сенсі всеохоплення християнською філософією, соціологією, практичною розв'язкою проблем буття. Інші твердять: це зовсім окремі дві площини, що охоплюють зовсім інші царини, отже місця для конфлікту не існує. Я не поділяю ні одного, ні другого погляду.

Націоналізм і християнство в Україні взаємно доповнюють також в суспільному, родинному і т. п. аспектах. Обмежування християнства до регулювання лише «абстрактних» проблем загробного життя — без прямого відношення до відповідних обов'язків у практичному житті — є нонсенсом і джерелом конфліктів. Неслушним було б залишати за Церквою, за релігією лише метафізику, теологію і т. п., а за націоналізмом усю живу практику життя з морально-етичним її аспектом. Тоді Церква зависла б у повітрі і створила б для себе порожнечу, внаслідок якої вона була б утотожнена з якоюсь домінуючою соціально-політичною системою, згд. з кожною, справедливою чи ні, що в означеному часі на означеному просторі панує. Типовим явищем є Церква за царизму, більшевизму, російська Церква, яка афірмувала і афірмує все, що від царя чи Леніна.

Український націоналізм сходиться з християнством в утвердженні життєвого ідеалізму, обмежені егоїзму, піднесенні примату «за друзі своя» перед особистою користю, в афірмації родини, в ідеалістичному й альтруїстичному відношенні до життя одиниці, в оцінці людини як Богоподібного ества. Християнство ушляхетнює духовість нації, проти-

стоїть такому страшному тепер отвариненню людини. Лише внаслідок дехристиянізації життя можливим стало виникнення нацизму і більшевизму.

Без християнізації людини і націй світові грозить загибель. Цієї проблеми сам націоналізм розв'язати неспроможен, бо це — проблема Божого Провидіння.

У чому ж головний акцент взаємовідношення? Передусім — мораль, яка ушляхетнює людину, му-сити мати свою генезу в релігії, а не лише в «природних» взаєминах поміж людьми, бо «гомо гоміні люпус ест», якщо немає Бога. Далі — концепція розв'язки різних проблем, навіть соціального порядку, не може бути протиставна націоналістичній розв'язці, бо обидві системи виходять із засади — людина Богоподібне ество. Нація як синтеза живих, мертвих і ненароджених — Богоподібних еств — не може бути в своїй філософічній концепції протиставною християнству, бо вона вище за одиницю ество, як і родина, отже служіння їй, як і, наприклад, батька родині чи сина батькам, є співзвучне із «за друзі своя».

Зрештою, є різні інтерпретації поняття нації в християнській доктрині, отже чому не має нас зобов'язувати найвідповідніша нам інтерпретація? Є інтерпретація обов'язків супроти Батьківщини кард. Мерсіє, Митрополита Шептицького, Петра Могили, Липківського, але є й інтерпретація Толстого і — Петра з Ам'єну, є єзуїта Леппіха, але теж є — патріарха-капітулянта Алексея. Є обурення Христа і вигнання бичем зі святині зневажників її, є «не мир, а меч приніс я вам», але є й «хто вдарить тебе у праву щоку, повернись до нього й другою»...

Чому ми обов'язково маємо думати, що християнство є таке, як його розумів і інтерпретував «яснопольський» блазень?! Ані Жанна д'Арк, ані Мерсіє, ані св. Володимир Великий, ані св. Ольга, як йшла походом з мечем у руках, так не розуміли його.

А теперішні польські єпископи згідно зі своїм сумлінням схвалюють brutальне вигнання німців з «земель одзисканих», і це не перешкоджає їм бути «добримися католиками».

Отже, націоналізм і християнство діють на тих самих життєвих площинах лише з іншої вихідної, що в ґрунті речі взаємодоповнюються. Християнство в'яже своєю трансцендентно мотивованою мораллю людину і через неї націю, пригадуючи вищі, як лише людські, закони, слабих робить сильними, а фізично чи технічно сильних, відкликом до Божого в людині — не варварськими. Соціально-моральний вплив християнства скріплює націоналістичні заходи спільнотного характеру, соціально-політичне реформаторство християнства в основі речі йде назустріч націоналістичному.

На ґрунті української дійсності в поняття української нації, як її складовий духовний елемент, входить теж християнство. Якщо його елімінувати — залишилася б пустка, що її ніщо не всилі виповнити, отже віддав би істотний елемент нації, її духовність. Чи можна елімінувати із поняття української нації св. Софію, Києво-Печерську Лавру, св. Юр і все те, що навколо них? Києво-Могилянську Академію і все, що навколо неї?! Липківського, Шептицького, обидві наші Церкви, «за віру православну»

часів Богдана, св. Покрову на Січі? Самий факт переслідування наших Церков Москвою вже творить складник національно-релігійного пережиття. Бо це робить чужа, ворожа сила!

Св. Софія, св. Юр, многогранні національно-релігійні вияви могли б бути зараховані до категорії не релігійного пережиття, а національно-естетичного (релігійне мистецтво), але власне релігійне, отже генетично не цьогосвітне, входить у комплекс метафізичний, пов'язаности з Божим культом. Усе велике мистецтво має за підложжя не «соцреалізм», а релігійність — вічність чи патріотизм, героїчний гуманізм. Усе ж це складається на національне пережиття, отже з цього погляду теж християнство — складовий елемент, хоча, очевидно, не єдиний, українського національного світогляду, формленого впродовж тисячоліття.

За тисячоліття християнство зрослося з духовістю нашої нації так, як зрослися ідеї Шевченка в іншій площині, людській. Боротьба за націю тотожня тепер з боротьбою за рідне уявлення Бога, за християнство українського типу. Отже, єдність національної ідеї з християнською стала нерозривною в умовах окупації України безбожницькою Москвою. Це підсилює єдність, інтегральність національної й християнської ідеї, як ідеї протиросійської.

Це дуже важливе ствердження, бо воно скріплює, підсилює боротьбу проти Москви — за Україну, значить за Христа! Така велика сила в боротьбі нації за її визволення рідко коли зроджувалася в історії. Ірландці її мали: м. ін. за «католицизм»

англійців-окупантів! Козаки — за віру православну і вітчизну! А наша генерація — за Україну і Христа проти Москви і антихриста! Це незвичайно мобілізуюча єдність Батьківщини і Бога, проти воюючого безбожництва і займанця.

Київ проти Москви! Свята Софія проти Кремлю, осідку тиранів і безбожників. Києво-Печерська Лавра св. Теодосія з печерами молитов і роздумвань, розмов з Богом і — підвалля КГБ з їх мучеництвом за націю і Бога. Св. Андрій на горах Києва і — мавзолей безбожника-тирана Леніна... Символ двох світів, двох непримирних концепцій життя, афірматорів людини — Богоподібного ества та нації і їх смертельних ворогів.

Річ не в дешевому месіанізмі — типу Тов'янського «Польська — Христузем народуф» чи Мати Божа — Крульова Польські (кардинал Вишинський), який впливає з комплексу меншовартости і безвідности, що межує з комплексом мегальоманії і є психозою, але в обставинах месіанізму Москви, що є месіанізмом антихриста, тобто абсолютного зла, саме наш відклик до християнства українського, воюючого, з'єданого з ідеєю Батьківщини, без психологічного стану Достоєвського, Толстого чи навіть Бердяєва або Степуна, є — шляхом рятунку України, і не лише України, що виростає не з недоцінювання і не з перецінювання, не з десперації і не з «тов'янськізму» — України — нації, що стоїть на грані світів і історично реально своєю бойовою поставою і героїзмом в боротьбі свою роллю виправдала. Звідси гасло: **Київ проти Москви** не лише по-

літичне, але й не менше культурно-ідейне, світоглядове, теїстичне проти атеїстичного. Дві культури, дві цивілізації, два світогляди, дві релігії чи релігія і антирелігія! Володимир Святий і Андрей Богохульський — уже тоді це були два світи!

Рекапітулюю: християнство є інтегральною протягом тисячоліття складовою, елементом українського національного — і народного — світогляду. Ставши конструктивною традицією українського світу ідей, оформившись на українській землі в український його варіант, при — очевидно — тотожності теологічних уявлень і правд, незмінних у кожному національно-забарвленому варіанті його, — воно стало двигуном росту нації в його героїчному сприйманні життя і мученицькій готовості постояти за свої правди, за українські, християнські правди проти ворожих, воно стало світоглядовою базою, метафізичною основою, невід'ємною частиною українського націоналізму — в ідеологічному і етично-моральному аспекті, бо метафізично, релігійно мотивована мораль одиниці найглибша. Стало воно також тому, що український націоналізм, як ідеологічний, політичний, соціальний і культурний рух в нації, має метою зсинтезувати все творче, велике, величне, героїчне, вічне, шляхетне в духовості нації, унааявлюючи це у живому житті. Отже, християнський світогляд лежить в основі ідеології українського націоналізму.

Треба далі уточнити елементи українського християнізму, тобто видвигнути те рідне із нашого світу ідей, моральних якостей. Багато чого можна знайти і в капітальних творах наших киево-моги-

лянських теологів, про яких казали москалі, що вони є властиво окцидентні католики, і єзуїти не посоромилися б мати такі твори. Це природно, бо наше християнство базоване на не російській, а на українській духовості, на старій гелленській філософії і культурі, яка лягла в основу окциденту взагалі, на уявленнях римського права і т. п.

Те уточнення важливе, бо показує, чому християнство є інтегральним елементом української духовості (окрім стереотипної правди-туги людини за Богом). І тому теж світоглядовою основою українського націоналізму.

Я є засадничим противником відокремлення Церкви від Держави. Уважаю, що релігія не є приватною справою кожного громадянина, але є великим двигуном нації, як виховний чинник, як спонукка до мистецької й іншої творчості, як суттєвий фактор у житті народу, що, даючи трансцендентну мотивацію моралі, відіграє вирішну роль в житті громади, родини, особи. Тому Держава має опікуватися Церквою, дбаючи також про її матеріальне забезпечення окремими податками. У школах мусить бути обов'язково наука релігії, очевидно, достосована до конфесій.

Матеріальне забезпечення Церкви Державою не означає її залежності, бо, наприклад, суд і законодавча влада теж оплачуються, але вони незалежні від виконної влади. Це — питання законів, правості і т. п.

Всякий цезаропапізм чи папоцезаризм мусить бути елімінований.

Церква має бути великим **моральним авторитетом**. Матеріальне забезпечення Державою покінчить із шкідливим впливом на священиків і ієрархів політичних партій.

Держава оточить своєю опікою однаково обидві наші Церкви, і, гарантуючи свободу сумління, дасть пропорційну матеріальну підтримку протестантським конфесіям, якщо такі з'являться в Україні не як чужа диверсія, як це було в Польщі з різними сектами.

Держава, забезпечуючи свободу сумління, визнаватиме рівні політичні і інші права також за невірними, зовсім їх не дискримінуючи, а буде заборонена лише атеїстична пропаганда, тобто воююче безбожництво. Отже, забезпечується свобода кожному громадянину вірити в те, що він прагне. Лише розкладаючі мораль одиниці, родини, нації секти, що їх російські п'яті колони напевно ширитимуть, будуть законом заборонені.

Обидві наші Церкви мають завершитися Патріархатами, Українським Православним і Католицьким.

У згоді з Урядом Соборної України й за узгодженням з обома Церквами місцем осідку Патріархатів повинен бути Київ — столиця, хібащо Католицька Церква бажала б мати його у Львові.

Держава сприятиме зближенню і об'єднанню обох Церков в єдину українську християнську Церкву з єдиним патріархом із осідком у Києві, що, однак, може статися лише внаслідок договорення

обох наших Церков. При цьому ніякого тиску Держава не чинитиме.

Генеральною лінією церковної політики Держави буде повне зірвання з Москвою всяких церковних контактів і — наближення до Царгороду і Риму. Осторонь великого екуменічного руху наша Православна Церква стояти не може.

Українська Католицька Церква мусить іти слідами Слуги Божого Андрея, що десятки років тому передбачав великий рух єдності і візією своєю визначив його сьогоднішні лінії.

Наші обидві Церкви мусять строго притримуватися старих традицій, не наближаючись до латиників ані до московських православних.

Лист п'ятий

ЯК ПЕРЕТВОРИТИ КОЛОНІАЛЬНУ УКРАЇНУ В НЕЗАЛЕЖНУ ПІД ЕКОНОМІЧНИМ ОГЛЯДОМ ДЕРЖАВУ

(Лист стосовно засад економічного ладу)

Йдеться про два аспекти а) час зриву і б) період нормальної перебудови економічного життя. Обидві фази мусять бути органічно пов'язані. Перша фаза не може стояти у діаметральній протиставності наступній. Гасла і практичні заходи першої фази мусять бути мобілізуючими в боротьбі за державність, за розвал імперії.

Переходова фаза не може зберігати старих прин-

ципів, якщо не має прийти демобілізація революції і диверсія ворога, наприклад, НТС, якщо він підкупивби наші властиві гасла. Досвід Німеччини — окупанта України унаявнив фальшивість зберігання старих засад організації життя навіть на переходовий етап.

Звідси кардинальна проблема: нові принципи погодити з відносно «нормальним» функціонуванням під час зриву економічного життя, продукції, творчості. Який є досвід Заходу на цьому відтинку? Умасовлення приватної власності через акції з приматом працівників даного заводу-фабрики (ФВ-фольксваген і т. п., що вже робив давніше Батя в Празі), участь чимраз більшої кількості працівників даного підприємства, фабрики, заводу у зисках приватного підприємства. Тут же має бути відповідна податкова політика, яка суттєво спричиняється до зменшування визиску.

Істотне ствердження: приватна власність сама по собі не є первопричиною визиску і соціальної несправедливості. Регулюючі елементи: співучасть у зисках працеемців і відповідна податкова система суттєвіше і успішніше елімінують — в ряцях людських можливостей — визиск, як удержавлення, яке, навпаки, скріплює визиск в означених галузях продукції через бюрократію, відсутність ініціативи і т. п.

Звідси висновок, що реприватизація економіки України, лежить в інтересі нації. Не лише з погляду досвіду окцидентальних націй, але передусім з погляду індивідуалістичного характеру українця,

його соціальних концепцій і духових властивостей.

Проблема удержавлювання — емпірична, а не доктринерська проблема. Підхід англо-саксонський є підхід окцидентальний, індуктивний, а не дедуктивний з доктрини. Так напр. Бісмарк хоч монархіст і консерватор удержавив залізницю. На мою думку, в загальному входять у реконструкцію економічного життя України такі типи власності: приватна, кооперативна, державна, з перевагою приватної.

Враховуймо: економічна революція в Україні торкатиметься самих засад організації творчості, вона буде **антисоціалістичною** в принципі. Реакція на соціалізм (чужу у засаді систему господарювання, яка є наслідком теж протиставних нашої соціальності і духовості означених ідеологічних вартостей) буде в Україні страшна. Усе, що матиме якесь відношення до зненавидженої доктрини, буде валене. Нарід не розрізняє «демократичного» соціалізму від тоталітарного. Не забуваймо, що Ленін виграв не соціалістичними гаслами, а антифевдальними (поміщицька земля на приватну власність селянам є гасло не соціалістичне, а національно-соціалістичне!). Взагалі ніде у світі уярмлених націй Азії чи Африки не проповідують комуністичних гасел, але національно-соціалістичні, наприклад, в Китаї, В'єтнамі була мова про поділ земель поміщиків чи фефдальних панів на приватну власність селян. Щойно після захоплення влади комуністи замість обіцяного заводять силою колгоспи. Підчас революції необхідно здійснити деєтатизацію і десоціалізацію.

Деєтатизація — це буде далекосяжний процес, що в усіх галузях життя з стихійною силою почнеться і розгортатиметься.

Десоціалізація — у всіх відтинках творчості і продукції — це знам'я того, що йде.

Цієї негативної потенції революції недоцільно і непотрібно зупиняти, бо в неґації велика сила!

Самого виховного моменту (морально-етичного, релігійного, ідеологічного) не вистачає для елімінації визиску, тобто послідовного здійснювання соціальної справедливості, але необхідно **узаконити** означені принципи організації економіки, які — самі по собі — зводили б до мінімуму соціально несправедливість. Подруге: окрім елемента соціальної справедливості з точки зору одиниці — треба враховувати елемент інтересу **нації** і розцінювати всякі соціально-економічні заходи не тільки під кутом зору задоволення виключних інтересів одиниці, яка — зрештою — є теж еґоїстичною і, теж з погляду християнської доктрини, більше схильна до злого, як до доброго.

Для уярмленої індивідуальності безумовно важливою є передусім всебічна свобода, що є рушійним гаслом у боротьбі. Але воно не є вистачальним. Найістотнішим для уярмлених є питання **гарантії** свободи, тобто питання **влади**.

Найтривалішим забезпеченням означених вольностей і елімінації, визиску є організація **влади**, і то в усіх галузях життя, не тільки політичної, хоча передусім.

Питання приватної власності — це передусім пи-

тання влади. При визначуванні нашими фахівцями засад революційної реорганізації економічної продукції, життя в економічному відношенні — цей елемент треба враховувати, а він дає ключ для розв'язки найскладніших також економічних проблем. Суть приватної власності на землю — це є також питання влади, тобто володіння тою землею, зв'язаних із тим усім іншим акцесорій.

Питання гарантій, питання влади це — центральна справа при всіх реформаторських (революційного типу) заходах.

Тому розв'язка питання влади в удержавлених підприємствах, роля працеємців, їхній вплив на управління — центральна справа.

Як атракційне гасло свобода не є ще всім. Треба показати якості, які прагнеться здійснювати. Свобода — це необхідні рямці для здійснювання означених вартостей, пляну, системи. Це змога вибору поміж різними якостями. Гарантія цього вибору, змоги виробу — це є власне означена організація влади. Боротьба за свободу є боротьба за змогу вибору поміж різними вартостями, а цю змогу вибору забезпечує на відповідних засадах зорганізована влада.

Справедливість — вища вартість, як свобода, бо свобода це змога також вибирати поміж справедливим і несправедливим.

Деєтатизація, десоціалізація не означають екстрему ліберал-капіталістичного, поворот чи перехід до нього. Капіталізм на Заході (Німеччина, Англія) став уже т. зв. народним капіталізмом, фактично

сам термінос технікус і повинен уже бути викинений на смітник, як уже викинено марксизм. Ми є і проти одного і проти другого! Проти комунізму і проти капіталізму.

Отже, західний досвід треба врахувати 1965 р., а не 1865 р.

Означені галузі продукції будуть удержавлені (копальні тощо), — означені — будуть кооперативного типу, а ще інші — приватного типу.

Означені реприватизуються, тобто стають власністю даних працеємців плюс інших. Шляхом відповідних законів це буде унормоване. Це не означає просто наслідувати західні зразки, бо народ наш не має капіталу, тепер все має держава, тому держава муситиме відступати свою власність без капіталовкладу громадян, але все те нормуватиметься іншим порядком.

Треба уже першого ж дня проголосити закони, як має виглядати господарювання в удержавлених заводах, далі тих, що є кооперативними, тих, що реприватизуються, щоб інший дух, інший зміст, інша постава уже з першого дня поривала населення до творчости.

Чи є обмеження лише до означених родів індустрії, які можуть бути приватними, чи різні, окрім тих, що є виразно застережене, як удержавлені (копальні і т. п.)?! Уважаю, що ті роди, які є кооперативні, можуть бути і приватні. Лише початкова стадія може включати означені роди, як кооперативні, а означені як приватні, але при розбудові нових фабрик те, що є на початку лише коопера-

тивного типу, завтра ті самі галузі можуть розбудуватися на приватній базі. Не забуваймо, що вся економіка України є колоніального типу. Москва саме в такий спосіб розбудовує її від століть. Сирівці йдуть в Московщину, а вертаються готові вироби, — навіть залізничні лінії поведені так, що мають напрям — північ і, головні вузли — напрям Росія. Правобережжя майже не має важкої індустрії і взагалі під промисловим оглядом мізерне. Єдиний, мабуть, і надалі Харків має фабрики тракторів, а на ЗУЗ — єдиний Львів фабрику автомашин.

Реконструкція індустрії України — це дійсна революція не лише щодо принципів її організації (дегетатизація, десоціалізація, приватизація), але й розбудови та іншого розміщення — під кутом інтересів власної держави, а не імперії. Завалення колоніального характеру індустрії і торгівлі — це концентрація теж на розбудову інших родів індустрії, які Україна або не має або мінімально посідає.

Приватизація допоможе розмахові індустріальної здорової розбудови. Це означає, що на приватній базі — з допомогою держави — підприємливі українці розбудовуватимуть те, що необхідне на Правобережжі, ЗУЗ, Буковині чи Закарпатті. Такий плян необхідний, тому держава, напр., буде субвенціонувати найкращіше в першу чергу. Коли немає взуття, то не даватиме кредитів приватним підприємливим одиницям на фабрики нейлонових панчіх. Закони регулюватимуть межі зисків відповідною податковою системою, партиципуванням працесемців у зисках, ставанням зчасом працесемців співвласниками фабрик і заводів.

Причина зла лежить не у приватній власності, а в надуживанні приватною власністю. Одначе, історичний досвід виказує, що надуживання державної власності над робітниками створює ще гірше становище, бо бюрократія має водночас й політичну владу. А при еволюції приватної власності вона справедливіше гарантує інтерес робітника, як державна власність в певних галузях продукції.

Україна буде страшенно знищена, її розбудова може бути доконана зусиллям усіх і розгорненням, зокрема, індивідуальної ініціативи, при підтримці держави і розумному плянуванні її, тобто наголошуванні найважливішого, ієрархічно найконецнішого.

Генеральна настанова: я прихильник приватизації (приватна і кооперативна власність, кооперативна належить в обсяг приватного, не публічного права) в домінуючій частині економічної продукції, перед удержавленням. Удержавлення охоплює те, що життям виправдується, а не впливає з якоїсь абстрактної доктрини, не виправданої досвідом життя. Оправдалися копальні, залізничі, але, чи, наприклад, усі без винятку роди індустрії — я не маю того переконання, напевно стисло воєнна індустрія так, але це вже справа інша, що вимагає обміну думок. Треба брати до уваги те, що виправдалося життям.

Істотне в нашій дійсності те, що в нас усе фактично удержавлене або по-соціалістичному «скооператизоване», і тому важко з першого дня робити селекцію.

Моя рекомендація: визначити генеральні лінії, як повинен йти розвиток, з яких засад виходимо, до чого змагаємо, як плянуємо перетворювати колонію на державу під економічним оглядом. Коли важко дещо деталізувати, тоді залишити, але видвинути ясні принципи — вихідні і цілеві. Нічого не вуалювати. Відкрито говорити про труднощі, бо це здобуває довір'я народу, для якого живемо, боремося і — як треба — згинемо.

Труднощі лежать передусім у тому, як перейти з удержавленої економічної системи в загальному на іншу, а не у видвиженні майбутніх розвоєвих шляхів, що виходить із людської природи — індивідуальності, а не череди. Я не маю за означених умов застережень проти чужого капіталовкладу в розбудову знищеної України, що нормуватиме держава. Наша валюта спиратиметься не на золоті, а на праці українця і багатствах землі. Рекомендую розважити думки праці проф. Одарченка в «Хліборобській Україні» і — очевидно — модерних англійських та німецьких економістів.

Думаю, що в торгівлі теж має переважати приватний і кооперативний сектор.

У банківництві треба в означених межах допустити теж приватний сектор, — як розвоєву тенденцію, бо приватно-власницький принцип в інших царинах закономірно має свій рефлекс також на цій ділянці. Інакше удержавлений сектор обтяжиться такими зобов'язаннями, які колідуватимуть з ринком, його законами вільного розвитку ініціативи, хоча обмеженої соціальними і національними раціями.

Не треба лякатися соціалістичної демагогії про кошмари «капіталізму», бо «народнокапіталістична» Німеччина чи Англія живе в добробуті, а соціалістичний СРСР не має подостатку хліба. Усе треба вміло аргументувати і показати правду.

Уся марксівська соціально-економічна програма Соціал-Демократичної Партії Німеччини (СПД) — викинена на смітник, а лишилася фактично емпірика життя марксистських банкрутів. Міркуючи над питаннями індустрії, торгівлі, фінансової політики, треба звернути на соціальну політику окрему увагу наскільки вона стосується економічного комплексу, бо соціальна політика є теж, наприклад, в організації шкільництва й інших ділянках. Але це вже інша тема.

О. Дніпровий

РЕВОЛЮЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Доля українського народу склалась і складається так, що йому вже не вперше довелося здавати іспити на виборення своєї незалежної суверенної держави. Так було, наприклад, в середині XVII століття, коли хвиля могутньої національно-визвольної революції під проводом гетьмана Богдана Хмельницького скинула польське ярмо. Тоді український народ знову став вільний, але не на довго, бо після Полтавської трагедії попав у ще гіршу, московську неволю, і то на довгі роки. Так було і в 1917-1920 роках, коли валилася російська імпе-

рія і український народ знову здавав іспит, захищаючи свою відновлену державу від наступу московсько-більшевицьких орд.

Поразка наших Визвольних змагань у 1917-1920 роках принесла українському народові тяжке московсько-більшевицьке поневолення, а разом із тим почався етап підпільної революційно-визвольної боротьби і духово-національного відродження української нації. І власне цей період національно-визвольної боротьби українського народу ще не закінчений, а його характеристичною ознакою є те, що домінують, авангардну роль відіграють у ньому організовані націоналістичні сили, відомі передусім під назвами — ОУН-УПА-УГВР.

Об'єктивний висновок з дотеперішньої діяльності організованих націоналістичних сил дасть безсумнівні й незаперечні докази, що шлях визвольної боротьби під знам'ям ОУН-УПА був єдиноправильним і історично повністю виправданим. Тому визвольна концепція ОУН, випробувана і виправдана в найтяжчих хвилинах життя нації, стала сьогодні безсумнівним дороговказом для цілого українського народу в його боротьбі за волю і державність.

ОУН, відкинувши концепцію так зв. еволюції в СРСР, що нібито мала б привести до полегш і зміни режиму, відкинувши розрахунки на зовнішню інтервенцію і атомову війну між Заходом і СРСР, незмінно розраховує на власні сили українського народу, що у співдії з такими ж революційними силами інших поневолених Москвою народів, шляхом національно-визвольних революцій, мали б

привести до розвалу Російської імперії і відновлення на її руїнах національних держав.

Власне тому в центрі нашої уваги і діяльності були, і завжди мусять бути, українські землі, де відбувається головний бій проти окупантів. Правильна оцінка революційних процесів в Україні й розвитку подій в цілому СРСР — це одна з головних передумов безпосередньої чи посередньої участі в цьому визвольному процесі, як і ефективної допомоги визвольній боротьбі на рідних землях.

Насамперед треба зазначити, що на розвиток революційних процесів в Україні не можна дивитися як на явище нерухоме, статичне, бо статичне спостереження дуже часто доводить до помилкових або й зовсім фальшивих висновків. Необхідно брати до уваги факт, що розвиток підпільних революційних процесів завжди проходить неспостережно для зовнішнього глядача, тим більше як він за кордоном. Революційні процеси мають свої розвиткові етапи, під час яких поглиблюється революційна свідомість народніх мас, що може привести до революційної ситуації.

Нема найменшого сумніву, що базою революційних процесів, які живляться між іншим протилежностями між теорією і практикою в сучасній Російській імперії, є головню український патріотизм, український націоналізм, якщо взяти до уваги всі форми його вияву — стихійний націоналізм, націоналізм як творчість і діяльність окремих одиниць і націоналізм як організований політичний рух. Отже революційні процеси в Україні, що відбуваються на ґрунті національному й соціальному,

це явища органічні, притаманні специфічним умовам, серед яких вони зроджуються і діють. Власне вони, ці революційні процеси, остаточно повністю заперечують теорію про т. зв. всемогутність органів КГБ і цілого державного терористичного апарату російської імперії, з чого дехто робить висновки, що в таких умовах в Україні неможлива будь-яка революційна дія. Історичні факти, натовість, виразно показують, що в Україні існують уже традиції підпільно-визвольної боротьби, вивтворені повстанськими групами після закінчення наших Визвольних змагань у 1917-1920 роках, а далі діяльністю СВУ, СУМ, УВО, ОУН, УПА.

І власне сучасна т. зв. захалаявна література в Україні є доказом, що революційні процеси поглиблюються і революційні сили досягають вищого ступеня своєї дії.

Коли ж мова про націоналізм, як зорганізований революційно-визвольний рух, то в Україні головну історичну роль відіграла ОУН, що майже повністю утотожнена з українською повстанською збройною силою — УПА. Визвольна боротьба ОУН-УПА під час німецької агресії і під час московської червоної окупації у повоєнні роки створила для українського народу революційну базу для збройних і ідейно-політичних операцій проти окупантів. Зміна форми боротьби ОУН-УПА, головню в 1947-1948 роках, не означала ані розгрому ОУН-УПА, ані перемоги ворога, — це був тимчасовий перехід від широкої збройної боротьби до боротьби ідейно-політичної, що позначилася широким наступом на позиції ворога. Особливу ролью в цій боротьбі віді-

грали першорядні підпільні публіцисти ОУН-УПА, що у своїх писаннях з'ясували істоту московського імперіялізму і мету української визвольної боротьби. Ця спадщина якоюсь мірою відбита і в деякій сучасній «захалаявній літературі» в Україні.

Ідейно-політичний наступ ОУН-УПА на позиції ворога дав блискучий успіх: у 1953-1956 роках ідейний вплив ОУН-УПА поширився не тільки на всі землі України, а також і на весь ССРСР. У московських концтаборах спалахнули страйки і повстання політв'язнів, і цей етап можна вважати за переломовий, бо з того часу в Україні почали поширюватися явні спротиви окупантам — страйки робітників, протести працівників української культури проти русифікації, протести українських студентів тощо. А разом із тим прийшла нова хвиля арештувань і засудів, навіть на кару смерті.

Так під впливом ідей ОУН-УПА і взагалі ідей українського націоналізму мінялася психіка українського народу і замість дотогочасного страху перед терором ворога зроджувався бунт, зростала відвага відверто виступати в обороні прав і волі України. Тягар боротьби і відповідальности за долю України ступнево перейшов з старшого покоління на покоління молодше, більш рішуче й динамічне.

Тому нема найменшої підстави твердити, як це дехто робить, що сучасний національно-визвольний рух в Україні є новим, ідейно відірваним від ОУН-УПА рухом і що доба націоналізму в Україні, мовляв, вже закінчилась. Натомість можна з певністю сказати, що цей рух зродився на базі українського націоналізму, носієм якого були ОУН-УПА, а по-

тім, коли змінилася форма їхньої дії, став носієм кожний націоналіст, випробуваний український патріот, як на волі, так і в концтаборах.

«Захальна література», що дотепер дісталася з України на еміграцію, дає широкий образ становища в Україні та розвитку подій. Проте вона переважно віддзеркалює тільки зовнішні вияви революційних процесів в Україні. Крім цього треба мати на увазі, що всі ті матеріали з краю — це «заяви» або «листи» до офіційних установ чи осіб з т. зв. уряду «Радянської України», підписані не псевдонімами, а правдивими прізвищами їх авторів. Отже вже цей факт надає цим матеріалам своєрідне забарвлення.

Незалежно від оцінки цих матеріалів з погляду чисто націоналістичного, в них показаний рішучий спротив українського народу (зокрема молодих працівників української культури) русифікації і колоніальній політиці Москви. База цього спротиву ніби легальна, бо автори «листів» і «заяв» покликаються на конституцію УРСР, на правні закони, цитати Леніна і Маркса щодо національного питання, викривають сваволлю КГБ, протестують проти закритих судів і нелюдських умов у концтаборах, отже — може виникати враження, що це легальна опозиція, яка хоче усунути нібито залишки терору і культу Сталіна та добитися «демократизації» режиму. Але, одночасно з тим, усі ті «заяви» і «листи» демаскують також колоніальну політику Москви і показують безправне становище т. зв. УРСР. Тому при розгляді цього питання вирішальною є не форма боротьби, а її зміст.

Коли і в самому змісті боротьби справді є певні націонал-комуністичні елементи, то особливо правильну і ясну оцінку таких елементів дав ще сл. п. Степан Бандера у своїй праці «Перспективи Української Національної Революції»:

«При оцінці значення — лише він — націонал-комуністичних явищ у боротьбі якогось народу з московсько-большевицьким імперіялізмом треба узгляднювати передусім ситуацію, в якій вони виступають, і їхні наслідки. В певних обставинах такі явища можуть приносити деяку користь, побіч невідхильних шкідливих наслідків, які зв'язані з усяким слідом комунізму. Корисним може бути те, якщо націонал-комуністичні дії справді спрямовують своє вістря проти московського імперіялізму, яким просякнений більшовизм, і якщо вони здобувають для національної справи якісь позитиви на такому ґрунті і в таких обставинах, де нема відповідної акції в чисто національному дусі або де вона не має належного середовища».

В нашому випадку при оцінці різnorodних виявів, сучасного руху спротиву в Україні, з'ясованого в «захальній літературі», треба насамперед підкреслити тяглість визвольної боротьби ОУН-УПА, що проявляється у поглибленні революційних процесів, переломовим етапом яких, як вже згадано, були страйки і повстання в концтаборах. Брак відповідних відомостей з України став причиною, що в уяві багатьох в Україні в 1958-1965 роках ніби почала витворюватися порожнеча, яка свідчила про те, що революційні процеси в Україні або притупилися, або взагалі припинилися. Проте фак-

ти, подані в «захалавній літературі», показують помилковість таких поглядів. Бачимо, що існує тяглість, бо саме в ті роки в багатьох містах України відбувалися судові процеси і більшість підсудних була засуджена на довічне ув'язнення — 10-15 років, а кількох і на кару смерті. Отже, теперішні, найновіші події в Україні (з 1966-1967 років) не є новим чи відірваним явищем, а тільки поглибленням революційних процесів.

Найголовнішим для нас в цій «захалавній літературі» є те, що її вістря спрямоване проти московського імперіялізму-шовінізму. Одночасно — це головна риса, яка відрізняє боротьбу в Україні від спротиву на теренах самої Росії. В першому випадку бачимо боротьбу проти московського імперіялізму за самостійну українську державу, а в другому випадку — тільки домагання деяких полегш, більшої свободи творчості і т. зв. демократизації режиму.

Утотоження московського комунізму з московським імперіялізмом розкриває не тільки саму суть політики сучасних володарів російської імперії, а й демаскує всі ті ідеї, гасла і засоби, з допомогою яких московські більшовики панують над поневоленими народами. Захалавна література в основному — це гострий наступ на московський імперіялізм і розкривання його злочинної істоти, як за царських часів, так і тепер.

Маємо в цих матеріалах і цілий ряд фактів, що повністю підтверджують нашу оцінку становища України, як колонії московсько-більшовицької імперії, а т. зв. її самостійність виявляється тільки

фікцією. Отже, революційні процеси в Україні, як бачимо, розвиваються під кутом наступу на московський імперіялізм, а разом із тим приходять і визначення головного ворога українського народу.

Другим вимовним фактом у тих крайових матеріалах, не зважаючи на неясності й хиби їх змісту, є те, що в них віддзеркалено також силу українського націоналізму. Ідеї українського націоналізму просякли сьогодні всі верстви українського народу: інтелігенцію, робітництво, селянство. В центрі спротиву є вже українське місто, а авангардом цього спротиву стає не тільки селянство, а й робітництво, зокрема молода українська інтелігенція. Разом з тим сила ідей українського націоналізму стала вже великою загрозою навіть для адміністративного апарату окупантів, а певною мірою і для самої комуністичної партії і комсомолу.

Третім важливим фактором є соборницький характер спротиву московським окупантам. Сьогодні український націоналізм повністю перемагає на всіх землях України. Намагання Москви локалізувати український націоналізм тільки в західних областях України, як нібито залишки ворожої, «буржуазної» пропаганди з-перед воєнних років, зазнали повної поразки. В усіх протимосковських діях в Україні бачимо соборницький характер. Підтверджує цей факт відомий список арештованих, солідарність і дружба українських патріотів з різних українських земель. Перемога ідей українського націоналізму на всіх землях України вже настільки очевидна, що навіть українці й українки, що виростили і виховалися поза межами України,

піддаються стихійному українському націоналізмові та стають борцями за права і волю українського народу.

Впадає в очі й те, що судові процеси в Україні в 1960-х роках мали переважно політичний характер — це були процеси над членами підпільних груп чи організацій, яких обвинувачували за націоналістичну діяльність. Можливо, що підсудні сподівалися, що ті великі політичні процеси стануть трибуною для обвинувачення Москви, подібно, як це було під час процесів ОУН за польської окупації. Але катебісти влаштовували тільки закриті процеси, щоб про них не знали ні широкі маси народу, ні навіть найближчі приятелі підсудних. Присуди були жорстокі, підсудних обвинувачували за «зраду батьківщини» і засуджували на кару смерти або довголітнє ув'язнення. Власне цей факт міг спричинитися до того, що в 1966-1967 роках помітне намагання підсудних добитися відкритих судових розправ на «легальній» базі, але — як бачимо — без успіху.

Багатоох людей за кордоном України цікавить, очевидно, питання, чи може будь-яке українське політичне середовище або партія на еміграції пов'язувати сучасний національний визвольний рух в Україні із собою, як вияв свого ідейного чи політичного впливу на революційні процеси в Україні? Адже така спекуляція «захалавною літературою» за кордоном уже почалася, з очевидною шкодою для визвольного руху в Україні. Насамперед треба сказати, що нема найменших фактів чи доказів, що революційний спротив в Україні спирається на

ідеологічні чи політичні засади котроїсь еміграційної партії. Скільки б не було хиб і неясностей у тих крайових матеріалах, проте навіть із них видно, що революційні процеси в Україні вирости на збройній і ідейній базі українського націоналістичного підпілля — ОУН-УПА. В «захалавній літературі» про націоналістів і націоналізм згадується як про реакцію на московський імперіялізм, з одночасним повним утотоженням націоналістів з бандерівцями. Кожний з авторів «захалавної літератури» добре знає, що бути бандерівцем — в очах московських окупантів найбільший злочин, за який карають найтяжчою карою, але знає і те, що в народі націоналісти-бандерівці стали синонімом українських патріотів.

Отже висновок з цього такий: націоналізм в Україні зростає і перемагає, вклад ОУН-УПА в боротьбу українського народу такий великий, що він став підґрунтям революційних процесів в Україні.

Чи вдасться Москві знову придушити або й знищити рух спротиву українських патріотів? Автори «захалавної літератури», як видно, були свідомі, що їх чекає і що в Україні поширяться нова хвиля терору. Але одночасно з тим вони вказують і на те, що позиції російського імперіялізму й шовінізму в Україні сьогодні незрівняно слабші, ніж були до революції. Отже, вони вірять у перемогу своєї правди, хоч і знають, що боротьба з російськими імперіялістами-шовіністами — тяжка, вимагає великих зусиль і жертв. Лук'яненко, між іншим, пише, що російські імперіялісти-шовіністи

можуть замкнути на замок твори українських філософів, економістів, істориків, мовознавців, публіцистів, «можуть навіть пересипати їхні твори магнієвою стрічкою в книгозбірні й запаленні, але вони неспроможні повісити замки на численні канали різноманітної зовнішньої (і внутрішньої) інформації з новими ідеями. А кожний струмінь нової інформації несе новий свіжий дух, що руйнує старий підмурівок шовіністичної будівлі. У них (окупантів) ще вистачить сили задушити ув'язнених, але не можна задушити сучасний дух, що постійно породжує тисячі таких, як ми».

Це до глибини душі зворушливе самовідречення засуджених, тому не треба й доказувати, чому їхня доля, як і доля цілого українського народу не може бути для нас байдужою, чому ми повинні зробити все для допомоги українським патріотам на рідних землях здобути волю і державну незалежність.

Друга небезпека — це пенетрація і диверсія ворога в рядах сучасного визвольного руху в Україні. Про такі намагання ворога подали досить фактів і самі автори «захалавної літератури». Тому визвольні процеси в Україні треба уважно студіювати і обережно робити висновки, щоб не впасти жертвою провокації ворога. Зазначимо, що в останні роки Москва доклала багато зусиль, щоб ідейно й політично розкласти українську еміграцію. Тільки ясність ідейних і політичних позицій українського визвольного руху є головною запорукою, що з дотеперішнього нашого правильного шляху ми ніколи не зійдемо.

Наступ на позиції українського націоналізму особливо зміцнився і на еміграції. З усіх боків бачимо намагання засудити ОУН, як «близкуче відокремлення», а націоналістичні ідеї, як «застарілі догми», що начебто лежать колодою на шляху до визволення. Іншими словами: бачимо спроби засудити минуле і творити нове, «прогресивне», «сучасне».

Насправді ж, коли ОУН «відокремлювалася», то тільки від опортуністів, коляборантів, яничарів і зрадників української нації, але завжди була з народом, і то в найтяжчі часи його лихоліття, а народ завжди був з нею, доказом чого і є історичні події, що відбувались в Україні перед другою світовою війною, під час війни і після неї. Ідеї ОУН ніколи не старіються, вони все свіжі, бо є витвором духу нації.

Не зважаючи на те, що ОУН-УПА в Україні зазнали важких фізичних ударів з боку ворога, ідейно вони вийшли переможцем над ним. Їх організаційне послаблення в Україні компенсується експансією націоналістичних ідей, а разом з тим відроджується і організована сила українських націоналістів.

I. Берест

В ЗУДАРІ ДВОХ ПРОТИСТАВНИХ СВІТІВ

Найбільшим парадоксом нашої доби (XX ст.) є ССРСР. Розвалились імперії Європи, а на їх руїнах створилися незалежні держави. В національних революціях 1917 р. розпалась була і царська імперія — Росія. Большевики, підступом і силою зброї, спертої на «інтереси національної гордості великоросів» (за окресленням Леніна), зліквідувавши національні держави, що створилися після розпаду царської імперії, зібрали нову імперію. В цій потворі відтворили духові підвалини Московщини і, спираючись на диктатурі імперської партії — КПСС, терором та різними адміністративно-політичними засобами величезного імперського апарату, як залізними обручами, утримують в цілості імперський комплекс з вивіскою ССРСР.

За модерною вивіскою Союзу Советських Соціалістичних Республік плекаються прикмети національної Росії, антилюдяної, напівзвірячої, «Росії тварей і морд». Догматизм політичної непомильності, притаманний для московської духовости, посилено і поглиблено переробленими законами марксизму і ленінізму. Месіяністичне марення московського православ'я і всеслов'янське об'єднання під царською короною перелицьоване на інтернаціональну єдність під проводом імперської комуністичної партії. Большевицька імперія (її во-

лодарі), як і колишня Московія, дуже боїться непосередніх культурних і політичних зв'язків підбитих народів з світом, зокрема з Європою і ЗСА. А разом з тим імперська пропаганда безугаву твердить, що уряди Європи й ЗСА обречені і рано чи пізно вони впадуть під натиском сил, що тиснуть на них за «науковими законами розвитку суспільства». А ними вважається марксо-ленінські догми розвитку світу, які в імперському штабі достосовують і переробляють відповідно до завдань російського імперіялізму в його маренні опанувати світ через завоювання і революції.

В перші роки здобуття влади над імперією володарі її всі надії покладали на європейський пролетаріят, позаєвропейські країни вважалися другорядними. Нині головні сили імперська стратегія зосереджує в позаєвропейських країнах. На європейському терені зараз, після підбиття східноєвропейських країн під московські впливи, імперська політика обороняє «мирне співіснування», а в позаєвропейських теренах всіма засобами підтримуються національно-визвольні фронти, де війну визнається «справедливою» і законною.

Невгаваюча війна, яку веде російська, большевицька імперія за поширення своїх впливів і світове панування під прикриттям «мирного співіснування», увиразнює протирічливість, протиприродність і парадоксальність імперської потвори — ССРСР. Володарі її голосять свободу і державну незалежність для колись колоніальних країн, а в імперії, прикриваючись будівництвом комунізму, марять про затоплення поневолених націй в імпер-

сько-московському морі. Асиміляторська політика імперії зміряє до повного розладнання національних суспільств, до перетворення національних спільнот на безструктурну масу «єдиного советського народу», з панівним становищем росіян.

За конструкцією СРСР всі республіки, «возз'єднані» в імперії, мають рівні права. Але та рівність на папері. Проголошення її було одним із багатьох підступів большевиків у війні Росії проти національних республік, щоб затримати нації в імперському комплексі, збереження якого було об'єктивною передумовою большевицького перевороту. Не маючи збройних сил, позбавлені права на ведення зовнішньої політики, «рівнорядні» за конституцією республіки стали московськими провінціями, з обмеженими правами центральної влади СРСР, а стисліше імперської партії КПСС. Республіки імперії не мають окремих республіканських комуністичних партій; філіяли імперської партії, під назвою ЦК республік, здійснюють централізоване керівництво республіканськими провінціями. А російська республіка не має свого імперського філіялу — ЦК партії, її партійне керівництво є всеімперським — загальносоюзним.

За півстоліття свого існування большевицька імперія мала багато зигзагів і струсів. Дуже часто мінялися її проводирі, перероблялася догматика марксизму і ленінізму, відповідно до нових вимог. Але одно лишалось незмінним: постійне, з року в рік, звуження свободи людини і підкорених націй. А поруч з тим ішло посилення центральної влади Москви в усіх ділянках життя. Тоталітарний цент-

ралізм великодержавної Росії доведено в імперії до найвищої форми, до абсолютного закону в економічному житті імперії. Здійснює його і переводить в життя антинародня імперська партія, кермуючись засадою, що «дійсна демократія, — як стверджено в «Правді» дня 10 січня 1968 р., — це суворе виконання законів і наказів уряду» — імперії. Про якесь поширення демократії не може бути мови. «Демократію і свободу можна тільки „удосконалювати” перш за все, як явище політичне, державне».

На чолі суворо олігархічної імперської піраміди понад сорок років стояв диктатор. Переживши трьох диктаторів, піраміда лишилась без корони, її заступає т. зв. колективне керівництво. Деякі послаблення (незначні і неістотні), що прийшли в країні під натиском народів, говорять не про еволюцію системи до демократії, як іноді припускають на Заході, а про намагання нинішнього керівництва утримати імперію без диктатора, але з диктатурою партії, — її генералітету.

Але диктатура без диктатора натрапляє на непереборні труднощі. Порожнеча на троні тоталітарної системи неминуче приводить до боротьби за владу і впливи в партії окремих членів. Керівництво, щоб утриматися при владі, змушене баянсувати між окремими групами, не в силі триматись якоїсь певної лінії так в зовнішній, як і внутрішній політиці. А лявірування розхитує і розладнує апарат диктатури; він лише частково виконує функції двигуна тоталітарного ладу. Його розладнання сильніше уразило протириччя імперської системи і активізує всі соціальні групи. Загальне

невдоволення народів пробивається з-під російського гніту на поверхню і все виразніше і сміливіше вони домагаються своїх прав. Борсаючись в неперборних протиріччях, імперія в загарбницьких конвульсіях іде до розкладу. Познаки його:

а) Комунізм, як єдина ідеологічна і політична система, прикриваючись будовою, якою Москва вандальськими методами утримує цілість ССРСР, — перестав існувати. Існують два центри, які неперемірливими засобами, ведуть між собою війну.

б) Спроба московського керівництва скликати світовий комуністичний конгрес, щоб, під заслоною посилення інтернаціональної єдності, посилити впливи Москви, зустріла великий спротив в підопічних країнах Східної Європи. Під тиском національно-визвольних революційних рухів, які борються проти російського великодержавія, компартії деяких сателітних країн, щоб втриматися при владі, примушені видвигати ідею національного суверенітету, чим скріплюють поліцентризм в комуністичному світі.

в) В імперії — ССРСР марксо-ленінська ідеологія втратила гостроту політичного інструменту великодержавної політики партії. Після кожної зміни на імперському шпилі ту ідеологію перелицьовували і міняли. Нині існує стільки марксо-ленінізмів, скільки було змін на імперському шпилі.

г) За майже тивстоліття «будови соціалізму», чим заслонюється політику єдиногодержавія, ССРСР не виходить з стану економічно-господарських криз, які, як лихоманка, трясуть цілу систему. Безглузда і нежиттєва централізація господарсько-економіч-

ного життя, що є засобом імперської політики, скоує людську ініціативу, гальмує розвиток продуктивних сил в окупованих республіках і зумовлює господарську стагнацію. Контрасти в соціальному житті (партійна бюрократія і упосліджені народи), нечуваний визиск населення, яке завжди підганяють, не виконання завдань в будові імперського соціалізму, посилили спротив і боротьбу народів за свої права і свободу.

В останні роки на «окраїнах» імперії, в які перетворено національні республіки, відбулися страйки і заворушення (Донбас, Одеса, Казахстан і ін.). За допомогою війська їх зліквідовано, але дух спротиву посилюється. Знаменно, що заворушення почалися в концентраційних таборах, де найбільше в'язнів поневоленних націй, зокрема українців, серед яких багато бувших вояків УПА.

На нарастаючий спротив керівництво імперії відповіло в 50-річницю московсько-большевицького єдиногодержавія залякуванням КГБ. Побажавши успіхів «чекістам» у «благородному ділі боротьби за гуманізм», заявлено, що партія вживає заходів для скріплення всіх ланок КГБ, щоб «створити всі умови для їхньої плідотворної діяльності в їхньому передовому зв'язкові з народом». Вона вказує не на замирення, а на наростання спротиву і боротьби народів проти великодержавної потвори.

II.

Україна в формі УССР є невід'ємною складовою частиною імперії ССРСР. Державною вивіскою за-слонено її колоніальний стан, як додатку до Росії,

яка забирає в різних формах більшу частину багатств української землі. Всесоюзна (імперська) статистика подає, що за виробництвом на душу населення залізної руди, чавуну, сталі, цукру, вугілля Україна посідає перше місце в світі. А бюджет України, що начисляє 1/5 населення ССРСР, виносить лише 10% до всесоюзного бюджету. (В 1966 р. бюджет ССРСР виносив 105 мільярдів карбованців, а УССР — 9,8 мільярда). Щороку «суверенна» (за конституцією) Україна сплачує всесоюзних податків понад 4 мільярди, без будь-яких компенсацій. В економічному відношенні Україну (УССР) перетворено на додаток до Росії з її політикою великодержавного шовінізму. Централізована господарсько-економічна система ССРСР позбавляє Україну будь-яких елементів незалежності в господарсько-економічному житті. Існуючі міністерства УССР перетворено фактично на відділи всесоюзних міністерств, а міністрів на наглядачів і погоничів, які стежать за виконанням господарських плянів всесоюзного уряду. Той уряд пляново провадить політику переселення певних груп українського населення поза межі України, а одночасно робочу силу і керівні кадри російської національності посилає в Україну.

Спадкочемці Романових з захопленням наголошують, як партія більшовиків урятувала Росію від розвалу в національних революціях, оголосивши рішучу боротьбу націоналізмові. В революції 1917-1918 рр. — незакінченій — зударилися два протиставні світи, з різною соціологічною структурою, відмінного культурного укладу і всією системою ду-

хових вартостей і прикмет, з яких творяться нації. Український світ зударився з московським, тимчасова перемога Москви не припинила історичної боротьби між ними.

Російська революція, що завершилась перемогою більшовиків, зміряла не до ліквідації імперії, а до соціально-економічної перебудови її. Українська революція була послідовно антиімперіалістична — національна. Вона ставила своїм завданням національне, соціальне і духове визволення людини і нації. Російська революція, після перемоги більшовиків, перетворила капіталізм з приватної форми в державно-тоталітарну, «соціалістичну», з необмеженим пануванням державно-поліційної бюрократії над суспільством. «Злочинний» приватний визиск замінено «святим» державним в ім'я побудови комунізму, в якому світового капіталіста змінив партійний вельможа.

Українська національна революція була теж революцією соціальною, зокрема селянською, яка законам капіталу протиставила закони вільної праці на своїй землі. Усуваючи визиск і визискувачів, за рушійну силу бере продукуючу людину і продукуючі соціальні групи (селянство, робітництво, інтелігенцію) в їхній гармонійній співпраці. Ці відносини не лишують місця для визиску.

Гальмуючи розвиток внутрішніх соціальних сил в клясовій боротьбі, у війні з національним селянством, російський світ скеровує експансію назовні, почавши війну проти України. Ця невгаваюча експансія творить хаос у міжнародніх відносинах. А задушення свободи людини і націй, яке несе

Москва під проводом большевизму, змагаючи до накиннення московізму людству, означає не тільки руїну духової культури, а й кінець поступу — спад і сповзання до варварства. Український світ, протиставляючись у боротьбі московському большевизмові, розкриває широке поле творчих змагань людських ініціатив і соціальних груп у національній державі. Спільний фронт вільних і поневолевних націй зупинить і знищить остаточно руїницьку експансію большевизму.

Большевицька перемога не зломилла національного духа, боротьба за здійснення національних ідеалів в суверенній державі з справедливим соціальним ладом, за повноту і суверенність національного вкладу в світову скарбницю не вгає. Форми і способи її на протязі півстоліття мінялися, бо й загарбник змінював свою тактику. Збройну боротьбу Армії УНР заступила боротьба повстанських сил і підпільних організацій СВУ, СУМ, УВО. Українське селянство чинить шалений спротив імперській політиці колективізації і, зламавши його, Москва застосовує стратегію голодової облоги, в якій виморено мільйони українських селян. В боротьбі кріпиться ідейно-політичний рух українського націоналізму — ОУН стає авангардом в боротьбі нації за її визволення. В перші дні останньої війни за її ініціативою проголошено відновлення Української Держави, а в розгулі війни нація вилонила збройно-політичну силу — УПА, яка під політичним проводом УГВР вела боротьбу за національні ідеали. Нині, в змінених формах, та боротьба продовжується.

Нинішня політика імперської партії (КПСС) щодо України і її народу є удосконаленою політикою царської Росії, оформленою в лєнінсько-сталінську національну політику. Катєрина II, окресливши Україну провінцією, домагалася у відношенні до неї такої політики, яка б привела до обмосковлення («обрусєнія») народу. Імперська партія, спираючись на московські історичні традиції, послідовно переводить обмосковлення України, під прикриттям дружби і рівноправности. Урядовими обмеженнями, а то й заборонами затримуються досліди над культурною спадщиною України і вільний культурний зв'язок із зовнішнім світом. Українську Автокефальну Православну Церкву і Українську Греко-Католицьку Церкву ліквідовано, а в релігійному житті українському народові «забезпечено» конституцією панівне становище Російської Православної Церкви — носія російської імперської традиції. Проголосивши безвірництво за одну із засад побудови імперського соціалізму, для Росії його прикрито патріяршою мітрою і московський патріярхат співживє з всесоюзним урядом в ім'я інтерєсів імперії. В ім'я «всесоюзної» дружби в Україні нищаться історичні пам'ятки доби Київської Русі, козацько-гєтьманської держави і держави ХХ ст., щоб затерти історичну пам'ять народу. А в Росії велєно охороняти навіть могилу, на якій згинув Малюта Скуратов, проводир опріччини, що була зародком ЧК за часів Івана Лютого.

Колишній Петєрбург і сучасна Москва великої ваги надають науці історії, яка в поєднанні з відповідно дїбраною літературою забиває історичну па-

м'ять української молоді з першого дня її вступу до школи. Працівникам науки накидається імперська теорія невіддільності української культури від російської, вони, мовляв, походять з одного джерела — Київської Русі. Українська культура за теорією московського великодержавного думання оформилася лише в XV ст. і, оформившись, вона перебуває під «плодотворним впливом», «в неподільній єдності» з «передовою культурою русского народу». Для утримання «неподільності» Київську Академію Наук перетворено на провінційний філіял московської («Всесоюзної») з публікаціями на «русском языке». Славну Київську Академію Мистецтв перетворено на «художній» інститут, а її геніяльного графіка Юрія Нарбута викреслено з історії. Великий математик, сучасник Шевченка, Михайло Остроградський, Мечніков, Куїнджі, Самокіш, як Бортнянський, Боровиковський, як і сучасні Тимошенко і Богомолець, разом з багатьма іншими українськими діячами науки, культури і мистецтва стали для світу «русскими людьми».

Здійснюючи «плодотворний вплив» Москви, зліквідовано понад 200 діячів української культури за «буржуазний націоналізм» за наших часів. Один з підсудних, обвинувачуваних за «буржуазний націоналізм» в 1963 році, висунув це обвинувачення перед судом і, вказавши на незначні, в порівнянні з тим, втрати діячів культури в час останньої війни, запитав: «Що ж тоді було страшніше для української культури — дні війни чи дні миру?»

Українську літературу, яка, натхнена патосом ідеалів Національної Революції, в 20-х роках ви-

бивалась в лави світових літератур, імперська політика Москви пляново і послідовно звужує до провінційного позему. Імперський Головліт через своїх погоничів плянує її шляхи, вказуючи, що дозволено, а що ні за законами «універсальної» методи «соціалістичного реалізму». Те саме діється і в театральній політиці, з музикою і оперою. Театр Курбаса-Куліша знищено до кореня і на його руїнах плекається побутовий, малоросійський театр «на українском языке». Творців, що не хочуть визнавати законів великодержавної машини будови соціалізму, а зберігають свій тон з суверенною інтонацією і літературною культурою, змушують замовкнути: одних з кляпом у роті, других «лікують» в психіатричних лікарнях, або в концентраційних таборах. До речі, так «лікував», задовго перед більшовиками, імператор Павел українського композитора А. Веделя, видавши указ: «Капітана Веделя содержать в сумасшедшем доме пристойным образом, но не давать ему ни пера, ни бумаги, ни чернил».

Розгалужений апарат імперії намагається поставити діячів української культури в замкнуте коло. Української культури мов би не забороняється. Нею мов би опікуються, витрачають засоби, існує безліч товариств, але підвалини, її животворне коріння, що в'яже діячів культури з нацією, підрубуються за допомогою цілої землерийної техніки імперії. В таких умовах культура не може розвиватись, рости. А це й є головним у пляні обмосковлення. Одним із багатьох засобів його є русифікація шкільництва. Вона поширюється не тільки шляха-

ми шкільництва. Їй служить навала російських книжок, видаваних на Україні, газети, радіо, кіно, телевізія і навіть вивіски на установах і публічних закладах. В п'ятидесятиліття московсько-української війни на сторінках преси з'явилася нова формула для окреслення Батьківщини: «Україна і вся наша батьківщина», отже — ССРСР.

Боротьба на культурному фронті, а він нині є найжорстокіший, не лишилась без наслідків. Де-хто з діячів української культури став слухняним зряддям ворога в його окупаційній політиці. Є і скалічені душі. Одні з них пробують випростатись і знов падають. Другі, обдурюючи себе, вдають, що не помічають імперського ярма на шиї. Треті бачать і розуміють «животворчу дружбу передового русского народу», але не мають відваги стати в обороні національної честі і людської гідності. Їхній протест проти московсько-імперської сваволі зводиться до заяви: «В силу певних умов рідна мова часто опиняється в становищі гіршому, ніж іноземна». І просять ліку від «авторитетних державних заходів». В різній степені ці люди хворі на малоросійство, яке І. Франко окреслив словами:

«І хоч душу манить часто волі приваб,
Але кров моя — раб! Але мозок мій раб».

Переважаючи здорові сили української інтелігенції не коряться, а з кожним роком сильніше протиставляться імперській політиці Москви. Преважним є, що критичний розум молодших, що виховані на імперській догматиці, бачить країну в стані пригнічення, прикритого дружбою «передового» русского народу. Вони ставлять питання, чи можна бу-

дувати вселюдське суспільство з загальнолюдською справедливістю на нечуваному гнобленні і пониженні української нації? І, скидаючи маску з будівничих імперії, що марять про злиття націй в російському морі, відповідають: не можна.

«Народ мій! Народ мій вічно буде!

Ніхто не перекреслить мій народ!»

Національна ідея є і буде. Вона означає повноту суверенного державного життя нації, її національного вкладу в загальнолюдську скарбницю через Київ, а не через Москву. В нинішній боротьбі національна проблема стає у всій повноті, пов'язана численними нитками з безліччю питань українського уярмленого суспільства, індустріалізованої країни.

В тому суспільстві прошарок інтелігенції дуже високий. На Україні виросла широка верства інтелігенції, тісно пов'язаної з населенням, з його загальним невдоволенням існуючою дійсністю. Перейнята ним, українська інтелігенція підносить загальне невдоволення на вищий рівень, оформляючи стихію незадоволення в раціональну силу боротьби проти імперських тоталітарних обручів.

Останні політичні процеси, що вилилися в судові розправи над українською інтелігенцією, вказують на сьогоднішню політичну дійсність в Україні. Судили культурних діячів різних професій за те, що вони домагалися «здійснення суверенних прав УСССР, згідно з конституцією ССРСР». Їх засудили суворо, як «зрадників батьківщини і націоналістів». Але на це засуджені відповіли зі заслання: «Батьківщина стогне вже століття в підневільному ярмі...

ми позбавлені батьківщини, а «зрадниками» стали тому, що ставили питання про визволення її з ярма».

Вирішальним у нинішньому становленні українських національних сил є те, що загальне невдоволення народу оформляється в політичну програму боротьби за національне і соціальне визволення нації з вірою і переконанням, що:

«Пощезнуть всі перевертні й прибуду
І орди завойовників-заброд!»

Б. Крук

СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

I. Вступні ствердження

1. Культура народу віддзеркалює його духову самобутність, його характер. Є вона не тільки духовим портретом народу, але й головним процесом його життя, що формує національний світогляд, ідеї та почуття у кожному поколінні та часі на-ново.

2. Український нарід в умовах поневолення не може свobodно розвивати свою культуру і вільно нею кормитися. Він теж не має достаточних умов зберігати вже здобуті цінності культури в минулому, потрібні для збереження природної тягlosti культурного розвитку, що прямує в майбутнє з сучасного на ґрунті традицій минулого.

3. Найнебезпечнішою і найшкідливішою формою

поневолення народів є втручання ворога в процесі розвитку культури підбитого народу, прищеплювання елементів культури пануючого культурі підбитого.

4. У висліді цього діяння, смертельного, пляного і довготривалого наступає параліч системи ідей світогляду поневоленого народу, коли він затратив духа опору, переоцінка вартостей традицій його культури, що формувалася тисячами років у минулому. Зглядними тоді стаються всі, очевидні для народу, поняття морального, етичного та естетичного характеру; наступає хаос, або, в кращому випадку, конфлікт між свідомістю та підсвідомістю творчих людей, а разом з ними цілих поколінь народу.

5. Поневолений нарід не має умов творчо перетравлювати чужі впливи культурного характеру, зокрема впливи культури окупанта і стає безпосереднім консументом чужої йому культури. З тим моментом втрачає власну творчу підметність і попадає у найважчу окупацію, у полон чужого національного світогляду, ворожих собі ідей, думання і почувань, а з тим теж і чужих інтересів.

6. Саме тому кожен поневолений нарід, як український під московською окупацією, присвячує велику увагу, значні духові сили на відтинку культури. Боротьба за підметність творення культурних цінностей, за суб'єктивні творчі вияви, за самобутність форм культури, а з тим плекання національного світогляду, належить до першоджерельних елементів життя народу. Вони ж бо освідомлюють окремішність і духову суверенність національної спіль-

ноти та організують її почуття. Вони визначають неповторні шляхи не лише духового життя народу, але, разом з тим, його політично-історичні шляхи. В тому аспекті гасло — «геть від Москви!», гасло «орієнтації на Захід», «на Європу» — означає сепаратизм від духового життя ворога, ідей окупанта, від переливання його культури в жили нації, від застриків його ментальности у хребет і мозок народу, у його почуття і свідомість.

II. Причини культурного відокремлення України від Москви

1. Український і російський народи різняться елементами антропологічної і психічної структури. Даремно намагаються руські «вчені» для русифікаційних цілей нівелювати ці підставові різниці.

2. Морфологічна формація українського і російського народів є вислідом розвитку доісторичного періоду в субстраті обох народів ще до їхнього історичного і культурного зближення.

3. Соціологічна структура українців і росіян випливає із генези різних культур, що стали основою різних національних світоглядів обох народів.

4. Ідеалізм і матеріалізм у філософії, індивідуалізм і колективізм у психіці людини, приватна власність та общинність (у суспільному житті народів) виразно визначає українців і росіян на протилежних позиціях названих понять.

5. Поняття одиниці, родини і народу та їхнє відношення до себе в українців і росіян є інше. Іншим у них є поняття держави, народу, одиниці і влади та їхнє відношення до себе.

6. Різнить українців і росіян цілий комплекс традицій культури в історичному минулому, що в'яже українців із найстаршими джерелами хліборобського типу, а росіян — номадомисливського. У висліді цього факту, як теж посвоячення українців із південно-західними європейськими культурами, відрізняє їх від росіян, культура яких формувалася у безпосередніх контактах північно-східної Європи і північної Азії.

7. Межі європейської цивілізації проходять виразно по лінії культурних кордонів між українським і російським народами. Вона виразніша і сильніша від усіх кордонів, що ділять культури інших народів в Європі, або народів у Азії чи Африці.

8. Наведені, контрастові характеристики обох народів (українців і росіян) є причиною, що боротьба, яка ведеться між обома народами за існування і визволення в українців і за панування та знищення підбитих — у росіян, має форми безкомпромісової. На відтинку культурного життя народів відбувається найзавзятіша боротьба. Там сконцентровані найбагатші ресурси національної особовости народів, і від їхнього існування та розвитку залежить не лише духове, але й політичне й фізичне життя народів.

III. Цілі та методи нищення української культури

1. Московські окупанти, зліквідувавши українську державність, створили фіктивну форму української держави — УССР, завданням якої було і є не лише ліквідувати політичні вияви української

самостійности, але, в такій же мірі, духово-культурні.

2. Уряд УССР є філіялом центрального московського уряду — СССР і виконавчим органом КП СССР. Конституції СССР і УССР є тільки параваном прав і обов'язків громадян та народів, за яким існує повне безправ'я і суцільне насильство над поневоленими народами. Всім життям населення СССР керує КП СССР, її виконні органи — уряди «республік», а головним чином органи державної безпеки, що в різному часі мають різні назви (ЧК, ГПУ, НКВД, МВД, КГБ і т. п.).

3. Система правління КП СССР є тоталітарною системою, яка офіційно називається диктатурою пролетаріату. Силою факту, позаконституційно, існує цензура середньовічного стилю, що в пов'язанні з органами КП і державної безпеки та офіційної критики ліквідує або не допускає небажані режимові культурні вияви, чи навіть адміністративними засобами ліквідує самих творців осуджених культурних виявів.

4. Большевицька форма московської імперії продовжує великодержавний царський імперіалізм — злиття народів у одному московському морі, прикриваючи і вдосконалюючи ліквідацію самобутности поневолених народів за допомогою ідеології і програми большевицького марксизму та пролетарського інтернаціоналізму.

5. Процес «злиття націй» в ім'я творення нового «советського народу» на базі московської культури проходить через розклад органічних, національних культур поневолених народів.

6. Згідно з теорією марксизму немає однорідних, органічних національних культур. Кожна національна культура розпадається за класовим принципом на культуру буржуазну і пролетарську. Культура, як надбудова різних ступенів економічного розвитку народів, своїм змістом є інтернаціональна, а тільки формою національна. Культура пролетарська є «прогресивною», а культура буржуазна (капіталістична чи февдальна) є «реакційною». Інтернаціональний принцип змісту культур буржуазних і пролетарських викликає закономірність інтернаціональної солідарности не тільки пролетаріату, але й буржуазії, як сил, що себе виключають і заперечують так в економічній як і культурній боротьбі. Український пролетаріат має у своїй пролетарській культурі (інтернаціональній змістом) більше спільних рис з пролетарською культурою московського пролетаріату, як з буржуазною культурою українських буржуазних клас (національною за формою). В дальшому інтересі пролетаріату (пролетаріату малих народів) може бути резигнація навіть із національної форми і перехід теж і на інтернаціональну форму. Це в боротьбі з буржуазними культурами, в боротьбі з буржуазними класами і силами інтернаціональної буржуазії сили пролетарської солідарности вимагатимуть злиття національних пролетарських культур і пролетарських клас народів на базі найпрогресивнішої пролетарської культури найкраще розвинутого пролетаріату російського народу. (Ленін переконував, що царська Росія силою обмовлявала поневолені народи, а в країні диктату-

ри пролетаріату неросійські народи будуть обмосковлюватися без бука; вони це будуть виконувати добровільно у власному інтересі, в ім'я економічного і культурного прогресу).

7. В культурній політиці большевицька партія послуговується різними методами. Одною з них є соціологічна метода, критерієм якої відносно всіх явищ життя є матеріалістичний світогляд.

Соціологічна метода доказує, що в боротьбі культур пролетарська культура, озброєна матеріалістичним світоглядом, допомагає пролетаріатові усвідомити свої інтереси, цілі та засоби боротьби, а буржуазна зі своїм ідеалістичним світоглядом намагається відвернути маси пролетаріату від реальних проблем життя у світ абстрактного, метафізичного, з наміром експлуатування пролетаріату (праці). Звідси «релігія — опіум для народу», націоналізм — соціальний і національний егоїзм буржуазних клас, що стоїть на шляху інтернаціонального єднання та інтересів інтернаціонального пролетаріату, є силами «реакції», що стоїть на шляху «прогресу» — розвитку нового суспільства і його культури («комуністичне суспільство» — «совєтський нарід», «совєтська культура» і т. п.).

8. Творення цієї нової пролетарської культури, інтернаціональної змістом та все більше московської і змістом і формою, здійснюється при допомозі творчої методи соціалістичного реалізму.

Соціалістичний реалізм — це метода, що формами натуралізму в усіх родах мистецтва пропагує ідеї марксизму та програму комуністичної партії. Вона зобов'язує творців літератури і мистецтва

зображувати «дійсність», до якої прямує комуністична партія — утопічну, а не реальну, в якій існують протиріччя між діями комунізму та його апарату з одного боку та народу з другого, на якому відбуваються експерименти большевицької програми і методи її реалізації (московського народоббивства). Метода соціалістичного реалізму продукує літературу і мистецтво, позбавлені життєвого реалізму, а рівночасно мистецької вартости, бо позбавлені правди та творчої волі мистця, його творчої свободи вислову, отже, індивідуального стилю. В основі методи соціалістичного реалізму лежать т. зв. «об'єктивізм» та «народність». Метода відкидає творчий суб'єктивізм, тому стилеві форми літературних і мистецьких творів, які відходять від «об'єктивних» форм, зараховуються до «формалістичних».

Крім вище названих метод офіційна совєтська наука і критика послуговуються ще методою *марксистської діалектики*. Ця метода служить засобом для вияснення протиріч, які постають у всіх ділянках науки, мистецтв і суспільного життя, а головню політики, яка за параваном марксизму і під заслonoю інтернаціональної пролетарської революції реалізує імперську московську мету — злиття народів ССРСР в одну націю.

IV. Московський наступ на всі ділянки української культури

Зарахувавши українську культуру за її форми та змістом майже в цілому до культур «буржуазних», прицеплено їй назву «буржуазної культури» і визнано плодом філософії «буржуазного

націоналізму», або капіталізму чи «куркульства» в сучасному та феудалізму в минулому. Тільки деякі вияви української культури, переважно побутового характеру (як розговірна мова, народні пісні, танки і одяги) залишено для т. зв. «національної формою та інтернаціональної змістом» пролетарської української культури. Українську національну культуру як «буржуазну» поставлено в стан нелегальности і здійснюється докорінну її «ліквідацію».

Українську культуру ліквідують:

1. Боротьбою з українськими Церквами,

носіями *ідеалістичного* світогляду — антитези до офіційного марксистського *матеріалізму*, носіями національних *традицій* цілої української культури від найдавніших часів історичного розвитку. «В одній декаді большевики розстріляли або замучили в концентраційних таборах 34 єпископів Української Автокефальної Православної Церкви та по-верх 2.000 священиків і церковних діячів... 80% церков, здебільша неціненної історичної вартости, зруйновано... Зліквідовано 5 католицьких (українських) єпархій, депортовано і замордовано 2 апостольських візитаторів і 11 єпископів. Із 2.950 священиків 50% арештовано або вивезено до концентраційних таборів, із 520 ченців залишилося в живих 78; із 1090 українських католицьких черниць залишилося в живих тільки 30%. Знищено або насильно переведено на московські православні 3.040 парафій і 4.400 церков і каплиць, замкнено або знищено 15 монастирів, зліквідовано Богословську академію, 2 семінарії, 9.900 католицьких

нижчих і 380 католицьких середніх шкіл, замкнено 35 українських католицьких видавництв і 38 католицьких часописів і журналів та розв'язано 41 українських католицьких організацій». (Григор Лужницький — «Большевицьке переслідування Православної і Католицької Церков в Україні». Збірник матеріалів НТШ — 1966).

З переслідуванням релігії та станом її підпільного існування затираються не тільки релігійні традиції, але разом з ними національні традиції та форми родинного і національно-суспільного життя. Занепадає родинна споєність, мораль і основи національного клімату для розвитку культури.

З переслідуванням Церкви та релігії наступило переслідування народних звичаїв та обрядів, а з цим ліквідація народньої творчости і народнього мистецтва;

2. Боротьбою з традиціями

українського народу, які зараховано у всіх ділянках культури до традицій «буржуазної культури», руйновано найстарші пам'ятки української церковної та історичної архітектури. Розібрано Михайлівський собор у Києві і багато інших цінних пам'яток в різних містах України. Знищено цінні ікони, фрески та мозаїки або вивезено в Московщину. Церкви і музеї обернено в доми антирелігійної і антиукраїнської пропаганди. Цінніші експонати знищено або вивезено в московські музеї. Музеї в Україні зберігають здебільша пам'ятки історії і культури московського народу для прославлення його панування і його «героїв» на окупованих землях. Під претекстом розбудови міст

руйнують рештки українських національних пам'яток, щоб затерти почуття національної тяглости і солідарности поколінь та історичної гордості народу. Навіть викопані пам'ятки не зберігаються в українських музеях, в більшості випадків їх вивозять в Московщину;

3. Боротьбою з українською наукою,

працівникам якої нав'язують теорію, що українська мова, українська література і мистецтво, історія українського народу і він сам тісно пов'язані з культурою і російським народом, а також з народом білоруським, бо всі вони формувалися в XV столітті на базі спільної народности Київської Русі. Ціла культура Київської Русі перенесена на культурне конто «трьох народів-братів», що, виїшовши з одного спільного пня, розділені татарським і польсько-литовським наїздами, сотнями років змагають до «возз'єднання» і поновного злиття. Спільне добро культури Київської Русі, трьох народів-братів, визнається лише для внутрішнього, хатнього вжитку. Щораз частіше, навіть в літературі українською мовою, сьогодні утотожнюється культуру Київської Русі з російською, а закордоном постійно, без ніяких концесій для української та білоруської. Для цього використовується термін «руській», що вперто відсуває старі наші терміни «Русь» і «руський». Культуру Литовсько-Руської доби, в більшості випадків, в українській науці промовчується і вона залишається білою плямою, щоб не притьмити московську, яка не могла б видержати конкуренції з українською тієї доби.

Академію Наук УССР, як філію, підчинено Академії Наук СССР, що означає підчинення української науки московській. Українську Академію Мистецтв переіменовано на Інститут і цим підпорядковано українське мистецтво московському, яке завершується Академією Мистецтв у Москві. Аналогічно зцентралізовані інші наукові інституції, чинячи їх підпорядними клітинами центральних інституцій Москви.

Клясичним образом большевицько-московського наступу на українську науку є періодизація історії, історії літератури та історії українського мистецтва. Кожне видання з названих ділянок науки поділяється на два періоди: період до жовтневої революції і період по жовтневій революції. Коли б навіть придержуватися теорії, що українська нація та її культура закінчили свою формацію аж в XV ст., то й тоді пропорція періоду дожовтневого відносно післяжовтневого була би як 10 до 1. Тим часом він постійно вдержується в рамках пропорції 1 до 1. В той спосіб наступає вівісекція української культури, бо й тих 10 відсотків офіційно залишеного із загального матеріалу є суцільним фальсифікатом. Він присвячується, головним чином, подіям «об'єднання України з Росією» і соціяльним рухам у царській імперії до жовтневої революції; при тому майже зовсім не заторкує матеріали періоду Київської Русі, Литовсько-Руської держави і Козаччини, що є основою самобутности української культури.

«Історію України-Русі» та «Історію української літератури» Михайла Грушевського засуджено за

«буржуазний націоналізм», за «ідею національної згоди і гармонії», за докази, що Київська Русь належить виключно до історії України та українського народу. Покликаючись на свою теорію «боротьби клас» в історії та «боротьби класових культур», більшовики проscribeували твори Грушевського, ліквідували його однодумців і далі переслідують прояви української самостійної історіософії.

Подібного розгрому зазнали всі інші гуманістичні науки: археологія, антропологія, економія, географія, етнографія, мистецтвознавство і мовознавство. Названі галузі науки відновлено після розгрому в 30-их роках аж у п'ятдесятих роках і в перших шістдесятих з новим, вже ясно визначеним завданням — «зближення культур націй» і «злиття націй». Відновлення журналів, поява нових видань в деяких ділянках, що були раніше ліквідовані, мають виправдання в своїй імперській тенденції: українську культуру ліквідувати, а не розвивати. Цей факт підтримує наступне рішення XXII з'їзду КП СРСР:

«Не можна не відмітити наростаюче бажання неросійських народів оволодіти російською мовою, яка стала фактично другою рідною мовою усіх народів СРСР, засобом їх міжнаціонального спілкування, присвоєння кожній нації культурних досягнень усіх народів СРСР і світової культури... В нашій країні проходить процес зближення націй, скріплюється їхня однорідність і в ході розвинутого творення комунізму буде довершено повне злиття націй».

Згідно з цими напрямними організується шкільна система в СРСР і в «союзних республіках». Новий шкільний закон усуває примус навчання національної мови в національних республіках, батьки можуть в Україні обмежитись виключно до російської мови, коли української мови не бажають. Цей факт сприяє дальшому закріпленню російської мови на всьому терені СРСР, що стала вже єдиною державною мовою навіть у «союзних республіках».

В цьому пляні викладовою мовою в українських університетах у більшості предметів є російська. Цьому сприяє великий відсоток студентства із напливового елементу з інших республік, теж із закордону, що вимагають російської мови і дають претекст легалізувати її на першому місці.

В Україні видаються словники з різних ділянок життя і праці, головню українсько-російські. Їхньою прикметою є тенденція московізації української мови і їх тому називають в Україні «російсько-російськими». В Україні існує велика мережа театрів, кінотеатрів, радіових і телевізійних станцій та бібліотек. Одначе вони виповнені на 80 відсотків російською мовою, програмами в російській мові, російськими виставами, книжками чи виданнями, друківаними російською мовою. Наукові видання друкуються в Україні головню російською мовою, українською мовою друкується переважно пропагандивна література або художня, завдання якої є вникати в душі та уми широких мас, головню селянства, ширити комуністичні приціли дня і

фальшувати (в критичних працях) ідеї головних постатей літератури і мистецтва.

Українська наука понесла великі жертви в опорі московському наступові. Ліквідовано понад 30 українських археологів, коло двох сотень істориків, економістів та мистецтвознавців, понад 100 мовознавців та тисячі педагогів, викладачів університетів та інститутів.

Цінніші праці українських науковців, що появляються подекуди та інколи українською мовою і мають наукову цінність, виходять дуже низькими тиражами, рідко перевищуючи число 500 примірників. Вони скоро стають музейними експонатами чи білими круками;

4. Боротьбою з українською літературою і мистецтвом,

що здійснюється засобами критики та адміністративними рішеннями (тюрмою, концентраційними таборами, домами для божевільних та розстрілами), Москва намагається прищепити українській культурі форми недорозвинутої та провінційної культури. Примінюючи творчу методу соціалістичного реалізму, українських мистців перетворено в залози агітаторів большевицької системи, ідеології та виробництва — будови соціалістичного суспільства чи радше виховування яничар — патріотів «советської батьківщини» — московської імперії СРСР. Позбавлені права говорити, писати та творити в ім'я правди, мистці не можуть виявити індивідуальних форм свого мистецтва. Ті, що ставили і ставлять опір, падають жертвою терору.

Число ліквідованих поетів, письменників, діячів, театру, музики, образотворчих мистецтв доходить кількох сотень осіб.

Ліквідованих оскаржувано головно за продовження традицій української культури; школу Михайла Бойчука — неовізантизм та школу Юрія Нарбута — неobarocko в образотворчому мистецтві за орієнтацію на Європу; нові європейські течії — формалізм (А. Петрицький в образотворчому мистецтві, Л. Курбас в театрі, М. Зеров, Филипович і Драй-Хмара та М. Хвильовий в літературі), а всіх їх разом і сотні їх послідовників за «буржуазний націоналізм».

Щоб прискіпити процес асиміляції (советизації поневоленних народів), створюється не тільки клімат порожнечі самотніх, національних культур, але й тенденцію виповнювати створену порожнечу новими вартостями. Це є т. зв. процес «збагачування національних культур елементами культури більше розвинутих культурно народів» (московського). Українською мовою друкована література творить великий відсоток перекладів з московської літератури. Україну заливає московська література перекладна і оригінальна. Українські наукові твори друкуються переважно московською мовою, щоб українську науку «піднести» на рівень світової і «удоступнити» її світові. В той спосіб витворюється комплекс провінційности української мови (для хатнього вжитку) і підноситься пошана до московської, яка «відкриває двері» українській літературі і культурі взагалі.

5. Комплекс меншовартости української культури плекається пляново.

Українські театри затримується на рівні побутового театру і народньої самодіяльності. Балет та опера в Україні втримується на обласному рівні. Так теж трактується кіномистецтво. Кадри мистців постійно втримуються за інтернаціональним принципом. Не тільки для того, щоб вони послуговувалися московською мовою як міжнаціональною, але тому, щоб театр і кіно навіть не мали національних рис типажу. Була директива, видана партією діячам культури, щоб культурне зближення народів реалізувати співтворчістю мистців; щоб лібретто до музики в операх українця писав узбек або москаль, щоб в українському театрі режисером був грузин, або щоб росіянин накручував чи режисерував українські фільми.

Народне мистецтво інфільтрується надсиланими із різних центрів кваліфікованими мистцями різної національності, які вносять «нові традиції». За ширмою вимог часу, пролетарських смаків дегенерується народне мистецтво, пропадають народні стилі вишивки, тканин, кераміки, різьби по дереву і т. п., що формувалися сотнями років. Українська культура примітивізується теж і в пісні, якій прищеплюється московські лади і т. п.

При тому Україна щільно відсепарована від впливів та зв'язків із культурними центрами Заходу та нових досягнень в класичних формах культури. Цим українські творчі сили змушені орієнтуватися на Європу через московські окуляри і

московські копії «новаторства». Це ще більше поглиблює комплекс периферійности української культури.

Не меншу роллю в цьому напрямі відіграла советська літературна і мистецька критика, озброєна методом соціологізму, соціалістичного реалізму та марксистської діалектики.

Найвидатнішу постать української культури, Тараса Шевченка препарується до форм, які визначено українському народові, і до цілей, які йому накидуються Москвою. Спершу його зображувано пролетарсько-селянським поетом, і він мав своїх прототипів у Некрасова, Бернса і ін. Треба було сказати, що українська культура поза народню вийти не може. Згодом, коли її піднесено до ступеня національної, а український народ до «соціалістичної нації», з перспективою «злиття націй» в інтернаціональній комуністичній спільноті, в т. зв. советській нації, що зформується на московській культурі і мові, тоді і Шевченкові визначено нову роллю і, як годиться, вищий статус. Створилася окрема наука — советського шевченкознавства, а рівночасно і в літературознавстві та в літературі народилося багато творів, що переосмислили постать Шевченка і його піднесено до ступня Пушкіна і Міцкевича, Шіллера і Гете. Шевченка визнано українським національним генієм за ціну учня таких же московських геніїв (Пушкіна) та ідейного соратника революційних московських демократів Добролюбова і Чернишевського, за ціну пропагатора дружби українського народу з московським, за ціну ліквідації Шевченка як непри-

миренного борця за волю українського народу, за його національну суверенність.

Марксистська діалектика переосмислює всі явища культури як і економії та політики. Большевицька система, переставлюючись на московський фашизм, все виразніше починає відрікатись на новому етапі свого розвитку соціологічної методи нівеляції, як «вульгарної» і переставляється на методу чистої діалектики, методу «дружби народів», «зближення народів», «розвитку їхніх культур» і «злиття націй» через «збагачення» національних культур, через постійний «розвиток» у спільному зближенні їх і рості до «найрозвиненіших» культурно народів.

Ці процеси намічено народам у їхніх «республіках». 10 мільйонів українців поза УССР, головно в РСФСР, в Казахській і Білоруській ССР, позбавлені усіх форм культурних виявів. Хоч московська культура в Україні має більші права від української, а рівноправність з українською мають культури всіх меншин, українська культура поза УССР у повній негачії. Навіть формально занотовані переписом 5 мільйонів українців не мають ніяких шкіл, ніякої преси, жадних театрів, ані бібліотек, ніяких організацій, що респектували б українську мову, українську національність. Це вітка українського народу — призначена на приспішену денационалізацію і ліквідацію.

Олег Р. МАРТОВИЧ

ДУМКИ ПРО ВИЗВОЛЕННЯ

I. Вступ: Роз'яснення основних термінів і понять

Висловлюємо тверде переконання, що визволення українського народу може статися тільки шляхом **визвольної революції**. Таку революцію можуть завершити лише **революційні сили** українського народу в союзі з революційними силами інших поневолених Москвою народів.

Гадаємо, що — насамперед — треба пояснити такі терміни, як «революція», «визвольна революція», «революційний процес», «революційна ситуація», для яких в українській політичній літературі часто бракує точних означень. Ось, наприклад, в поточному розумінні термін «революція» дуже часто ідентифікують з «револьтою», себто — з повстанням чи бунтом. Кажуть, наприклад, що в якійсь південноамериканській країні відбулася «революція». Очевидно, що оця південноамериканська «революція» з погляду соціально-політичних наук ніякою революцією не була; вона могла бути проявом революційних процесів, що діють у даній країні, але могла бути тільки «револьтою» якоїсь «хунти» чи «бунтом» якоїсь невдоволеної групи населення, що не має джерел у революційних процесах і стоїть осторонь революційних шляхів.

Не кожна зміна панівного режиму, навіть якщо

вона й проведена силою, є революцією. Така зміна режиму з допомогою сили є «переворотом», а «революційним переворотом» вона є тільки тоді, коли становить частку революційних процесів. Насильницька зміна московського царського режиму в 1917 році була «революційним переворотом», який не завершився революцією. Навпаки, завершився большевицькою контрреволюцією.

Революцією в розумінні соціально-політичних наук є **докорінна зміна** соціального і політичного ладу в даному суспільно-політичному організмі, зміна, що її досягається **революційною боротьбою**, яку ведуть **революційні сили** впродовж довшого чи коротшого часу. Революційний шлях, що ним ідуть революційні сили, може бути навіть дуже довгим; він залежить від дисльокації сил революції та контрреволюції і від їх якості. На кінці цього шляху може бути революційний зрив, але він ще не означає, що революційний шлях завершився революцією. В цьому зриві сили контрреволюції можуть перемогти і революція зазнає поразки. Поразка революції ще не означає, що революційні процеси перестали діяти в даному суспільно-політичному організмі.

Український народ не заінтересований у революції як такій, він заінтересований в **українській визвольній революції**, себто в такій докорінній зміні соціального і політичного ладу, що принесла б українському народові **повне** соціальне й національне визволення. Повне соціальне і національне визволення може забезпечити українському народові

тільки Українська Суверенна й Самостійна Держава. Немає і не буде завершення української національної революції доти, доки така держава українського народу не буде збудована і закріплена.

До побудови і закріплення Української Суверенної Держави прямують визвольно-революційні сили, що зуміли створити точну програму соціального і національного визволення та українського державного будівництва. Оця програма, відома в загальних рисах українському народові, є поважним мобілізуючим чинником у революційній боротьбі. З цього погляду визнання її московсько-большевицькими теоретиками (І. Рябокляч) за «ідеологічну диверсію» слід уважати як цінне ствердження ворогом її ефективності.

Революційні процеси не можуть діяти, якщо **мета** революційної боротьби не сформульована. Революційні процеси діють у народних масах, якщо між революційною метою і метою суспільно-політичної системи, яку революційні сили намагаються повалити і докорінно змінити, існують гострі суперечності. Революційні процеси поглиблюються тоді, коли народні маси готові підтримати революційну мету. Коли ж така підтримка стає всенародною, може створитися революційна ситуація. У революційній ситуації навіть малого поштовху вистачає, щоб у розхитаному від революційних процесів суспільно-політичному організмі відбулася зворотна, ланцюгова реакція, яка може змести цей організм з лиця землі. Але, як ми вже казали, такий стан ще не означає, що революція, зокрема національна, вже завершилася.

В 1917 році таким незначним поштовхом виявився брак хліба в хлібних крамницях Петрограду. Озлоблені нестачею хліба народні маси вийшли на вулиці Петрограду, український лейбгвардійський Волинський полк відмовився стріляти в них. Сталося це в річницю смерті Тараса Шевченка. До Волинського полку приєдналися інші полки петроградського гарнізону, що теж склалися переважно з українців, і цього вистачило, щоб розхитаний від революційних процесів царат розвалився.

В останні роки подібні революційні ситуації були витворилися в сучасній московсько-більшевицькій імперії. В 1953 році хвиля страйків і повстань охопила була советські концтабори. В Норильську повстання в'язнів тривало 93 дні; цілий потужний комплекс концтаборів із 200 тисяч в'язнів був під владою повстанців. З допомогою підпільної радіостанції повстанці-в'язні зверталися із закликом до західного світу, щоб він допоміг їм у їх боротьбі, але Захід не тільки не відгукнувся, а навіть і не дозволив, щоб вістки про це величезне повстання продісталися на сторінки західної преси. Щойно пізніше про повстання в концтаборах звітували звільнені в'язні різних національностей, у тому числі недавно о. Волтер Цішек.

Таким чином Захід безперервно й послідовно допомагав контрреволюційному московсько-більшевицькому режимові втриматися при владі. Про це дуже добре знають повстанці Берліну, Познаня, Будапешту. В 1956 році, під час угорського повстання, навіть советський генеральний штаб, за свідчен-

ням Пеньковського, дораджував Хрущову не вживати збройної інтервенції в Угорщині, але Хрущов, одержавши з Вашингтону відомість, що Захід не дасть угорським повстанцям допомоги, вирішив здушити угорське повстання силою.

А втім, стороння інтервенція не впливає корисно на розвиток революційної ситуації, навпаки — вона шкодить йому. Революційне напруження може перетворитися на революційний зрив тільки як наслідок революційного струсу (зрушення), що настає завдяки швидкій, несподіваній зміні кількісних явищ у явища якісні в суспільному організмі. Лише таке революційне зрушення може викликати зворотну, ланцюгову реакцію, яка в прожертому революційними процесами організмі має можливість повалити й усунути панівний режим.

Пояснимо це прикладом. Повстання української і білоруської молоді в Темір-Тау в Казахстані (1961), повстання свободолюбних мешканців Новочеркаська (1962), — були доказом того, що в СРСР назріває революційна ситуація. Обидва ці повстання здушено військом. Революційним зрушенням, що могло викликати зворотну, ланцюгову реакцію, яка спроможна знищити московсько-більшевицький режим, могла бути відмова війська від здушування повстання, так як це було в Петрограді 1917 року. Перехід війська на бік повстанців означав би раптову, несподівану революційну зміну: перехід кількісних явищ (військо, сила контрреволюції) у явища якісні (військо — збройна сила революції). На нашу думку, подібна революційна ситуація може в СРСР

назріти будь-якого дня чи будь-якої години, а в кожній такій революційній ситуації революційне зрушення не тільки можливе, а навіть, деякою мірою, закономірне. ССРСР уже достатньо прожертий революційними процесами.

До речі, **революційний шлях** — це, власне, шлях раптових зрушень у суспільно-політичному розвитку. Основою цих зрушень є раптові й швидкі зміни кількісних явищ, що перетворюються у явища якісні. Протилежним до революційного шляху є **еволюційний** шлях суспільного розвитку, який виявляється у повільному, врегульованому й пляновому переході кількісних явищ у явища якісні.

Перехід кількісних явищ у явища якісні в суспільстві відбуваються такими наглими й несподіваними скоками, і саме вони знаменують **революційні** зміни в суспільстві. Революційний процес — це серія таких революційних змін, себто малих або великих революційних зрушень. Вони спричиняються до того, що народні маси підносяться на вищий ступінь національної свідомості, **свідомості революційної**. Поширення революційної свідомості означає, що народні маси психологічно вже готові до боротьби за досягнення революційної мети. Поглиблення революційної свідомості створює стан революційної ситуації. Сучасний стан в ССРСР можна характеризувати так: народні маси досягнули вже досить високого ступеня революційної свідомості і тому далі поглиблення її може довести до революційної ситуації.

Було б помилково вважати, що революційні про-

цеси, революційні ситуації, революційні зриви можна організувати ззовні. Ці процеси — явища органічні, притаманні специфічним умовам, серед яких вони зроджуються і діють. Революційні сили формуються спонтанно, а не на наказ; ззовні можна організувати революту, а не революцію. Революційні процеси зроджуються на ґрунті суперечностей, які існують у суспільстві; зудари протиставлених сил у цьому суспільстві саме поглиблюють їх. Революційні зрушення, які означають у суспільстві перехід кількісних явищ у явища якісні, створюють усе стрункішу, якіснішу організацію революційних сил, які перебирають провід революції. Зудари протиставлених сил стають частішими, революційна свідомість зростає, народні маси революціонізуються, готуються психологічно до революційного зриву. Очевидно, контрреволюційні сили намагаються усіма засобами протидіяти розвитку революційних сил. Вони рятують себе фізичним винищенням революційних сил або реформами, якими намагаються замаскувати або розмотувати суперечності, що є основою революційних процесів. І в одному і в другому випадку ці заходи невиспачальні, бо вони породжують нові суперечності, які лише посилюють революційні процеси. Тільки повна капітуляція протинародного режиму могла б остаточно припинити революційні процеси. Теоретично така капітуляція цілком можлива, аджеж після другої світової війни ми були свідками капітуляції британського, французького і голландського імперіалізмів перед визвольо-революційними силами поневолених ними народів. Капітуляція ця не була добровільною, це

був наслідок вибору розумної політики меншого зла. Внутрішньополітична і зовнішньополітична ситуація Москви може також спричинитися до того, що Москва вибратиме менше зло, але тепер, себто в сучасну пору, на таку політику Москви нема підстави надіятися. В сучасну пору загрожена революційними процесами внутрішня ситуація в ССРСР певною мірою рівноважиться корисною зовнішньополітичною ситуацією для Москви, зокрема можливістю московського маневрування в трикутнику Вашингтон — Пекін — Москва. В майбутньому ця ситуація може змінитися на некористь Москви, якщо зміцниться тиск Вашингтону і Пекіну на неї. Цей факт може мати і певне значення для розвитку революційних процесів в ССРСР. Але тепер революційні процеси в ССРСР гальмуються саме корисною для Москви зовнішньополітичною ситуацією та тою прямою допомогою, що вона її одержує від Заходу. Ця допомога (наприклад, постачання збіжжя) сповільнює революційні процеси, вириваючи фізично й психологічно революційним силам ґрунт для революційних дій.

II. Перспективи визволення українського народу

1) **Революційний шлях визволення.** Ми вже з'ясували теоретичні основи революції, під якою розуміємо суспільно-політичний процес, що веде до повної зміни існуючої суспільно-політичної системи. Революція завершується тоді, коли повністю досягаємо революційної мети. Революційною метою українського народу є його національне і соціальне визво-

лення шляхом відновлення і закріплення Української Суверенної Соборної Держави.

Тому, що в нас часто нема повного розуміння революції, як суспільно-політичного процесу, що діє в народних масах, не раз заперечується і можливість визволення революційним шляхом. Поскільки ті, що заперечують визволення революційним шляхом, думають про революцію, як про революту чи повстання, вони з цього погляду мають слухність. Револютою чи повстанням не можна визволити українського народу і не можна побудувати Української Держави.

Але зовсім інакше виглядає справа, коли під революцією розуміємо завершення довгих чи коротших революційних процесів, що діють у масах. Коли зрозуміємо суть революції, як суть органічного суспільно-політичного процесу, який діє в масах, побачимо, що революційний шлях — єдиний шлях визволення українського народу. Що більше, переконаємося, що в умовах монопартійного, тоталітарного ССРСР — боротьбу за визволення можна вести тільки революційними методами.

Конфронтація революційного шляху визволення з іншими шляхами, що також нібито ведуть до визволення, переконає нас, що ні еволюційним шляхом, ні з допомогою сторонньої інтервенції визволення України не можна досягнути. Обидва ці шляхи (еволюція і інтервенція) можуть мати для української справи катастрофічні наслідки і, тим самим, для нашої головної мети: визволення українського народу та побудови Української Держави.

Революційна мета української революції не може бути здійснена так довго, як довго московсько-більшевицька колоніальна імперія не буде докорінно знищена. Отже, навіть «палацевий» чи «революційний» переворот у Кремлі, здійснений, напр., для «демократизації» імперії, не означатиме ще завершення української визвольної революції та досягнення революційної мети українського народу. Еволюційний шлях чи стороння інтервенція можуть принести ідентичні наслідки.

Коли ж говоримо про революційний шлях визволення українського народу, мусимо розглянути й питання, чи існують революційні елементи. Революційні процеси живляться суперечностями у суспільно-політичному організмі. Отже, виникає питання, які суперечності існують у московсько-більшевицькій колоніальній імперії та якою мірою вони впливають на революційні процеси.

2) **Суперечності в московсько-більшевицькій імперії.** Багато суперечностей, що існують у московсько-більшевицькій колоніальній імперії, створює сама московсько-більшевицька влада своїм догматизмом і схематизмом. Московський комунізм — це рух квазірелігійний, у якому колишне царське православ'я заступлене марксизмом-ленінізмом. Марксизм-ленінізм створив свої догми, порушення яких уважається за ересь. Це веде до догматичного розв'язування різних політично-суспільних проблем з очевидною шкодою для новітньої московської імперії, не кажучи вже про народні маси.

Прикладів такого догматичного розв'язування по-

літично-суспільних проблем в ССРСР можна подати дуже багато. Ось, хоч би, саме життя наказує і примушує провести основні реформи в сільському господарстві: наприклад, скасувати колгоспи, але це було б порушенням партійної догми. В результаті, колгоспи втримуються за всяку ціну, навіть всупереч тому, що діється в інших комуністичних країнах. Таким чином партійна догма є причиною перманентної кризи сільського господарства ССРСР, себто причиною того, що населення не забезпечене сільськогосподарськими продуктами, що колгоспники (40% усього населення ССРСР) опинилися на рівні жебраків.

Далі — партійна догма є причиною того, що в ССРСР постійно ведеться нікому непотрібна антирелігійна пропаганда, що на неї витрачається великі кошти, бож затруднено біля 1 мільйона агітаторів зовсім безцільно, замість використати їх як продукційну силу. Сьогодні навіть безвірники знають, що з тих агітаторів немає жадної користі, навпаки — вони тільки ображають почуття вірних. Саме ця антирелігійна пропаганда породила в ССРСР таке явище, як безліч «захалавних» релігійних і «божих» листів, що поширюються між населенням в обороні віри і Церкви. Ця «захалавна» релігійна література є типовим виявом революційного процесу, що живиться суперечностями, які створює сама система і вперто поглиблює їх.

Догматизм і схематизм московсько-більшевицької влади дуже причиняється до поглиблення революційних процесів, бо вони унеможливають більше-

викам провести такі реформи, які розв'язали б суперечності і, тим самим, гальмували б революційні процеси. Отже, з погляду революційних сил, московсько-большевицький догматизм і схематизм — дуже корисні явища для поглиблення революційних процесів.

Ціле життя в ССРСР — одна велика суперечність між інтересами держави і інтересами її громадян. В соціяльній площині існує цілком виразна колізія між інтересами імперії, репрезентованої клясою упривілейованих багатіїв, яких наші підпільні публіцисти називають «вельможами» московсько-большевицького режиму, і інтересами широких мас робітників, колгоспників та трудової інтелігенції. Економічний визиск широких народних мас має в ССРСР різні форми: від неоплачуваної праці в'язнів тюрем і концтаборів до низькооплачуваної праці вільнонайманих робітників і колгоспників. Ні в одній державі з «капіталістичним» режимом неможливий такий безпосередній грабунок надвартости продукції робітників і селян, як в цій «робітничо-селянській» імперії, що має назву ССРСР.

Революційні процеси в ССРСР значною мірою живляться соціяльними суперечностями, що існують у цій імперії. Народні маси добре знають, як «держав» економічно визискує їх, і історія останніх років московсько-большевицького панування дає докази народної самооборони від цієї експлуатації. Селянські маси свідомо саботують колгоспну систему, «розкрадають колгоспне добро», робітництво також уже має свою систему самооборони. «Рвачі» («рвуть

від держави»), «літуни» («літають» з підприємства на підприємство), «бракороби» (створюють «брак», щоб перевиконати норму), «симулянти» (фальшують звіти, щоб показати великі «досягнення»), — це тільки частина невід'ємних показників розкладу большевицької системи. До цього треба ще додати страйки (наприклад, страйк у металургійних заводах півдня України в 1960 році, що можна доказати офіційними даними про продукцію цих заводів), а теж революційні виступи (Темір-Тау, Новочеркаськ) — це докази, що революційні процеси діють серед робітничих мас, а їх джерелом є незадовільні соціяльні відносини, створені імперією. І цих процесів не спинять такі реформи, як «лібералізація», бо це не заходи, що спрямовані до покращання ситуації робітничої кляси, а заходи штучного збільшення продукції в ССРСР.

Факт національного поневолення в ССРСР створює умови, в яких соціяльні суперечності міцно пов'язуються з національними суперечностями. Соціяльна експлуатація поєднується дуже часто з національною дискримінацією і проявляється в різних ділянках життя. Така большевицька практика (національні й соціяльні суперечності) викликає особливі загострення; наприклад, наслідки депортації українців з України і спровадження на їх місце москвинів. На нових місцях поселення українців чекає не тільки соціяльна експлуатація, що була й на рідних землях, а й цілковите національне упослідження, бо не береться до уваги навіть їх найелементарніших національних потреб (рідна школа, преса, лі-

тература, театр тощо). Маса українських поселенців просто засуджується на суцільне змосковлення.

А втім, так трактується не тільки українців. Догома великодержавного шовінізму наказує московській компартії проводити всіма засобами і методами політику «злиття» національностей, щоб створити з них єдиний і неподільний (читай: московський) народ. Це офіційна політика, що є програмовою настановою КПСС. Новітні змосковлювачі проводять її незвичайно вперто, не зважаючи на небезпеки, які випливають із такої політики навіть для самої імперії. Цей факт примушує думати, що московська політика «злиття націй» має підтримку і від Вашингтону, наприклад, у формі дипломатичних запевнень, що ЗСА зовсім незацікавлені цим питанням, а це на практиці означає підтримку для зусиль Москви створити в СРСР «єдину націю», згідно з великопростірними та світовими концепціями. З цього погляду деякі заяви визначних державних діячів ЗСА мають свою особливу вимову.

Інша річ, що політика «злиття націй» цілком безуспішна і безперспективна, з чого повинні здавати собі справу як у Москві, так і у Вашингтоні. Зокрема Москва повинна знати, що навіть згідно з марксо-ленінською теорією світ не є чимсь закінченим, застиглим, а є збірною процесів, у яких явища, які видаються незмінними, фактично є в постійному русі і мають змінливий характер. Отже, хоч би на тій основі, більшовики повинні були навчитися «відгадувати майбутнє». Наприклад, вже з самих змін, що постали в суспільно-політичному житті української

нації за останніх 100 років, можна цілком виразно ствердити тенденції її дальшого розвитку, а ці тенденції вказують на безвиглядність політики «злиття націй». В 1863 році попередник сучасних московських «збирачів націй», граф Валуєв, захопившись своїми «успіхами», заявив, що «не було, немає і ніколи не буде української мови» (і, тим самим, і української національності). Тим часом у 1959 році перепис населення на території т. зв. Української ССР виявив 30,072 000 осіб (або 72% всієї людності УРСР), що свою національність і рідну мову визнали за українські. Всіх українців у цьому переписі на території УРСР було 76,8%. Ось так виглядають суспільно-політичні явища у своєму розвитку, і цей розвиток з переконливою силою говорить про безперспективність політики «злиття» вже після всіх тих нищівних заходів в Україні, що їх робили для реалізації цієї політики царат і більшовизм, зокрема сталінізм із його страшними погромами всього того, що українське.

І для нікого, тим більше для самої Москви, не може бути найменших сумнівів у тому, що суперечності на національному тлі викликають особливе загострення. Самі советські теоретики кажуть, що вони (суперечності) особливо «живучі». Немає також і сумніву в тому, що тій політиці «злиття націй» український народ та інші немосковські народи ставлять упертий спротив, який не обмежується тільки засобами легальної самооборони, а й прибирає, дуже часто, революційний характер. Існує ж, як відомо, велика «захальна» література, в якій перед народ-

ними масами викривається політика «злиття націй».

Коли існує «захалавна» і підпільна література, коли вона поширюється в Україні і закордоном, то немає сумніву, що революційні сили досягнули високого ступеня організованості. На цю організованість вказують теж демонстрації перед пам'ятником Шевченкові, що спонтанно виникли в 1961 році і з цього часу повторюються кожного року, а в двох останніх роках мали особливо вимовний характер. До речі, демонстрація 22 травня 1966 року притягнула була до Києва багато чужинецьких кореспондентів газет і пресових агенцій, в тому й спеціального кореспондента газети «Нью-Йорк Таймс». У своїх повідомленнях кореспонденти не залишили жадного сумніву; до Києва вони їздили не тому, щоб оглядати мистецькі пам'ятники чи київські пляжі, а тому, щоб заглянути за куліси цього явища, що його у своїх кореспонденціях визнали «українським націоналізмом».

Революційні процеси, що живляться політичними, соціальними, національними і релігійними суперечностями, можуть кожночасно створити в СРСР революційну ситуацію, в якій навіть цілком незначна подія, маленький поштовх, може викликати такі події, які матимуть далекосяжні наслідки для панівного режиму. В одному погоджуємось із Валерієм Тарзісом, найновішим «емігрантом» з СРСР, а саме в тому, що він зовсім не здивувався б, якщо вранці одного дня прочитав би в газеті, що в СРСР сталися особливі події.

3) **Істота революційних змін.** Революційні процеси

живляться суперечностями, які існують у суспільно-політичному організмі, але поглиблюються і поширюються наслідком революційних зрушень. На ці зрушення складаються революційні зміни, що їх ми вже раніше окреслили, як швидкий і раптовий перехід кількісних явищ у явища якісні в суспільно-політичному організмі.

Істоту революційних змін треба добре проаналізувати і зрозуміти, щоб можна визначити, в чому є перехід кількісних явищ у явища якісні в суспільстві та коли такий перехід можна назвати революційним. До речі, якраз існування революційних змін, себто той суспільно-політичний розвиток, що веде до організації революційних сил і їх дії, найбільше заперечують критики революції. Особливо вони заперечують можливість революційних зрушень в СРСР, бо — мовляв — органи безпеки контрреволюції такою мірою всюди присутні і всемогутні, що не допускають до переходу кількості в революційну якість, негайно знищуючи останню. Ось так, напр., пок. Дмитро Соловей або Григор Костюк рішуче заперечували існування революційних організацій за влади Сталіна, вважаючи кожну вістку про існування таких організацій провокацією советських органів безпеки. Знавець орденів і військових відзнак Зенон Яворський договорився до того, що навіть ордені і військові відзнаки УПА (хрести бойової заслуги, хрести заслуги, медалі за боротьбу в особливі важких умовах) назвав «провокаційною вигадкою» советських органів безпеки.

Очевидно, всі ті теорії є тільки відбиткою теорії

про «всемогутність» органів московсько-більшевицької безпеки та про неможливість будь-якої дії в ССРСР, яка не була б погоджена з цими органами. Можливо, що на певному етапі сталінського терору органи советської безпеки намагалися досягнути цього, але повністю не досягнули навіть на вершці своєї «могутности».

Перехід кількісних явищ у явища якісні — процес, що його можна ілюструвати багатьма прикладами з життя і відродження більших чи менших скупчень — села або міста. Треба додати, що й боротьба УПА-ОУН у повоєнних роках дає численні приклади таких революційних змін. І такі зміни, швидкі й раптові, ставалися в різних закутках української землі. Ми бачили як «тутешні» поліщукки чи «руські» лемки майже протягом ночі ставали свідомими борцями української революції. Відбувалося наочне перетворення кількісних явищ у явища якісні. Революційність цих змін підкреслює ще й той факт, що вони (ці зміни) охоплювали дуже часто найвідсталіші елементи українського населення.

В нових важких і складних умовах боротьби в монопартійному, тоталітарному ССРСР мусіли змінюватися й усталені традицією форми революційної боротьби. Революційні організації, що вже мали за собою традицію 25-літньої боротьби, почали шукати нових, більш успішних форм боротьби, з допомогою яких не тільки закріплювали вже здобуті успіхи і усували хиби, а й переходили від оборони до наступу, розгорнувши його й на інші, ще не опа-

новані, райони України і поширюючи свою дію на ще не зреволюціонізовані маси. На перший план почала висуватись проблема організації революційних сил та дії в умовах, що їх ще не знала історія.

4) **Революційні сили та їх організація.** Насамперед повторимо ще раз наші теоретичні окреслення. У революційних процесах революційні сили виникають на певному етапі революційної свідомості. Поширення і поглиблення революційної свідомості в народних масах зумовлює кращу й доцільнішу організованість революційних сил. Сила, що не виникає з революційного процесу і не є його часткою, не є і революційною силою. Сила, що виникає осторонь революційних процесів, дуже часто є контрреволюційною силою, навіть тоді, коли вона вживає революційних кличів. Такою силою, в минулому, була сила большевицької контрреволюції, а в майбутньому такою силою може стати контрреволюційна сила НТС.

З цього бачимо, що турботи тих критиків революції, які революцією часто називають псевдореволюційні затії, повстання чи авантюри ззовні, не мають ґрунту й виправдання. Такі «революції» не вкладаються у революційний процес, що живиться власними соками. Якщо існують сторонні сили, які сприяють революції, вони мусять вкластися у її річище. Все, що діє проти революції, є контрреволюцією.

Революційні сили вилонює революційний процес. Поглиблення революційних процесів удосконалює організацію революційних сил. Справна організа-

ція означає, що ця організація має центральний провід і свої теренові клітини, між якими мусить бути зв'язок. Для добра організації центральний провід не може бути якоюсь диктатурою, проте в революційній організації мусить бути дисципліна і послух, що є передумовою оперативности та виконности рішень. Революційні сили не мусять бути непомильними, і тому спільність рішень є чинником удосконалення організації. Але, коли вже рішення прийняті, то ніяка «опозиція» проти них не може бути виправдана: меншість мусить підпорядкуватися більшості.

Перед нами постає важливе питання: чи і якою мірою існують революційні сили в ССРСР? Який ступінь їхньої сучасної організованости? Які існують докази, що такі революційні сили можуть діяти у випадку революційної ситуації в ССРСР та які сподівання можна мати щодо ефективности їх ідей?

Всі ці питання мають особливу вагу ще й тому, що — наприклад — на еміграції не бракує людей, які заперечують існування революційних сил в Україні не тільки тепер, а й у минулому. Коли ж існування революційних сил у минулому вже не можна заперечити, тоді згадані критики намагаються обезцінити або применшити їх значення. До речі, до категорії заперечувачів існування революційних сил в Україні в сучасну пору належить навіть те емігрантське середовище, що вийшло на чужину як їх реперезентант.

Найголовнішим доказом для нас, що в Україні діють революційні сили, є доказ історичний. Це ж

загальновідомий факт, що принаймні на протязі десятих років по закінченні війни в Україні, зокрема в її західних областях, існував організований пляцдарм революційних сил — ОУН-УПА. У час свого найбільшого поширення цей пляцдарм охоплював третину української території.

Революційний пляцдарм ОУН-УПА вів завзяту боротьбу за своє збереження, за «кругову оборону» здобутків української революції. Одночасно з цією «круговою обороною», революційний пляцдарм ОУН-УПА повів теж наступальну боротьбу за неопановані ще райони України та цілого ССРСР. Боротьба ця мала блискучий успіх; в 1953-1956 роках революційний пляцдарм ОУН-УПА зумів поширитися у «всесоюзному» масштабі. Тоді в цілій московсько-советській невірничій імперії, від Воркути до Колими, від Норильська до Кінгіру, спалахнули страйки і повстання в'язнів советських концтаборів різних національностей, про що широко подає мемуаристична література в західному світі (Шольмер, Нобель, Піддінгтон, Фурман, Цішек та інші). З цієї мемуаристичної літератури виразно видно, що провідним і вирішальним елементом у цих подіях були українські в'язні, переважно колишні учасники боротьби ОУН-УПА, а підтримали цю революційну боротьбу в концтаборах також і в'язні інших національностей, навіть деякі москалі.

Революційний пляцдарм ОУН-УПА під проводом Романа Шухевича (Тараса Чупринки) мав першорядних публіцистів, що переконливим способом у

своїх писаннях викладали мету революційної боротьби, її суть, засади і перспективи.

Якоюсь мірою вона, ця спадщина, знайшла свою майже ідентичну відбитку в критиці комуністичного монопартійного тоталітаризму в головному творі Мілована Джіласа п. з. «Нова кляса». Тут нагадаємо ці положення наших підпільних публіцистів, що стосуються до розділу нашої праці:

1. В емведівському, большевицькому ССРСР можна вести серйозну й успішну політичну боротьбу тільки способом збройного підпілля і партизанки.

2. Збройна боротьба ОУН-УПА ведеться із завойованого цілими поколіннями «революційного пляцдарму в Західній Україні», на якому українські революціонери укріпилися і зайняли величезну своєрідну «кругову оборону».

3. Боротьба на «революційному пляцдармі» не обмежується виключно обороною. Вона має теж «наступальний характер». Зайнявши позиції «кругової оборони» на пляцдармі, українські революціонери мають свій «основний фронт», скерований на схід, «у напрямі основного маршруту нашого революційного походу».

4. Для того, щоб розгортати визвольну боротьбу на всіх українських землях — від Тиси по Кубань, українські революціонери використовують кожну можливість, кожну нагоду, кожну щілину в оборонній системі окупанта. Утворивши на основному пляцдармі «кругову оборону», революціонери ведуть пропагандивний «обстріл» ще неопанованих районів України. Кожна листівка, революційна

брошура, кожне революційне видання, розповсюджені в цих районах, це «стрільно», що запалює і зміцнює революційний пожеж всередині ворожого табору, в глибокому запіллі ворога.

5. Для того, щоб розпалювати пожеж у запіллі ворога, українські революціонери добре підготовані, бо мають «передову політичну програму», а їхні змагання «насичені небаченими у світі ідейністю, патріотизмом, героїзмом»; до того ж — вони ведуть «боротьбу організовану».

6. Боротьба ОУН-УПА історично закономірна й конечна, бо вона захищає «морально-політичні і організаційно-політичні позиції українського самостійницького руху в Україні», обороняє «національну свідомість українських мас» і «підпільну визвольну організацію». Втрата революційного пляцдарму в Україні, ліквідація його ворогами, означала б знищення самостійницької визвольної боротьби в Україні, взагалі — означала б відкинення українського народу в його визвольних змаганнях на щонайменше 30-40 років назад. І тому революційний пляцдарм в Україні треба зберегти за всяку ціну, бо його втримання є «єдиною реальною гарантією остаточної перемоги в бою за Самостійну Українську Державу».

Подані вгорі положення, що точно окреслювали функції самостійницького пляцдарму в Україні та його значення, написані в 1949 році, отже в умовах післявоєнної стабілізації сталінського режиму, що вже був досягнув вершка ідеологічного і організованого насильства в ССРСР. Тиск сталінізму на ре-

волюційний пляцдарм в Україні був дуже великий, бо Москва добре розуміла його загрозу для московської імперії і докладала всіх зусиль, щоб підірвати його силу та дію. До речі, в 1947 році Москва офіційно перебрала від «уряду суверенної» УССР справу поборювання революційного пляцдарму ОУН-УПА, що відразу позначилося докорінною зміною метод поборювання. Чолову атаку хрущовських офензив на УПА замінено рафінованою системою інфільтрації та провокації.

Наслідком цього український революційний пляцдарм зазнав великих втрат. Все ж таки колосальна ідеологічна та організаційна праця революційного пляцдарму не могла пропасти без сліду в суспільно-політичному розвитку. Накопичені революційним пляцдармом маси енергії не розвіялися з вітром. Проблема революційного пляцдарму та його існування мусять мати переконливе соціальне і політичне пояснення.

Коли діяльність революційного пляцдарму обмежимо 1956 роком, себто часом, коли існували підтвержені вістки про його дію (непідтвержені вістки існують і досьогодні), то мусимо з'ясувати, що сталося з революційним пляцдармом після 1956 року, себто за наступного періоду 1957-1966 років. Знаємо, що в 1953-1956 роках дія революційного пляцдарму проявлялася також у системі советських концтаборів, отже — досягнула якоюсь мірою «все-союзних» масштабів у своїй психологічній або фізичній формі. В якій саме? На це питання молодий науковець, д-р Ярослав Білінський відповідає: «революційний пляцдарм» зберігся у своїй психологіч-

ній формі, він не виключає і існування підпільних організацій, які — одначе — не ставлять собі за завдання вести «збройну боротьбу». Кінцева кваліфікація автора — зайва: революційні організації не мусять вести збройну боротьбу; в кваліфікації автора відбита помилкова теорія про «революцію», як «збройне повстання». Насправді ж своєю відповіддю д-р Ярослав Білінський підтвердив *фізичне* існування революційного пляцдарму у формі «підпільних організацій».

А втім, всі ці дискусії стають зайвими, коли послухаємо, що самі большевики кажуть про ці проблеми. Отже, ще в березні 1954 року на XVII з'їзді КПУ, тодішній перший секретар КПУ Олекса Кириченко остерігав партійні організації України, підкреслюючи, що вони «повинні й надалі бути чуйними в боротьбі проти оунівських недобитків, не допускати, щоб вони пролазили в колгоспи, на підприємства, в навчальні заклади та вели там свою роботу». П'ять років пізніше до такої самої посиленої «політичної пильности» закликав і жовтневий (1959 р.) пленум КПУ. На цьому пленумі стверджено, що «українські буржуазні націоналісти змінили методи своєї ворожої діяльності проти радянського ладу: вони стали пролазити на роботу в радянські установи, господарські органи, культурно-освітні та навчальні заклади, щоб зберегти рештки своїх недобитих сил і шкодити радянському народові». До цього слід додати, що саме з 1959 року, крім закликів до «політичної пильности», крім художнього змальовування «оунівської інфільтрації» (напр., в

творах Василя Минка «Чорний змії», Вадима Пеунова «Дело Коршуна»), крім офіційних повідомлень про схоплення органами безпеки оунівців, про «народні суди» над ними, про арешти прибулих з-за кордону «шпигунів», в Україні ведеться безприкладна акція обплъовування і знеславлювання боротьби УПА-ОУН, і то нейрізноманітнішими способами. І саме ця московсько-большевицька акція є найкращим доказом фізичного існування революційного пляцдарму, бо вона — постійна, послідовна, ведеться уже довгі роки і має виразне терористичне вістря, спрямоване проти всіх, хто ще «дивиться у ліс».

В останніх роках московсько-большевицька боротьба проти українського революційного пляцдарму виявляється особливо в наклепах-обвинуваченнях бійців ОУН-УПА за їх, нібито, садизм і жорстокість; все це відбувається в атмосфері судових розправ, мітингів, погромницьких статей та явного тероризування симпатиків революційної боротьби. На місцях, де нібито закопані трупи жертв «націоналістичних вовкулаків», насипають могили, ставлять обеліски, скликають «урочисті мітинги» (навіть населення кількох районів), на яких примушують присутніх вислужувати найдикіші большевицькі обвинувачування членів ОУН і бійців УПА. Між усіма тими диковинками, що їх видумують советські органи безпеки, особливе місце займають «криниці», що їх, нібито, «люті оунівські кати» наповняли трупами невинних жертв. Для людини, що знає українське світовідчуття, мотив «криниць» у цих

обвинуваченнях-наклепах (він послідовно повторюється) цілком зрозумілий. Московсько-большевицькі пропагандисти добре знають, що оспівана в українських піснях криниця з чистою, прозорою водою — це для українського народу символ життя, символ чистоти й непорушності. Отже, вони намагаються переконати український народ, що цей символ чистого й непорушного життя «націоналістичні вовкулаки» з УПА перетворили на страхітливі братські могили. Інший символ, що його тепер дуже часто вживають у московсько-большевицькій пропаганді, це символ «червоних маків», що мають символізувати «кров радянських патріотів», пролиту в боротьбі з «іродами» з УПА.

В 1964-1965 роках ця московсько-большевицька акція дійшла до зеніту. Вже майже немає села, особливо на західних областях України, де не було б обеліска або могили на «честь жертв оунівського терору». А кількість друкарської фарби, що її зужито на «літературні твори» (нариси, спогади, поезії, повісті і т. п.), репортажі та погромницькі статті можна вже міряти тоннами. До речі, ставлення населення центральних і східних земель України до «бандьорів» дуже прихильне і на це є багато доказів. Ми подали вгорі фрази з листа колишнього підпільника і учасника повстання на Воркуті, який — відбувши «покарання» — був звільнений і тепер працює бухгалтером на Херсонщині. «Всі знають, — пише він, — хто я, знають, де я був і що робив, але я ще не чув ні одного лихого слова від них. Всі вони ставляться до мене незвичайно дружно».

Революційний пляцдарм в Україні має величезне значення для розбудови і формування революційних сил, що діють у сучасну пору. Очевидно, форми і методи дії цих сил сьогодні інакші, ніж були за польської чи німецької окупації, бо й умови змінилися. Змінився також терен дії революційних сил, він уже не обмежується виключно західними областями України. Для революціонізації народних мас поза обсягом західних областей революційний пляцдарм підготував відповідний ґрунт. Вістки про революційну боротьбу на західних областях поширилися по цілій Україні ще з 1947 року, коли тисячні маси колгоспників з центральних і східних земель перейшли на західні області, щоб у цій, ще несколективізованій, частині України рятувати себе від голоду. Вони власними очима спостерігали цю боротьбу, зустрічалися з повстанцями, говорили з ними, отримували від них листівки. Про небезпечні наслідки цих зустрічей для большевицької влади знаємо сьогодні навіть із большевицьких джерел. Також тисячні маси учителів та інших культурно-освітніх працівників, що їх партія послала закріпляти большевицьку владу на західних областях України, учасники здушування боротьби ОУН-УПА та інші — чимало потім розповіли про події і боротьбу на цих теренах. Таким чином збройна боротьба ОУН-УПА стала, якоюсь мірою, «всесоюзною сенсацією», бож уже саме існування цієї боротьби, оці тисячі озброєних юнаків і юначок, що по-геройськи кинули виклик московсько-большевицьким органам безпеки були також переконливим доказом, що й у терори-

стичному, тоталітарному ССРСР боротьба за волю можлива.

Особливо революціонізуючий вплив на населення ССРСР мали страйки і повстання у советських концтаборах. Перед цими подіями українські політичні в'язні в концтаборах розправлялися з московським кримінальним елементом, т. зв. урками, якому большевики дали на поталу політичних в'язнів (в руках «урків» була адміністрація концтаборів). Про ліквідацію «урків» маємо вимовні свідчення в мемуаристичній літературі; це, очевидно, викликало велике враження серед багатотисячної маси в'язнів різних національностей.

Страйки і повстання в концтаборах здушено збройною силою, після довгих чи коротких переговорів, у яких представники страйкових комітетів в'язнів висували свої різні вимоги. Найцікавішим наслідком страйків і повстань в'язнів було те, що після здушення страйків і повстань большевицька адміністрація концтаборів все ж таки була примушена задовольнити більшість вимог в'язнів. В концтаборах проведено цілу низку реформ, наслідком чого умовини праці, харчування і побуту в'язнів дещо покращали. За працю в'язням почали платити грішми, організовано таборіві «кантини», в яких можна було купити деякі додаткові харчі, напої та всілякі дрібнички. Дозволено також організувати для в'язнів хоріві, драматичні та музичні гуртки, що давали вистави і концерти. Але найважливішою полегшею для в'язнів була перевірка їхніх справ спеціальними комісіями, наслідком чого в'язням

скорочено присуди, а деяких випущено з концтаборів. Проте звільнених з концтаборів в'язнів майже не пускали додому, а змушували залишитись у т. зв. вільних поселеннях. Натомість чужинців, головню колишніх старшин і вояків німецької армії, як і японської та інших армій, почали звільняти й пускати додому.

Кожному звільненому в'язневі советських концтаборів було ясно, що всі ці реформи й поступки досягнено безкомпромисовими революційними діями в'язнів, головню в'язнів-українців. В'язні-чужинці знали про існування революційних організацій серед в'язнів-українців та найбільш прихильних до них в'язнів балтицьких народів, вони й були свідками дії тих організацій. Не в кожному випадку і не всі чужинці схвалювали революційні дії в концтаборах, але, коли під тиском тих подій большевики почали давати полегші та йти на поступки в'язням, всі вони ентузіастично їх оцінили. Саме тоді зродилось і загальне зрозуміння, кому саме належитьсья вдячність за полегші та звільнення з концтаборів, і це був час, коли українські революціонери, під назвою «бандерівці», мали в концтаборах велику популярність та пошану. Про це свідчать мемуари чужинецьких авторів, а навіть і деяких советських (Солженіцин). Подамо тут фрагмент із спогадів одного німецького генерала:

«1955 рік. Німецькі полонені одного з таборів у Воркуті в піднесеному настрою. Вони знають, що їм шлях стелиться додому. У відомому повстанні в'язнів у Воркуті вони вели себе стримано, їхні стар-

шини вважали, що воно (повстання) приведе до непотрібних жертв. Але тепер вони розуміють, що близьке повернення додому вони завдячують українцям, литовцям, естонцям, своїм землякам, що страйкували. Вони знають, що найбільша вдячність належитьсья українцям, які не тільки дали ініціативу до страйку, а й зазнали найбільше жертв.

В таборі вже проведено різні реформи. Існує кантина, що служить в'язням, як своєрідне казино. Увечері в просторому бараці, де вона міститься, досить гамірно. В одному кутку група німецьких старшин зі своїм генералом; вона пожвавлено дебатуює недалекі вже перспективи звільнення. В касині чимало українців, адже відсотково вони творять найбільшу частину в'язнів. По багатьох із них пізнати військову виправку: «Партизанен», шепочуть німці.

Відчиняючи двері і до кантини входить гострим кроком український в'язень, а з ним — ще кілька. Побачивши його, присутні в'язні-українці підірвалися наструнко. Німці зрозуміли: до кантини увійшов хтось із провідників українців. У генерала медитація коротка: він розуміє, що такому, як цей український в'язень, вони, німці, завдячують своє звільнення і повернення на батьківщину. Генерал подає команду:

— Ахтунг!

Німецькі офіцери виструнчилися. Героїзм завжди має пошану в людей, а що вже казати, коли до цього героїзму приходить ще й елемент «вдячності».

Звільнені в'язні рознесли вістки про страйки і повстання в концтаборах також і по цілому СССР.

Чи ж можна дивуватися, що в таких умовах, коли цими вістками були розбурхані мільйони народних мас, Москва не мала іншого виходу і мусіла ступити на шлях т. зв. десталінізації. Це був шлях вимушених поступок і деяких реформ, типовий контрреволюційний шлях загладжування суперечностей, якими живляться революційні процеси. «Десталінізація», що почалася славнозвісною «таємною» промовою Хрущова в лютому 1956 році на XX з'їзді КПСС, мала за мету припинити зростання революційних процесів відвернення уваги народних мас від існуючих суперечностей із допомогою критики вже неживого диктатора — Сталіна. Навіть хронологічно ця промова Хрущова вказує на її пов'язання із серією страйків та повстань у концтаборах Воркути і Норильська, Караганди і Кінгіру, Тайшету і Колими, мордовських та багатьох інших повстань, що відбувалися в 1953–1956 роках і вдарили по терористичному апаратові московсько-большевицької імперії в його найчутливішому місці. Велетенське зрушення, викликане страйками і повстаннями в концтаборах, примусило московсько-большевицьку владу до засадничих реформ і поступок, щоб не допустити до створення революційної ситуації в імперії, в якій дальші підземні й наземні зрушення могли привести до її розвалу.

Большевицькі реформи й поступки мали за завдання усунути суперечності і, таким способом, сповільнити або припинити революційні процеси, що живляться ними (суперечностями). Проте, вони (реформи й поступки) не можуть виконати цього

завдання, бо одночасно з ними виникають нові суперечності. Революційні процеси поширюються, коли на базі нових суперечностей відбуваються удари протиставних сил всередині самої контрреволюційної системи, коли «реформістам» ставлять спротив противники реформ. Останнє десятиріччя історії СССР — це історія перманентних ударів на цьому тлі, які особливо виявилися напередодні XXIII з'їзду КПСС. До речі, удари «реформістських» і антиреформістських сил в СССР можна за останній час показати графічно: XX з'їзд КПРС — початок «десталінізації»; XXI з'їзд — реакція; XXII з'їзд — зміцнення «десталінізації», викинення трупа Сталіна з мавзолею; XXIII з'їзд — пляновий поворот до сталінізму, спинений втручанням збоку. Приклад створювання нових суперечностей спробами реформ та їхня непридатність для гашення революційних процесів — можна добре показати на реабілітаційних процесах жертв сталінізму, що є часткою т. зв. десталінізації. Аджеж цього реабілітаційного процесу, як виявляється, не можна повністю провести, бо це означало б визнання злочинності всієї московсько-большевицької системи, отже в московсько-большевицькому розумінні вона (реабілітація) виявилася шкідливою для соціально-політичного розвитку.

Жаден політичний діяч і теоретик не може легковажити протиставних сил, як чинника поглиблення і поширення революційних процесів, бо вони мають у собі зародок революційної ситуації. Ми вже казали, що навіть якась незначна подія в революційній

ситуації може викликати цілий ряд революційних зривів і зрушень, які, перетворившись у ланцюгову реакцію, мов гураган змітатимуть усе на своєму шляху. Наприклад, сьогодні вже знаємо, що в 1957 році під час зудару Хрущова з т. зв. антипартійною групою (Маленкова, Молотова, Кагановича та інші), перед виступом Жукова з підтримкою для Хрущова, ціла московсько-більшевицька система була зависла в повітрі. Уряд, практично, не діяв, з периферій до московського центру телефонічно зверталися по інструкції, але їх не було. До речі, це не одинокий випадок за останні роки: в 1953 році, зараз після смерті Сталіна, внутрішні війська МВД під командою Берія були зайняли методично Москву. Цю операцію власними очима спостерігав американський кореспондент Гаррісон Солсбері та описав її у своїй книзі спогадів. Не знаємо, чому Берія не використав цієї нагоди, чому потім, після проведення підготовки до захоплення влади в СРСР у всесоюзному масштабі, дав себе заскочити, але знаємо і пам'ятаємо розпачливі заклики з московських радіостанцій до «спокою» і «єдності».

Помилки «советознавців» та всякого роду «кремлогів» в оцінюванні таких явищ виявляються в тому, що вони трактують їх як дію окремих осіб чи клік і не бачать революційних процесів, що відбуваються в московсько-більшевицькій імперії. Тим часом, ці події є нічим іншим, як відбиткою існуючих в СРСР революційних процесів, як наслідком революційних змін, що в них проходять.

Очевидно, ми не заперечуємо існування клік і

вважаємо, що вони, ці кліки, репрезентують суперечні інтереси імперії. В структурі московсько-більшевицької імперії, з часу переможного закінчення війни з Німеччиною, значну роль відіграє кліка, відома під збірною назвою «армія», треба розуміти — советський генералітет та генеральний штаб, що відповідальні за цілість імперії. В інтересах «армії» є збільшувати свою могутність, зброєну індустрію та висувати всілякі проекти для завоювання космосу, що — очевидно — має своє стратегічне значення. Це виразна контрреволюційна сила, що підтверджує, наприклад, такий факт: хоч у цієї кліки є старі порахунки з апаратом безпеки і вона веде з ним гостру, конкурентну боротьбу на зовнішньому відтинку, проте вона завжди відновляє свій «зворушливий альянс» з апаратом безпеки, як тільки імперія опиняється в стадії зовнішніх чи внутрішніх небезпек. Тоді золотопогонники армії і апарату безпеки — єднуються. Це цілком зрозуміле: обидві кліки є упривілейованими кастами «вельмож» — підпорою сучасної московсько-більшевицької імперії.

Все ж таки, інструмент, що на нього спирає свою силу і могутність московський генералітет, себто владива армія, — дуже непевний, і про це московський генералітет знає. Цей інструмент може перетворитися з контрреволюційного у революційний і відомі події в 1941 році — це грізне мементо. Тому за найголовніше завдання в сучасну пору московський генералітет ставить собі — протидіяти революційним процесам у самій армії. Для цього вони

намагаються розпалити у бійців червоної армії почуття великодержавного російського шовінізму в дусі воєнних традицій російської імператорської армії, до якої вони вже уподібнили советську армію так, як дві зіниці ока.

Чи ця масова продукція упривілейованих яничарів у другій половині націоналістичного ХХ століття дасть такі результати, яких бажають собі московський генералітет і генеральний штаб? Дуже сумніваємось, спираючись на досвід усіх багатонаціональних армій в історії світу: від візантійської армії в середньовіччі до австро-угорської та імператорської російської армії наших днів. Зокрема з досвіду російської імператорської армії в 1917 році сучасні московсько-большевицькі маршали повинні зробити відповідні повчальні висновки, якщо б їхні голови не були безнадійно напхані ідеями російського великодержавного шовінізму. Проте, ми не повинні забувати, що цей російський великодержавний шовінізм є одною з головних суперечностей, якими в сучасному ССРСР живляться революційні процеси.

Ми подали численні докази, що революційні сили існують і діють у ССРСР. Особливу частину цих сил, історично і практично, творять українські революційні сили, як теж революційні сили інших поневолених Москвою народів. Поверховний обсерватор може їх і не завважити, бо вони діють під поверхнею життя в загниваючій соціально-політичній структурі імперії. Але те, що хтось їх не може завважити, не означає, що вони не існують, що вони

не спроможні розвалити цієї імперії. Щоб ці революційні сили завважити, тверезо їх оцінити, передбачати їхню дію, треба розглядати їх не як статичну, нерухому, а як динамічну, розвиткову. З напрямку розвиткового руху тих сил можна зробити і висновки про стан їхньої організації та передбачити дальші фази їхнього розвитку.

В останні роки численні чужинці подали нам окремі факти про дію революційних сил в ССРСР. Серед них особливо цікаві свідчення д-ра Шольмера, д-ра Ротгавза, Савора та багатьох інших, яких через брак місця не можемо тут реєструвати. Крім цього, чимало вісток продістається також іншими шляхами, навіть у безпосередніх листах із батьківщини.

5. Рекапітуляція. Революційний шлях — єдиний шлях, що веде до визволення українського народу. Українська визвольна революція, що є саме тим революційним шляхом, який провадить до визволення, завершиться тільки тоді, коли московсько-большевицька колоніальна імперія буде повністю знищена, а на її руїнах український народ побудує і закріпить суверенну й незалежну Українську Державу.

Революція була б неможлива, якщо в народних масах не відбувалися б революційні процеси, якщо в народних масах не діяли б революційні сили і не відбувалися б революційні зміни. Численними прикладами ми показали, що в ССРСР існують суперечності, якими живляться революційні процеси, що вони поглиблюються і поширюються наслідком

зударів протиставних сил, що діють у соціально-політичній системі. На базі зудару цих сил відбуваються революційні зміни, а на базі революційних змін виникають, організуються і діють революційні сили.

Численними прикладами ми показали, що в українських народних масах, як і в масах інших поневолених Москвою народів, діють революційні процеси, відбуваються удари протиставних сил, відбуваються революційні зміни, існують і діють революційні сили. Таким чином бачимо, що в СРСР існують усі елементи визвольної революції.

Ствердивши ці факти, можемо говорити й про перспективи української визвольної революції, і вони існують конкретно у світлі наших стверджень. Революційна ситуація в СРСР може назріти кожної хвилини. У революційній ситуації можливі різні форми розвитку і це вимагатиме від революційних сил українського народу якнайбільшої цілеспрямованості, рішучості та енергії, щоб остаточно здійснити мету української національно-визвольної революції: відновити і закріпити суверенну й незалежну Українську Державу, що є єдиною гарантією соціального і національного визволення українського народу.

Константин Блакитний

УКРАЇНА І СВІТ

(Проблеми визволення на тлі міжнародної політики)

I

В другій половині ХХ-го століття українська нація є ніби наочним зразком політичного парадоксу. Цей парадокс передусім у тому, що — з одного боку — Україна, без сумніву, поневолена нація, що навіть не має елементарних національних прав і повністю залежна від московського центру, який — з допомогою свого московсько-комуністичного апарату — використовує багатства і труди мільйонів українців. А це означає, що в такій ситуації Україна не є і не може бути дійсним партнером у скомплікованій грі міжнародної політики. Нація, яка має понад 50 мільйонів населення і багату, велику територію, більшу від території Італії чи навіть Франції, через ворожу окупацію не відіграє ролі як самостійний політичний чинник у світі. Ці короткі й неповні ствердження мають у собі, крім правди, елементи великого болю та й не меншого національного сорому і — очевидно — аж ніяк не можуть бути доказом будь-якої позитивної оцінки того невиваглого розуму та інстинкту т. зв. української комуністичної політичної верхівки.

Проте, з другого боку, політична доля української

нації на перший погляд виглядає далеко кращою. Україна — одна з «соціалістичних республік Советського Союзу» і формально користується правами, які — такою чи іншою мірою — нагадують прерогативи суверенної держави у федеральній структурі. Згідно з певними статтями конституції СРСР і УРСР, Україна має право на безпосередні дипломатичні зв'язки з іншими державами і може творити власні мілітарні формації; має навіть право вийти з т. зв. советської федерації і стати зовсім незалежною державно-політичною одиницею. Отже, з правового погляду, становище України виглядає досить можливим, тут ніби не видно слідів повного національного і соціально-економічного поневолення. Але навіть і з правового погляду, після прочитання 14-ої статті «всесоюзної конституції», нема підстав для будь-якого оптимізму, бо ця, на перший погляд зовсім «невинна», стаття насправді дуже обмежує або й зовсім касує зазначені вище права української соціалістичної республіки. Навіть у праві, в цьому найважливішому правному документі країни, більшовики не завагалися вжити свого улюбленого інструменту: облуди. Ті, хто з тої чи іншої причини, задоволені з українських конституційних прав, уважають легальну сторінку за зародок певних надій.

Український політичний парадокс не обмежується фактичним поневоленням нації з одного боку і формальним існуванням обмежених прав — з другого. Український парадокс — складна річ, тут, як і в доброму романі, є елементи добра і зла, позитиви й негативи, що одні одним перехресшують дорогу.

Українська проблематика часом рясніє дивовижними моментами, які могли б нагадувати певну суцільну комедію, якби вони у своїй істоті не були такими трагічними.

Не зважаючи на те, що українська нація поневолена червоною Москвою, т. зв. УРСР є членом Об'єднаних Націй, до яких, властиво, мають право належати тільки суверенні держави. Делегація т. зв. київського уряду вже понад двадцять років бере участь у міжнародній праці ООН, де — разом з делегацією СРСР — спеціалізується в пропагандивних погромах «капіталістичного світу». І хоч приналежність до цієї універсальної організації фактично не має вирішального значення, проте участь у міжнародних колах, де розв'язуються світові проблеми і відбувається відверта та закулісова дипломатична гра, має своє певне значення і залишає по собі сліди. Коли ж мова про цю т. зв. українську радянську делегацію в ООН, то її сліди, загально, зводяться до того, що т. зв. українська радянська держава, а тим самим і українська нація, стають відомим, але зовсім неясним і незрозумілим чинником у міжнародній політиці. Щоправда, і цей факт може примусити людей, відповідальних за політичне керівництво вільним світом застановитися і над українським питанням. Але в них бракує доброї волі зрозуміти хоч би те, що коли й тоталітарна комуно-російська система була змушена визнати національні прагнення українського народу, то за цим приховується чималий силовий фактор зовсім окремої національної одиниці. В каламутних водах світової політики україн-

ська нація набирає, очевидно, певного значення, яке зумовлене власне присутністю т. зв. київської делегації в міжнародній установі — ОН. Це Україна, а не УССР є членом ОН.

Продовжуючи наші міркування про український політичний парадокс, не зайвим буде зазначити, що т. зв. УССР здобула собі право місця в ОН завдяки... московсько-большевицьким заходам під час відомої Ялтинської конференції. На цій конференції в лютому 1945 року Сталін уперто й зручно домагався, щоб УССР була прийнята до міжнародної організації, як її член. І цей невмолимий жрець московсько-большевицького імперіялізму добився свого. В атмосфері дипломатичного фарсу і відвертої боротьби за політичні права, Сталін — відповідальний за колосальні жертви української нації — осягнув ще один успіх. Ще того самого року на засновуючому з'їзді Об'єднаних Націй у Сан-Франциско Україна — без згоди її справжніх репрезентантів — дебютувала на форумі нової міжнародної організації. Мануїльський і товариші в ролі нових дипломатів «суверенної Української республіки» почали грати досить вдало комедію в зударях між Заходом і Сходом. Проте ж треба тямити істину: для нас не УССР, а Україна — член ОН.

II

Хоч Україна поневолена, повністю залежна від Москви, проте вона не належить до категорії відсталих, нерозвинених країн. З цього погляду Україну не можна порівнювати з деякими африканськими чи азійськими країнами, що — здобувши незалеж-

ність — потребують постійної матеріальної допомоги і опіки. Навпаки, українська промисловість і українське сільське господарство, не зважаючи на постійну експлуатацію, стоять на досить високому рівні, коли мова про їх продуктивність, якою користується не Україна, а Московська імперія. У випадку розвалу цієї імперії, що привело б до цілковитого знищення комуноросійської системи, українська нація могла б у найближчому часі відіграти вирішальну роль, передусім в історії Східної Європи.

Поневолення, експлуатація, гніт і переслідування залишили тяжкі сліди в національній психіці українського народу. Він (український народ) безперечно живе, себто думає, діє і надіється, але його колективне життя далеке від нормального. Під «нормальним» життям будь-якого народу розуміємо заходи і намагання його членів іти шляхом власних національних інтересів. Цього, власне, не спостерігаємо сьогодні в Україні, зокрема, коли мова про провідну верхівку цієї «соціалістичної нації». Безперечно, в УССР існують і українські патріоти, проте їхня праця, обмежена московсько-большевицькою владою і керована нею, не може дати результатів праці патріотів вільної нації. Україна і далі лишається політичною і культурною провінцією московсько-комуністичної імперії.

По смерті Сталіна в ССР настали деякі зміни, що їх ліберальні кола Заходу прийняли із захопленням та надією. Згідно з оцінкою певних західних кіл, большевицька система нібито еволюціонує, і все йде до кращого. Ось, мовляв, треба трохи почекати, і устрій ССР зовсім наблизиться до устроїв західних

демократій. Свобода, справедливість, демократія — все це незабаром стане зрозумілим явищем у «советському суспільстві», терор і тоталітаризм зникнуть назавжди як прикра омана.

Цей простий зідеалізований погляд має в собі багато ідей, але між ними нема ідеї реалізму чи пак здорового глузду, який віддзеркалював би дійсність. Продискутуймо це питання речево.

Насамперед треба зазначити, що було б неправильно заперечувати деякі зміни в ССРСР по смерті Сталіна в 1953 році. Зміни — річ природна і, зрештою, все, що існує — змінюється. Зміни в ССРСР не почалися з наслідників Сталіна, вони помітні з самого початку існування московсько-большевицького режиму. Вони відбувалися і за часів Леніна (1917-1924), в період тяжкої боротьби за владу (1924-1930) і в добу довгого та всесильного панування Сталіна (1930-1953). Та річ не в самих змінах, а в якостях змін та їх меті. Конкретно: чи доба Сталіна була кращою від доби Леніна? Або, іншими словами: чи практичне реалізування московськими большевиками ідеї свободи, справедливості, національної і особистої гідності було краще за Сталіна, ніж було за Леніна? Напевно, ні! За творця цієї московсько-большевицької імперії, Леніна, всі національні і людські ідеали на практиці були неговані, хоч тут і там ще жевріли вогні національної і особистої волі. За Сталіна прийшли зміни — тотальне потоптання всіх тих людських і національних прав. Отже, еволюція тут була наочна, але куди вона пішла? Це саме можна сказати й про матеріяльний добробут.

За НЕП-у Леніна і часів внутрішньої боротьби за владу були деякі матеріяльні полегші, а потім, коли настали зміни за Сталіна, матеріяльне забезпечення ще більше обнизилось.

Ліберальні кола, в тому й українські на еміграції, кажуть, що теперішня еволюція советської системи цілком відмінна від ранішої. Сучасні зміни, мовляв, прогресивні, а не регресивні. Таке твердження має в собі й деякі елементи правди, себто воно не цілком фальшиве. Річ у тому, що з 1953 року, в період другої внутрішньої боротьби за владу, за часів Хрущова і сучасного дуумвірату Брежнева і Косигіна, в ССРСР настала нібито відлига. Деспотія сталінського режиму з тих чи інших причин перетворилася на деспотію лагіднішого гатунку. Всесильний апарат терору зовнішньо звузив рамки своєї діяльності і постійне почуття страху, яке паралізувало нормальне життя громадян, почало завмирати. Піднісся децю й життєвий рівень. Усе це правда, але правдою є також і те, що в ССРСР і далі панує деспотична комуністична партія, московські і змосковчені большевицькі можновладці здушують найменші прояви політичної свободи. Московсько-большевицька партія, для якої посідання влади є найвищим ідеалом, в жадному випадку не погодиться на існування інших, некомуністичних партій чи угруповань, що могли б стати конкурентами комуністичної монополії. Отже, про яку демократію може бути мова? Навіть у культурній і соціяльній ділянках московські бюрократи і їх прислужники, досвідчені практики тотальної контролі згори, не толерують будь-яких

більших відхилень від партійної лінії. В національному питанні, у відношенні до неросійських народів, у тому й до українського, реакція, визиск, поневолення і переслідування далі характеризують практичну політику сучасного большевицького проводу. Коли мова про матеріяльний рівень населення, то він дещо покращав, але коли його порівняти з рівнем життя західноєвропейських країн, то ця скромна еволюція стає ще скромнішою і справді дуже незначною. При цьому слід згадати, що у вільному світі життєвий рівень населення підноситься природно, без тих жорстоких комуністичних експериментів, що відомі в ССРСР.

І ще одне, найголовніше. Хто може запевнити, що ті чи інші полегші в ССРСР, часом цілком незначні, тривалі й послідовні? Хто може запевнити, що ця т. зв. прогресивна еволюція в ССРСР не є виявом тільки тимчасової тактики, що вона буде продовжуватися і в майбутньому? Адже сьогодні зовсім ясно, що ця комуно-російська імперія, яка великою мірою продовжує політику реакційної царської Росії, дуже нагадує минуле. Маємо на увазі приплив і відплив лібералізуючих течій: напр., в 19-му й на початку 20-го століть, коли ліберальніший режим Олександра II замінено суворішим реакційним режимом Ніколая II, коли епоха реформ Олександра II перейшла в епоху абсолютизму Олександра III, коли часи Ніколая II бачили, здається, все — реакцію, революцію, відлигу і т. п.

Ми зупинилися над проблемою т. зв. еволюції московсько-большевицької системи тому, що Україна

сьогодні, як складова частина ССРСР, загально переживає той самий процес. Частина української інтелігенції за кордоном все голосніше й сміливіше починає співати гімни тій вимріяній «еволюції» в ССРСР; втративши віру в можливість війни і визвольної революції, які могли б знищити існуючий в Україні комуністичний лад і режим, вона підтримує орієнтацію на еволюційні, поступові зміни в ССРСР і московсько-большевицькому режимі. Але чи такий погляд виправданий, чи на ньому можна будувати конструктивну політику? Очевидно, ні. Така орієнтація — це втеча від дійсної політики.

Частинно ми вже відповіли на поставлене вище питання, проте — взявши до уваги специфічно українську ситуацію — зупинимось довше на ньому. Припустім, на хвилину, що т. зв. еволюція в московсько-большевицькій імперії справді принесе полегші: життя стане вільнішим, тоталітаризм переміниться у якусь сприйнятливішу форму правління. Але чи все це означатиме також конкретні позитивні здобутки для української нації, для незалежної й суверенної України? Хіба ж можна уявити собі, що володарі Московської імперії добровільно відмовляться від експлуатації і поневолення України? Добровільно відмовляться від чорноморських портів, напр., від Одеси, від Криму? Добровільно відмовляться від продовжування довголітньої традиції московського імперіялізму, і зречуться своїх монопольних прав в Україні?

Мабуть, навіть «найпрогресивніші» кола української еміграції не вірять у таку можливість, але во-

ни можуть сказати або думати, що український народ у «злібералізованій» імперії буде вільний і щасливий і без власної самостійної держави, тому поставлені вище питання не мають жадної вартости. Проте такі погляди не мають нічого спільного з поступом людської думки, а фактично є виявом її занепаду, бо історія вчить, — і вчить недвозначно, — що вони наївні і фальшиві. У минулому зверхність однієї нації над іншою завжди означала ту чи іншу форму поневолення, що могло бути сильніше або слабше, помітне або малопомітне, але сама природа поневолення завжди була незмінною. Це бачимо вразно й сьогодні. Слід підкреслити, що наша доба відкинула будь-яку колоніальну залежність однієї нації від іншої нації, і кожна нація, навіть найменша національна спільнота, яка себе шанує і цінить, намагається бути повним сувереном на своїй землі. Навіть між найпримітивнішими народами поширюється боротьба проти чужої зверхности і поневолення. Націоналізм, як універсальне явище, є саме в стадії інтенсивного відродження, імперські структури стали анахронізмом і опинились у процесі повного розвалу. Як же можна в час розвалу найбільших світових імперій висувати орієнтацію на «еволюцію» в ССРСР та обдурювати себе й інших надією на «еволюційні зміни» і називати такі погляди «прогресивними»? Адже це найбільша реакція в нашій добі! Немає найменших підстав думати, що український націоналізм і московський імперіялізм мають бути винятками в тій загальній схемі розвитку подій у цілому світі навіть тоді, коли з прикристю можемо

ствердити, що процес українського розвитку всередині Московської імперії (а також інших поневолених Москвою народів), як і розпад цієї імперії, справді припізнений. Але, як відомо, соціальний, економічний, культурний і політичний розвиток у царській Росії, а потім в ССРСР, завжди відзначався відсталістю.

Москва поневолювала Україну й раніше, поневолює український народ і сьогодні, а чи буде поневолювати і в майбутньому? Відповідь на це питання можна знайти не в надії на «еволюцію» в ССРСР, а тільки в концепції національного визволення і розвалу Московської імперії. Адже навіть найбільш наївна частина української «прогресивної» інтелігенції, мабуть, не вірить у можливість політичного чуда в Московській імперії, себто в те, що український народ буде трактований у цій імперії нарівні з московським. Висновок з цього ясний: тільки в незалежній від Москви Українській Державі українська нація зможе свobodно розвиватися, і тільки у власній державі українська людина може здійснювати свої прагнення.

Отже, жадна «еволюція» в ССРСР не є запорукою звільнення України і її справжнього суверенного державного життя. Історія вчить, що жадна з відомих імперій не зрікалась добровільно своїх колоній, які мали для неї важливе стратегічне значення. Тим більше не можемо сподіватися цього від Московської імперії, яка завжди відзначалась тиранією і загарбництвом. Історія невблаганно вчить, що ніхто нікому не дарує самостійности, якщо не змушений

до цього. Шлях нації до політичної самостійности не встелений подарунками, а тільки боротьбою і жертвами. Боротьба голляндців проти Еспанії, американських колоністів проти Великої Британії, французьких колоній проти Франції — це конкретні приклади (з-поміж багатьох інших) успішного змагання за власну державність, і вони підтверджують вище сказане. Не інакше виглядає справа і визвольної боротьби українського народу. Кремлівські можновладці ніколи не подарують Україні самостійности, її треба вибороти. Чи буде, чи не буде «еволюції» в ССРСР, а комуно-московські імперіялісти далі пануватимуть в Україні, і це означає, що національної волі в Україні не буде, тому про свободу й щастя українського народу зайво і говорити, узалежнюючи їх від «еволюції». Висновок з того такий: концепція т. зв. еволюції советської системи — нереальна, це тільки гра слів, у яких, крім наївних бажань, нічого позитивного не можна знайти.

III

Як бачимо з попередніх розділів, ідею т. зв. еволюції треба відкинути як безвартісну, неполітичну, непридатну для визволення України. Проте самим відкиненням цієї ідеї не розв'яжемо обговорюваної проблеми. Для свого нормального розвитку український народ потребує власної, незалежної, суверенної української держави, а не російської. І коли т. зв. еволюційний шлях здобуття держави повністю відпадає, то — природно — треба шукати іншого шляху. І тут на чергу приходить концепція війни,

себто збройний зудар між ССРСР та іншими державами (чи державою), який міг би створити сприятливі умови для визволення України. Отже, це одна з альтернатив, але — чи справді так?

Війна, як один із засобів політики, завжди була невід'ємною частиною державно-творчої мудрости провідної верстви нації. Цю істину добре розуміли, напр., Бісмарк і Кавур — два великі державні мужі 19-го століття, які, з допомогою війни, об'єднали розшарпані національні колективи Німеччини і Італії. Не була вона чужою і гетьманові І. Мазепі, що хотів використати шведсько-московську війну для усамостійнення Козацької держави. Перша світова війна також стала нагодою для багатьох націй, напр., Польщі, відновити свою державність.

Отже, виникає питання: чи війна також може відіграти позитивну роль в українській самостійницькій стратегії? Якщо так, то якого роду війна?

Винахід нуклеарної зброї викликав дійсний переворот у можливостях ведення війни. Перше і, поки що, останнє застосування атомової бомби під час другої світової війни проти Японії принесло негайну перемогу Америці. Без сумніву, ядерна зброя незвичайно деструктивна і, коли вірити тим, що повинні про це знати, її надмірне застосування може довести до знищення людської цивілізації. Отже, чи в нашій визвольній політиці можемо пов'язувати наші надії з нуклеарною війною?

Шукаючи відповіді на це питання, насамперед треба брати до уваги рід ядерного воєнного зудару. В **тотальній нуклеарній війні** між ССРСР і Заходом на

чолі зі ЗСА, Україні нічого доброго сподіватися не можна. Такий конфлікт, в якому обидва ворожі табори застосують зброю масового нищення (водневі бомби, ракети і т. п.), коли дивитись на нього реально, може допровадити до жахливого спустошення українських земель. Вашингтон добре розуміє стратегічне й економічне значення України для московсько-большевицької імперії і може вжити всіх заходів для ліквідації цієї важливої території. Не треба забувати й того, що в тотальній термоядерній війні обидва ворожі табори, правдоподібно, не завагаються застосувати і біологічну та хемічну зброю, деструктивна сила якої дуже сильна.

Всі ці міркування ведуть до висновків, що українська визвольна стратегія не може позитивно оцінювати такого роду війну, бо вона фактично заперечує основну мету цієї стратегії: визволення українського народу. Річ у тому, що після такого удару і спустошення України вже, здається, не було б кого визволяти.

Хоч тотальна термоядерна війна теоретично безперечно можлива, проте фактично вона мало правдоподібна, радше може бути тільки наслідком якогось випадку. Ворожі табори знають, до чого може довести термоядерна війна, і тому її уникають. Отже у зв'язку з цим, а головню тому, що така війна не відповідає українській національній рації, термоядерну війну треба виєлімінувати зі схеми нашої визвольної стратегії.

Але може бути й інший рід нуклеарного удару. Тут мова про обмежену війну, в якій нуклеарну

зброю, разом з конвенційною, застосують на полі бою. Чи в такій военній конфронтації будуть шанси для визволення України?

Щоб відповісти на це питання треба перш за все доказати, що така війна можлива, себто, що може виникнути така ситуація, в якій котрась із термоядерних західніх потуг (або кілька) почне війну проти московсько-большевицької імперії. На нашу думку, не зважаючи на те, що обмежений нуклеарно-конвенційний зудар більш можливий, ніж тотальна нуклеарна війна, пов'язувати конкретні надії з таким зударом досить ризиковно. Ризико тут не лише в тому, що така нуклеарно-конвенційна війна також небезпечна, а й у тому, що в сучасній міжнародньо-політичній констеляції вона також мало правдоподібна. До цього висновку доходимо на підставі аналізу укладу сил і політичних концепцій західнього світу.

Поперше, взявши до уваги терен Західньої Європи, виникає питання: котра з держав Західньої Європи спроможна вести обмежену термоядерну війну проти ССРСР? Німецька Федеративна Республіка? Треба зазначити, що, не зважаючи на те, що німці справді мають причину почати таку війну (об'єднання свого народу в одній державі), вони тепер цілком безсилі супроти Москви. Це безсилля триватиме ще досить довго; зрештою, як можна вести нуклеарно-конвенційну війну, не маючи нуклеарної зброї?

Може, Франція? Ця країна під проводом генерала де Голля (річ писалась ще в 1967 р.) не має сили, причини воювати проти Росії, хоч політика де Голля

не аж така проросійська, як пише певна частина американських кореспондентів. Отже надіятися на новий 1812 рік, на жаль, не приходиться.

Може, Великобританія? Британська імперія тепер у процесі повного розпаду і відходу зі світової арени, і хоч англійці мають сильніший нуклеарний арсенал, ніж французи, вони в жадному випадку не будуть шукати конфлікту з ССРСР.

Отже ні одна з цих трьох держав (про інші європейські держави й не згадуємо) не розпочне обмеженого термоядерно-конвенційного двобою з червоним Кремлем. З другого ж боку, московські володарі також не мають відваги розпочати термоядерно-конвенційну війну з котроюсь європейською державою (чи з кількома), бо знають, що це привело б до американської інтервенції і їхньої еventуальної поразки. Отже висновок ясний: українська визвольна стратегія не може покладати надій на те, що одна або кілька європейських потуг із тих чи інших причин почнуть обмежену війну з большевицькою Росією, і таким чином утворяться сприятливі умовини для визволення України.

Залишається наймогутніша, позаєвропейська, західня держава — ЗСА, що, без сумніву, спроможна провадити обмежену термоядерну війну з ССРСР. До того ж, у випадку конфлікту ЗСА з ССРСР дуже правдоподібно, що ряд європейських держав братимуть участь у цій війні на боці ЗСА. Проте суттєвим лишається питання, чи така війна між ЗСА і ССРСР можлива? Ми вже зазначили, що в нас є поважні

сумніви, коли мова про війну між ЗСА і ССРСР. Чому?

Хто уважно слідкує за розвитком американської закордонної політики, зокрема за розвитком взаємин між Вашингтоном і Москвою, той мусить прийти до висновку, що американська політика має за мету не конфлікт з ССРСР, а порозуміння з ним. Американці воювали проти комуністів у Кореї, воюють проти комуністів у В'єтнамі, можуть воювати навіть проти червоного Китаю, але вони ніяк не можуть погодитися з тим, що треба воювати проти центру комунізму, проти Російської імперії, що є джерелом усіх інших воєн і розрухів. Російська імперія для офіційних керівників американської політики — непорушне «табу», і їм тяжко навіть уявити собі военний зудар з нею. Сьогодні офіційна вашінгтонська політика робить усі заходи, щоб за всяку ціну не допустити до будь-якого конфлікту з Москвою, а під впливом червоної китайської загрози — справжньої чи уявної — готова на всякий компроміс і коекзистенцію з московськими большевиками. Можна без перебільшення сказати, що «мирне співжиття» між американцями і московськими большевиками виключно залежне не від американців, а від москалів. Якби Москва хотіла згоди з Вашингтоном, то між цими двома потугами негайно прийшло б до «пакту приязни».

Керівні кола ЗСА категорично відкидають концепцію розвалу московсько-большевицької імперії на національній державі і абсолютно не виявляють жадного зацікавлення визволенням народів Східної Європи. Отже, пощо американцям починати обмеже-

ну термоядерну війну з ССРСР? Війна служить політиці, а не навпаки, і коли політика має за мету мир, то війна відходить на задній план.

Очевидно, хтось скаже, що такий збройний конфлікт може розпочати сама Москва, і Америка буде примушена воювати з нею, але таке припущення дуже сумнівне, бо московські комуністи ледве чи відважаться на безпосередній збройний конфлікт з американцями. Відомо, що Москва підготовляє і проводить свою агресію незвичайно обережно. Вона знає, що розпочати безпосередньо війну з наймогутнішою державою світу, себто із ЗСА, яка сама або з допомогою європейських держав могла б завдати їй тяжкого удару, — це означає йти на найбільший ризик.

Тому всі ці роздумування ведуть нас до такого ствердження: українська політична стратегія, коли вона не хоче опинитись у полоні нереальних сподівань, не може орієнтуватися на обмежену термоядерно-конвенційну війну ЗСА (самих чи разом з іншими державами) проти московсько-большевицької імперії і уважати таку можливість за певний фактор в українській визвольній боротьбі.

Ми порушили тут тільки питання нуклеарної війни — війни тотальної і війни обмеженої, не згадуючи війни виключно конвенційного типу. Це тому, що — на нашу думку — світова тотальна війна конвенційного типу зовсім неправдоподібна. На це складається багато причин, але для підтвердження нашої тези вистачить згадати одну, основну: якщо ЗСА хочуть виграти війну, вони мусять застосувати нук-

леарну зброю, і про це добре знає комуністична Москва. А це означає, що конвенційна світова війна, якщо б така почалася, скоріше чи пізніше перетвориться на війну нуклеарну, а ми вже казали, що ані американці, ані московські більшовики такого удару не хочуть. Отже, і в тім випадку українська визвольна політика не може розраховувати на збройний конфлікт між західними державами і московськими більшовиками.

Коли ж мова про звичайну, конвенційну війну, то треба зазначити, що жадна з великих європейських держав, окремо чи колективно, не може провадити такої війни з ССРСР, єдина Америка таку силу безперечно має, але конфлікту з ССРСР вона не хоче. Сама ж сучасна московсько-большевицька імперія такої війни не розпочне, бо розуміє, що може її програти, особливо тоді, коли вона перетвориться на обмежений нуклеарний удар.

Ми розглянули питання про можливість війни між московсько-большевицькою імперією і західними державами, особливо Америкою. Як бачимо, воєнний удар між цими, бодай ідеологічно, ворожими таборами мало правдоподібний. Але, очевидно, є ще й інші держави на інших континентах, і треба розглянути їхні спроможності провадити війну з большевицькою Росією.

Без сумніву, єдиною силою, крім ЗСА і ряду європейських держав на чолі з ЗСА, що спроможна збройно виступити проти московсько-большевицької імперії, — є червоний Китай. Отже на перший погляд видається, що — крім американського і євро-

пейського континентів — тільки азійський континент спроможний протиставитися московсько-большевицькій імперії, яка є головним ворогом української нації. Але чи червоний Китай буде воювати проти червоної Росії? Чи воюватимуть комуністи проти комуністів? А коли так, то яка користь з того для України?

В сучасну пору можна припускати можливість збройного конфлікту між червоною Москвою і червоним Пекіном, себто між цими двома комуністичними потугами. Національний антагонізм між ними настільки великий, їхні погляди на розвиток сучасного світу настільки відмінні, їхня боротьба за впливи в комуністичних державах і партіях настільки безоглядна, що війна між ними не виключена. Варто зазначити, що конфлікт між червоною Москвою і червоним Китаєм, ідеологічний чи збройний, говорить про перемогу націоналізму над комунізмом, національних інтересів над, нібито, інтернаціональною ідеологією. Як бачимо, всякі інтернаціональні, комуністичні ідеології приходять і відходять, але націоналізм, нація, залишаються як незмінні тривалі вартості. Отже ідеї Мадзіні й Донцова триваліші від ідей Маркса і Енгельса.

У війні з московсько-большевицькою імперією червоний Китай, як слабший від червоної Москви, міг би використати національні аспірації поневоєних Москвою народів і таким чином ударити на свого ворога зсередини. Очевидно, китайським комуністам не на руку мати на своїх північних кордонах сильну імперіалістичну потугу, отже розвал

цієї імперії може їм видаватися кінечним і корисним. У такій схемі стратегічного мислення мета китайських комуністів може збігатися з метою національно-визвольних рухів у СРСР, в тому й українського. Тому логічно насувається питання про співпрацю між ними, але тут, очевидно, не можна не брати до уваги проблем політичного і ідеологічного характеру, наприклад: чи китайська перемога не стане новим поневоленням, чи можливо примирити ідеологічні розходження між українським націоналізмом і китайським комунізмом і т. д.?

Та суть справи не тільки в неможливим порозумінні між українським визвольним рухом і національними рухами інших поневоєних Москвою народів з одного боку та китайським комунізмом — з другого, коли мова про спільний протимосковський фронт, а також в тому, що мілітарний конфлікт нуклеарного, обмеженого чи не обмеженого, типу між червоною Москвою і червоним Китаєм також малоправдоподібний, як з ідеологічних, так і мілітарних причин. Поперше, червоний Китай не відважиться тепер піти війною на Москву, бо й сам переживає поважну внутрішню кризу, занадто слабкий і неприготований до такого зудару. Подруге, Мао Тсе-тунг знає, що Росія, у випадку конфлікту з червоним Китаєм, може мати підтримку від ЗСА, як це було під час другої світової війни. Постійне залакування у західньому світі «жовтою загрозою» тільки підтверджує наші припущення. І, потрете, кремлівським володарям дуже незручно починати збройний конфлікт із червоним Китаєм, бо це був би удар між самими

комуністами. Крім цього, вони мусять рахуватися і з тим, що збройний конфлікт з червоним Китаєм може причинитися до розвалу московсько-більшевицької імперії, зрушити сили національно-визвольних рухів поневолених Москвою народів.

Отже, як бачимо, нема підстав сподіватися збройного конфлікту між червоною Росією і червоним Китаєм, який створив би сприятливі умови для визволення України. Українська політична стратегія не може розраховувати на війну між червоною Росією і червоним Китаєм.

Коли ж говоримо про можливість конфлікту одної з азійських держав із нашим головним ворогом, треба сказати кілька слів і про значення Азії для української антимосковської боротьби. На нашу думку, українська політична верхівка, зокрема націоналістична, повинна визволитися від обманливого погляду, що до справи визволення України треба підходити крізь призму західної політичної дійсності. В Європі й Америці керівні кола не зацікавлені визволенням поневолених Москвою народів і, як ми вже згадували, навіть не думають воювати проти Москви. Західні офіційні політики ХХ-го століття, до кінця якого залишилось ще понад 30 років, Україні не допоможуть визволитися. Європейські провідні нації, що колись диктували світові, тепер будують мости приязни до комуністичної імперії і бажають тільки одного: спокою. Навіть «олімпійська» постань де Голля не підняла руки протесту проти поневолення не-російських націй в СРСР. У ЗСА під тим оглядом також не краще. І справді треба якогось

«чуда», напр., вибору антимосковськи наставленого президента, щоб у ЗСА змінилося ставлення до російської імперії на користь визволення поневолених народів.

Отже висновок такий: хоч Україна духово повинна, безперечно, належати до західного світу, проте хто серйозно дивиться на можливості визволення української нації, той не повинен покладати великих надій на допомогу Заходу й мусить шукати інших шляхів. І саме в Азії українські національно-визвольні змагання можуть мати певну підтримку. Нашим союзником в Азії стає Японія. В таких країнах, як — наприклад — Південна Корея, Південний В'єтнам, Формоза, Філіппіни, Тайленд і т. д. горять постійні вогні антиімперіалістичної, антикомуністичної і антизагарбницької доктрини, що творить гармонію з концепцією українського визвольного руху і його прагненням. Тому між керівними колами цих націй українська визвольна, антиімперіалістична стратегія знаходить симпатії і значно більше зрозуміння, ніж на Заході. Хоч і в даному випадку допомога українській визвольній справі не може бути вирішальною, бо ці держави відчувають більшу загрозу з боку червоного Китаю, ніж із боку імперіалістичної Москви, проте її значення досить велике. І треба зазначити, що подорожі голови АБН-у п. Я. Стецька до Азії є власне шуканням тих нових шляхів, що необхідні для успіху нашої протимосковської боротьби. Дотеперішні наші успіхи в Азії показують, що це правильна лінія української визвольної політики; її успіхи, без сум-

ніву, можна зарахувати чи не до єдиних творчих політичних актів української політики за кордоном в останні роки.

Так коротко ми обговорили проблеми «еволюції» і «війни», що пов'язані з нашою визвольною боротьбою за відновлення української державности. Як бачимо, ні «еволюція» в московсько-большевицькій імперії, ні надії на війну не розв'язують позитивно українського питання. Залишається шукати цієї розв'язки в антибольшевицькій, антимосковській революції поневолених народів.

IV

Підготувати і здійснити революцію в російсько-большевицькій імперії — незвичайно тяжко. Складається на це багато причин, але навіть коротка згадка про деякі з них примушує глибоко обміркувати проблему революційної розв'язки визволення України. На нашу думку, організація і проведення успішної революції проти державної системи, яку створили революційним шляхом Ленін, Троцький та інші, з їх універсальною мітологією «визволення людини» з-під т. зв. капіталістично-імперіялістичного ярма, вимагають не лише великих зусиль і хисту, а й справжньої великої політичної мудрости.

Тут, головню, маємо діло з двома речами. Перша — це постійна насторожливність, постійна підозріливість кол. революціонерів-комуністів, які — здобувши владу — за всяку ціну намагаються придушити кожну спробу революції проти них. І саме тому, що вони добре знають і розуміють, що таке революція,

її стратегія і тактика, треба колосальних зусиль, великого хисту й уміння для ведення успішної боротьби з ними. Іншими словами — революційні процеси і сама революція в ССРСР, скерована проти російського імперіялізму й поневолення, ускладнюються ще й тим, що це революція проти людей, які — хоч і втратили вже свій революційний запал минулих літ і стали типовими бюрократами, оборонцями «статус кво» — все ж таки яскраво уявляють собі генезу своєї влади і потенціально загрозу для неї з боку революціонерів.

Друга річ — це «апел», з яким Москва постійно звертається до «уярмлених» народів світу, клич до зміни і заміни «буржуазно-капіталістичного суспільства» на «суспільство комуністичне». Цей апел, як один з інструментів московсько-большевицької закордонної політики, не зважаючи на те, що є знаряддям брехні й підступства, відіграє важливу роль у творенні й популяризації міту про Москву, як носія всього «прогресивного», «здорового» і «революційного». Система створена революційним шляхом, що стала опорою нечуваного деспотизму і політичної реакції, ще й далі говорить мовою революції. Парадокс? Звичайно, що так, але парадокси такого чи іншого роду, особливо такі, що служать інтересам Російської імперії, абсолютно не турбують московсько-большевицьких ватажків. Усе це зводиться до того, що той, хто починає революційну боротьбу проти московського імперіялізму, проти поневолення, відразу стає натаврований як «ворог прогресу», «невисник народних мас», «реакціонер» і т. п. І треба

особливо ефективної пропаганди, щоб переконати світ у справедливості протимосковського революційного процесу в т. зв. ССРСР.

Іншою причиною, чому існують труднощі проти-імперського повстання, є те, що ССРСР вважається сьогодні за велику мілітарну, а тому й політичну, потугу. Як один із переможців у другій світовій війні (завдяки німецькій і англо-американській глупоті), червона Росія відіграє тепер у світі таку роль, про яку московські царі навіть не мріяли. На наших очах російсько-большевицька імперія набирає розмаху гльобальної потуги (тут вирішальне стратегічне значення може мати поява большевицької офензивної морської фльоти) в той час, як інші імперії ХХ-го століття вже зійшли або сходять із світової арени.

Отже, мовляв, як починати революцію проти імперії, яка далі в наступі й оголошує війну «капіталістичному» світові та пророкує «перемогу комунізму», не зважаючи на її одночасні гасла «мирної коекзистенції»? Чи ж не видається це революційним «донкіхотством» ставати на двобій із военним колом горстці революціонерів (на початку це завжди буде горстка)?

Але треба пам'ятати, що саме в таких умовах починалося багато успішних революцій, починалися вони з позиції мілітарної слабости, а не сили. Так саме зродилася і московсько-большевицька революція і влада сучасної Російської імперії.

Третя причина, що діє в некористь визвольної революції поневолених Москвою народів, це пошире-

ний у світі, зокрема на Заході, погляд про «мирні» й «прогресивні» інтенції московських олігархів. Таку обманливу проповідь «мирного співіснування» в багатьох столицях світу трактують не як маневр московської закордонної політики, а як політичне «вірую» московсько-большевицької верхівки.

Тому, що політики західних держав намагаються зберегти за всяку ціну мир у світі (тут виявляється передусім страх перед нуклеарною війною), годі сподіватися піддержки чи симпатії в західному світі для тих, що хочуть розбурхувати «тихіх плеса» вимріяної «мирної ідилії» в ім'я свободи людини і народів. Адже знаємо і бачимо, як «непопулярно» тепер говорити серед т. зв. поважних політичних сил світу (включно з Ватиканом, який від певного часу перестав бути одним із вогнищ антикомуністичної боротьби) про Москву як агресора. Правдивого антикомуніста, правдивого оборонця прав і волі поневолених Москвою народів відразу ж назвуть «фанатиком-екстремістом» і, взагалі, «неповажною людиною», якій (часом чемним способом) висловлюється співчуття з приводу її «відсталости», а то й «реакційности».

У зв'язку з цим виникає цілий ряд питань: мовляв, як же робити революцію проти ССРСР, який проповідує «мирне співіснування», користується славою «доброзичливої поміркованости» (один з ідеалів теперішнього Заходу), ватажкам якого тиснуть руку не лише сильні світу цього, а й ті, що мають у своїх руках ключі до світу потойбічного?

Очевидно, все це треба брати до уваги і добре об-

міркувати, яким способом можна розвіяти цю димову заслону московського блефу про «миролюбність» і «прогресивність» нібито нової політичної лінії Москви, що запаморочила не одну голову в політичних і навіть релігійних центрах Заходу.

Четверта причина (мабуть, найважливіша), чому революція в ССРСР не легка справа, пояснюється тим, що московсько-большевицькі володарі вже на протязі півстоліття виявляють свою спроможність міцно тримати в руках поневолені народи і кожну людину зокрема. Завдяки своїй систематичній, безперервній пропаганді про «вищість комуністичного устрою» над усіма іншими, завдяки постійному карикатурному зображенню «капіталістичного світу», якому приписуються всі «гріхи» і нещастя на землі, переважно видумані, і завдяки витонченим методам терору, в чому московські більшовики виявилися неперевершеними, поневолені народи в ССРСР, в тому й український, часто не мають іншого виходу і примушені сповняти ролю слухняного інструмента московсько-большевицького режиму.

Брехня — один із найголовніших засобів панування московських більшовиків. Вони постійно наголошують, що в ССРСР національне питання розв'язане «позитивно» й «справедливо» і що тільки в «дружбі» з «великим російським народом» усі інші народи можуть бути вільними і щасливими. Так українська людина постійно чує і читає про «суверенність» її республіки, про «братню любов» російського народу, який начебто бажає тільки допомогти українському народові бути «щасливим»; її просто придушують

крикливою пропагандою про «величезні досягнення» в економічній, соціальній і культурній діялках народів «соціалістичного табору». Ізольована від світу залізною заслоною, поневолена в ССРСР людина часто не може відрізнити звичайної вигадки від фактів, не може знайти відповідного критерія для дестилляції правди від брехні, не може виробити собі власного погляду, ґрунтованого на дійсності, а не на фікції, на цілий ряд важливих і пекучих проблем.

В такій ситуації українському народові дуже тяжко правильно й повністю оцінити своє дійсне становище, поневолення і нещадну експлуатацію Московою. А ті українські патріоти, які повністю свідомі дійсного стану поневолення своєї нації і протестують проти московського імперіялізму й русифікації, відразу попадають між колеса московсько-комуністичного терору. Так приходить удар за ударом і революційні процеси сповільнюються, часом ніби завмирають. Крім цього, революційні процеси в Україні, на жаль, є постійно під обстрілом і з боку своїх же яничарів, які з таких чи інших причин опинилися в таборі ворога свого народу. Проблема «рідних» яничарів надто складна, щоб її можна з'ясувати двома чи трьома рядками друкованого слова. На жаль, це явище в українській нації не нове, воно живе далі. Історія України дає чимало прикладів, як люди українського походження, замість розбудовувати сили власної нації, розбудовували чужі політичні центри, що в своїй основі були антиукраїнськими. Знаємо, що й тепер є чимало українців, які служать на відповідальних постах російсько-комуністичної

імперії і поборюють усякі спроби українського «сепаратизму».

Але, не зважаючи на всі перешкоди й труднощі в реалізуванні національно-визвольної революції в ССРСР, є все ж таки певні ознаки, які виразно вказують на те, що червона російська імперія переживає глибоку внутрішню кризу, яка витворилася наслідком революційних процесів у самому ССРСР, а також поза його межами.

Поперше, багато країн Східньої Європи, що належать до «соціалістичного табору», намагаються таким чи іншим способом, більшою або меншою мірою, звільнитися від московського диктату і піти шляхом власних національних інтересів. Очевидно, такі країни як Чехо-Словаччина і Польща більше бояться німців, ніж москалів, тому процес звільнення від московської «опіки» в них проходить дуже повільно, обережно і в незвичайно скomплікованих умовах. Інші сателітні держави, особливо Румунія і Угорщина, прямують досить виразно до більш незалежного політичного життя. Становище Болгарії невиразне, але і в тій країні також нуртують тенденції відокремлення від московсько-комуністичного центру. Албанія, найслабша комуністична держава, вже перестала бути сателітом Москви і стоїть на боці комуністичного Китаю. Югославія ще з 1948 року керується передусім власними інтересами. Тільки Східня Німеччина беззастережно виконує волю Москви, бо боїться, що відрив від Москви означатиме її кінець — об'єднання із Західньою Німеччиною.

Треба зазначити, що відосередній рух («Геть від

Москви!»), який проходить тепер у сателітних країнах, керований т. зв. націонал-комуністами, тому не є смертельною загрозою для московських комуністів, а все ж таки він є немалою загрозою для московського імперіялізму. Ця загроза не лише в тому, що російська імперія може втратити ряд своїх сателітів, а також в тому, що інфекція успішної протимосковської боротьби проникає в саму імперію і підтримує надію поневолених в ССРСР народів на визволення з-під московського панування.

Подруге, конфлікт між червоним Пекіном і червоною Москвою є поважним ударом по комуністичних плянах здійснити світову гегемонію комунізму, з центром у Москві.

В т. зв. світовому комуністичному русі, де відбувається зтяжний двобій між згаданими протагоністами, московські більшовики зазнають ще не одної поразки, що відіб'ється не тільки на їх силевій позиції серед комуністичних партій світу, а також і всередині Російської імперії. Річ у тому, що послаблення московського впливу і престижу серед комуністичних партій світу зроджує в багатьох людей сумнів щодо непомильності і правильності московсько-більшевицької політики, а це, в свою чергу, може привести до переоцінки ситуації і заломання віри у «всесильність» Москви. Разом із цим будуть зростати революційні процеси в ССРСР. Не треба забувати і того, що московсько-китайський конфлікт може послужити для активізації певних протимосковських елементів серед неросійських народів.

І потрете, сучасні настрої серед частини інтеліген-

ції в ССРСР, зокрема в Україні, виразно говорять про велике незадоволення, а навіть спротив московсько-більшевицькій тоталітарній системі. «Бунт інтелектуалів» в Україні, спрямований проти експлуатації Москви, проти національного поневолення, проти несправедливості, русифікації і т. п., що часто кінчається для відважних патріотів, воїнів думки, пера і пензля, тюрмою і концтаборами, є незаперечним доказом, що боротьба українського народу за волю і державність триває далі. Подібні явища бачимо й серед інших поневолених Москвою народів. Усе це веде нас до такого висновку: в сучасну пору в Московській імперії відбувається антиімперіялістичний, антимосковський процес, на чолі якого стоїть «літературно-мистецька» інтелігенція, а все це нагадує певною мірою передреволюційну атмосферу в царській Росії. Очевидно, ситуація в передреволюційній царській Росії була інакша, ніж сьогодні, в червоній Російській імперії, але наше порівняння має за мету показати, до чого може довести такий протестаційний процес інтелігентських сил.

Треба також підкреслити, що поети, письменники і мистці, мабуть, не зможуть успішно виконати ролі провідників революційного процесу, бо просто зі своєї природи не надаються до ролі стратегів і організаторів революції. Для цього потрібно людей іншого типу, як знаємо з досвіду 1917 року. І такі люди в Україні тепер напевно є.

Обговорюючи проблеми революційної розв'язки українського визволення, ми зосереджували нашу увагу на питанні революції в цілій російсько-боль-

шевицькій імперії, або бодай у більшій її частині. Річ у тому, що ми хоч і віримо в можливість революції тільки в Україні, проте постійно маємо на увазі не лише саму революцію, а головню її успішне завершення. Московсько-більшевицький імперіялізм ще досить сильний, щоб його можна перемогти або позбутися тільки в Україні. Знаємо, що московські олігархи вживали і будуть вживати всіх засобів, як фізичних, так і психологічних, щоб українське повстання негайно знищити і скомпромітувати. Якоїсь зовнішньої, вирішальної допомоги, наприклад, від західних великих держав, було б наївно сподіватися, бо західний світ боїться нуклеарно-озброєної Москви. Він буде тільки спостерігати українську трагедію, як спостерігав угорську в 1956 році. Але революція загального характеру в цілій Московській імперії, або хоч у її частині, відразу змінить характер протимосковської боротьби, бо примусить Москву розподілити свої сили в різних країнах, що розпорочить її політичний і мілітарний потенціал. Повстання на великих просторах російсько-більшевицької імперії дасть поштовх також до повстань чи розрухів у країнах східноєвропейських сателітів Москви, а це — в свою чергу — ще більше послабить стратегічні й тактичні спроможності московських більшовиків. Така загальна протимосковська революція стає передумовою її успіху, а разом із тим може отримати і допомогу від інших, вільних, держав. Навіть червоний Китай може дати таку допомогу деяким народам в ССРСР, коли взяти до уваги його заінтересування Зовнішньою Монголією, Центральною Азією і Сибіром.

Отже, на нашу думку, українська визвольна стратегія повинна постійно брати до уваги ідеї «всеімперської» чи багатонаціональної революції, себто — здійснювати концепцію АБН-у.

Міркування про багатонаціональну, добре координовану революцію всередині московсько-більшевицької імперії є, очевидно, тільки проекцією, яка може бути успішною тоді, коли в ССРСР виникне революційна ситуація.

З другого боку, на нашу думку, пасивно чекати на революційну ситуацію в ССРСР, не прикладати своїх зусиль для витворення цієї революційної ситуації, не можна. В Україні і на території інших поневолених Москвою народів треба розбудовувати якісну політичну силу, яка активно організувала б не тільки «революційну ситуацію», а й саму революцію.

В мобілізації і розбудові антибільшевицьких і антимосковських сил в ССРСР і за кордоном треба, очевидно, шукати і зовнішньої допомоги, наприклад, в антикомуністичних країнах Азії. Хоч розрахунки на допомогу Заходу в теперішній ситуації безпідставні, проте у відповідних умовах вона не виключена. Мова тут передусім про т. зв. приватні кола, які певною мірою могли б зміцнити антикомуністичний і антимосковський фронт.

✱

В окремих розділах ми обговорили три шляхи, що нібито ведуть до визволення України і відновлення Української держави. Шлях т. зв. еволюції ми відки-

нули, як нереальний. Розрахунки на війну чи війни між ССРСР і західними державами, хоч нібито більш реальні, проте теж дуже сумнівні. Отже, лишається єдиний шлях — «всеімперська» революція. Цей третій шлях безперечно найтяжчий, але він реальний і необхідний у нашій боротьбі за волю і державність.

Сотн. І. К. Г.

ДО ПИТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВОЄННОЇ ДОКТРИНИ

(Порядком обговорення)

ВСТУП

Перед з'ясуванням вищезгаданої теми треба насамперед ознайомитися з поглядами визначних військових теоретиків Заходу на третю світову війну та з тими головними основами, на принципі яких побудована ціла мілітарна доктрина Сходу, себто ССРСР. Сьогоднішня світова політична ситуація змушує нас до цього, а одночасно вказує на те, що час остаточної нашої боротьби за волю і державну суверенність зближається з кожним днем. Тому для нас мусять бути ясними й ті завдання, що їх може покласти на нас завтра історія, і до них треба належно підготуватися.

Отже, взявши до уваги вищесказане, треба опрацювати свою власну українську воєнну доктрину, вивівши її складові елементи з основних засад вій-

ськово-революційного руху. Вступаючи в нову фазу нашого існування, в етап ще активнішої боротьби, мусимо, як нерозривний моноліт, виконувати ті завдання, які ставить перед нами сувора дійсність, мусимо боротися аж до осягнення нашого священного ідеалу, рясно скропленого кров'ю найкращих синів народу, що склали свої голови в боротьбі за «бути чи не бути» маєстатові Української держави, для чого й подається ця спроба нарису доктрини української національної революції.

У світовій пресі часто появляються статті визначних альянтських і німецьких генералів, які обговорюють питання військової доктрини і стратегії у майбутній війні. Якщо уважно аналізувати подані в них думки, можна помітити єдність поглядів цих генералів лише в одному ствердженні, а саме: майбутня війна почнеться з оборони. Що ж стосується до питань способів самої оборони, то тут їхні погляди різняться один від одного. Слідкуючи за думками визначних військових спеціалістів та студіюючи воєнну стратегію, випущену Міністерством Оборони СРСР в 1963 році під керівництвом маршала СРСР Соколовського, шляхом порівняння цієї книжки з американсько-британським випуском 1954 року під заголовком «How Russia makes war», можна уявити собі характер майбутньої війни.

Її початок — це оборона Європи (навіть у Піренейх) до часу прибуття великої кількості збройних сил ЗСА з американського континенту. З їх прибуттям мало б початися руйнування запілля со-

ветських військ з допомогою альянтської авіації, нуклеарної зброї та ракет далекого досягу, після чого наступив би генеральний наступ — марш на Москву.

Таким чином, війна для Заходу почнеться з оборони. Чому ж не відразу з наступу? Невже Захід, диспонуєчи могутньою технічно-індустріальною базою та 1,200 мільйонами населення, не може підготуватися до війни так, щоб на самому її початку розбити советську армію, а потім гнати її безупину на Схід, аж за Урал? Чому обов'язково треба починати цю війну з оборони?

Для ведення наступальної війни потрібна перевага над ворогом не лише в технічному відношенні, а й у людському складі. Звичайно, можна не дотримуватися цих норм, але тільки тоді, коли наступ чи фактичний початок війни буде таким раптовим, яким він був у 1941 році. Справжніх думок генерального штабу НАТО не знаємо але, якщо спиратись лише на поглядах вищезгаданих генералів, можна прийти до висновку, що ані одна з двох умов (концентрація техніки й могутніх армій до початку війни на сучасних кордонах СРСР в Європі та раптовий напад на нього) не може бути осягнена. Тому зрозумілою стає ставка західних військових спеціалістів на оборону в першій фазі війни, якої вони не бояться.

Всім відомо, що перша світова війна також почалася з оборони, а переможцями у першій і другій світових війнах були ті держави, які мали значну перевагу у всьому — в техніці, сировинних ресур-

сах і людях. Але треба мати на увазі й те, що і в першій, і в другій світових війнах, ворожим центром була Німеччина, геополітичне становище якої було надто невідповідним. До того ж відсутність стратегічних сировинних ресурсів та вороже наставлення цілого світу супроти безглузвих політичних ідей німців сприяли їхньому розгромі. Німеччина, фактично, не мала запілля, бо з усіх боків була оточена ворогами.

У війні проти Німеччини стратегія початкової оборони й пізнішого наступу аж ніяк не перешкодила перемозі альянтів, хоч і привела до їхніх неймовірно величезних утрат. Початкові успіхи німців у перших фазах війни, між іншим, пояснюються не якимись особливо незвичайними й визначними якостями німецького вояка, як у бойовому, так і в організаційному відношенні, або персональними заслугами Гітлера. Відомо, що на протязі тисячоліття в німців розвивався і зростав загарбницький войовничий дух, а коли напасник готується до нападу, він ретельно переглядає всі його можливості, і в цьому, власне, є його перевага над жертвою, яка такого нападу не сподівается. Отже, не в «геніяльності» німців, а в безтурботності їхніх сусідів, у мирних пошуктях європейських народів треба шукати причини, яка сприяла успіхам німців.

Але пляни напасника завжди перекареслюються тоді, коли йому не вдається раптово знищити свою жертву. Так сталося і з німцями. Коли жертви їхнього нападу зрозуміли обставини, вони відразу

ж почали організувати спротив і бити німців. Тоді німцям уже не везло ніде: ні там, де їх було менше, ні там, де вони мали рівновагу, ані навіть там, де вони були сильніші. Доказом цього є наступні приклади: Велику Британію німці не зуміли поставити на коліна й навіть не заризикували зробити десант; в СРСР у свій час не дійшли до Москви, а під Сталінградом, де вони мали фактичну перевагу над більшовиками в усьому, були розбиті. А далі пішли катастрофічні поразки німців на всіх фронтах, хоч треба визнати, що вони боронилися завзято.

Якщо мова про організацію німців, доцільно зазначити, що вони не змігли використати всієї європейської промисловості, не кажучи вже про людські резерви. А така можливість була. Щоправда, німецький генеральний штаб був високоякісний, але його якість була лише в точності розрахунків і в ретельності складання плянів війни. Одним словом, німці показали блискучий зразок технічного виконання цих плянів, але найголовнішого фактора — душі — в них не було. Не було в них і геніяльності, доказом чого був їхній плян війни проти СРСР. Немає ніякого сумніву в тому, що це був авантюриницький плян «бліцкригу», але якщо визначні німецькі генерали після закінчення війни валили всю вину за невдачі на голову Гітлера, то варто з їхніми плянами ознайомитися.

Згідно з пляном Бравхіча, німці мали дійти десь до середини України й Білоруси і там зупинитися на зимівлю. Коли поглянути на мапу і провести на

ній лінію фронту взимку 1941-1942 рр., яку Брав-хіч пропонував, то видно, що вся Лівобережна Україна, аж до Смоленська, і Білорусь мали б залишитися в руках большевиків. Отже, вони (большевики) контролювали б найголовніші промислові райони й центри, що великою мірою сприяло б обороноспроможності ССРСР. Крім того, у большевиків залишилося б більше війська, бо не було б в'яземського і брянського кітла, більше амуніції і військової техніки, а це, безсумнівно, підвищило б моральний дух і війська, і цивільного населення. Большевики розгорнули б свій наступ у значно більших розмірах і краще зорганізований, ніж це було під Москвою взимку 1941-1942 рр.

Крим був би в руках советської армії, і весняний наступ німців у 1942 році мав би меншу ефективність, ніж похід на Сталінград і Кавказ. Бої 1941 року виявили, що німцям на Москву не було чого наступати. Лишався той самий шлях — на південний схід. Але опір советської армії вже був би запеклішим, і навряд чи німцям удалося б дійти до Ростова. Стратегія послідовних ударів за умов загрози на західному відтинку була відразу приречена на невдачу, і єдиним порятунком німців було проведення «бліцкригу». У випадку, якби німці були мали якусь політичну ідею, яка відповідала б інтересам поневолених у ССРСР народів, можливо, що «воєнне щастя» їм усміхнулося б. Але, замість політичних ідей, голови німців були набиті расовою ідеєю, ідеєю їхньої гегемонії над світом.

Другий варіант війни, запропонований маршалом

Роммелем, який передбачував вихід німецьких армій у зазілля не тільки ССРСР, а навіть і Великої Британії (через Єгипет, Арабію і Персію), був безвартісний. Коли німцям не вдалося довести короткої дуги до Сталінграду, то на великій дузі вони потерпіли б повне фіяско, отже розгром Німеччини був би ще на початку 1944 року. З цього видно, що в час серйозної проби сил німецький генеральний штаб не був на належній висоті.

Тут треба дещо відступити від теми, щоб довести, що Німеччину не можна порівнювати з ССРСР, а тому й не можна сподіватися повторення фаз війни 1939-1945 рр. Не треба також думати, що генеральні штаби альянтів, опрацьовуючи пляни майбутньої війни, ставлять знак рівняння між ССРСР і Німеччиною. Розглядаючи замітки в газетах, аналізуючи советську воєнну доктрину, представлену в названій на початку книжці, та порівнюючи її до воєнної стратегії, випущеної Міністерством оборони ССРСР, можна констатувати, що цій проблемі альянти приділяють якнайбільшу увагу й тому підготову до наступної війни ведуть у значно більших розмірах, ніж це було під час війни проти німців.

Альянти розгромили Німеччину з повітря досить легко. Але зробити це у відношенні до ССРСР або червоного Китаю, власне через їх величезні простори, дуже важко. Індустріальні бази ССРСР не розташовані поруч Великої Британії, як це було з німецькими. Крім того, ССРСР матиме тільки одного ворога — Захід. Якщо альянтам і вдасться втягну-

ти у війну Японію, то проти неї є Китай, що зв'яже воєнні дії всієї японської армії і ще матиме спроможність виділити людські резерви для допомоги ССРСР. Це все Заходові дуже добре відоме, тому він готується до війни без непотрібного поспіху, накопичуючи ступнево величезні матеріальні ресурси. Можна сподіватися, що після закінчення цього процесу почнеться організація самих армій, і від кількості вояків залежатиме план проведення війни.

За найкращих умов, Європа, разом із Туреччиною, Грецією та Іспанією, може виставити проти ССРСР армію, яка кількісним станом дорівнюватиме советській. Коли до цього додати західню техніку, не меншу від советської, навпаки, набагато більшу від неї, тоді Захід має перевагу. На початку війни західні держави не тільки будуть спроможні оборонитися, але зможуть перейти до контрнаступу, з метою відкинути большевиків на схід. Коли ж в акцію увійдуть всі збройні сили ЗСА, то це, безперечно, принесе советській армії цілковиту поразку. Власне тому загадковим є явище, чому преса пише не про наступ, а про оборону на початку війни. Можливо тому, що немає надії, що сама Європа виставить армію, яка кількісно дорівнювала б советській. Які ж причини перешкоджають цьому — відсутність зорганізованості європейців, ненадійність бойового духа мобілізованих вояків чи, може, неможливість за короткий час виврядити технічно такі великі маси людей? Коли так,

тоді не дивно, чому оборона виходить на перший план.

Дуже гострим є питання лінії цієї оборони. За наявності великих армій можна оборонятися на закріплених лініях і тоді навіть прориви лінії фронту могли б бути легко локалізовані діями міцних резервів головного командування. Але це, як згадувалося, вимагає численних армій. Що ж робити у випадку, коли їх не буде? Природно, що тоді малий кількісний склад армій можна компенсувати технікою і здержувати наступ советських військ комбінованими акціями техніки й людей. Не виключене, що за таких умов доведеться відмовитися від суцільної лінії фронту і прийняти систему укріплених районів на шляхах советської армії. Але для таких операцій треба мати дуже мобільні резерви війська, які повинні допомагати тому чи іншому укріпленому району.

Така система дуже цікава. Вона не вимагає великої кількості людей, зате потребує величезної кількості технічних засобів і, що найголовніше, дуже великого оперативного мистецтва генерального штабу. Існують погляди про можливість затримки советської армії на послідовних межах, завдаючи їй великих втрат при кожному відступі. Можливо, що такими засобами розраховують послабити советську армію зовсім і вже з останньої лінії, на якій ввійшли б в акцію збройні сили ЗСА, почати контрнаступ. Цей варіант подібний до початку війни в Кореї, коли північнокорейська армія загнала задалеко вперед, була виснажена

й уже не могла чинити опору свіжим десантним американським формаціям, але він може бути дуже небезпечним.

Оборонні лінії, звичайно, будуть на Ельбі, Райні, Марні й остання — в Піренеях. Якщо допустити советські війська до перших трьох ліній і на них їх затримати, то це ще півбіди. Коли ж європейська армія відкотиться аж до Піренеїв, то Захід матиме дуже мало шансів на успіх або не матиме їх взагалі. Ми доказували раніше, що ССРСР — це не Німеччина, а коли німці на початку війни просува-лися вперед, то пізніше їм довелося вертатися на-зад. Але ССРСР, захопивши всю Німеччину, Данію, Бельгію, Голляндію, Італію і Балкани, одержить у спадщину величезну індустріяльну базу, яку од-разу почне експлуатувати. Коли ж американська авіація почне її нищити, москалі евакуюють її на свої терени. В галузі перевезення фабрично-завод-ських обладнань большевики мають непогану прак-тику з минулої війни. Якщо припустити, що євро-пейська індустрія під час війни втратить 50% сво-єї потужності, а індустріяльна спроможність ССРСР дорівнюватиме 50% спроможності європейської індустрії, то колосальні людські ресурси червоного Китаю та сателітні армії стануть надто грізною силою для самих американців. До цього треба до-дати ще й те, що європейському штабові навряд чи вдасться вивести за Піренеї всі свої армії. Можна буде сподіватися їхнього розкладу й масової здачі в полон, або просто дезертирства вояків. Крім то-го, просування советської армії до Піренеїв викли-

че моральний розклад народів Малої Азії та Пів-нічної Африки, і тоді американцям уже не вдасть-ся почати від Піренеїв прямий наступ чи провести успішну десантну операцію на будь-якому узбе-режжі.

Звичайно, тут розглядалися найнесприятливіші для європейської армії умови. Одначе, навіть тоді, коли советська армія, понісши величезні втрати на перших оборонних лініях, все ж таки досягла б Піренеїв, така ситуація не була б сприятлива ні для європейської, ані для американської армії. Американці не зможуть завдати большевикам сер-йозних ударів одночасно в Піренеях, на Кавказі і на норвезькому кордоні, бо це привело б до над-мірного розпорошення їхніх військ та бойової тех-ніки. Власне тому в західній пресі все частіше чу-ються голоси про стримання советської армії на су-часних кордонах.

З усього вищесказаного видно, що, поки Захід спроможеться на контрнаступ проти советської ар-мії, пройде досить багато часу, і якщо большевиків на котрійсь із ліній навіть затримають, то ця лінія буде по суті територією Західньої Європи, і війна набере позиційного характеру лише на дея-кий час. Дуже можливо, що війна почнеться не в ССРСР, а на території котроїсь із західноєвропей-ських держав, і тоді весь її тягар спаде на захід-ніх європейців.

Котрий із варіантів війни застосує генеральний штаб європейської армії — невідомо. Це залежатиме від різних обставин. У всякому разі, якщо цей

штаб і прийме за початкову фазу війни оборону, але реалізуватиме її з розрахунком створення таких умов, за яких советська армія та її генеральний штаб утратять ініціативу на користь генерального штабу європейської армії, — перемога альянтів буде забезпечена.

Підсумовуючи всі ці думки, приходимо до таких висновків:

1. ССРСР значно сильніший від гітлерівської Німеччини в політичному, військовому й технічному відношеннях, тому підготовка Заходу до боротьби з ним ведеться в багато ширших масштабах, ніж це було у війні проти німців.

2. Не треба сподіватися повторення історії початку війни на Східньому фронті в 1941 році. Німці мали пляни наступальної війни від самого її початку, а західні держави, згідно з поданими досі в пресі відомостями, на початку війни розраховують лише на оборону.

3. Майбутня війна, безперечно, матиме деякий час, можливо, навіть досить довгий, характер позиційної війни. Не виключена можливість, що на протязі перших місяців війни європейські армії самі (ще до прибуття головних сил армії ЗСА) будуть спроможні затримати советські збройні сили на лінії сучасних кордонів. І навіть тоді, коли армії західноєвропейських держав муситимуть відступати до останньої оборонної лінії в Піренеях, то й там обидва воюючі табори будуть змушені перейти до позиційних форм війни. Власне тому українським військовикам було б дуже корисно озна-

йомитися з формою та методами позиційної війни 1914-1918 рр.

4. Найкращий шлях до перемоги ворога на полі бою — це наступ. Але специфічні умовини розташування західноєвропейських держав диктують перш за все, не кажучи вже про інші причини, вести початок війни методом оборони. Флянги — норвезький і турецький — гратимуть по суті роль відтяжних обширів, метою яких буде послаблення советської армії на головному відтинку фронту в Західній Європі.

Існує ще один елемент, який часто є головним фактором перемоги або поразки, — це сама ідея війни. Для того, щоб перемогти ворога, треба знати насамперед усі засоби його боротьби. Кажучи іншими словами, треба вивчити й порівняти сукупність формування воєнних доктрин європейських держав взагалі та советської армії зокрема. І лише після цього можна вивести належну синтезу середньо-невідомого чинника, а саме нашої воєнної доктрини в партизанській боротьбі.

Розгляньмо ж характеристичні риси воєнної доктрини червоної армії 1920-их років. До них належать активний і рішучий характер стратегії і тактики, як також рішучий наступ із використанням оборони як засобу, що цей наступ забезпечує, та виключно маневровий і рухливий характер операцій, у яких позиційним методам боротьби призначається другорядне значення. Основною рисою маневрової стратегії є не загальний наступ, а ініціатива й активність, що забезпечують успіш-

ний вислід наступальній операції в її основній суті, себто в повному знищенні противника.

Теперішні советські мілітарні теоретики рекламують новий вид бою — т. зв. контрнаступ. Це доказ того, що вони не трактують по-сучасному доктрину червоної армії. Для ілюстрації подаємо вислови советських воєнних теоретиків 20-их років:

«Ми аж ніяк не заперечуємо відступальних операцій, але розглядаємо відступ як частину наступу. Ідею відступу, відступу абсолютного, відірваного від ідеї переходу в наступ, відкидаємо повністю. Відступ — це поняття, яке цілком пов'язане з поняттям наступу. Відступаємо на певний кілометраж віддалі з тим розрахунком, щоб на певному рубежі, в певний час, який ми намітили, перейти до наступу». Або ще один приклад: «Буває і стратегічний відступ, зумовлений прагненням зберегти живу силу чи скоротити фронт, або глибше заманити ворога, щоб його знищити».

З цього видно, що тодішні советські воєнні теоретики визнавали перед переходом у наступ тільки активну оборону. Звичайно, вони знали й історичні приклади, коли відступ був викликаний тими самими причинами, які вони зазначили, але перш за все брали до уваги досвід громадянської війни, коли червона армія була примушена відступати під натиском антикомуністичних армій, а не через подані ними причини. Дії червоної армії в роки «громадянської війни» мали виразний наступальний характер, бо й характер самої війни був безкомпромісовий. Ленін казав: «Воюючи, треба не

забувати ворога, а знищувати». Сучасні советські воєнні теоретики намагаються надати цим його словам чисто воєнного значення, а насправді Ленін висловлювався про рішучість і безкомпромісовість боротьби з ворогами комунізму в ширшому значенні цього слова. Перед большевиками тоді й тепер стояла і стоїть альтернатива — перемогти або загинути. Тоді й відступи червоної армії мали тимчасовий характер, бо відбувалися під примусом обставин. Відступаючи, большевики мали намір за першої нагоди перейти до наступу, бо не мали іншого виходу. Посилання тодішніх воєнних теоретиків, хоч і не прямі, на історичні зразки, можна пояснити їхньою надією, що в майбутньому червона армія буде сильнішою і що можливі її відступи матимуть деякою мірою свідомий характер, тоді як під час «громадянської війни» вони були стихійними.

Про так званий контрнаступ з ідеєю накопичення сил советські воєнні теоретики 20-их років не мали ніякого поняття. Це нова советська теорія, яка культивувалася на протязі останніх 15-ти років перед другою світовою війною. Однак, можна зазначити, що відступ советської армії влітку 1941 року мав такий самий стихійний характер, як і відступ червоної армії в 20-их роках.

На доктрину червоної армії, крім її специфічних рис, впливали ще безмежні простори СРСР та довжелезні його кордони, яких не можна було укріпити на зразок французької лінії Мажіно. Ця обставина впливала також на пляни генерального

штабу царської російської армії, має вона вплив і на теперішню советську воєнну доктрину. Якщо французькі й деякі німецькі теоретики (наприклад, Фалькенгайм), взявши до уваги різні висновки, до яких вони прийшли в результаті війни 1914-1918 рр., вважали за найкращу форму другої світової війни стратегічну оборону, то більшовицькі теоретики відмовлялися від неї, бо вона не відповідала ні революційному духові червоної армії, ні можливостям ведення такої війни на величезній території СРСР. До цього треба додати, що досвід позиційної війни 1914-1918 рр. переконав їх у їхній помилковості. І, навпаки, поява внаслідок специфічних умовин «громадянської війни» нових форм бойових операцій, що відзначалися великим маневруванням і проривами флангів ворога, з використанням масових формацій кінноти, підкріпленої артилерійським та кулеметним вогнем, а також поява нового типу т. зв. партизанської війни, вмале використовування політичної агітації і пропаганди та цілий ряд нових організаційних засобів армії, — все це послужило советським воєнним теоретикам за основу для творення наступальної воєнної доктрини навіть в умовах тимчасової нерівності в галузі воєнної техніки. І, нарешті, характер червоної армії, яка, фактично, є знаряддям у руках комуністичної партії та виконавцем її волі, не дозволяє теоретикам уважати ідею оборони як самоціль. Ось чому вони на початку так уперто боронилися від захоплення французькими воєнними ідеями.

З усього сказаного видно, що советська воєнна доктрина в 20-их роках мала наступальний характер і що одним з її основоположників, чи не найвизначнішим з усіх, був Фрунзе. Однак із поданого матеріалу не можна зробити висновків про те, яким чином більшовики гадали здійснити на практиці свої воєнні ідеї. Військовим знавцям Заходу, які звикли сприймати ідеї воєнних доктрин у вигляді ясних і конкретних форм, одразу впадає в очі відсутність ясності і конкретності в поглядах советських воєнних теоретиків і в наші дні. Воєнні теоретики Сходу й Заходу по-різному трактують советську воєнну доктрину, а полеміка, яка розгорталася на наших очах між советськими і західними теоретиками, по суті виявлялася у суперечці про те, чи існують т. зв. «советська воєнна доктрина» та «советське воєнне мистецтво».

На Заході прийнято погляд, що кожна воєнна доктрина повинна обов'язково передбачати цілі, себто мілітарні об'єкти ворога, від знищення яких залежить успішний вислід війни, як також способи їх знищення. До часів Наполеона вживали більше хитрощів для досягнення цілей, застосовували погрози, вели переговори, маневрувальні операції на комунікаційних шляхах ворога, з метою відтягування його військ від баз постачання, захоплювали ворожу територію і фортеці тощо. Бій у відкритому полі застосовували дуже рідко, лише в крайній необхідності.

Наполеон, навпаки, не уникав зударів із військами ворога, шукав їх із наміром якнайшвидше

розбити ці війська й тим самим прочистити шлях до ворожої столиці.

Мольтке, начальник генерального штабу німецьких військ під час Франко-Пруської війни 1870-1871 рр., сприйняв ідею Наполеона про пряме знищення збройних сил ворога, але вніс у воєнну теорію і нові погляди, що відповідали вимогам часу, техніці й тодішньому становищу Німеччини, як нової сильної держави. Наявність комунікаційної системи залізниць сприяла здійсненню стратегічного задуму щодо мобілізації та швидкої концентрації військ на початку війни у прикордонних смугах за дуже короткий проміжок часу, ще перед початком бойових дій. Швидко проведена мобілізація, в свою чергу, дозволяла своєчасно виконати плани війни щодо концентрації та стратегічного розгортання військ. Про важливість питання зосередження військ на початку війни та їх правильного стратегічного розгортання свідчать такі слова Мольтке: «Навряд чи можна під час кампанії виправити помилки, які були допущені за первісного зосередження військ».

Шліффен, що був начальником генерального штабу німецької армії в 1914-1918 рр., слідом за Мольтке, тільки змінював плани війни. Так, наприклад, Мольтке планував наступ на Францію через її східні кордони — Вогези, а Шліффен планував завдати головного удару французькій армії через терен нейтральної Бельгії. Генеральний штаб гітлерівської Німеччини ще більше змодернізував

план Мольтке-Шліффена, застосовуючи для цього війська нового ударного типу — танки та авіацію.

Після поразки 1870-1871 рр., французи вернулися до доктрини, яка відродила ідеї Наполеона про рішучість воєнних дій і розбиття ворожої армії вщент у першому ж бою, але пов'язували ці ідеї з методами організації війни Мольтке. При цьому треба зазначити, що французи, в особі свого генерала Фоша, брали від Мольтке тільки його методи підготовки до війни. Щодо авторитету Мольтке не як штабового старшини, а як полководця, то французи його не визнавали. В своїй праці про війну 1870-1871 рр. під заголовком «Про ведення війни» генерал Фош цілковито і справедливо розгромив Мольтке за його керівництво війною. Коли ж у війні 1914-1918 рр., через надмірне посилення військ вогневидами засобами, доктрина XIX стол. виявилась неспроможною розв'язати воєнні проблеми, французи, враховуючи свою слабкість у порівнянні з тим же самим потенціалним противником — Німеччиною, застосували доктрину стратегічної оборони.

Історія каже, що воєнні теоретики західних держав неодноразово висували різні теорії, наприклад, малих професійних армій, блискавичного характеру майбутньої війни, самостійної повітряної війни, теорії морської сили тощо. В наші часи особливої популярності набрала ідея повітряно-атомової війни в засягу дії нуклеарних ракет. Треба визнати, що воєнні керівники Заходу приклали багато зусиль для розробки досконаліших засобів ведення війни. Не можна заперечити факту, що в розгляді

питання конкретного ведення воєнних дій вони виходили з об'єктивної дійсності, але одночасно треба вказати й на те, що у всіх їхніх теоріях помітна тенденція шукання таких засобів боротьби, які дійсно забезпечують перемогу.

Не вдаючись до аналізу перерахованих доктрин та теорії, все ж таки треба констатувати наявність у них виразної системи, чого не можна сказати про доктрину червоної армії ані в 1920-их роках, ані тепер. Ми вже зазначили, що советські воєнні теоретики говорять про рішучий і активний характер як стратегії, так і тактики червоної армії, а також про рішучий наступ. Але ж і стратегічне розгортання німецької армії під час війни 1870-1871 рр., і план Шліффена, і пізніші наступальні операції гітлерівських військ теж ґрунтувались на ідеї рішучого наступу. Навіть ідея стратегічної оборони не виключала наступу у вирішальній стадії війни. Які ж мілітарні цілі ставив собі генеральний штаб червоної армії?

На нараді командного складу її військ схвалено тези про те, що перемогу на війні здобувається в результаті знищення організованої збройної сили ворога та оволодіння його життєвими базами. Захоплення основних господарських районів на ворожій території підриває економіку ворожих країн і приводить до заламання спротиву їхніх армій. Як бачимо, в порівнянні з цільовими настановами воєнних теоретиків XIX і початку XX століть, тут є дещо нове, але немає ніяких вказівок, крім загальних фраз про рішучий наступ, як можна осяг-

нути повний розгром ворожої армії. І навпаки, у західних воєнних теоретиків можна знайти щодо цього питання прямі вказівки. Наполеон хотів виграєти війну одним боем, Мольтке — прикордонною битвою на початку війни, а теоретики «бліцкригу» — вживанням модерних середників — авіації, танків, атомової зброї, нуклеарних ракет далекого за-сягу і т. д.

У советських теоретиків прямих вказівок про це немає, якщо не брати до уваги їхніх висловів про взаємодію всіх родів зброї. Але це стосується передусім до тактики, а не до питань доктрини. Майже це саме можна сказати і про советських сучасних теоретиків. Однак советський генеральний штаб уперто захищав погляд про перевагу червоної армії і її організації, як армії нового типу, бо вона, мовляв, є продуктом диктатури пролетаріату — советської держави. Звичайно, не можна не погодитися з тим, що в політичній, а частково і в організаційній ділянках червона армія дійсно була армією нового типу. Але питання її чисто мілітарних основ досі недостатньо висвітлені в советській воєнно-теоретичній літературі, бо большевики насамперед роблять наголос на твердженні, що кожна воєнна наука є наукою партійною. Питанням чисто воєнного характеру вони надають другорядного значення, називаючи воєнну науку соціальним замовленням, а воєнне мистецтво — лише засобом його виконання. Тому большевики ясно розмежовують поняття воєнної науки й воєнного мистецтва і ніколи їх не змішують.

На Заході, натомість, не розрізняють так ясно военної науки від военного мистецтва, бо західні военні теоретики розглядають мілітарні проблеми з об'єктивної і понадпартійної точки зору, наслідком чого воєнне мистецтво набуває характеру практичної воєнної науки. Але оскільки збройна боротьба має закономірності об'єктивного порядку, кількість і якість військ, зброї, ступінь економічно-технічного розвитку країн, якість їхньої військової організації тощо, — то в конкретному змісті советської і західної воєнної науки є чимало схожого і загального. Власне кажучи, це останнє і служить основою для твердження західних воєнних теоретиків про те, що большевики не внесли у воєнну теорію нічого нового. Партійного значення воєнної науки, як і марксизму взагалі, на Заході не визнають. Проте такий погляд західних теоретиків на советську воєнно-теоретичну думку не можна визнати задовільним.

Так само не можна виправдувати теорії большевиків про перевагу їхньої воєнної науки над західною. До розв'язання цієї суперечки між Заходом і Сходом, що є частиною «холодної війни», треба застосовувати інші критерії, тому воєнні теорії Заходу вимагають основного перегляду. «Холодна війна» вже давно піддана ревізії, отже не можна ґрунтуватися на соціальних догмах большевизму, а треба розглядати проблеми війни тільки у пов'язанні з реальними можливостями в мілітарному, політичному та економічному відношеннях тієї чи іншої країни.

Нам уже відомі причини, чому французи вживали оборонних способів збройної боротьби, а німці — ідеї «блискавичної боротьби». Тому найцікавішими будуть для нас дії німецької армії, почавши з 1870 року й на наших днях закінчивши. Не зважаючи на зміни способів і засобів ведення війни, що було викликане розбудовою техніки, в німецькому генеральному штабі завжди панувала лише одна ідея ведення війни — випередження противника в зосереджуванні й розгортанні військ на початку війни. Така ідея передбачала проведення блискавичної війни і вимагала ретельної підготовки до неї як у галузі опрацювання всеохоплюючих і точних плянів, так і в ділянці зосередження й розгортання військ у початковій фазі війни. У війнах, розрахованих на короткий термін, власне початкова фаза війни є найголовнішою. В цьому саме є і сенс вислову Мольтке про те, що під час первісного зосередження військ не можна допустити жадних помилок, і тому німецька воєнна машина славиться своєю точністю та продуманістю кожної справи до дрібниць.

Однак ставка на короткотривалі війни з осягненням вирішального успіху в їхніх початкових фазах не могла мати місця в советській воєнній теорії. Большевики, прекрасно розуміючи вигоду первісного зосередження військ у масових кількостях, не могли зробити цього раніше від своїх передбачуваних противників, бо великі простори СРСР, відсутність добре розгалуженої сітки залізниць і шосейних доріг, далеке розташування

населених пунктів від центрів і комунікаційних шляхів, віддалення кордонів від центрів імперії — все це унеможливило швидку мобілізацію людей і матеріальних ресурсів. Крім того, фактичний стан советських збройних сил на початку 20-их років, а також і стан усєї советської імперії примушували большевиків застосовувати оборонну стратегію, хоч у теорії панувала ідея наступальної війни, що була розрахована на майбутнє.

Війна большевиків на початку 20-их років мала характер боротьби навмання, бо ініціатива була не в їхніх руках. Большевики прийшли до теоретичного висновку, що досвід війни 1914-1918 рр. показав неможливість застосувати короткотривалу війну між великими державами. На початку другої світової війни, себто в найкритичнішу — за німецькою концепцією — фазу, большевики були примушені достосовувати дії своїх військ до дій військ ворога. Інакше кажучи, на початку війни вони були примушені віддати ініціативу ворогові, а в світлі розгляду цього питання советська концепція була діаметрально протилежною німецькій.

Якщо для німців вирішальною фазою війни був її початок, що позначився наступальним характером, то для большевиків ця фаза мала тільки оборонний характер. Якщо для німців наступна за початковою фаза була тією фазою, у якій уже здійснювалися задуми війни й захоплювалися мілітарні об'єкти, столиці та промислові центри, з утратою яких збройна боротьба ворога губила свій сенс, то для большевиків саме ця фаза була фазою вирі-

шальних боїв, участь у яких мала брати змобілізована повністю червона армія.

Залишення ворогові ініціативи на початку війни при наявності таких модерних ударних родів зброї, як авіація, танки, ракети далекого досягу й ядерна зброя, та при недостатній організації оборони кордонів, приховує у собі велику небезпеку для того, хто таку стратегію вибере. Це підтвердилося під час літньої кампанії 1941 року на Східному фронті. Та й взагалі дуже спірним є питання, чи можна успішно боротися слабкими силами проти ворога, який використовує на початку війни всі свої збройні сили і всю сучасну техніку. Власне тому деякі советські маршали, враховуючи вжиття наймодернішої зброї, попереджають про смертельну небезпеку, яка створюється від раптового нападу ворога на початку війни. І так само й сучасна західноєвропейська воєнна література нарисена ідеями таємної підготовки до наступної війни.

Звичайно, большевики знають це дуже добре, але й дотепер дотримуються ідеї старої стратегії — ідеї війни резервів із поступовим введенням їх у дію. Так само і на Заході залишилися старі ідеї, згідно з якими основним законом війни є одночасне напруження всіх сил, бо закон стратегії вимагає бути найсильнішим усюди. А для цього треба зосередити всі сили й тримати їх у такому стані особливо на початку війни. Отже, виходить, що в основному противники залишилися на старих теоретичних позиціях, якщо не брати до уваги деяких поправок, викликаних технічним прогресом.

Вище ми зазначили, чому на Заході віддають перевагу ідеї короткотривалої війни. Щоправда, раніше це була ідея німців, але тепер, коли на їхньому боці є такі потуги, як ЗСА, Велика Британія і Франція, то, здається, відпала й потреба обов'язково перемогти большевицьку армію на початку війни, бо ресурси й можливості цих держав невичерпні. Але існують і такі причини, що на Заході найпопулярнішою стала концепція короткотривалої війни, згідно з якою війну проти ССРСР треба починати тоді, коли сили Заходу вже на початку війни переважали б сили большевиків. Саме звідси беруть свої початки корені західньої теорії про одночасне напруження всіх сил.

Большевики, очевидна річ, здають собі справу з небезпеки зудару з ворогом, який матиме вже на початку цієї війни не тільки перевагу своїх збройних сил, а й буде забезпечений необхідними ресурсами на довгі роки тривання війни, проте вони й тепер змушені розраховувати на війну резервів. Правда, в своїх теоретичних розрахунках вони беруть до уваги такі питання, як визначення основного напрямку, на якому головний удар на ворога дасть їм найкращий результат, як і те, що на цілому фронті не можна бути однаково сильним. Однак, вищевказані обставини змушують большевиків відкидати західні теорії, які були непридатними для Росії не тільки в умовинах ХІХ століття, а й тепер. Правда, советська армія наших днів це не та армія, яка була в 20-их роках: вона має досвід перемог над найкращою в 40-их роках німець-

кою армією, а крім цього має зброю, якої вже сьогодні Захід починає побоюватися. Але географічне положення ССРСР, протяжність його кордонів, слабша за західню промислова потужність, слабкість його сусіда Китаю, та советсько-китайські суперечки й розходження в ідеологічній структурі, — оце ті головні причини, які спонукують советські мілітарні кола дотримуватися стратегії шукання напрямку головного удару та війни резерв. Згідно з цією стратегією, не треба вдаряти з однаковим напруженням по цілій лінії фронту, а треба бити в такому місці, де можна захитати ворожу силу. При цьому, згідно з большевицькою концепцією, одного удару, який би він не був міцний, не вистачить для завершення кампанії. Для повного розгрому ворога потрібні численні послідовні удари.

У світлі такого розгляду воєнних концепцій, погляди про класичність воєнних теорій відпадають, бо, фактично, всі вони виникають на основі тих можливостей, які мають ті чи інші держави. Доктрина німців про короткотривалу війну була найкращою для німецької держави, і німці робили все, щоб здобути перемогу в найкоротшому терміні, бо інакше вони не могли досягнути її взагалі. Крім того, на німецьку воєнну концепцію впливала й державна політика Німеччини, наслідком якої була її ізоляція. А боротьба в умовах ізоляції вимагала таких способів і метод, які сприяли б швидкому закінченню війни. Власне тому в німців і виникла теорія «бліцкригу», що в'язалася з великим ризиком, але вони іншого виходу не мали.

Сучасна воєнна концепція Заходу загально нагадує концепцію блискавичної війни, але повний її розгляд не входить до нашої теми. Можна, однак, сказати, що вона ґрунтується тільки на тих можливостях, що їх має Захід, як також припустити, що елемент ризику тут уже не відіграватиме такої ролі, як це було у випадку німців, бо Захід, покищо, сильніший у всіх відношеннях від Сходу, а німці були слабшими від своїх противників. Як бачимо, питання стратегічного розгортання не могли бути розв'язані військовими теоретиками ССРСР задалегідь до війни, і так само, як генеральний штаб царської російської армії, вони плянували і планують проведення мобілізації і зосередження військ на довший час, розраховуючи на довготривалу війну. А поскільки ініціатива на початку війни не буде в їхніх руках, вони не надають такого значення своїм плянам, як це роблять на Заході. Цілком зрозуміло, що сьогодні більшовики не можуть передбачити бігу подій, себто не знають, коли і де їм прийдеться на початку війни боронитися. Натомість Захід повинен мати все приготоване до найменшої дрібниці, щоб на ламати собі голови над мілітарними проблемами тоді, коли треба буде діяти.

Таким чином, можна усталити деяку паралелю у воєнній доктрині більшовиків у часах після 20-их років й теперішніх. Коли скінчилася ця війна, сусідами ССРСР були Польща й Румунія, генеральні штаби яких знаходилися під цілковитим впливом французьких воєнних ідей. Тому в

червоній армії все було скероване в напрямі протидії французькій воєнній системі, а сама вона проходила вишкіл у проривах та здобутті укріплених позицій. Взагалі треба сказати, що в 20-их роках Франція була мілітарним гегемоном в Європі й боротьба проти її воєнної концепції являлася основною тематикою доктрини червоної армії. Та й сама полеміка між тогочасними воєнними теоретиками зводилася до розв'язання суперечки про придатність чи непридатність французької воєнної концепції. Прийняття останньої означало для воєнних теоретиків ССРСР і його компартії відмову від наступальної концепції.

Советські воєнні теоретики, базуючись частинно на досвіді війни 20-их років в ССРСР, шукали шляхів для розв'язання проблеми ведення війни з позиційного кута, в який завели її мілітарні операції 1914-1918 рр. Шукали їх і німці, а до їхнього голосу прислухалася червона армія, але тоді більшовики ще не були спроможні передбачити тих висновків, до яких дійдуть німці. В основу концепцій воєнних теоретиків ССРСР покладено дві ділянки — політичну і мілітарну. Політична ділянка визначала призначення червоної армії, а воєнна була основана на досвіді першої світової війни й большев. підбою. У ділянці стратегії більшовики були прихильниками наступу, а з досвіду першої світової війни використали засаду масування військ і вогневих засобів, що знайшло свою відбитку в усіх тактичних порадах. Групову тактику і визнання за технікою найголовнішого значення вони взяли також в цього періоду.

З досвіду тзв. громадянської війни червона армія узяла тактику рішучого напруму в наступі й такий самий момент його вибору. Великий вплив на це мали большевицька теорія партійної стратегії і тактики, ідея прориву на флянгах із масовим ужиттям кінноти, політична робота й методи комплектування армії, що були основані на підсумках політично-морального складу військ. До співпраці в генеральному штабі та викладання у військових навчальних закладах большевики притягали цілий ряд генералів царської армії, які розробляли теорії воєнного мистецтва. Вони вчили командний склад тогочасної червоної армії, але її старшини, що були під впливом ідей Маркса-Леніна, цілковито підпорядкувавшись большевицькій партії, розв'язували мілітарні проблеми з точки зору інтересів і цілей т. зв. пролетарської революції, тому намагалися поєднати воєнні теорії з марксо-ленінськими.

В цьому й була їхня перевага над чисто воєнними теоретиками. Можна припускати, і то майже безпомилково, що тодішній генеральний штаб червоної армії також не творив нових воєнних теорій, а приймав найраціональніші з них від старих спеціалістів. Треба зазначити, що на розвиток воєнної теорії СРСР у 20-их роках негативно впливав брак нових і досвідчених воєнних теоретиків, доказом чого може бути факт, що в СРСР публікувалися праці західних воєнних теоретиків, але критики на них було дуже мало.

Доктрина української національної революції

Коли ж мова про українську воєнну доктрину, мусимо зазначити, що насамперед треба шукати такої воєнної концепції, яка поставила б кожну органічну деталь на своє місце і примусила б її працювати для добра цілого національно-державного апарату. Не треба забувати й того, що кожна нація воює пересічно один раз на чверть віку, але свою армію вона підготовляє до війни не тоді, коли вже треба воювати, а тримає її у бойовій готовості постійно. Крім цього, сьогодні та готовість мусить бути подвійною, себто мілітарно-матеріальною та ідеологічно-політичною. Час аполітичних армій минув, а комунізм та націонал-соціалізм впровадили зовсім нове поняття про війну. Вони примусили цілий світ перейти до метод масово-тотальної та ніколи не вгаваючої війни, в якій воюють не лише армії, а й цілі нації. Іншими словами, це означає необхідність мілітаризації цілих націй та політизації цілих армій. Сучасний вояк мусить бути настільки політично грамотний та ідейно сильний, щоб його (поза смертю, звичайно) ніяка сила не могла вивести з бастіону чи окопів.

Ще більшою мірою цей принцип зобов'язує українського вояка-революціонера, себто того вояка, що належить до армії, яка постановила на грані двох світів творити нове життя, яка мусить безпосередньо перемогти не тільки стратегію, матеріальні засоби та людську масу советської армії, а і її демагогічну інституцію — Політичне Управління (політкомісарів). Можна сміливо припускати, що саме це

останнє завдання буде поставлене майбутній Українській Національній Армії (УНА) як перше. Проти стратегічного досвіду та людсько-матеріальної потуги советської армії воюватиме, як наш примусовий союзник, увесь цивілізований світ, і комунізм напевно буде знищений. Але чи матиме з того користь Україна? Свого часу царська тюрма народів була розвалена лише на те, щоб на її місці виросла большевицька тюрма з її ще жорстокішими катівнями й казачатами. Що ж, властиво, виросте на руїнах теперішньої московсько-большевицької імперії? Невже загальний крематорій?!

Противники Москви ще й досі не мають жадної політичної концепції як для Східної Європи, так і для Азії. Цю концепцію мусять побудувати та боронити гідно східноєвропейські й азійські народи. Насамперед український вояк-революціонер повинен творити новий національно-політичний лад для своєї Батьківщини, бо того, що збудує і закріпить цей вояк, не вирве ніяка сила. Без вояка-революціонера політика буде порожнім звуком.

Реасумуючи вищесказане, треба пам'ятати, що з найменшої іскри розгортаються найбільші пожежі. Кожна нація вже самою своєю інтуїцією відчуває, що єдиним і реальним її визволителем із неволі та захисником від ворога є, власне, рідне військо. Тому й бачимо в народних масах вічний піетет до мілітарних ідеалів та найпалкішу любов і найглибшу пошану до військових героїв. Треба розбудувати наше національне військо не лише для того, щоб здо-

бути Українську державу, а й закріпити її та оборонити від зовнішніх ворогів.

Які політичні ідеали та програмово-соціальні концепції наша нація прийме завтра за свої, не знаємо, але в цю націю мусимо вірити, бо вона невмируща, а її творчий геній непоборний. Отже, за майбутнє нашої нації можемо бути спокійні. Перед нами стоїть тільки одне історичне завдання — відвоювати від ворога наш життєвий простір та розпочати на ньому новий етап історії України. Це завдання наша нація виконає лише тоді, коли її політика буде повністю змілітаризована, а військо досягне найвищого рівня політичної грамотності. Виникає питання: хто дасть цю грамотність нашій майбутній армії? Хто в теперішніх ненормальних умовах може виконати ті завдання по лінії мілітарної політичної підготовки військових кадрів, які нормально виконує державна влада кожної країни?

З практики воєнної доктрини червоної армії в час її формування знаємо про універсальний вишкіл військових кадрів у рамках ідеології та соціальної програми однієї партії. Завдяки цьому большевики через армію накиннули й закріпили свою ідеологію та програмові засади як політичне кредо цілого СРСР. Експеримент виявився досить удалим, і нам, українським воякам-революціонерам, треба з цього скористати. Український вояцький стан у засаді стоїть на національно-державницьких позиціях, але політичне баламутство нашого соціал-демократичного табору, крім атомізації вояцького моноліту, може довести його ще й до розчарування в нашій на-

ціональній справі та велику частину загнати в обійми ворога.

Власне так сталося під час першої світової війни, коли частина українців стояла на позиціях большевиків, через що ми й втратили державу. Хаос демократичного жонглювання, наслідком якого Україна опинилася в «демократичній федерації народів ССРСР», повторитися не може. Але треба також остерегатися, щоб під «демократичною маскою» західня демократія не віддала в якусь нову оренду всі народи вищезгаданої федерації.

Наведені факти вказують на те, що нам обов'язково треба шукати якогось способу для централізованого політичного вишколу військових кадрів, щоб наша майбутня армія була політично сильною. Хай це буде малий початок. Пізніше він розростеться у велику всенародну систему, яка охопить все озброєне підпілля на Рідних Землях та еміграцію.

Для нас надходить пора перейти на державні методи дії, бо ми не є державно-політичними безбаченками, ми ж мали й напевно матимемо свою суверенну й ні від кого незалежну державу. Факт, що цієї держави не маємо сьогодні, не може нас дискваліфікувати як бездержавну націю. Хто б не був на нашому місці, то з ним трапилося б те саме, а, може, ще й гірше. Коли б будь-котра західноєвропейська нація опинилася в нашому становищі, вона, можливо, не тільки не мала б своєї держави, а й давно перестала б існувати як окрема народність. Ми ж, натомість, перебуваючи на грані двох світів, під постійними ударами з обидвох боків, існуємо як окреміш-

ня нація, творимо високу культуру, розбудовуємо свою економіку та безперервно ведемо політично-збройну боротьбу за свою повну суверенність. Це найяскравіший доказ того, що ми є нацією великого майбутнього.

Чому ж тоді в політиці не використовуємо наших історичних державних традицій? Втративши в 1921 році суверенну державу, ми не втратили ідейно-політичного антипода до так званого «уряду УССР», що є однією з експозитур Російської імперії. А коли прийшла друга світова війна, в ті буревійні роки ОУНР Актом 30-го червня відновила українську державність; потім постала Українська Головна Визвольна Рада. З погляду міжнародного права — це колосальний атут в руках нашої національної політики як на внутрішньому відтинку, так і на міжнародному форумі. Про цей атут широкий світ сьогодні говорить ще мало, але прийде час, коли про нього заговорять всіма мовами світу, і тоді самі побачимо, яким великим політичним скарбом володіє наша нація. Не кожний поневолений Москвою нарід може похвалитися й такими надбаннями політичної еміграції, а це ще один доказ того, що наша справа не така то вже й погана, як декому з нас здається. Наші надбання виявилися тоді, коли життя поставило нас на вогневу пробу, коли ми стали до боротьби за своє існування. В час війни навіть найдемократичніша держава припиняє чинність демократичних законів, а натомість концентрує владу в руках кількох лідерів, передаючи їм право вирішувати те, що за мирного часу вирішує лише парламент. Це лиш-

ній доказ того, що всякий політичний хаос у нас не має ґрунту для існування.

ОУНР, як прямиий продовжувач революційно-мілітарних традицій України, які тягнуться ланцюгом через Визвольні Змагання 1917-1921 рр., революційний рух поміж двома світовими війнами і збройну боротьбу УПА в час другої світової війни і після її закінчення, є, таким чином, авангардом сучасного спротиву України в її змаганнях проти червоної Москви і має за головне завдання — вести універсальну підготову кадрів для майбутньої національної армії як на Батьківщині, так і на еміґрації. Дальші наші завдання накреслюватимуться законами й директивами Уряду здобутої і закріпленої Української Держави.

Ці завдання впливають із самого характеру нашого революційно-мілітарного руху. Базою для фахового вишколу наших революційних військових кадрів є модерна світова мілітарна наука та її стратегія, а в основі політичного кредо нашого вояка-революціонера є синтеза української національної думки. В основу синтези націоналіста-революціонера, як вояка, мусять лягти заздалегідь вироблені постуляти конституції і закони нашої держави, що є саме тими ідеями, за які вояк-революціонер буде готовий кожної хвилини жертвувати своє життя.

Які ж мали б бути основні засади нашого військово-революційного руху? Нашим завданням буде взяти їх під ділову критику, добре продискутувати й перевірити дотеперішні наші позиції. Ми не раз чу-

ли в минулому, чуємо і сьогодні вислів, що «мета виправдує засоби». Чому ж ми над ним ніколи не застановлялися? Адже цей вислів став основою елястичности тактики ВКП(б), яка формувала й унапрямялювала цілу військову доктрину червоної армії під час тзв. громадянської війни, затримавши цей постулят аж до сьогоднішніх днів. Із вицезгаданим висловом компартія пройшла декілька етапів і у державному формуванні т. зв. федеративних республік, допускаючи різного роду відхилення та толеруючи певні ферментації національних республік, які входили до складу СРСР. Спочатку комуністична партія ішла навіть на поступки, визнаючи цим республікам право на самовизначення й відокремлення, а завдяки спритному лявіруванню й елястичности своєї тактики погоджувалася з цим висловом доти, доки не закріпила за собою цілу імперію. Після цього вона анулювала всі дотеперішні республіканські конституції та закони й підвела їх під т. зв. генеральну лінію.

Ідеологічно-моральні основи, як ідейно-моральна база для проєктованого революційно-повстанського руху, будуть основним зародком майбутньої УА в третій світовій війні, а в побудову їх ляжуть ідеологічно-моральні принципи підпільної ОУНР. Заздалегідь треба буде опрацювати всі пляни організації майбутньої української армії та її основні засади, в тому й ідеологічно-моральні основи, щоб потім одразу переробити їх на військовий лад.

Ідеологічно-моральні основи нашої майбутньої армії повинні мати такий зміст:

1. Ставлення національної та своєї персональної чести й вояцько-лицарських чеснот понад власне життя, — це закон законів українського вояка-революціонера.

2. Гаряча любов до рідної землі та свого народу й досмертна вірність і жертвний послух наказам Батьківщини, — це почесний обов'язок українського вояка.

3. Не сліпа «аполітичність», а об'єктивна і глибока політична грамотність та чесність, — це політична мораль українського вояка.

4. Не рабський послух старшині, а культурне, свідоме й високопатріотичне почуття лицарської чести та службового обов'язку супроти Батьківщини й Товариства, — це моральна дисципліна українського вояка.

5. Досмертне зберігання кожної таємниці, товариська любов та дружнє співвідношення з одночасною службовою субординацією, — це фізична дисципліна українського вояка.

6. Дійсна, а не фіктивна, свобода Батьківщини, як суверенної, абсолютно ні від кого незалежної держави, — це політичний ідеал українського вояка.

7. Гідний великої і славної нації лад у державі, де всі громадяни мають рівні права й обов'язки, — це політична програма українського вояка.

8. Справедливе унормування соціальних відносин у державі, яке не давало б підстав для класової ворожнечі, — це соціальні постулати українського вояка.

9. Свідомість того, що український націоналістич-

ний світогляд і програма в'яжуться з народом однокровною спільністю, — це політичне кредо українського вояка.

10. Мобілізація всіх сил народу, головним чином проти зовнішніх ворогів України, державними методами, — це ділова тактика українського вояка.

11. Служба національній революції, звільнення своєї рідної нації від чужого панування та відбудова власної держави не поодинцем, а в організованих рядах свого революційно-лицарського товариства, — це велика честь і гордість українського вояка.

12. Бути виконавцем усіх своїх обов'язків і гідно стояти на висоті кожного, хоч би найтяжчого, завдання, не зважаючи на час, місце, ситуацію та обставини, — це найрадісніше патріотичне почуття українського вояка.

Третім складовим елементом основних засад визвольного руху мала б бути **політична платформа**, складена у вигляді сконденсованих тез, які пізніше прибрали б стабільний зміст та форму, що відповідали б бажанням народу. Треба брати до уваги той головний факт, що за першої появи найменшого українського загону чи будь-якої іншої військової одиниці, особливо на теренах українських центральних земель, населення відразу запитає: «Яка ваша програма?». Така вже наша українська психологія, і тут, власне, оті перші початки відіграють найголовнішу роль. Стабільність політичної лінії мусить бути гарантована, а наша національна армія повинна гарантувати певні непорушні норми, особливо спрецизовану соціальну програму. Наша універсальна плат-

форма — це той конкретний програмовий постулат, що його наше військо зобов'язується відвоювати, обороняти та гарантувати його українському народові. Це не тільки наш обов'язок перед народними масами, а й наше повне право перед політичним проводом, якому військо безоглядно мусить підпорядковуватися та виконувати його директиви й накази.

Який же мусів би бути текст цієї плятформи та які її кличі? Кожна окрема одиниця, яка опинилася б на відвоєваному терені чи в його запіллі, мусіла б мати листівки згаданої **плятформи** з наголошенням того, за що бореться УА:

1. УА — це революційна армія, що є надбанням усього українського народу, тому в її ряди мають право вступати добровільно всі українці.

2. УА підлягає революційному Проводові чи Урядові, як його революційна армія.

3. УА не вступає в жадні міжпартійні суперечки. Замість ведення партійних чи класових міжусобиць, вона бореться за абсолютну консолідацію всіх українців та мобілізує всі творчі сили України до збройної акції проти її зовнішніх ворогів.

4. УА веде свої акції на двох фронтах: а) революційно-партизанському та б) політично-мобілізаційному.

5. УА бореться в першу чергу за визволення України з чужого ярма та відбудову її суверенності. Про державний лад і форму володіння державою рішатиме в слушний час увесь український народ.

6. УА стоїть на становищі безкомпромісової бо-

ротьби з кожним загарбником України і своєю діяльністю ніколи не підпорядковує жадним чужим силам.

7. УА бореться за перебудову Східньої Європи і підросійської Азії за етнографічним принципом. Кожний народ повинен мати свою власну суверенну державу, а не каратися під насильницькою окупацією чужої імперії.

8. УА бореться за спільний революційний фронт усіх народів, поневоленних московськими загарбниками.

9. УА визнає потребу тимчасового існування революційного уряду, опертого на власній мілітарній силі, аж до часу закріплення нашої держави.

10. УА визнає засади націоналізму як єдино-правильні для Української держави, яка мусить базувати свою розбудову не на вузьких, реакційних, регіональних чи однокласових доктринах, а на широких основах свідомого національно-територіального патріотизму. Добрими патріотами Української держави можуть бути також і представники інших національностей, які Україну чесно визнають своєю батьківщиною.

11. УА бореться за абсолютну рівноправність усіх громадян Української держави, незалежно від їхньої статі, стану, національності та релігії. Не може бути ні упривілейовання одних, ані обезправлення інших, які є у меншості. Всі громадяни мусять мати однакові права й обов'язки. Зрадники і шкідники караються по закону.

12. УА бореться за дійсну, а не фіктивну свободу думки, слова, віри й чину кожного громадянина Української держави, без огляду на його націо-

нальність, стать, стан, походження, політичні переконання й релігійні віровизнання.

13. УА бореться за відновлення свободної діяльності Церков, як одного з найважливіших чинників національно-державного будівництва.

14. УА стоїть на сторожі права оборони інтересів працюючих проти державного капіталу так само, як і проти капіталу приватного. Державний капітал не має права на вирішальний вплив у соціальному законодавстві Української держави.

15. УА бореться за якнайшвидше уконституювання Української держави: а) державної власності, б) комунальної власності, в) кооперативної власності та г) приватної або індивідуальної власності. Кожна з цих власностей мусить бути правна перед законом.

16. УА бореться за перебудову економічної структури Української держави з монопольної советської казюкщини та колгоспництва, за поширення свободи приватної ініціативи шляхом регулювання державою народного капіталу, а не підпорядкування держави приватному капіталові.

17. УА визнає конечну потребу безпосередньої державної адміністрації тільки для тяжкої та воєнної промисловости. Всі інші галузі продукції мусять пляново і найскоріше переключитися на адміністрацію комунальної, кооперативної та приватної ініціативи.

18. УА бореться за негайне передання фабрик і заводів Української держави на дійсню, а не фіктивну, власність народу, що має бути реалізоване шля-

хом організації державою спеціального роду акційних товариств, у яких кожний робітник буде акціонером.

19. УА бореться за цілковиту перебудову українського села. Хаотичне і зруйноване старе та силою сколективізоване теперішнє село мусить заступити нове хліборобське поселення, складене з приватних господарств і пристосоване до нового розподілу країни, комунікаційної сітки тощо.

20. УА визнає найдоцільнішим для Української держави приватне, кооперативне і державне сільське господарство.

а) державне — це адміністрація самою державою всього національного земельного фонду й підготовка нових господарств.

б) приватне — це одноосібне, сильне, хутірне господарство в системі хліборобської станиці, побудоване за всіма правилами сучасної зоотехніки та з механічним обробітком землі.

в) кооперативне — це різнорідні кооперативно-артільні господарства, які можуть існувати там, де місцеві обставини й воля народу бачать їх потребу. Спекуляція землею та великовласницьке поміщицтво виключається. Землю, як на кооперативні, так і на одноосібні господарства, надає держава актом на вічну приватну власність безплатно.

21. УА бореться за плянову перебудову цілої країни. Принагідно посталі хліборобські, промислові, торговельні й адміністративні осередки мусять бути замінені новими, пляново розташованими оселями, в залежності від тереново-кліматичних, си-

ровинно-продукційних та торговельно-адміністративних умов і потреб країни.

22. УА бореться за справедливу нормалізацію соціальних відносин у державі та за дійсне, а не фіктивне, піднесення життєвого рівня всього населення України.

23. УА бореться за право доцільного вибору праці, на підставі добровільної умови. Робітник має право змінити працю і ні в якому разі не може бути прикутим до однієї праці розпорядженням держави або примусом працедавця.

24. УА бореться за безплатну освіту, безплатне лікування й повну культурну, соціальну та санітарно-медичну опіку для всіх громадян Української держави.

25. Всі вояки УА мають право належати до своїх політичних партій і визнавати той чи інший політичний світогляд. У рядах УА їх зобов'язують тільки визнання ідеї відновленої Української держави, постанови внутрішніх організаційних правил та вояцько-лицарська дисципліна.

Оце і є, на нашу думку, ті найголовніші ідеали, яких прагне народна маса та які вже не раз були освячені кров'ю наших героїв. Цими кличами соціальної програми ми повинні оперувати й ними вибивати з рук ворога позицію за позицією. І на цих основних засадах мусимо базувати нашу політичну стратегію, яка є найголовнішим чинником у цілій військовій доктрині.

Наша політична стратегія

В суті речі наша політична стратегія викладена у вищевказаних основних засадах. Тут можемо лише підкреслити деякі моменти, себто усталити складові частини кожної стратегії — її мету; сили, якими вона диспонує; з ким і проти кого ведеться боротьба; якими ідеями та програмовими кличами вона орудує та які методи дії і тактичні засоби визнає і практикує стратегія.

Яка ж мета нашої стратегії? Метою нашої політичної стратегії є здобуття Української Суверенної Держави. Але цього мало. Мусимо знати, якою має бути ця держава, якими мають бути її політичний лад, соціальна програма, економічна система, внутрішня й зовнішня політика та, найголовніше, — як цю державу закріпити. На цей комплекс питань наша політична стратегія мусить своєчасно дати вичерпну відповідь, бо, в противному випадку, вояк може залутатися в чужих концепціях. Іншими словами, коли український нарід побачить, що замість російської комуністичної партії та її деспотії в Україні запроваджується порядок справедливості українського націоналізму, він із цим націоналізмом піде.

Наша мета мусить мати виразний політичний характер, а збройна сила повинна бути складовою частиною національної політики, бо як же зможемо мобілізувати нарід, коли самі не знатимемо, за що боремося? Виразно бачимо, що ніяка сучасна армія не може воювати без ясної політично-соціальної програми. Або ця армія захищає політичну програму якоїсь однієї партії, або для армії є вироблена дер-

жавою спільна програма, або армія мусить мати свою власну програму. На прикладі УПА бачимо, що вона захищала свою власну програму, яку затвердила УГВР, себто — це була державна програма, що давала ясні відповіді на всі питання. Це означає, що наш революційно-мілітарний рух є ідейно-політичним мобілізатором українського народу до збройної боротьби, боротьби за сьогоднішні ідеали своєї повної суверенності й матеріального добробуту та за збереження цих ідеалів у майбутньому. Отже, метою політичної стратегії нашого революційного руху є не тільки здобути Українську державу, а й закріпити в ній відповідний політичний лад, справедливу соціальну програму та внутрішню і зовнішню політику. За здійснення і закріплення цих ідеалів в українському народі найбільшу відповідальність перед Батьківщиною має ОУНР-інспіратор й організатор армії нації.

Сили, якими може диспонувати наша політична стратегія

До диспозиції нашої політичної стратегії є людська енергія цілої нації, всі скарби її духової культури та матеріальні ресурси всього життєвого простору. Проте диспонування згаданими чинниками залежатиме від організаційного генія нашої національно-політичної стратегії, себто від того, чи зуміємо поставити їх на службу для себе, а чи не зробимо цього й віддамо все до диспозиції ворогів України. В першому випадку досягнемо нашу стра-

тегічну мету, в другому — не досягнемо нічого й надалі залишимося поневоленими.

Для практичної програми політичної стратегії вищеназвані сили й ресурси розподіляються на три основні групи — політичні, культурні та економічні.

Політика є головним двигуном усіх життєвих процесів нації. Коли нація має розумну політику, яка може вивести її з кожної ситуації, тоді вона розквітає духово та побільшує свій матеріальний добробут. Якщо ж нація такої політики не має, тоді вона тратить свою політичну суверенність, стає злидненням рабом і впадає, замість прогресу, в процес культурного регресу. Обраховуючи наші сили й ресурси, на перше місце ставимо офіційну політику, як головний фактор національного буття, і в це поняття вкладаємо практичну боротьбу ОУНР.

Як військово-революційна сила, ми не заперечуємо, а вітаємо наявність політичних партій, студіюємо їхню ідеологію, світогляд, програмові засади й мораль та громадську вартість провідних кадрів. Коли ці основні засади та громадсько-політична мораль не є протилежні життєвим інтересам нашого народу й не загрожують його морально-політичним надбанням, тоді вважаємо такі угруповання позитивними та визнаємо за ними право на співучасть у національній політиці. Натомість, ті політичні угруповання, основні засади яких і персональна мораль їх кадрів не відповідають вищенаведеним вимогам, відносимо до негативних і заперечуємо їхнє право на співкерівництво нашою національною по-

літикою. Національна свобода — це не те саме, що толеранція злочинних ідеологій та їх програм.

Мусимо боротися за такий лад, який гарантував би повну громадську свободу, з рівночасним політично-громадським порядком цілої нації та держави. Противники українського націоналізму призвичаїлися називати його носієм обов'язкової диктатури та «руїни». Це велика помилка, бо правдивий націоналізм, а український зокрема, таким ніколи не був. Власне, навпаки — націоналізм є будівничим найбільшого універсального прогресу, прогресу всебічного, бо кристалізує дух мас. Націоналізм — це найкраща концепція, і національно-політичний лад тяжко побудувати тим народам, культурний рівень яких не досягнув ще рівня національно-шляхетної політики. Тому в таких народів тримається варварська диктатура і її деспотія. Ми ж можемо бути горді з того, що наша нація до категорії варварських не належала й не належить ні своїм етичним характером, ні інтелектуальним рівнем, ані політичною культурою.

Роман Немирич

ВНУТРІШНЬОУКРАЇНЬСКА ПОЛІТИКА І ДІЯЛЬНІСТЬ ОУН ЗАКОРДОНОМ

(тези)

I. Завдання

Основним і головним завданням нашої внутрішньоукраїнської політики і всієї нашої діяльності на цьому відтинку закордоном є допомога українській визвольній справі і боротьбі.

Так, як на кожному місці, на кожній ділянці, на кожному відтинку, так і на цьому відтинку першою і найважливішою справою для всієї ОУН (отже крайової і закордонної її частини), є визволення України, відновлення української самостійної незалежної держави. Це наша ціль.

Немає сумніву, що така є ціль всього українського народу в Краю і в цілому ССРСР та всієї української спільноти в світі.

II. Сили і шляхи

Щоб визволити Україну з московської неволі, здобути і закріпити Українську Державу, треба всіх наших сил і всіх сил українського народу на різних місцях, ділянках і відтинках боротьби, змагу, праці.

Шлях: революція, повстання, збройна боротьба, війна.

Революція — це довгий і складний процес. Українська Національна Революція триває 50 років. Кінцевий етап: вибух, повстання, війна — є рішальним, але його не може бути або буде він неуспішним без революційного процесу, не раз і дуже довгого.

Революція і її рішальний етап можуть відбутися і відбудуться лише на українській землі і тими силами, які там є тепер і будуть: крайова частина ОУН і український народ.

Допоміжні сили української визвольної боротьби становлять: закордонна частина ОУН і українська спільнота в світі.

Постійна відповідна дія закордоном є також частиною цілого українського революційного процесу.

III. Форми

Сили мусять бути зорганізовані у відповідних формах, під відповідними назвами і мають відповідно до намічених завдань діяти. Форми і діяльність залежать від того, де ці сили знаходяться, якої вони якості й кількості, який їхній провід та серед яких обставин вони діють.

Інші ситуація й обставини в Краю, інші — в західньому світі.

Також не всюди в західньому світі є такі самі умови життя, і тому не всюди можуть бути такі самі форми дії.

Але всюди, в кожній країні, де живуть україн-

ці, їхнє суспільне життя є зорганізоване. Форми, назви, вияви різні.

Немає потреби змагати до світової української стандартизації й уніформованості, та й немає для цього основ. Важливим є зміст, а не форми організованого життя. Є теж і неорганізоване українське життя.

Про форми повинні рішати ТП-ди.

IV. Політичне і суспільно-громадське життя

Українське політичне, партійне життя закордоном у давніх формах і виявах (не входячи в його оцінку) що далі, то більше слабне і відмирає, разом з його діячами.

Українське суспільно-громадське життя має багато форм і виявів та проявляє не лише тенденцію й інтенцію, але вже тепер є носієм і виразником всього загальноукраїнського національного життя і майже всієї загальноукраїнської дії в світі. До суспільно-громадського життя враховуємо теж українські Церкви і релігійно-церковні організації.

Українські суспільно-громадські організації, товариства й установи — це на чужині практично ті форми (хоча різні), в яких можна плекати, вирощувати і розвивати українське життя (від школи аж до політики) і в яких є можливим мати найбільшу кількість і також якість українських національних сил і взагалі української національної субстанції.

V. Ми в суспільно-громадському житті

Тому, що суспільно-громадські організації мають закордоном таке важливе місце і значення та виконують і можуть виконувати потрібні українській визвольній справі завдання, треба нам вважати їх великим силовим фактором в укладі всіх наших сил.

Треба теж брати до належної уваги, що українські суспільно-громадські організації, товариства й установи в поодиноких країнах і їхні завершення — координуючі центральні, є репрезентантами і речниками українців (українських національних груп) перед урядом, перед всіма урядовими, суспільно-громадськими і іншими чинниками даних країн.

Українська спільнота в світі — це тепер така органічна частина українського народу, яка єдина може свobodно творити, плекати і зберігати українські духові вартості (які в Україні фальшують, викривлюють, нищать окупанти) та вирощувати справжню українську людину. Це має істотне значення для українського народу і для української визвольної справи під сучасну пору і на довшу мету.

З огляду на те участь нашого членства (належно доцінюючи теж інші ділянки) в українському суспільно-громадському житті, в громадських організаціях, на різних ділянках і відтинках праці є обов'язкова і повинна бути передовою.

Очевидно, політичний відтинок є для нас найважливіший, але без належного поставлення роботи на інших відтинках, без просякування, постій-

ного, щоденного всіх цих відтинків нашими ідеями і спрямуваннями, — немає відповідної бази для нашої політичної дії. Ставити, наснажувати, просякувати, впливати, спрямовувати можна лише будучи і працюючи всередині всього українського суспільно-громадського життя. Така праця нашого членства є також одночасно практичним вишколом, вправою і заправою, що дає необхідний досвід, знання і вміння, дає добру і потрібну нагоду конфронтувати теорію з дійсністю. Вона активізує і мобілізує нас самих і всю українську спільноту.

VI. Центральні і Центри

В кожній країні повинна бути лише одна українська суспільно-громадська центральна, як федерація, координація і репрезентація всіх українських суспільно-громадських організацій, установ і товариств.

Українство в світі повинно мати два українські центри: 1) політичний і 2) суспільно-громадський.

Спроби і намагання створити український світовий політичний центр не мали успіху в минулому. Є дуже мало можливостей для створення такого центру взагалі, тим більше, що колишнє політично-партійне життя не має місця ані примінення в теперішньому часі, слабне і відмирає.

Порівнюючи легше створити український світовий суспільно-громадський центр, хоча і для нього є багато перешкод різного порядку й характеру.

Ці два українські центри потрібні для того, щоб був великий і сильний голос і така ж дія всієї

української спільноти в цілому світі у всіх важливих і в найважливій справі — в справі визволення України.

Створення таких центрів не звільнювало б нас від нашої дотеперішньої праці на всіх тих місцях і відтинках українського життя, де ми стоїмо і маємо далі стояти, ані не впливало б на зменшення наших обов'язків і завдань в ОУН.

Але в такому укладі і структурі української спільноти повинно б знайтися більше умів і рук для праці на всіх, а зокрема на найважливіших з погляду української визвольної справи ділянках. І не було б тоді демобілізуемого аргументу і закиду, що українська спільнота роз'єднана, роздріблена, розбита, що кожна організація «сам собі пан» і т. д. Всі були б «воедино» в найважливіших істотних справах української політики і діяльності.

В загальній діяльності і в щоденній громадській праці різних організацій і в різних країнах завжди будуть різниці. Це цілком природне, нормальне явище.

Беручи до уваги постійне партійне різке зрізнення, відому постійну настанову до української визвольної справи і до ОУН, а зокрема сьогоднішній фактичний стан і силові спроможності українських політичних партій і середовищ, можна ствердити, що немає основ для творення українського політичного центру.

Треба пробувати створити суспільно-громадський центр. Цей центр має виконувати відповідні на цьому відтинку завдання для української визволь-

ної справи і для всієї української спільноти в світі.

ОУН закордоном повинна знаходити можливості зговорюватися і виступати спільно з усіма політичними середовищами (або лише з деякими) в справах, які цього вимагають. Не змагати під сучасну пору до якоїсь постійної політичної об'єднаної конструкції.

Провадити нашу власну внутрішньоукраїнську політику і діяльність серед всієї української спільноти в світі.

Спираючись на наші власні сили, Організації Українського Визвольного Фронту, на нашу працю і вслід за цим — на нашу питому вагу і значення серед всієї української спільноти та на прихильну нам і українській визвольній справі спільноту — а все це разом становить велику силу — провадити нашу зовнішню політику і всю потрібну нашої справі роботу.

VII. Українська визвольна справа і фронт проти ворога

Метою внутрішньоукраїнської політики і діяльності є добро українського народу.

Український народ не має тепер своєї незалежної держави, і тому всі зусилля всіх українців повинні бути звернені на її здобуття. Все, що є спрямоване і діє в цьому напрямі, окреслюємо українською визвольною політикою. Такою має бути наша внутрішньоукраїнська політика і діяльність.

Це є одночасно і наш фронт боротьби проти ворога, який поневолює Україну.

На закордонному відтинку протимосковської боротьби є багато різних відтінків та різних форм. Так само є різні форми і ділянки, в яких і на які наступає тут ворог.

Нашим завданням на внутрішньоукраїнському відтинку є давати належну відсіч ворогові, зокрема на тих ділянках, на яких він наступає, і наступати на нього силами всієї української спільноти. Це є одна з тих найважливіших істотних справ, в яких постава і дія всієї нашої спільноти має бути однастайна, тверда. Це одночасно дія для української визвольної справи.

Стоячи на принциповому становищі, що ті, які приїжджають сюди з ССР, є висланцями ворога в пляні його наступу на українську спільноту в західньому світі, потрібно детальніше опрацювати нашу тактику відносно советських висланців у сьогоднішній ситуації.

Вся діяльність української спільноти повинна бути спрямована безпосередньо або посередньо на українську визвольну справу.

Такою є теж і вся діяльність, спрямована на збереження і вирощування української людини і української спільноти в світі, без чого кожна діяльність була б неможливою. Для цього потрібно багато сил і засобів, людських і фінансових.

Важливу позицію у внутрішньоукраїнській політиці, в діяльності української спільноти і в роботі для української визвольної справи становлять ті українського походження люди (подекуди це вже третє або й четверте там народжене покоління, їх

багато), які почувають себе співгосподарями даних країн і які з тієї позиції та з сантменту до своїх предків роблять і можуть ще в ширших розмірах і формах робити відповідну їм самим і потрібну визвольній справі роботу.

В цьому пляні треба б бачити ролю і завдання загалу української молоді, зокрема на довшу мету.

Відповідно до цього (й, очевидно, до наших завдань) треба плянувати їхню діяльність всередині місцевого життя, у внутрішній політиці даних країн.

Це питання в якійсь мірі забулюється за проблему зовнішньої політики і діяльності з нашого погляду.

VIII. На довшу мету

Наша політика на внутрішньоукраїнському відтинку повинна брати до уваги, що українці можуть жити поза межами України невизначено довгий час (багато, і не лише з тут народжених, залишиться напостійно), і відповідно до цього плянувати діяльність, не лише свою власну.

Підхід повинен бути такий: якнайдовше втримати всю українську спільноту національно-свідомою, українською і якнайбільше живою й активною (з тут народженими поколіннями включно, очевидно).

В Деклярації Проводу ОУН після закінчення другої світової війни (травень 1945) є таке з'ясування тодішнього положення: «г) нам треба ввійти в новий, мирний, післявоєнний стиль роботи і

почати діяти на довшу мету» (ОУН, вид. БУП, стор. 140).

Умови і обставини нашої дії тут вимагають відповідного стилю роботи в нас самих і на кожному відтинку, а зокрема на внутрішньому, на якому маємо діло з мільйонами українців іншої структури й іншої ментальности, як українці в умовах і обставинах Краю. І інші завдання виконують і мають виконати українці в західньому світі.

Плян і діяння на довшу мету не колідує з дією на коротшу мету. Те, що є на довшу мету, включає теж у великій мірі й те, що є на коротшу мету, а не навпаки.

Ми перебуваємо вже відносно довгий час поза межами України і не знаємо, як довго це ще триватиме. Тут вирощуємо наших дітей і молодь, які мають перебрати наші прапори і продовжувати наше діло в нових формах, тут живуть і будуть жити українські покоління. Це потребує нашого пляну і діяння, обрахованого на довшу мету.

ІХ. Українська визвольна справа і українці закордоном

Українська визвольна справа (або справа визволення України) є найважливішою справою не лише ОУН і українського народу, але й всіх українців у світі, з таких причин:

а) українська спільнота є органічною частиною цілого українського народу, з чого випливають відповідні обов'язки і завдання;

б) життя і діяльність українців у світі так не-

розривно пов'язані з Україною, що без цього неможливо навіть уявити собі існування українських громадських організацій і всієї української спільноти;

в) без визволення України українська спільнота в світі не має жадних перспектив діяння і навіть існування на довшу мету як спільнота.

З другої сторони: допомога українців закордоном українській визвольній справі є конечна. Визволення України має прийти у висліді спільних зусиль Краю і закордону. Це повинно бути вихідним заложенням нашої внутрішньоукраїнської політики і діяльності закордоном.

15 січня 1967.

З. Карбович

ПРОБЛЕМИ СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ВІЗВОЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Революція — стихійний й організований процес

Революція, як органічний спрямовуваний масовий процес, йде за здійснення означених ідей, бажаного масами образу всіх царин життя, не лише як теоретичної проєкції майбутнього, незв'язаної зі сучасною боротьбою, але як безперервне намагання повсякчасно й на кожному кроці здійснювати вже тепер цей не уявний, а життєвий, відповідний до потреб і прагнень живої людини — ідеал майбутнього. У цьому лежить органічне поєднання прог-

Перманентна війна проти Росії

рами-мети з визвольним шляхом, з революційно-визвольною концепцією, і в цьому правильність цієї концепції та життєва виправданість нашої програми-мети, що є мобілізуючою в боротьбі. Запорука перемоги української революції лежить теж у тому, що зразу, у хвилину зриву радикальним шляхом безоглядно і одночасно здійснюється наша національно-політична і соціальна програма.

Українська влада узаконюватиме зразу всі соціальні здобутки української національно-визвольної революції. Одночасність національної і соціальної революції є аксіомою нашої боротьби. Наша визвольна боротьба це національно-політична, духовна, культурна, релігійна, правова, соціальна, економічна революція. Це масова боротьба українського народу, організованого політичною передовою силою, авангардом народу, ОУН, а в збройному змаганні веденого революційною армією, УПА.

Центральною справою у нашій стратегії є усвідомлення факту: це не змова, ані місцевий чи палатний переворот, не боротьба мафії за владу, але це відкрита, що обіймає все і всіх, боротьба в ім'я ясних, чітких і несумнівних цілей нації. Суттєвим її елементом є змаг за ВЛАДУ нації, що є наріжним каменем, передумовою здійснювання свободи і справедливості, отже ПОЛІТИКУМ революції. Суть політичної революції у тому, що коли ті, які її піднімають, перебирають владу та здійснюють новий правопорядок, організують нову збройну силу, нову державно-політичну адміністрацію, усувають у нашому випадку владу окупанта.

З огляду на домінантність національного моменту в ній — вона є перманентною війною проти Росії у мінливих її формах. Наша війна скерована проти усіх ворогів України, які разом з москалями нищать національну ідею і віру в Христа.

Українська національна революція це боротьба всіх верств українського народу проти всіх клас російського народу. Це не є боротьба деяких клас українського народу проти деяких клас російського народу. Російський імперіалізм спирається на усі класи російського народу і виникає з усіх клас. Українську національну революцію ведуть і мусять вести всі верстви українського народу. Це не є тільки революція селянства, робітництва, «буржуазії» чи інтелігенції.

Головним елементом віродостойности революції є здійснювання в її розгарі усіх її головних цілей, у тому розвалу колгоспної системи. Не обіцянки, а гарантія на ділі мобілізує до дальшої боротьби і гарантія на ділі мобілізує ворожу диверсію. Гарантія — це переможливе ворожу диверсію. Гарантія — це переможливі заходи (які в переходовому етапі можуть, з рації практичних міркувань, бути частинно, з технічно-адміністративного аспекту, але не принципово, відмінні від періоду закріплювання влади), по оцінці місцевих революційних комітетів (управлінні) зложених з націоналістів (національно-революційних елементів) і речників відносної ділянки життя. Проголошені вже в перший день революції українські революційно-державні закони фіксують

новий, у засаді протиставний російському, стан в усіх ділянках життя.

З єдності нерозривних елементів національного і соціального в нашій революції випливає закономірно елімінація у принципі тези про двоетапність революції, переходу антирежимової в антиімперіальну, соціальної в національну. Зеніт революції — збройний зрив — концентрує у собі максимальну натугу обох елементів революційної ідеї, щоб виеліминувати зразу вклинювання антирежимової, але проімперіальної ворожої диверсії.

Містика революції

Стратегія революції не може стати осторонь важливості містичних елементів революції, як зчаста вирішних у перемозі. Звідси не є істотним тільки прагматична розв'язка і детальна гарантія здійснення задуманого, але передусім візії революції, які полонюють народ. Візія комунізму була вчора, її немає. Не була ніколи візією вимога восьмигодинного дня праці, за який буцімто люди йшли на барикади, але за ту ГЛИБШУ ПРАВДУ, яка за тим крилася, за той ВІЗІЙНИЙ новий лад, за СПРАВЕДЛИВІСТЬ як ІДЕЮ, проти кривди у ПРИНЦИПІ. Центральною візією нашої революції, є місія Києва, вічного, святого МІСТА України, — проти Москви, св. Софії — проти Кремлю.

Вони — забріхані обманці

Це вже вбачають білі москалі. На еміграції на російську мову перекладають, напр., Скляренка

«Святослав», «Володимир», друкують їх у своїх газетах, бо там є деякі аспекти візії СТАРОГО Києва, хоча без властивого цілеспрямовання цього післанництва Києва; НТС пропагує Київ як столицю федерації, тризуб, як спільний символ народів імперії і т. п.

Коли український князь Роман прийняв титул «Самодержця» всієї Русі, не могло бути навіть такого уявлення, щоб він міг нищити Київ-МАТРІ городів «руських», а навпаки усі галицькі патріотичні князі прийняли традиції вічного міста і гордились ним. Але Андрій Богохульський нищив і грабував Київ. Від російської, а не від татарської потопа хай нас хоронить Бог! Генерально: коли за ідеї Москви готові воювати нераз немоскалі, чому за ідеї Києва, благородні, творчі, не можуть стати усі українці, і не тільки вони? Чейже ці ідеї здійснені рятують не лише Україну від російської потопа різного типу, форми, режиму. Наша стратегія мусить поширяти фронт, щоб не було концентрації москалів лише на Україні. Необхідно увести мобілізуюче гасло боротьби: КИЇВ ПРОТИ МОСКВИ!

Антикомуністична революція

Зі ствердження, що наша революція є антисоціалістичною, — тобто антиреакційною і антиреставраторською у відношенні до старого поміщицького і ліберал-капіталістичного ладу, якого не існує в Україні, впливає примат не соціальної боротьби, але національно-політичної, бо щойно з прогнанням окупанта з наших земель можливо здійсню-

ти новий соціальний лад. Єдність національної із соціальною ідеєю, одночасність національної і соціальної революції не сміє приховати примату національного у стратегії революції. Фрази про страхіття неіснуючого в Україні ліберал-капіталістичного і поміщицького ладу не сміють у стратегії революції відвернути увагу від реальної дійсності в Україні, де є комуністичний, а не ліберал-капіталістичний лад. Це є реальні обставини боротьби, а не змаг з вітряками неіснуючого тепер в Україні ліберал-капіталістичного і поміщицького ладу.

Сучасний соціально-політичний лад в Україні є російським ладом в Україні, якого деструктивність квалітативно і квантитативно пов'язана з московською окупаційною владою. Його суть є російська, тому він мусить бути завалений в основі. Питання не лише в заміні провідної верстви, але в доосновній зміні ладу і заміні провідної верстви. Російська окупація якраз і держиться також тим ладом в Україні. Деколективізація — для прикладу — елімінує автоматично десятки тисяч носіїв російської окупаційної влади в Україні, а вилонне сотні тисяч захистників приватної власності — тобто ворогів на життя і смерть, теж в соціальному аспекті, москалів, які прагнули б забрати землю назад. Російська стратегія всіх часів незмінна: Катерина II бунтувала т. зв. нижчі верстви проти тодішніх «помазаників Божих», що було страхіттям для такого Фридриха II. Вона в питанні політики «фліртувала» з Вольтером. Зрештою, це є питання не лише деколективізації, але ліквідації цілої експлуаторської колоніальної економічної системи, в пер-

шу чергу в хліборобстві, в індустрії, у внутрішній і зовнішній торгівлі, в транспорті і т. п. Отже: ціль нашого змагу не є лише заміна російської командної верстви українською при збереженні «здобутків» соціалізму, вийшовши з заложення, що самий по собі лад добрий, корисний, хоча введений в життя по трупах мільйонів, але вина тільки в посіданні влади в Україні москалями.

Головним елементом соціальної революції в Україні буде: деконцентрація власності на означені засоби виробництва, поділ її, надання приватної власності в різних формах поодинокій, масовій людині, а згодом інше розміщення індустрії по всій Україні, позбавивши її колоніального характеру. Революція в Україні йтиме від, а не до соціалізму!

Революційний потенціал міста

Промислові центри України, напр., Донбас є здебільша лише зовнішньо зрусифіковані і мають відносно велику кількість національно-свідомих робітників. У часі колективізації і насильно організованого голоду сотні тисяч національно свідомих селян втекли в промисл, принісши зі собою не лише національні традиції, але зокрема палаючу ненависть і жадоху помсти на москалях і зіллялися з існуючим там робітництвом в національно-політичну єдність.

Активний революційний потенціал нашого міста, зокрема ж промислових міст, є надійним, коли врахувати величезну роботу, яку проробили Похідні групи ОУН 1941 р., ця політична армія нації того

часу. Свою національно-визвольну роллю українське робітництво виконує. Воно буде спроможне неутралізувати частину російського робітництва, пообіцявши йому надалі певні місця праці і перебування, якщо активно включиться по українському боці, а усуватиме силою тих, що стануть проти нашої держави.

Завданням нашого робітництва буде: опанувати владу в місті, радіостанції, як важливий чинник перемоги, допомогти роззброїти військові гарнізони, чи переключити частини бійців на бік української революції, організувати страйки теж в засобах комунікації, щоб паралізувати ворога у тому відношенні, а допомогти транспортом силам революції, опанувати, згл. допомогти в опануванні летовищ і т. п.

Робітництво — очевидно — мусітиме перебрати індустрію від росіян, тим чином воно знищить раптово й у відповідному засягу центри ворожої економічної сили, забираючи її з рук москалів.

Фахова інтелігенція (менажери, директори, керівники ресортів, експерти і т. п.) є сильною соціально-політичною верствою. Зусилля у напрямі її переходу на бік революції є необхідні. Більшість цієї верстви є проти Росії, але дієво вона найбільш «неутральна», бо — хоча вона признається до своєї української національності, — але окупант дає їй кращі життєві умови, ніж іншим верствам, дає ілюзію фіктивної влади в рямцях неполітичного керівництва. Вона не має ще революційного еляну. Проте ж усвідомлення її ролі у власній державі, і то передусім ваги ПОЛІТИЧНОЇ влади власної на-

ції, є суттєвим. Соціально найвища верства народу є найбільше відносно — можливо — льюальна супроти окупанта. Проте ж немає сумніву, що серед неї знаходяться патріотичні елементи, через які необхідно вести дію, охоплюючи цілу верству. Треба намагатися цілу верству протиставляти окупантові, освідомлюючи її місце у власній державі та видвигаючи національно- і соціально-політичний аспект справи.

У період зеніту української революційно-визвольної боротьби зокрема буде важно приєднати на нашу сторону військових старшин українців і інших не-москалів, щоб їх військове знання поставити на службу української революції.

Завданням революційної стратегії мусить бути: провести якнайшвидше процес соціальної революції, і то знизу, щоб зразу створити нормальні продукційні умови, зліквідувати всі нездорові соціальні ферменти і таким чином зосередити всю енергію на боротьбу проти зовнішнього ворога, вибивши ґрунт всякій ворожій диверсії. Завалюючи соціально-політичний лад, тим чином ліквідуємо підґрунтя для існування тих елементів, які вирощуються ним і є своєю природою антиукраїнські, як принципові захисники російського образу життя в Україні.

А, з іншого боку, опановуємо — іншими елементами — найширші кола населення, мільйони національно свідомих і несвідомих людей залучуємо до кінцевої економічної самодіяльності, здобуваючи матеріальну базу для боротьби. Мільйони людей оборонятимуть кожну п'ядь своєї землі чи кожен верстат, тобто своє право бути господарем на своїй

землі, свою державу. Наголос на самоуправління, на децентралізацію, на здійснювання революційних змін знизу (село, район, область) має метою включити у процес боротьби зразу найширші кола, бо російський окупант має свої елементи влади не лише в столиці і не лише в містах.

Суперечності імперської системи

Свою вагу має використання нами суперечностей системи:

а) захист державної незалежності для колишніх колоніальних народів західних імперій, інколи племен без жадних державних і культурних традицій з постійним дефінюванням Москвою необхідних атрибутів їх суверенності, відсутність яких в УССР наявно впадає у вічі кожному школяреві в Україні, що його мусить мобілізувати проти окупанта. Між іншим, у тому лежить теж одна із причин необхідності для москалів творити т. зв. советську — насправді російську (повна тотожність позицій НТС і КПСС — див. програма НТС стор. 14/1959) націю, щоб ці атрибути остаточно і невідклично були повністю передані ССРСР, як цілості, а не були конфронтовані з пустою фразеологією про «суверенітет республік» у наявній контрадикції до реальних атрибутів суверенітету кол. колоній зах. імперій, що стали державами. З іншого боку, це стає неможливим за дефінювання України як окремої нації, члена-основника ОН і т. п. Численні протилежності, з яких російський режим визволитися не в силі взагалі, допомагають його валити.

б) скріплення російського шовінізму, русифікації, відновлення культу царів і одночасно заперечування традицій поневолених націй, яких духові речники спонтанно відновляють власні національні традиції, покликаючись теж на приклад москалів, які акцентують свої історичні традиції;

в) постійна суперечність поміж фразою і дійсністю;

г) неможливість — при усій політиці насильної діяспори — тобто націовбивства — уникнути незмінної пропорції немоскалів до москалів; незмінність цієї пропорції теж в армії, дискримінація немоскалів, конфлікт поміж москалями і немоскалями; конфлікт поміж старшинським корпусом і вояками; послаблення через депортації спротиву на рідних землях є зміцненням спротиву народів в індустрії Сибіру і загрози звіттам розвалу імперії і т. п.;

г) т. зв. десталінізація, рятуючи імперію від розривних сил зсередини, внесла релятивізм у догмах, ревізіонізм і реформізм, хай лише сповидний, але створила нові протилежності;

обмеження засягу нових привілеїв на членів партії, ступнево вгору через ЦК КПСС до найвищої і найвужчої кліки, то знов збільшення та визначення засягу регабілітації на переслідуваних партійців, і то лише означеної категорії партійців, поглиблює конфлікт поміж партійцями всередині, поміж партією і позапартійними колами, який й так існував;

аналогічно стоїть справа серед армійського старшинського корпусу;

елімінуючи у тому комплексі заходів національно переслідуваних, партія скріпила і на тому відтинку існуючий конфлікт; партія як авангард російського імперіялізму і шовінізму і — уярмлені народи. Межі поміж т. зв. ревізійнізмом і реформізмом та вже революціонізмом революційні елементи вмילו використовувать і поширюють засяг «ревізійнізму»; звідси хаотичний поворот властимущих до сталінізму і знову відворот. Щоб не вийти наявними зрадниками, Новиченко чи Павличко мусять мати спроможність якоїсь критики, межі якої Симоненки поширюють, відкликаючися на «благонадьожних реформаторів», «десталінізаторів», і так створюється зачароване коло;

рятуючися особисто — кожен зокрема — перед новим Сталіном, члени Політбюра створили для себе взаємно рямці неторкальності; рятуючися перед монархатизмом Молотова, скликав Хрущов ЦК, отже мусів частинно поширити фактичні права ЦК, скріпити своєрідне самопочуття сили ЦК, а рефлекс цих заходів на довкілля створює новий тиск знизу, і так далі, і т. д.;

з іншого боку, Симоненки є рефлексом дії національно-революційного підпілля і могутньої стихії боротьби нації, яка не знає ніякого компромісу, рефлексом масових страйків, акцій, повстань по концтаборах, зударів на вулицях міст Новочеркаська, Дніпропетровська, Донецька, Краматорська, Одеси, озброєних сутичок підпілля з ворожою владою і т. д. — Симоненко — рефлекс, але і співформуюча сила українського буття. Не завдяки «лібералізації» інше слово від Тичини і Корнійчуків сказали

Симоненки, ані не завдяки їй їм подібні ще зберегли своє фізичне буття, але завдяки всебічному національно-визвольному наступові нації, її революційній динаміці, яка загрожує експлозією за умов продовжування тотального замикання уст.

д) конфлікт поміж компартіями ССРСР, Китаю, Югославії, Румунії, ЧСРСР, і т. д. розжитав усі догми і його заострення створює пригоже психологічне підложжя (але не політичну орієнтацію на чужі сили) для революційної дії, вказуючи на нетривалість режиму і його ідейних принципів, який не є в силі наладати бажаних йому взаємин навіть з КПРумунії чи ЧСРСР. Відклик у промові одного літературного критика при оцінці значення національної ідеї до китайських, італійських, а навіть російських комуністів вказує на вахляр існуючих протиріч... Сильніший наголос Пекіном на національно-визвольні рухи т. зв. колоніяльних народів у бльоку з національною «буржуазією», а наголос Москви на компартії як, за всяких умов, виключну силу, з більшим наголосом на соціяльне, клясове, марксистське, асоціє в поневолених в ССРСР народів наголос на національно-визвольну боротьбу;

е) реорганізування Хрущовим концтаборів, як шлях рятування імперії, коли грозив синхронізований вибух пожару революції кільканадцяти мільйонів в'язнів концтаборів, скріпив спротив з Сибір року на Рідних Землях, а повернені знову у Сибір і в інші терени свого перебування принесли бацили волі;

є) термонуклеарний пат не лише у відношенні до двох потуг, але теж усвідомлення неможливости

того роду зброєю задавити можливі революції через двосічність атомової зброї, як теж диспонування нею рівнож немоскалями, яких національно-політичну свідомість показують Симоненки, отже діти батьків, народжених вже в большевицькому «раю», скріпили самопочуття власної сили уярмлених. Це тим більше, що москалі застосували нову, модерну стратегію повстанчо-партизанських воєн, яка зовсім надається для уярмлених в СРСР націй і яку вивчають в Академії ім. Фрунзе для опанування світу в цій термоядерній й ідеологічній добі. Москалі самі «показують» шлях до визволення, реальну визвольну концепцію проти потуг, які посідають термоядерну зброю. В'єтнам може повторитися у протилежному сенсі, і в Україні...

Мадярщина, Познань, Берлін, повстання в концтаборах показали Ахіллову п'яту імперії не тільки з політичного, але й мілітарно-стратегічного погляду;

ж) засудження Сталіна, але не засудження системи (на що звертав увагу навіть Толіятті), яку співтворили сучасні вожаки; безпросвітність колхозної господарки, а реальний господарський успіх присадибних наділів; підкреслювання елементу зиску в господарстві, принципу конкуренції державних підприємств і знову заперечування цього — це чергові протиріччя;

з) основна протилежність імперіальної системи: уярмлени і уярмлююча нація; чергове основне протиріччя, протиприродність комунізму зокрема в уярмлених країнах і дрібні концесії природнім тенденціям людини, раз зменшувани, раз збільшувани,

при незмінному твердженні про абсолютну перевагу комуністичної системи життя і доктрини в обличчі її наявного життєвого банкрутства;

и) ситуація виїзду свідомих українських й інших студентів до Москви чи Ленінграду вможливілює переносування туди бацьиль волі і спротиву, як теж частинна безуспішність індоктринізації, напр., студентів з інших континентів, які самою своєю приявністю створюють об'єктивну обставину для розкладу системи. Демонстрації студентів на вулицях Москви і Ленінграду з приводу процесу Синавського — діло неросійських студентів-інспіраторів. Демонстративне самовбивство студента-українця перед пам'ятником Дзержинського не було з метою протестувати проти війни у В'єтнамі, але було протестом проти насильства над уярмленими в СРСР народами.

Протилежності системи такі многогранні, що їх вирахувати важко. Навіть масові депортації в Сибір чи Казахстан — це двосічний меч. Відповідь політична і стратегічна на цю дію Москви це концепція АБН — спільного фронту уярмлених націй, без огляду на місце перебування її членів. Вклинювання революційних гасел і дій, поширювання і розривання місць, де вже зроблено якийсь пролім чи щілину — теж належить до завдань нашої стратегії і тактики.

Без влади немає землі ні волі

Стратегія мусить брати до уваги те, щоб кожна українська людина знайшла щось для себе в нашій програмі-меті, власне в її сконкретизованих по-

станових і в боротьбі за них, щоб до її свідомости дійшло, що наша боротьба йде теж за хліб насущний української людини, що вона пов'язує гасла сьогоднішнього дня зі здійсненою візією в українській державі. Навіть в «Отче наш» маємо «хліб наш насущний»... Ця органічна пов'язаність сьогоднішнього змагу, його гасел з реалізованими в УССД скріплює міць революційної боротьби. Чесними засобами мобілізувати націю до боротьби і кожну її одиницю, наша жура за кожну українську людину й усіх льоаяльних громадян української землі сердешно зв'яже їх усіми нитками живого життя. Духовий і соціально-економічний аспект, духові й економічні вартості мусять бути пред'явлені у мобілізації до боротьби, щоб цілісним життям включати кожного у боротьбу усіми ланками його життя. Не гугенбергівський «націоналізм» ситих, але єдність національного і соціального, єдність Мазепи і Палія, концепція Хмельниччини, єдність аристократів і демосу — Виговських і Кривоносів («підніму всю чернь»); УПА — захист національного і соціально-економічного, — дає триваліші основи революційному змагові.

Коротко: без волі і влади немає землі, без землі немає волі, без власної держави, тобто передусім без власної влади, немає ні волі, ні землі! Геть колхози! — земля у приватну власність селянам, геть «соціалістичну» власність на фабрики — фабрики робітникам — є нездійсненими фразами, якщо не стоїть в началі гасло: вся влада українській нації на українській землі!

Єдино армія гарантує перемогу

Революції dokonуються народними масами, національно-визвольні революції фіналізуються закономірно збройною рукою, армією! Організація політичних керманічів революції, які не є вузьким гуртом змовників, але свідомими всебічних цілей революції політичними організаторами боротьби мас у всіх царинах життя (і борці збройною рукою) — стимулює, спрямовує, впорядковує масовий революційний процес, який зчаста може ставити другорядне на вищій ієрархічно ступінь, ієрархію вартостей і завдань переміщувати під диктатом проминальних вимог хвилини і мінливости емоцій та безпляновости дій, коли стоїть інколи закономірно вимога ступневости дій і систематичного в горизонтальному чи вертикальному відношенні поглиблювання і поширювання революційної динаміки. Вона не може бути конгльомератом різнорідних елементів, резистансом, але духово, ідеологічно, політично монолітна, кадр борців суворих до себе, приклад революційної і людської моралі, — мусить бути єдністю революціонерів, які всюди і без вказівок в основних питаннях будуть однаково оперувати. На це не є здатний ніякий резистанс. Політична організація ініціює революційну армію; вона творить її хребет.

Без національно-революційної армії національна революція, стисліше її зенітальне завершення є неможливим.

Тільки армія здобуває і закріплює остаточно державу.

Ударне гасло: поділ советської армії на національні армії уярмлених. Як консеквенція концепції

розподілу імперії вимагає воно практичного уточнення. Кристалізаційним осередком для цього процесу — творення, поза армією імперії, національно-революційних повстанських формацій, в які мають включитися бійці советської армії. Частини армії окупанта, складені в більшій чи меншій кількості з бійців уярмлених націй, здебільша скеровують тоді зброю проти нього, коли є розхитання імперії внаслідку зовнішніх чи внутрішніх потрясень чи невдач. Повстанські ж формації не мусять бути залежні від цього становища імперії та її армії.

Вони творяться зчаста незалежно від ситуації в армії імперії, хоча звичайно розклад армії імперії визначно сприяє їх творенню. Вони формуються передусім на рідних землях борців, але і поза ними. В їх склад входять, зокрема, підпільники-члени революційної організації, політичного проводу революції, добровільці з-поміж мас, яких найбільше пече вороже ярмо, і бійці советської армії, що залишають армію імперії.

Ядром національних повстанських армій буде завжди та збройна сила, яка оформлюється на рідних землях, до якої, в боях, ліквідуючи ворожі сили, спішитимуть бійці з різних закутин імперії, допомагаючи найперше на місці розправитися з ворогом, якщо така можливість там створюється. Гасла: бійці советської армії, піднімайте зброю проти своїх гнобителів! Розвалюйте армію імперії! Творіть національні частини! Переходіть у повстанці! Ліквідуйте на кожному місці сліди ворожого панування! Вбивайте тих, що бережуть імперію! Братайтеся з тими, які валять імперію!

У хвилину зриву всі галузі і відтинки життя та революційного процесу мусять бути підкорені інтересам збройної боротьби. Господарство, політика, школа і т. п. підкоряються інтересам збройної боротьби. Головна увага зосереджена на армію, як вирішній чинник національних революцій. Усі ланки життя мають бути організовані під кутом забезпечення успіху збройної боротьби. Влада національних збройних сил — перехідний етап збудування держави, в якому вирішну політичну роль грають безкомпромісові національно-революційні елементи, що на ніякий компроміс ані з Москвою, ані з ніким іншим коштом суверенности соборної України не підуть!

Законодатні органи суверенної України будуть скликані негайно після перемоги над Росією і усіми ворогами України для вирішення і впорядкування цілоти державного будівництва та евентуального скорегування революційним порядком dokonаних соціально і економічно-політичних та інших змін. У стратегії революції йде про забезпечення перемоги й війняткові, перехідні заходи.

Очевидно, національна революція мусить включати можливість серії революційних зривів, чи повстань, які не мусять обов'язково зараз же завершуватися перемогою, але є важливими етапами на шляху революції (УПА, повстання в концтаборах, масові страйки і вуличні демонстрації — Новочеркаськ, Донецьк, Краматорськ, Одеса, Дніпропетровськ). Неуспіх одного повстання не є неуспіхом революції.

Проти імперіялістичної війни

У випадку збройного конфлікту ССРСР з зовнішніми ворогами — треба враховувати три можливості:

- а) негативне відношення до нашої державности,
- б) нейтральне,
- в) прихильне.

До а): У пригожий для нас момент розгортаємо революційну дію у всій ширині, створюючи доконані факти. Створення суверенної української влади, спертої на нашу армію на означеній території, робить український чинник рівнорядним контрагентом, територію якого захищає власна збройна сила. Ніякі чужі сили не принесуть нам волі на своїх багнетах, коли ми її самі своєю власною армією собі не виборемо. Можливість двофронтової війни стоїть завжди перед нами. Всякі спроби накинути українському народові чужу волю, чужі державні інтереси чи маріонеткові уряди приймемо, як нову окупацію і поведемо проти цього боротьбу в таких формах і такими засобами, які будуть в той час найуспішніші. Наше ставлення до сторонніх сил відповідає їх ставленню до справи української державности, до революції, повстанської боротьби українського народу та його політичних і військових формацій.

З маршем в Україну чужих військ — в час війни — після прогнання військ Москви — при обмеженні нашої суверенности — не буде для нас іншої можливости, як тільки змагатися за повне усунування українського контрагента і незалежнення його від сторонніх сил. Ми мусіли б знизу опанову-

вати всі ланки життя і політичний провід народними масами до того ступеня, щоб без нашої волі, яка віддзеркалюватиме суверенітет народу нічого важливого у відношенні до України з боку неукраїнських сил не сталося, тобто без боротьби проти всього, що несе чужа сила. Ми визнаємо тільки таку верховну владу в Україні, яка походить з волі українського народу і боронитиме його суверенні права, без огляду на те, чи її творитимуть політичні формації під нашими впливами чи ні.

До б): У випадку нейтрального відношення не менше необхідними є доконані факти, створення власної організованої сили. Підстав до ворожнечі західнім альянтам чи іншим антиросійським силам не даємо, але з не меншою силою захищаємо суверенітет нації і соборність її земель, етнографічний принцип побудови національних держав і не визнаємо нічиїх претенсій на етнографічні українські території.

До в): Доказами прихильного ставлення мусіло б бути політичне договорення з нами урядів вільних держав та їх офіційна заява про цілі визвольної боротьби в змислі розвалу імперії, устійнення принципів координації наших революційних дій і сил вільного світу, суверенітет у диспонуванні усіми нашими силами, визнання суверенітету української влади з першого дня на українській землі. Перед здійсненням цих передумов відкидаємо «легіонову» політику, як теж всяке узгіднювання будь-яких акцій. «Інтервенція» досі не принесла Україні волі і незалежности, а тільки революція, очевидно, при евентуальній співпраці і підтримці партнерів, які

трактували б Україну, як партнера і контрагента. «Інтервенцію» як концепцію визволення відкидаємо, бо вона є імперіялістичною військовою концепцією. Відкидаючи імперіялістичну війну, визнаємо визвольні війни, тобто справедливі війни, що є тотожні у принципі з національно-визвольними революціями, еventуально підтриманими волелюбними силами світу.

Головна ставка на навертаючих, а не на вернених

Кадром національно-визвольної революції не є і не може бути навернений кадр компартії ані комсомолу, але протиставний тим формаціям як цілісним організаціям, які структурно і в задумі мають служити ворогові, — КАДР підпільних діячів і борців-революціонерів, — кадр ІНШОЇ формації чи формацій, які у принципі негують ВСЮ неукраїнську дійсність фактично і формально. Вони протиставляють цілісну концепцію і цілісне — ІНШЕ — уявлення дійсності в Україні, інший відмінний від дотеперішнього образ життя взагалі.

КГБ, КПСС, Советська армія, Комсомол — це є організовані ворогом формації на українській землі і вони як ЦІЛІСТЬ є поборювані з боку ОУН, УПА, АБН. За всяких умов КГБ як інституція і її члени є наш ворог, поза — можливо — деякими інфільтрованими елементами. КПСС — наш ворог; інша справа — окремі члени партії, які можуть вживати партійного квитка для приховання своєї антиросійської дії; СВУ Єфремова чи ОУН — це українські формації, а не КПСС; СУМ Павлушкова, а не Комсомол Семічастного чи Шелепіна! Советська армія, як організована ворожа формація

мусить бути ліквідована, як і КПСС, але більшість бійців советської армії — це члени поневолених націй — є нашими союзниками в боротьбі проти тої самої ж армії неволі, інструменту окупанта. НАША АРМІЯ — УПА.

Комсомол — формація, яка служить ворогові як інституція, насильно включивши у свої ряди велику частину української молоді, і як така формація — КОМСОМОЛ є нами поборюваний, але члени Комсомолу в Україні теж діти нашого народу, які мусять бути вирвані й ідейно включені в іншу, протиставну цілісному організаційно-структурному і ідейно-політичному порядку в Україні, накиненому силою Москвою, в організовану систему протидії Москві. Не з іншою ціллю творив Павлушков СУМ в Україні.

Революція нищить усі ворожі формації в Україні, але члени цих формацій повинні переходити на бік революційних формацій, якщо не хочуть уважатися ворогами України. Це стосується людей різних ступнів, за винятком явних злочинців...

Очевидно, члени таємної поліції — КГБ, які мають на руках кров українських борців за волю — не можуть зазнати пощади; злочинні елементи інших формацій будуть справедливо покарані; пристосуванські і збаламучені елементи, якщо перейдуть на сторону революції, і в боротьбі проти ворога реабілітуватимуться, отримають прощення революції. «Українці для України!»

ОУН організує протиставну систему цілісного життя, многогранну систему боротьби. ОУН

через АБН є полюсовою, антиподичною силою до КПСС і НТС. Сила ОУН і її кадрів міряється не силовим відношенням серед української спільноти до інших політичних угруповань на чужині чи течій і середовищ в Україні і поза нею, але якістю її ідей, ідейністю її кадру, його динамікою і характером у відношенні до КПСС, авангарду російської нації у боротьбі проти української нації, якої авангардом є ОУН. Під ОУН треба розуміти не лише формальних членів ОУН, але провідну антиросійську і антикомуністичну верству України, бойову еліту України, яка активно афірмує націоналістичні революційні позиції і в боротьбі їх захищає, навіть не будши ніколи членом ОУН.

Ядро революції мусить бути духово і морально, ідейно і політично монолітне. Проте ж ширший і найширший перстень, який оточує ОУН, тобто кадр революціонерів, не мусить визнавати усіх без решти позицій ОУН, але для нього існує дійове місце у широкому фронті, у тому теж для означених членів Компартії, що залишили партію, а теж для чужинців — громадян України, які стануть до боротьби за УССД. «Українці для України» і «Україна для українців» це не є ексклюзивні гасла, що ніби проповідують ксенофобію. Ні. Кожен громадянин України, який не є ворогом української державности, а дає свою, хай скромну, частинку для її відбудови, має рівні права з українцем. Його цілком не знецінює гасло «Україна для українців», бо він за ту саму Україну стоїть. Отже політично себе декларує як громадянин тієї держави, який має право вимагати і отримати від неї свої права

члена іншої нації, але лояльного громадянина Української Держави.

Центральною справою є боротьба проти зовнішнього ворога, але його мільйонові кадри є не лише зовні, а й в Україні! Ворог є серед нас теж зі своїми російськими і неросійськими п'ятими колонами. Тому боротьба буде затяжна з ворогом, його п'ятими і шестими колонами на нашій землі. Тут нічого не допоможуть декларації про рівноправність, бо той, хто хоче панувати над нами, не схоче погодитися з тим, що **УКРАЇНА ХОЧЕ САМА ПАНУВАТИ НА УКРАЇНІ!** Тому боротьба проти російської меншости і її спомогачів в Україні буде страшною боротьбою! Треба, проте, розрізняти: недавно насланих зайдів на нашій землі від «малоросів», і деяких росіян, може, й байдужих, які там сидять з діда-прадіда і можуть доказати ділом свою лояльність до України.

І не забуваймо: нас ніколи не переміг ще чужий меч, але татарські люди нашої історії! Ці татарські люди грали з ворожої інспірації на соціальних протиріччях і зводили головну справу — в інтересі ворога — на бічні рейки. А головною завжди мусить бути національна боротьба проти окупантів.

«Малоросів» мусимо намагатися привернути до українства, акцентуючи обидва елементи: національний і соціальний!

Українська революція не відкине і генералів советської армії, якщо вони, залишивши армію насилля, стануть по стороні армії визволення, армії України. Українська революція дає шансу регабі-

літації у боротьбі усім, хто зблудив, але не поповняв геноциду на народі і мордів на борцях за незалежність і волю. Одначе вона ставить не на зблудивших, навернених, а на віруючих і навертаючих! Українська революція привітає українських Малетерів, але вирішну силу в ній творитимуть Чупринки, Боеслави, але не Хвильові, хоча як радо ми вітаємо повернених!

Ставка на всенародню революцію

Запорука успішности революції лежить не у несподіваному ударі глибоко прихованої, таємної, вузької, малочисельної мафії, яку, зрештою, легко розкрити, але у непоборному прониканні революційних ідей серед усіх прошарків народу, які своєю життєвістю і перспективністю завжди наново поривають його до боротьби.

З трьох елементів складається поняття революційної національної Організації: єдності ідеї, політичних напрямних дії і організаційного контакту. Всі три в однаковій мірі не можуть бути забезпечені за страшних умов большевицького терору.

Звідси: основна вага мусить бути покладена на два перші елементи, які за означеної модернізації політичного контакту, і за реально існуючих протиріч системи та поставлення на високий модерний позем технічних засобів передавання політичних напрямних дії, напр., як репетиції звітів з влучно переведених акцій, стають напрямною для дальшої дії й у немалій мірі рекомпенсують відсутність систематичних організаційно-технічних контактів.

Необхідно поставити на службу революції укра-

їнську технологію в Україні і поза нею. Думаю: людей, які, опановуючи модерну техніку у тому відношенні, поставлять її на службу визволення нації. Модерні часи вимагають теж модерних засобів технічного контакту.

Протилежності системи мають співдопомагати виповнити недостачі відсутности централізованої технічно-організаційної системи, а модернізація політичного контакту допоможе явному, відкритому визначуванню політичних напрямних дії.

В умовах ставки на боротьбу мас, а іншого шляху визволення немає, конспірування стратегічної концепції не є необхідне. Мадярська революція мала 1956 р. стихійний початок. Суть справи лежить у ступенованості психо-моральної, політично-дійової, масово-бойової підготованости, а зокрема в неізолюваності і невузькості цілей революції, що було головною причиною провалу мадярів, які розраховували на неутралітет, вихід Мадярщини з Варшавського пакту і незацікавлення у справі визволення інших поневоленних російським імперіалізмом народів.

Обличчям до підпільного Сходу, замість обличчям виключно на офіційний Захід, який зберігає статус кво Ялти, Потсдаму і Тегерану, — повинно було звучати політичне бойове гасло повсталих мадярів, але й їхня політична і мілітарна стратегія повинна була в тому напрямку бути здійснювана.

Момент вибуху національної революції є незбагнений, неможливий до визначення. Змови можна точно розпланувати, революцій — ніколи. Харак-

терне для революції є зусильне намагання в боротьбі ставити власне життя і власні його форми. Знаменне для еволюції є намагання діяти в чужих формаціях і в чужому змісті або в частково чужому.

Революція — це довгий процес, якого стадії і перебіг не можна точно передбачити ані розплянувати. Вона має два рівнобіжні процеси, нерозривно пов'язані між собою: а) природній процес поневоленої нації (і людини) визволитися, б) цілеспрямований, унапрявлений (розумовий-ідейний) процес, який є формований ідеологічною, політичною, революційною організацією, що є в авангарді революції, її проводом.

Три фази — пріоритет Києва

Завважуємо три фази зростання революційного політичного потенціалу української нації впродовж останнього 25-річчя: 1942-53 років широка, зокрема масова повстансько-партизанська акція, як панівний елемент у всебічній боротьбі нації, з бастиону ЗУЗ широкий і дужий марш на всю Україну і далеко поза нею; збройний і передусім ідейно-політичний акцес до нього однозвучних революційних елементів інших народів з років 1943-50.

Друга фаза триває в 1950-1959 роки з особливим акцентом і панівною ролею депортованих націоналістів у боротьбі, включно із збройною, в'язнів (17-20 мільйонів) в концтаборах, яка проходить під ідейно-моральним впливом першої фази. **Остання фаза** — 1959-1968 — знаменується перенесенням знову наголосу і вирішної ролі в Рідні Зем-

лі — масові виступи робітників, молоді, страйки, зудари мас з окупантом у різних містах України й інших уярмлених країн. Народи проламали страх. Отже такий круговорот подій: з ЗУЗ початкове ідейно-політичне охоплення всієї України, співдія з революційними силами теж інших уярмлених націй (1943), спенетрування мільйонів в'язнів у концтаборах Сибіру і Казахстану — нового бастиону активної боротьби, — і знову поворот головного акценту на боротьбу в Рідних Землях, як невичерпного резервуару сил революції, тим разом одначе з пріоритетом ідейно-політичним і дійовим Києва і ОСУЗ, Донбасу, Одеси, Новочеркаська. Коротко: зі Львова, Луцька, через Воркуту і Кінгірі до Одеси — Києва, що перебрав знову, як завжди, коли революція мала бути успішною, її ідейно-політичний провід!

Резонанс активного бою підпілля і відкритого зудару широких мас робітництва, молоді в Україні та в'язнів в концтаборах, усвідомлення власних оригінальних українських ідей і змаг за свободу творчості молоді дугової еліти паралельно до відкритих збройних виступів, змаг на соціально-економічному відтинку та боротьба проти насильного виселювання сотень тисяч молодих українців поза Україну, переламання страху серед народніх мас, вилонювання у відкритому зударі нових провідників, героїв, які стають предметом подиву оточення, — це новий етап в широкому розгортанні революційно-визвольного змагу. В революційній стратегії це новий елемент. Поширення ідей національно-визвольної революції поза межі України через при-

мусово переселену неросійську молодь в російських університетах, яка мусить стати там дійовим революційним чинником, вносячи розкладовий фермент і серед частини російської молоді, скріплює потенціал революції в усій імперії, закономірно діючи на її повний нагальний розвал.

У широкому революційному ідейному наступі важливо використати для розвалу імперії комплекс наших модерних гоголів, намагаючись переключати їх на рейки цілеспрямованого ідейного антиімперіяльного діяння.

Роля поетів і мистців буває зчаста вирішною у мобілізації ідейних потенцій революції, **проте ж поетів з чіткою і ясною ідеєю.**

З основного ідеологічно-політичного моменту — протиставлення двох концепцій, двох образів життя України і Росії, які знаходяться у постійному змагу, у всебічній конфронтації в практичному щоденному бою, впливає безупинне наростання і цілеспрямоване всестороннє визрівання політичної революції з дуже точною метою, тобто перебрання влади тими, які її переводять, і воно доведе до зриву за означених внутрішніх чи зовнішніх або одночасно за обох умов.

Це — славетна думка Богдана про удар двох стін! Берлінська бльокада 1948 р. була нагодою до першого повстання у Воркуті, смерть Сталіна і Берлії, розрушення в Кремлі дали притоку до ланцюга повстань, страйків, заворушень по концтаборах і т. п.

Тотожність політичної мети української революції з визвольними революціями інших уярмлених

народів і необхідність концентрації сил у боротьбі проти спільного ворога — Росії, а деконцентрація і розпорощення сил ворога вимагає спільного фронту, координованої і синхронізованої дії, тобто національних зривів усіх уярмлених націй. Це є вирішний крайовий аспект концепції АБН. Це є якраз питання власних сил. Є дві можливості: ставка на власні сили — тоді АБН, або — чужі багнети! У стратегії революції це — формула поширення фронту ворогові, а звуження власного фронту при залишенні того самого нашого якісно і кількісно бойового потенціалу на тому самому розміром фронті для ворога. Тобто зам. 1:2 (50 млн. українців проти 100 млн. москалів для прикладу) зробити більше як 2:1 (усі поневолені народи в СССР і поза ним проти москалів).

Світовий аспект нашої боротьби

Із неповторності історичної ситуації: наш ворог — це ворог всього волелюбного людства, чого досі не було у визвольній боротьбі ніякого поневоленого народу — окрім означеного післанницького характеру нашої боротьби, — впливає світовий аспект стратегії нашої боротьби. Її премиси: а) ключова позиція і роль у світовій боротьбі світу волі проти тиранії належить поневоленим націям, за які йде тепер бій і які творять перший фронт вільного світу всередині світу тиранії, їх економічний, робочий, геополітичний потенціал скріплює потенціал світового агресора — Москви; б) внутрішній двоподіл світу на принципових ворогів Москви і комунізму та її прихильників, активних пробойо-

виків і поневільних спомагачів, — на національні і антинаціональні, атеїстичні і антиатеїстичні сили, — дає шансу альянсу нашої сили, прямо і теж посередньо, спільно з еміграціями інших уярмлених націй з тими іншими силами у світі, які є нашим завданням мобілізувати за наші ідеї, протиставляючи їх розгорнутому у світі проросійському і прокомуністичному фронтові, творячи тим чином другий фронт, як продовжене рам'я першого, з-поміж уярмлених країн за залізною заслоною добитися перемоги.

Це — другий аспект концепції АБН, світовий, — мобілізація протиросійських і протикомуністичних сил світу за ідеї Києва, пронизавши їх ними, світу Києва проти світу Москви; в) застосування стратегії «визвольних» воєн і революцій, практикованих Москвою у сфері вільного світу, якраз у сферу невільного світу; підтримки у цьому треба добиватися через мобілізацію другого фронту і через пресю на політичні, військові та парламентарні чинники вільного світу. Із сфери боротьби ідеологій і політичних концепцій треба перенести змаг у сферу практичної акції — підтримки боротьби в уярмлених країнах; г) концентрація проти головного ворога — Росії: Росії — батьківщини большевизму, таж большевизм — це органічно російська, а не китайська ідеологія, тому в Китаї має він переходове значення, а в Росії тривале. Російська імперія — найбільша після ЗСА термонуклеарна потуга світу; диспозиційний осередок для більшості компартій світу; г) елімінація можливості спільного фронту

з однією тиранією проти другої, історичним досвідом доведеної непростенної помилки Заходу — а концентрація проти обох тираній — проти Москви і Пекіну — в альянсі вільного світу з фронтом поневолених націй у сенсі модерної концепції ведення війни — революційних зривів і повстань, як альтернативи теж до термоядерної війни — засаднича вказівка для успішної стратегічної дії. Зосередження на головного ворога усуває концепцію ведення периферійних воєн, якими Москва і Пекін зв'язують сили ЗСА, їх висотують, знесилюють, самі не ангажуючися людським матеріалом, воюючи до останнього в'єтнамця чи корейця; д) із закономірності факту, що в термоядерній ідеологічній добі немає іншої успішнішої і гуманнішої форми ведення війни, як повстансько-партизанська проти агресора типу Росії чи червоного Китаю — тобто із виключного значення уярмлених націй у боротьбі проти імперій і тираній, які загрожують всьому волелюбному світові, — впливає консеквенція, що наша мілітарна революційна стратегія є виходом із кризової ситуації світу перед обличчям загрози з боку Москви і Пекіну, виходом не лише ідейно-політичним.

Є необхідним у нашій стратегії усвідомлення трудности ставлення нашої справи, бо головна увага вільного світу зосереджується на поборювання тоталітаризму, а не на імперіальну саму по собі насильну конструкцію, яку уярмлені нації поборюють, незалежно від форми режиму (демократична чи тоталітарна). Боротьба альжирців чи ірландців

не могла ніким бути фальсифікована, як згодна боротьба за демократизацію «метрополії». Трудність національно-визвольної боротьби України та інших уярмлених москалями націй лежить у тому, що непоінформовані або злої волі люди можуть її утожнювати з антирежимною, коли вона є передусім антиімперіальною боротьбою!

Наша боротьба у Польщі не могла бути інтерпретована у своїх цілях, як антирежимова, але національно-визвольна. Дем чи Бен Белля у боротьбі проти Франції не могли ніколи бути представлені як антирежимові, а не національно-визвольні борці! Намагання різних чинників вільного світу бачити у «демократизації» розв'язку проблеми ІМ-ПЕРІЇ, що є не проблемою режиму, але чужонаціонального панування, є облудою людей злої волі! Намагання те, що було ясне кожному у боротьбі де Валери чи Ганді, Неру, хоча б яке забріхання існувало навкруги Індії, Ірландії, — у боротьбі і її цілях Петлюри чи Чупринки, Єфремова чи Бандери, було і є багато легше зробити неясним, баламутним, брехливим, неправдивим за умов тоталітарного режиму імперії з її світовобурними плянами і месіанізмом!

Повстанство, яке стало в термоядерній епосі суттєвим чинником модерної стратегії ведення війни, — від століть є типовою українською революційною національною збройною силою, вирросло з власнопідметного ставання української нації, у повній суверенності її, без пристосування до чужих форм й структур життя, накинених Україні, які вона заперечує і поборює. Воно творить у часах

відродження нації — як Фенікс з попелу — павнівну силу, що опановує усе життя нації. Наша коекзистенція з Росією почалася і закінчиться на полі бою! Запорізька Січ, Козацтво, Хмельниччина, повстанська боротьба 1918/1922, епоха Петлюри, УПА — це є проекція якраз типово української революційно-визвольної, політично-мілітарної стратегії нації, яка збігається якраз тепер з модерною концепцією ведення війни в термоядерній добі!

Азійський, передньо- і середньо-азійський комплекс, як випадові терени для концентричної атаки, zagrożені не менше як Західня Європа і протиставні двоподілові світу — не сміють бути осторонь нашого плянування та дії, але мусять відігравати не меншу роллю в нашій акції, як наша діяльність, напр., у ЗСА. Використати загрозу з боку комунізму для Азії з метою актуалізації необхідности здійснювання концепції розвалу зсередини російської імперії аналогічним шляхом, як підважують вільний світ большевики, вказуючи на головне джерело лиха: РОСІЮ! Корисність для нашої стратегії громадянської війни на китайському сході і перенесення визвольної війни в північні частини В'єтнаму і Кореї лежать у тому, що кожне послаблення червонокитайського комплексу робить Москву більш загрозовою для світу.

Використовування червоно-китайського конфлікту з Москвою для скріплення революційно-визвольної боротьби — важлива справа, але орієнтація на червоний Китай, як союзника України, шкідлива річ, тим більше у ситуації криття плейшей Росії з боку ЗСА тепер у тому конфлікті, а

теж можливості повторення великого обману з 23 серпня 1939 пакту неагресії і — згодом — «приязни» Москви і Берліну, з метою спровокування війни поміж Німеччиною і альянтами, взаємопослаблення воюючих сторін, а нарешті включення третього як переможця — тобто Росії, як це сталося у висліді другої світової війни.

Використовування слабих точок, що виникають з самого факту поширення імперії, розложення тиску на більшу кількість країн, тим самим законмірне послаблення його і збільшення прямих і безпосередніх ворогів — мусить ввійти у нашу стратегію. Усуверенення і унезалежнення народів на національні, нерідко антикомуністичні, держави по цей бік залізної заслони на звалищах давніх імперій, огортає систематично ідейно-політичними кліщами останню тюрму народів, і пенетрація цього розвоєвого процесу у світовому розмірі у середину імперії скріплює ідейно-політичний, революційний потенціал уярмлених націй.

Світовий антиросійський і антикомуністичний центр, зформований на наших засадах і з нашими цілями, лежить, у цілісному пляні стратегії української революції, як явища світового значення в ідеологічній і термоядерній добі, метою якого було б теж духове, ідейне, етичне відродження людства як передумови політичної і політично-мілітарної офензиви вільного світу, і має пряме відношення до революціонізації УЯРМЛЕНИХ націй — моральної, ідейної, політичної і — як консеквенція цього: прискорення зриву народів — єдиного реального шляху визволення без атомової війни.

Українська революція має не лише своє європейське рам'я, але й азійське, африканське й американське, бо Україна не льокальна, а універсальна проблема світу, отже і її визвольна стратегія охоплює світ. У нашій добі зокрема!

ОУН через АБН, як його русійний чинник, є протиставною силою до КПСС! Місця і чабу вибуху української, тобто антиімперіяльної і антирежимної водночас революції, не передбачити, але однаково Київ, як Одеса, Сибір чи Казахстан — можуть дати іскру пожеару! Очевидно — українська земля найскоріше розпалить пожеар, бо її ґрунт уже палає!

З М І С Т

	Стор.
Степан Петрович: Вступ	3
Ярослав Стецько: За що і проти чого боремося? (Ідейно-програмові позиції нової України)	18
Євген Орловський: Листи до однодумців; Про українське правосуддя	53
Лист другий: Державно-політичний устрій	66
Лист третій: Бій на відтинку культури — суттєвий бій	78
Лист четвертий: Християнство і націоналізм; Церква й держава	88
Лист п'ятий: Як перетворити колоніальну Україну в незалежну під економічним огля- дом державу	98
Олег Дніпровий: Революційні процеси в Україні	107
Іван Берест: В ударі двох протиставних світів	120
Богдан Крук: Сучасний стан української куль- тури в Україні	134
Олег Р. Мартович: Думки про визволення	153
Константин Блакитний: Україна і світ (Проблеми визволення на тлі міжнародної політики)	191
Сотн. І. К. Г.: До питання української військової доктрини	225
Роман Немирич: Внутрішньо-українська політика і діяльність ОУН закордоном	273
Зіновій Карбович: Проблеми стратегії національ- но-визвольної революції	283
Зміст	320